

สารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

Walailak Abode of Culture Journal

ปีที่ 17 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2560

* บทความทุกเรื่องจะได้รับการตรวจสอบความถูกต้องทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ*

** ข้อความและบทความที่พิมพ์ในสารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์ เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน มิใช่ความรับผิดชอบของ
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์หรือกองบรรณาธิการ**

สารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

Walailak Abode of Culture Journal

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ที่ปรึกษา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและบริการสังคม มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
ผู้อำนวยการอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สืบพงศ์ ธรรมชาติ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ชวน เพชรแก้ว
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์
ศาสตราจารย์ ดร.ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต
ศาสตราจารย์ ดร.ศิราพร ณ ถลาง
ศาสตราจารย์ ดร.ครองชัย หัตถา
ศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ วิริยะศักดิ์พันธุ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ชิตณรงค์ ศิริสถิตย์กุล
รองศาสตราจารย์ ดร.รงค์ บุญสวยขวัญ
รองศาสตราจารย์ ดร.ประเทือง ทินรัตน์
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญยงค์ เกศเทศ
รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ มีกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.จารุวรรณ ธรรมวัตร
รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์
รองศาสตราจารย์ ไพบุลย์ ดวงจันทร์
รองศาสตราจารย์ ดร.พรพันธุ์ เขมคุณาศัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ทัพย์ศรีนิมิตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มานิช ดินลานสกุล
ดร.เลิศชาย ศิริชัย
ดร.ฉันทัส ทองช่วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
มหาวิทยาลัยมหิดล
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยทักษิณ
นักวิชาการอิสระ
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
นักวิชาการอิสระ
นักวิชาการอิสระ
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยทักษิณ
มหาวิทยาลัยทักษิณ
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
มหาวิทยาลัยทักษิณ
นักวิชาการอิสระ
มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ว่าที่ ร.ต. (หญิง) เพ็ญภา วัยเวก
นางสาวสายฝน จิตนุพงศ์
นางวิลาวัณย์ วิชัยดิษฐ์
นางสาวปริญญา สีหะรัตน์

ติดต่อกองบรรณาธิการ

อาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์ อาคารพลศึกษา มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
222 ตำบลไทยบุรี อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช 80160
โทรศัพท์ 0-7567-2508-10 โทรสาร 0-7567-2507
อีเมล: culturaljournal.wu@gmail.com

**ภาพปกโดย
จำนวนพิมพ์
พิมพ์ที่**

กรรข วิชัยดิษฐ์
500 ฉบับ
ห่างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซนอินเตอร์ 2001
155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
โทรศัพท์ 075-466-031, 086-471-5236, 086-479-8920
โทรสาร 075-466-550 อีเมล: greenzone2012@hotmail.com,
greenzone2014@hotmail.com

บทบรรณาธิการ

วารสารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์แก้ไขชื่อว่า “สารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์” ออกเผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ เน้นเนื้อหาทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมหรือวัฒนธรรม แต่ก็ไม่ปิดโอกาสด้านสังคมศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด อาจกล่าวได้ว่าเป็นเนื้อหาที่แยกจากกันได้ยาก แม้แต่วิทยาศาสตร์ก็คือเรื่องของศิลปะ และวัฒนธรรมนั่นเอง เพราะความหมายของศิลปะและวัฒนธรรมคือสิ่งที่คนคิดขึ้นมา เพื่อให้เกิดความสะดักสบาย ความสุข และมีคุณค่าในการเป็นอยู่ นิยามของศิลปะและ วัฒนธรรมที่มีอยู่มากมายนั้นมีความหมายเป็นเช่นนี้ หากจะมีการบอกว่าไม่ใช่ต้งนิยามที่ว่านี้ ก็ยากที่จะแย้ง เพราะทุกสิ่งทุกอย่างที่คนคิดขึ้นมาล้วนเป็นศิลปะและวัฒนธรรมทั้งสิ้น ความจริงที่ประจักษ์ คือสิ่งที่คนคิดขึ้นมาล้วนเป็นสิ่งที่มีคุณค่าอย่างใดอย่างหนึ่งทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็น สิ่งของเครื่องใช้ ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย ยานพาหนะทุกประเภท ประเพณี และ ความเชื่อต่าง ๆ เป็นต้น ดังนั้น เมื่อจะกล่าวถึงศิลปะและวัฒนธรรมจึงควรนึกภาพให้กว้างและ ครอบคลุมให้มากขึ้น เมื่อก่อนพอลงถึงคำว่าศิลปะและวัฒนธรรมจะนึกภาพแต่การไหว้ การรำรำ การแสดง และการเล่นดนตรี ซึ่งไม่ใช่เฉพาะเพียงแค่นี้ การที่คนมกนึกภาพเช่นนี้ เพราะสิ่งดังกล่าวนี้เห็นได้ชัดเจนในการแสดงออกให้ปรากฏแก่สายตา และมีความถี่ ในการปฏิบัติมากกว่าอย่างอื่น อีกทั้งมีความบันเทิง สนุกสนาน อีกด้วย ในความเป็นจริงนั้น สิ่งที่คนคิดประดิษฐ์ออกมาทุกอย่างนั้นจะมีความสวยงามเจือปนอยู่เสมอ นั่นคือศิลปะ ซึ่งหมายถึงความสวยงาม ความไพเราะ ยานอวกาศที่ส่งไปลงบนดาวอังคาร และดวงจันทร์ ก็ยังมีความสวยงามอยู่ในตัว นอกจากจะทำให้ใช้ประโยชน์เพื่อให้เกิดความสำเร็จ ตามเป้าหมายแล้ว เมื่อเข้าใจในความหมายของศิลปะและวัฒนธรรมหรือวัฒนธรรมตรงกัน แล้วเป็นส่วนใหญ่ก็คงไม่ต้องพูดอีกต่อไปว่าใคร เหนือกว่าใคร ดีกว่าใคร เพราะทุกอย่างที่คิด ที่สร้างขึ้นมานั้นล้วนเป็นศิลปะและวัฒนธรรมหรือวัฒนธรรมทุกอย่าง

สารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์ฉบับนี้ทางกองบรรณาธิการพยายามอย่างยิ่ง ที่จะให้ความสมบูรณ์ให้มากที่สุด นอกจากคำนึงถึงเนื้อหาซึ่งเป็นหัวใจของวารสารแล้ว ความสบายตาสบายใจ และความสดชื่นเมื่อได้เห็นและได้จับต้องก็เป็นเรื่องหนึ่งที่จะมองข้าม ไปไม่ได้ เรื่องสีสรร การออกแบบปกทั้งหน้าและหลังจึงได้รับความเอาใจใส่เช่นเดียวกัน

ในด้านการอ่านตรวจบทความไม่ว่าบทความวิจัยหรือวิชาการก็มีความเข้มข้นยิ่งขึ้น เพราะมีการกระตุ้นจากผู้บริหารและผู้หวังดีที่จะเห็นสารสาธิตมรดกวัฒนธรรมวลัยลักษณ์ มีความก้าวหน้าขึ้นไปอีก การเข้าไปอยู่ในฐานที่สูงขึ้นเพราะขณะนี้อยู่ในฐานที่ 2 หากจะถามว่าจำเป็นนักหรือที่จะต้องขึ้นไปอยู่ในตำแหน่งนั้น ก็ต้องตอบว่าจำเป็นเพราะนั่นคือ การรับรองมาตรฐานทางวิชาการด้านต่าง ๆ และเป็นมาตรฐานที่เชื่อมั่นได้ ด้วยผู้ทำหน้าที่นี้ ทำอย่างตรงไปตรงมาและมีความจริงจัง และที่สำคัญคือ เป็นการบ่งชี้ถึงความเอาใจใส่ของ หน่วยงานที่จะสร้างคุณภาพทางวิชาการให้เกิดขึ้น เมื่อเกิดคุณภาพแล้วบทความจากผู้เขียนที่มีคุณภาพก็จะส่งมาให้ได้ตีพิมพ์กันมากขึ้น ที่สำคัญอีกทางหนึ่งคือ เป็นช่องทาง ของนิสิต นักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา และอาจารย์ที่ขอตำแหน่งทางวิชาการได้ส่งบทความ ลงตีพิมพ์เพื่อเป็นหลักฐานในการสำเร็จการศึกษาหรือได้เอาไปประกอบการเข้าสู่ตำแหน่ง ทางวิชาการ ผศ. รศ. และ ศ. วารสารจึงจำเป็นต้องยกระดับเพื่อไปสู่การรับรอง มาตรฐานดังกล่าว เพื่อคุณค่าที่จะเกิดตามมาอีกหลายประการดังกล่าวแล้ว

บทความและงานเขียนอื่น ๆ ในฉบับนี้มีเนื้อหาที่น่าสนใจมาก บทความที่ตีพิมพ์ ในวารสารวิชาการ สารสาธิตมรดกวัฒนธรรมวลัยลักษณ์ ปีที่ 17 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2560 มีดังนี้

1. วิเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาไทยกับการขับเคลื่อนการศึกษา สู่อุคไทยแลนด์ 4.0
ดารุณี บุญครอง
2. บทบาทหญิงชายในการศึกษาระดับประถมของประเทศเมียนมา
ณัฐราพร พรหมประสิทธิ์
3. อองซาน : ความทรงจำร่วมของแรงงานพม่าในจังหวัดระนอง
กฤษณะ โชติสุทธิ
4. นัยยะแห่ง “สีสัน” ในข้าวฟ่างสีเพลิง
นุจริย์ สุทธิพันธ์
5. พันธนาการข้ามยุค : เพศดิน (ไม่เคย) ได้
ธีรณรงค์ สกุลศรี, กนกวรรณ ธรารวรรณ และคมกฤษ ตะเพียนทอง

6. แผนวิจัยและพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย
ชัชจรีญา ไบลี
7. การออกแบบลายพิมพ์ผ้าจากแรงบันดาลใจศิลปะไทยจิตรกรรมฝาผนัง
สมัยอยุธยา : กรณีศึกษาวัดใหญ่สุวรรณาราม (จังหวัดเพชรบุรี)
สุภาพร อามิตร และธนพรรณ บุญยรัตกลิน
8. การพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้กระบวนการ
สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ : กรณีศึกษาโรงเรียนแม่ตะไคร้
อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่
สำเนา หมิ่นแจ่ม, สายฝน แสนใจพรม และวชิรา เครือคำอ้าย

นอกจากบทความดังกล่าวที่มีคุณค่าต่อความรู้ความคิดแล้วยังมีบทปริทัศน์หรือวรรณกรรมของ สืบพงศ์ ธรรมชาติ ซึ่งได้ปริทัศน์วรรณกรรมเก่าของไทยภาคใต้ เรื่องสุทธิกรรมชาดก ที่พระอุดมปิฎกภิกขุชาวไทยภาคใต้ เปรียญธรรม 9 ประโยค และภิกษุผู้คิดบทถวายพระพรหรือถวายอติเรกพระมหากษัตริย์ที่ถวายพระพรจนปัจจุบันท่านแต่งวรรณกรรมเรื่องนี้ในสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นเรื่องที่มีเนื้อเรื่องสืบเนื่องจากมิตตามิตชาดก ในพระสุตตันตปิฎก พระไตรปิฎก และสอดคล้องกับเรื่องทุกัมมานิกชาดก ในหนังสือปัญญาสาตกถาล้านนา วรรณกรรมเรื่องนี้จัดพิมพ์มานานแล้วด้วยการเอาต้นฉบับที่เป็นหนังสือชุด (สมุดข่อย) มาอ่านตรวจสอบแล้วจัดพิมพ์ด้วยยี่ดออักขรวิธีดั้งเดิม ในการอ่านจึงต้องมีความพยายามอยู่บ้าง อย่างไรก็ตามต่อไปอาศรมวัฒนธรรมมรดกโลก จะจัดพิมพ์วรรณกรรมที่มีคุณค่ายิ่งเรื่องนี้เพื่อเผยแพร่ให้เป็นมรดกทางวรรณกรรมของคนไทยสืบไป

ขอขอบคุณผู้ที่ส่งบทความไปลงตีพิมพ์ในสารอาศรมวัฒนธรรมมรดกโลกมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ทุกท่าน บทความที่ดีพิมพ์ทุกบทความของท่านได้รับการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ จำนวนสองท่าน และมีบางบทความต้องให้ผู้ทรงคุณวุฒิอ่านเป็นท่านที่สาม ทั้งนี้ เพื่อความมั่นใจในคุณภาพของบทความ ส่วนบทความที่ส่งไปให้พิจารณาที่ยังไม่ได้ลงตีพิมพ์ในฉบับนี้นั้นคงได้ตีพิมพ์ในฉบับต่อไป แต่ทั้งนี้ต้องปรับปรุงดำเนินการให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ เชื่อว่าบทความของท่านต้องได้ตีพิมพ์

ดังที่ท่านตั้งใจ ขอขอบคุณนางสาวเพ็ญภา ้วยเวก ผู้ช่วยบรรณาธิการและกองบรรณาธิการทุกท่านทุกคน ที่มีความเอาใจใส่ในการทำให้สารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์ ยืนยงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพจนถึงปัจจุบันนี้ ขอขอบคุณเป็นพิเศษ รศ.ดร.ชิตณรงค์ ศิริสถิตย์กุล อธิการบดีการแทนรองอธิการบดีฝ่ายวิจัยฯ ที่เอาใจใส่ติดตามบอกกล่าวตลอดมาให้กองบรรณาธิการยกระดับจนเข้าสู่ฐานที่ 2 ได้มาเป็นปีที่ 2 แล้ว และขอขอบคุณคุณโกสินธุ์ ศิริรักษ์ ที่ช่วยชี้แนะในเรื่องรายละเอียดต่าง ๆ ในการจัดทำวารสารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์ เพื่อให้ถูกต้องตามเกณฑ์มาตรฐานวารสารทางวิชาการของชาติ หากมิได้บุคคลดังกล่าวช่วยเกื้อหนุนและผลักดันดังกล่าวแล้ว วารสารวิชาการ “สารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์” คงยืนหยัดอยู่อย่างเป็นเชื่องช้ามิได้

รศ.ดร.สีบพงศ์ ธรรมชาติ
บรรณาธิการ

สารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ปีที่ 17 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2560

สารบัญ

	หน้า
บทบรรณาธิการ	ก
วิเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาไทยกับการขับเคลื่อนการศึกษา สู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 ดารุณี บุญครอง	1
บทบาทหญิงชายในการศึกษาระดับประถมของประเทศเมียนมา ณัฐราพร พรหมประสิทธิ์	27
องซาน : ความทรงจำร่วมของแรงงานพม่าในจังหวัดระนอง กฤษณะ โชติสุทธิ	49
นัยยะแห่ง “สีสัน” ในข้าวฟ่างสีเพลิง นุจรีย์ สุทธิพันธ์	75
พันนาการข้ามยุค : เพศตื่น (ไม่เคย) ได้ ธีรพงศ์ สุกุลศรี, กนกวรรณ ธราวรรณ และคมกฤช ตะเพียนทอง	91
แผนวิจัยและพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย ชัชจริยา ไบลี	109
การออกแบบลายพิมพ์ผ้าจากแรงบันดาลใจศิลปะไทยจิตรกรรม ฝาผนังสมัยอยุธยา : กรณีศึกษาวัดใหญ่สุวรรณาราม (จังหวัดเพชรบุรี) สุภาพร อามิตร, ธนพรรณ บุญยรัตกลิน	127

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้ กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ : กรณีศึกษา โรงเรียนแม่ตะไคร้ อำเภอมะเอน จังหวัตเชียงใหม สำเนา หมั่นแจ่ม, สายฝน แสนใจพรม และวชิรา เครือคำอ้าย	149
บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) ปริทรรศน์ วรรณกรรมไทยภาคใต้ เรื่อง สุทธิกรรมชาดก สืบพงศ์ ธรรมชาติ	167

วิเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาไทยกับการขับเคลื่อนการศึกษา สู่ยุคไทยแลนด์ 4.0

ดารุณี บุญครอง

สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

จังหวัดนครศรีธรรมราช 80160

อีเมล: darunee.bu@wu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความเรื่องวิเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาไทยกับการขับเคลื่อนการศึกษาสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 มีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะในแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) กับการขับเคลื่อนการศึกษาสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 บทความนี้เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับการขับเคลื่อนประเทศไปสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 ที่จะเป็นพลังต่อการขับเคลื่อนและสร้างการเปลี่ยนแปลงและความได้เปรียบแข่งขันในทุกด้าน โดยพบว่า แนวทางการจัดการศึกษาของไทยมีแนวโน้มของการมุ่งสู่การขับเคลื่อนไปสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 ในหลายด้าน ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานวัตกรรม การพัฒนาความเป็นมืออาชีพของบุคลากรทางการศึกษา การส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา และด้านการสร้างความร่วมมือเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และการมุ่งเข้าสู่อาชีพ

คำสำคัญ: นโยบายจัดการศึกษา ไทยแลนด์ 4.0

Analysis of the Education Management Approach with Driving Education to Thailand 4.0

Darunee Bunkrong

Walailak University School of Liberal Arts, Walailak University,
Nakhon Si Thammarat 80161, Thailand
E-mail: darunee.bu@wu.ac.th

Abstract

The article of analysis of Thai education approach and driving force the education to Thailand 4.0. The purpose is analysis of Thai education in the present especially in education development plan of Education Ministry No.12 (2017 - 2021) and driving force the education to Thailand 4.0. This article realized the importance of quality education management and relevant to and driving force the education to Thailand 4.0. which will be the powerful for driving and create changes and make a comparative advantage in everything. It found that Thai education management trends to Thailand 4.0. in many approaches compose of creative thinking development in teaching processes to create innovations, professional development of educational persons, promotion and develop digital technology for education and create collaboration to develop knowledge and focus to career.

Key words: Education policy, Thailand 4.0

บทนำ

การศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาประเทศ เมื่อประเทศไทยลงทุนกับการจัดการศึกษาสูงมาอย่างต่อเนื่อง แต่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับคุณภาพการศึกษาไทยยังไม่มีประสิทธิภาพ จากรายงานผลของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เปรียบเทียบสมรรถนะในการแข่งขัน ที่สะท้อนให้เห็นถึงสถานภาพของประเทศไทยในเวทีระดับนานาชาติ โดยใช้ดัชนีตัวชี้วัดของสถาบันเพื่อพัฒนาการจัดการ (International Institute For Management Development : IMD) ได้จัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่าง ๆ ประจำปี 2559 ของประเทศต่าง ๆ รวม 61 ประเทศ พบว่า ความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทย ปี 2559 ผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทยอยู่ในอันดับ 52 ร้อยโท โดยประเทศไทยอยู่ในอันดับ 52 ลดลง 4 อันดับจากปี 2558 สำหรับประเทศที่ได้ 5 อันดับแรกของโลก ได้แก่ ประเทศเบลเยียม (อันดับที่ 1) รองลงมาได้แก่ ประเทศฟินแลนด์ (อันดับที่ 2) ประเทศเดนมาร์ก (อันดับที่ 3) ประเทศสิงคโปร์ (อันดับที่ 4) และประเทศสวีเดน (อันดับที่ 5) โดยผลที่น่าสนใจในด้านความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ (TOEFL) IMD ได้นำคะแนนเฉลี่ยจากการสอบ TOEFL 2013 มาใช้จัดอันดับใน ปี 2559 พบว่า ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 57 ซึ่งเป็นอันดับที่อยู่เหนือเพียงประเทศมองโกเลีย อันดับ 60 และญี่ปุ่น อันดับ 61 ที่เป็น 2 อันดับสุดท้าย ประเทศในกลุ่มเอเชียแปซิฟิกที่มีผลการจัดอันดับ ด้านความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษสูงที่สุดคือ สิงคโปร์ (อันดับ 3) รองลงมา คือ นิวซีแลนด์ (อันดับ 6) และอินเดีย (อันดับ 24) ในด้านงบประมาณรวมด้านการวิจัยและพัฒนาต่อปี ในปี 2559 ประเทศไทยมีการจัดสรรงบประมาณด้านการวิจัยและพัฒนาต่อปี (คิดเป็นเหรียญสหรัฐ) น้อยมาก ต่ำกว่ามาเลเซีย 2 เท่า และต่ำกว่าสิงคโปร์ 3 เท่า บุคลากรรวมด้านการวิจัยและพัฒนาที่ทำงานเต็มเวลา (FTE) ต่อประชากร ปี 2559 ประเทศไทยมีบุคลากรรวมด้านการวิจัยและพัฒนาที่ทำงานเต็มเวลาทั่วประเทศ เพียง 1.3 คนต่อประชากร 1,000 คน อยู่ในอันดับที่ 49 ต่ำกว่ามาเลเซีย (คน) เปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่มอาเซียน พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนบุคลากรรวม ด้านการวิจัยและพัฒนาต่ำกว่ามาเลเซียประมาณ 2 เท่า และต่ำกว่าสิงคโปร์ถึง 6 เท่า แต่เหนือกว่าฟิลิปปินส์ 3 เท่า จำนวนบทความด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ปี 2559 ประเทศไทยมีบทความทางวิทยาศาสตร์ 8,631 เรื่อง (อันดับ 36) เพิ่มขึ้นจากปีที่แล้วเป็นที่น่าสังเกตว่า ประเทศไทย

มีผู้จบการศึกษาสายวิทยาศาสตร์ มาก แต่การประเมินผลสัมฤทธิ์คณิตศาสตร์ - วิทยาศาสตร์ ได้คะแนนต่ำกว่าครึ่ง จากคะแนนเต็ม 1,000 คะแนน (427 และ 444 คะแนน ตามลำดับ) แสดงว่าคุณภาพของผู้เรียนยังด้อย รวมทั้งบทความทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในสถานศึกษา ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร นอกจากนี้ การถ่ายโอนความรู้ ปี 2559 ประเทศไทยมีการถ่ายโอนความรู้ระหว่างมหาวิทยาลัยกับ ภาคธุรกิจอยู่ในระดับน้อย ซึ่งอยู่ ในอันดับรั้งท้าย เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกด้วยกัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

จากข้อมูลดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาทางการศึกษาของไทยยังอยู่ในอันดับท้าย ทั้งด้านความสามารถในการแข่งขัน ความสามารถทางภาษา การขาดแคลน บุคลากร ด้านการวิจัยซึ่งเป็นต้นน้ำของการพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ และพัฒนาประเทศได้ ด้วยเหตุผลนี้ประเทศไทยจึงไม่สามารถนิ่งเฉยต่อข้อมูลเหล่านี้และต้องเร่งสร้างความตระหนักรู้และพร้อมพัฒนาการศึกษาให้ก้าวสู่ความเป็นชั้นนำให้ได้

วิเคราะห์สถานการณ์การศึกษาของไทย

การศึกษาไทยได้มีการพัฒนาหลายด้านและเป็นศักยภาพทางการศึกษาของไทย ในหลายด้าน ประกอบด้วย การพัฒนาในเรื่องการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา การสนับสนุน ค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาในทุกพื้นที่ มีโอกาสได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง มีสถานศึกษาในสังกัดทุกระดับ ทุกประเภท อย่างทั่วถึงกระจาย อยู่ในทุกพื้นที่ทั่วประเทศ มีหน่วยงานกลางในการบริหารจัดการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารของกระทรวงเป็นการเฉพาะ มีหน่วยงานการศึกษาระดับภูมิภาคและระดับจังหวัดในการกำกับดูแลการจัดการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท การพัฒนาระบบ การศึกษาทางไกลเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาและยกระดับคุณภาพการศึกษา และมีบุคลากรด้านการวิจัยของสถาบันการศึกษา มีความรู้ความเชี่ยวชาญ เข้าร่วมกับภาคธุรกิจ และอุตสาหกรรมในการผลิตนวัตกรรมที่เพิ่มมูลค่าสินค้าและบริการ

การศึกษาไทยจึงมีโอกาสนำมาซึ่ง ดังปรากฏนโยบายต่าง ๆ อาทิ กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี กำหนดให้มีหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอนเสริมสร้างความมั่นคง สถาบันหลักของชาติ สร้างจิตสำนึกของคนในชาติ การป้องกันและแก้ไขปัญหาความไม่สงบ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงนโยบาย Thailand 4.0 ที่เน้นการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์

เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรมให้มีความก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ส่งผลให้ภาคการศึกษาต้องเร่งผลิตบุคลากรในด้านนี้เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ นโยบายการขับเคลื่อน 10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย นโยบายพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ และนโยบายวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ซึ่งจะเป็นกลไกใหม่ในขับเคลื่อนภาคเศรษฐกิจของประเทศ ส่งผลต่อสถาบันการศึกษาได้มีโอกาสพัฒนาการเรียนการสอน การผลิตงานวิจัยและนวัตกรรมทำให้ผู้เรียนมีโอกาสในการฝึกประสบการณ์และการประกอบอาชีพ และนโยบายการค้าเสรีในเวทีต่าง ๆ เช่น ประชาคมอาเซียน องค์การการค้าโลก เปิดโอกาสให้ภาคการศึกษามีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งโอกาสในการเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา (Education Hub) ของภูมิภาค ที่เป็นโอกาสในการพัฒนาการศึกษาไทย นอกจากนี้ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสารเป็นประโยชน์ต่อการเพิ่มช่องทางการให้บริการทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต นโยบายเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล (Digital Economy) ของประเทศ เป็นการส่งเสริมสนับสนุนการนำเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษา การบริหารจัดการภาครัฐเปิดโอกาสให้ภาคส่วนสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น โดยใช้กลไกประชารัฐ และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสู่สังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society) ผู้สูงอายุจำนวนมากที่มีศักยภาพ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับภูมิภาคได้

อย่างไรก็ตาม การศึกษาไทยยังคงมีจุดอ่อนที่ต้องได้รับการพัฒนาในหลายด้าน เช่น ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (O-Net) ในเกือบทุกวิชา โดยเฉพาะในวิชาหลัก คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 โรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมาก มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กต่ำกว่าเกณฑ์วิธีการวัดและประเมินผลทั้งหลักสูตร และผู้เรียน ยังไม่สามารถสะท้อนผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้เรียนในด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างเป็นรูปธรรม ผลงานวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมของกระทรวงศึกษาธิการ ยังไม่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอาชีวศึกษาเป็นกำลังแรงงานที่สำคัญ แต่ส่วนใหญ่จะยังมุ่งศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ทำให้ขาดแคลนกำลังแรงงานระดับฝีมือ/กึ่งฝีมือ ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีบางสาขามีทักษะการทำงาน ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน การบรรจุครูสอนไม่ตรงวุฒิ ครูไม่ครบชั้น และขาดครูในสาขาวิชาที่ขาดแคลนโดยเฉพาะ

ในโรงเรียนขนาดเล็กและในพื้นที่ห่างไกล การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปสู่สถานศึกษา ตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างแท้จริง จากสถานการณ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นการด้อยคุณภาพทั้งในด้านตัวบุคคล ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน และปัญหาทางด้านการจัดการ

ทั้งนี้ อุปสรรคสำคัญของการจัดการศึกษา คือ ปัญหาในเชิงการจัดการ เช่น กฎหมายกำหนดแผนและการกระจายอำนาจ เป็นผลให้มีการถ่ายโอนทรัพยากรด้านการศึกษาไปยังพื้นที่ที่ยังไม่มีความพร้อม ซึ่งส่งผลกระทบต่อขวัญกำลังใจของผู้ปฏิบัติงานด้านการศึกษา สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และปัญหาสังคม มีความอ่อนแอ โดยเฉพาะด้านคุณธรรมจริยธรรม การใช้ความรุนแรง ทำให้เด็กและเยาวชนที่มีทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมเสี่ยงมากขึ้น ส่งผลต่อภาคการศึกษาไม่สามารถผลิตเด็กที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้เป็นไปตามเป้าหมาย อัตราการเกิดของประชากรที่ลดลง มีผลกระทบต่อจำนวนเด็กนักเรียน ซึ่งเป็นปัจจัยนำเข้าสู่ระบบการศึกษา ทำให้สถานศึกษาบางแห่งมีจำนวนนักเรียนลดลง/ไม่มีผู้เรียน การอพยพย้ายถิ่นหรือเคลื่อนย้ายแรงงานของผู้ปกครอง ทำให้เด็กนักเรียนบางส่วนออกกลางคัน ส่งผลต่อความต่อเนื่องในระบบการศึกษา และเกิดความสูญเปล่าทางการศึกษา นอกจากนี้ ทัศนคติของผู้ปกครองที่มีค่านิยมให้บุตรหลานเรียนสายสามัญมากกว่าสายอาชีวะ ซึ่งตรงข้ามกับทิศทางการพัฒนาประเทศ ส่งผลให้การวางแผนผลิต รวมทั้งสถานการณ์ภัยพิบัติที่มีแนวโน้มความรุนแรงและเกิดบ่อยขึ้น จะส่งผลกระทบต่อการสูญเสียทรัพยากรทางการศึกษาเป็นอย่างมาก รวมทั้งสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และปัญหาความมั่นคงในพื้นที่ชายแดน ชายขอบ พื้นที่สูง เช่น ยาเสพติด แรงงานข้ามชาติผิดกฎหมาย ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในพื้นที่ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่รัฐจะต้องดำเนินการป้องกันและแก้ปัญหา (วีระชาติ กิเลนทอง, 2560)

ถึงแม้ว่าระบบการศึกษาไทยนั้นได้มีการพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาในเรื่องการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา หรือการส่งเสริมคณาจารย์จัดทำงานวิจัยที่เพิ่มมากขึ้นก็ตาม แต่ระบบการศึกษาไทยก็ยังคงมีจุดอ่อนที่ควรแก้ไขและปรับปรุงอีกหลายด้านเช่นกัน อาทิ ปัญหากระบวนการคัดเลือก การบริหารและการให้ความดีความชอบครู อาจารย์ ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา อยู่ภายใต้ระบบราชการ ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งอุปสรรคที่ขัดขวางการปฏิรูปทางการศึกษา ไม่เพียงแต่จุดอ่อนทางด้านนี้เท่านั้น แต่ยังคง

มีจุดอ่อนอีกหลายด้านที่ระบบการศึกษาไทยควรริบดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญห
อย่างเร่งด่วน

สภาพการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการศึกษา

มีปรากฏการณ์หลายประการที่ส่งผลให้ไทยต้องเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษา
ทั้งด้วยเหตุปัจจัยภายในและภายนอกประเทศ ดังที่มีผลการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ดังต่อไปนี้

1) อำนาจทางเศรษฐกิจ (Economic Power) ในปี 2559 ประเทศจีนยังคงเป็น
ตัวแสดงหลักในเศรษฐกิจระดับโลกใน เรื่องของการขยายตัวทางการเงินระหว่างประเทศ
อย่างต่อเนื่อง มีการคาดการณ์ว่า ในอีก 30 ปีข้างหน้า จะมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเกิดขึ้น
กับขนาดของเศรษฐกิจโลก ในปี 2553 โดยภูมิภาคเอเชียอยู่ในจุดที่ต่ำกว่าภูมิภาค
กำลังพัฒนาอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการชะลอตัวของอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
แต่ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศจีนก็ยังคงเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจโลก โดยทั้งสอง
ประเทศมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ มากกว่าครึ่งของการเติบโตทางเศรษฐกิจของ
ประเทศต่าง ๆ ในโลก

2) โครงสร้างทางสังคม (Fracturing Social Fabric) มีการคาดการณ์ว่าโครงสร้าง
ทางสังคมของโลกจะได้รับผลกระทบเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องไปจนถึงปี 2593 การพัฒนา
โลกแห่งอนาคตยังคงมีความไม่ชัดเจน เช่นเดียวกับเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ 8
ประการที่ได้สิ้นสุดลงในปี 2558 ในปี 2559 โรค Zika โรค Ebola และโรคติดต่ออื่น ๆ
ยังคงส่งผลกระทบต่อชุมชนทั่วโลก ความไม่สงบทางสังคม เพิ่มขึ้นจากสถานการณ์
ทางเศรษฐกิจ ที่รุนแรง มาตรการที่เข้มงวด และอัตราการว่างงานสูง

3) ภูมิรัฐศาสตร์และความมั่นคง (Geopolitics and Security) ปัจจุบันทั่วโลก
มีค่าใช้จ่ายทางการทหารสูงที่สุดในประวัติศาสตร์ บริบทนี้ได้สร้างความขัดแย้งระหว่างรัฐ
เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ มีการย้ายถิ่นจากทางใต้ขึ้นไปทางเหนือ โดยที่ทางภูมิรัฐศาสตร์ที่มี
ความเสี่ยง คือ ตะวันออกกลาง เอเชีย และรัสเซีย/ ยูเครน และภายในปี 2573 ความกังวล
เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยด้านนิวเคลียร์ และสงครามจะมีเพิ่มมากขึ้น ผู้เชี่ยวชาญ
ส่วนใหญ่คาดการณ์ว่า ระบบต่าง ๆ ระหว่างประเทศ จะมีความมั่นคงในปี 2568 และ
ผลกระทบทางภูมิรัฐศาสตร์และความมั่นคงจะลดลงในระยะยาว

4) **ความต้องการที่เพิ่มมากขึ้นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Growing Stakeholder Demands)** แม้ความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียจะไม่ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกมากนัก แต่มีการคาดการณ์ว่าจะเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในช่วงสิบปีข้างหน้า อุปทาน ผู้มีส่วนได้เสียมีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร มาตรการและเครื่องมือที่แตกต่างกัน ของบริษัท จะสร้างการมีส่วนร่วมทางสังคม สอดคล้องกับความไว้วางใจของประชาชนที่ลดลงต่อผู้บริหารและการดำเนินธุรกิจของบริษัท เนื่องจากไม่สามารถตอบสนอง ต่อความคาดหวังของสังคมได้ ผู้มีส่วนได้เสียบางคนจึงพยายามที่ควบคุมการดำเนินงาน ของบริษัท ผ่านกิจกรรมที่แตกต่างกันออกไป เช่น การเคลื่อนไหวของผู้ถือหุ้น เป็นต้น

5) **ด้านเงินทุน (Capital Landscape)** ปัจจุบันราคาสินค้าโภคภัณฑ์ อัตราดอกเบี้ยที่คงที่ในระดับต่ำและ การเพิ่มขึ้นของนโยบายทางการเงินที่แตกต่างกันได้เกิดขึ้นทั่วโลก สินทรัพย์ทางการเงินทั่วโลกยังคงเติบโตและความผันผวนของราคาก็เพิ่มมากขึ้น การเติบโต ทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างเชื่องช้า การฟื้นคืน และความเสี่ยงของระบบการเงินเกิดขึ้นทั่วโลก ในระยะยาวคาดการณ์ว่าจะเกิดผลกระทบที่เพิ่มมากขึ้น

6) **ด้านความรู้ (Knowledge Landscape)** มีหลายปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อในระดับสูงต่อมุมมองเกี่ยวกับความรู้ เรื่องเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และปัจจัยนั้นได้เพิ่มมากขึ้นในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา “นวัตกรรม” (Innovation) เกิดขึ้นมากมาย ทั่วโลก และมีการลงทุนด้านวิจัยและพัฒนา อย่างมากที่สุดด้วย

7) **ด้านแรงงาน (Labour Landscape)** ปัจจุบันมุมมองเกี่ยวกับแรงงานพุ่งเป้าไปที่ปัญหาการว่างงาน ภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจ มีผลกระทบต่อกฎแรงงาน คนหนุ่มสาวที่ได้รับผลกระทบ อย่างหนัก บริษัทย้ายไปที่ที่มีความพร้อม มีแรงงานที่มีทักษะ ขณะที่การจ้างงานมีมากในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

8) **แรงกดดันจากทรัพยากร (Pressure on Resources)** ผลกระทบของแรงกดดันจากทรัพยากรทางธรรมชาติที่ส่งผลต่อ เศรษฐกิจทั่วโลกจะเพิ่มมากขึ้นในอีกไม่กี่สิบปีข้างหน้า ในปี 2568 ประชากรประมาณ 1.8 พันล้านคน จะอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ขาดแคลนน้ำ ซึ่งเป็น 2 ใน 3 ของประชากรโลก ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีน้ำ ปัญหาการขาดแคลนน้ำเกิดจากปริมาณการใช้ที่เพิ่มขึ้น และการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

9) **ด้านเทคโนโลยี (Technology Landscape)** เทคโนโลยีส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศในระดับ ปานกลาง แต่จะเพิ่มมากขึ้นในช่วงปี 2559 – 2593

10) ด้านผู้บริโภค (Consumer Landscape) ในโลกดิจิทัลที่เพิ่มมากขึ้น จำนวน การโฆษณาออนไลน์เพิ่มขึ้นอย่าง มีนัยสำคัญกับจำนวนผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าออนไลน์ (ในเดือนมีนาคม 2558 ค่าเฉลี่ย การใช้อินเทอร์เน็ตทั่วโลก ความเชื่อมั่นของผู้บริโภค จะเพิ่มขึ้น และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2593 พฤติกรรมผู้บริโภคจะส่งผล กระทบต่อเศรษฐกิจโลกมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้

11) ด้านอุตสาหกรรม (Industry Landscape) คาดการณ์ว่าผลกระทบ ของมุมมองเกี่ยวกับอุตสาหกรรมจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ไปจนถึงปี 2593 การฟื้นตัวของ เศรษฐกิจโลกจะเกิดขึ้นโดยการขับเคลื่อนของ ประเทศสหรัฐอเมริกาและตลาดเกิดใหม่

12) ด้านพฤติกรรมผู้บริโภคในตลาด (Shifting Market Landscape) ปัจจุบัน ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยได้อย่างรวดเร็ว และในบางกรณีเกิดขึ้นอย่างปัจจุบัน ทันด่วน โดยผู้บริโภคที่เป็นชาวจีนมีการบริโภคสินค้า ฟุ่มเฟือย คิดเป็นร้อยละ 34 ของผู้บริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยทั่วโลก สิ่งที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบอย่างมากต่อการเปลี่ยนผ่านตลาด ในระบบเศรษฐกิจโลก

13) การรักษามาตรฐานขั้นต่ำ 3 ด้าน (Triple Bottom Line : TBL) Triple Bottom Line คือ การรักษามาตรฐานขั้นต่ำ 3 ด้าน ได้แก่ ด้าน การเงิน สังคม และ สิ่งแวดล้อม โดยการสร้างการเติบโตของธุรกิจ การดูแลรักษา สิ่งแวดล้อม และการเกื้อกูล ต่อสังคมรอบข้าง รวมถึงการดำเนินกิจการด้วยความโปร่งใส มีธรรมาภิบาล สิ่งเหล่านี้ จะสร้างความสามารถทางการแข่งขันให้กับธุรกิจในอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

จะเห็นได้ว่าสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ล้วนส่งผลต่อการจัดการศึกษา ของไทยทั้งสิ้น การจัดการศึกษาเป็นการพัฒนาทุนมนุษย์และทุนทางสังคมที่เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดใน กระบวนการพัฒนาทางเศรษฐกิจสังคม การที่เศรษฐกิจไทยยังคงมีปัญหาหนักนั้น สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการศึกษายังได้ผลไม่ดีพอ จึงเป็นอุปสรรคต่อการจัดการระบบ การศึกษาไทย

ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการศึกษาของไทย

จากผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก โดย IMD ซึ่งเป็นการพิจารณาปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถ ในการแข่งขันของประเทศ ครอบคลุมปัจจัยหลัก 4 ด้าน ได้แก่ สมรรถนะด้านเศรษฐกิจ

ประสิทธิภาพของภาครัฐ ประสิทธิภาพของภาคธุรกิจ และโครงสร้างพื้นฐาน สรุปได้ว่า สิ่งที่เกิดขึ้นล้วนส่งผลต่อการ จัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ใหม่คุณภาพ รวมทั้งความสามารถ ในการแข่งขันด้านการศึกษาของไทยที่ยังเป็นรองประเทศอื่นอีกมาก โดยเฉพาะ ประเทศในอาเซียน นอกจากนี้ ปัจจัย แวดล้อมต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น โครงสร้างประชากรไทยที่เปลี่ยนแปลงไป มีอัตราการเกิดลดลง และมีจำนวนผู้สูงอายุ เพิ่มขึ้น สภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง ไปอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการเป็นสังคมยุคข่าวสาร หรือยุคดิจิทัล ล้วนส่งผลต่อระบบการศึกษาที่จะต้องตั้งรับและวางแผนการผลิตและพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ ให้สามารถอยู่ได้ในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างมีคุณภาพ จึงมีข้อเสนอแนะ เพื่อพัฒนาการศึกษาของไทยให้มีสมรรถนะด้านการศึกษาสูงขึ้นในเวทีสากล ดังนี้

1. ควรขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ให้มีการพัฒนา หลักสูตร การจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิทยาศาสตร์เป็นฐานในการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับ บริบทของประเทศไทย โดยนำสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 เป็นแนวทาง ในการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยี เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอน และการเรียนรู้ ของเด็กเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียน มีกระบวนการคิดวิเคราะห์ มีทักษะทางภาษา การอ่าน การคิด การคำนวณได้ต่อไป

2. ควรปรับปรุงระบบการผลิตและพัฒนาครู ทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ เนื่องจากครูเป็นหัวใจสำคัญของการตอบโจทย์ปัญหาคุณภาพการศึกษา รวมทั้ง การแก้ไข ปัญหาอัตราครูต่อนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ประเทศไทยอยู่ในระดับต่ำด้วย

3. ควรกำหนดทิศทางการผลิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการ ของตลาดแรงงาน และควรกำหนดหลักสูตรร่วมกับสถานประกอบการและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเน้นหลักสูตรที่ตอบสนองทั้งเศรษฐกิจหลักของประเทศและ เศรษฐกิจ ของท้องถิ่น หรืออาจจะมีการเปิดสาขาใหม่ที่สะท้อนถึงความต้องการในอนาคต รวมถึงการพัฒนาสมรรถนะของแรงงาน ทั้งทักษะด้านภาษา ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคปัจจุบัน

4. ควรมีการพัฒนาระบบฐานข้อมูล เพื่อการจัดทำตัวชี้วัดด้านการศึกษา ที่สะท้อนการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา ความเท่าเทียม คุณภาพ ประสิทธิภาพ และ การตอบโจทย์บริบทที่เปลี่ยนแปลง ที่มีความสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย สามารถตอบโจทย์ การพัฒนาการศึกษาของประเทศ และสามารถแก้ไขปัญหาการศึกษา

ได้ตรงตามตัวชี้วัด สะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน

5. ควรกำหนดทิศทางและเป้าหมายการศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย โดยนำรูปแบบความเป็นหุ้นส่วนการศึกษาระหว่างภาครัฐกับเอกชน (Public – Private Partnerships in Education in Thailand) มาใช้เป็นแนวทางให้ภาครัฐกับเอกชนได้ร่วมมือกันทำงานเพื่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศ ด้วยการมีหน่วยประสาน (Delivery Unit) เป็นหน่วยดำเนินงานสร้างความเข้าใจ และประสานความต้องการระหว่างภาครัฐ - ภาครัฐ ภาครัฐ - ภาคเอกชน และเอกชน-เอกชน เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจร่วมกันถึงเป้าหมายของการศึกษาไทย และเล็งเห็นถึงความสำคัญ และคุณค่าของการเป็นหุ้นส่วนการศึกษาที่จะร่วมกันพัฒนาไปสู่ความสำเร็จของเป้าหมาย การศึกษาชาติต่อไป

6. ควรเพิ่มประสิทธิภาพการจัดสรรการลงทุนทางการศึกษา โดยมีการบริหารจัดการศึกษาที่เป็นธรรมและมีความโปร่งใส เนื่องจากปัญหาคอรัปชั่นในภาครัฐเป็นตัว ุ้ดรั้งอันดับความสามารถของไทยทำให้งบประมาณไม่ถึงผู้เรียน และส่งผลต่อคุณภาพ การศึกษา

7. ควรส่งเสริมให้มีการกระจายอำนาจด้านการศึกษา โดยการเพิ่มอิสระให้สถานศึกษา และส่งเสริมให้เกิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และรัฐควรปรับลดบทบาทจากการเป็นผู้จัดการศึกษาไปเป็นผู้ให้บริการหรือผู้กำกับดูแลที่มีหน้าที่ ส่งเสริมการแข่งขันที่เป็นธรรม เพื่อให้การบริหารจัดการมีความคล่องตัวมากขึ้น

8. ควรเพิ่มการจัดสรรงบประมาณการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น เพื่อมุ่งสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นการปฏิรูปประเทศไปสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0

9. ควรส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อเตรียมรองรับการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุในอนาคตโดยการจัดตั้ง “ศูนย์การศึกษาเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุในชุมชน” เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดูแลสุขภาพตนเองได้เท่าที่จำเป็น พัฒนาจิตใจ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ สามารถใช้ทักษะเทคโนโลยีการสื่อสารที่จำเป็น และสามารถใช้ชีวิตอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) จากแนวทางการกล่าวชี้ให้เห็นว่าประเทศไทยต้องเร่งพัฒนาอย่างจริงจังในทุกด้าน ทั้งด้านผู้สอน ผู้เรียน สื่อที่ใช้ การพัฒนาการจัดการเรียน

การสอน การลงทุนด้านการศึกษาและการวิจัย การพัฒนาระบบฐานข้อมูล และการกระจายอำนาจด้านการจัดการศึกษา ซึ่งจะต้องดำเนินการปฏิรูปอย่างต่อเนื่อง และต้องกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน

ทักษะสำคัญในการจัดการการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0

นโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจใหม่ที่เรียกว่าไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งเป็นโมเดลในการพัฒนาประเทศ มุ่งเน้นการขับเคลื่อนด้วยความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนานวัตกรรมใหม่โดยใช้เทคโนโลยีเป็นกลไกสำคัญ และการสร้างความร่วมมือเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การจัดการศึกษาจึงมุ่งเน้นผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพทั้งในเชิงกระบวนการและในเชิงผลลัพธ์ โดยทักษะที่ตลาดแรงงานโลกต้องการอย่างในปี 2020 เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน มี 10 ทักษะ ตามที่ ดร.ไกรยส ได้ชี้ให้เห็นถึงรายงานเวทีเศรษฐกิจโลก หรือ World Economic Forum อันประกอบด้วย 1. ทักษะการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน 2. การคิดวิเคราะห์ 3. ความคิดสร้างสรรค์ 4. การจัดการบุคคล 5. การทำงานร่วมกัน 6. ความฉลาดทางอารมณ์ 7. รู้จักประเมินและการตัดสินใจ 8. มีใจรักบริการ 9. การเจรจาต่อรอง 10. ความยืดหยุ่นทางความคิด สอดคล้องกับผลสำรวจความต้องการแรงงานของนายจ้างและองค์กรเกิดใหม่ในปี 2557 ขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) พบว่า นายจ้างขององค์กรในศตวรรษที่ 21 คาดหวังให้พนักงานในองค์กรมีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) และความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) มากที่สุด ดังนั้น แรงงานที่จะยังคงปลอดภัย และมีความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ คือ แรงงานที่มีทักษะที่หลากหลายทั้งทางปัญญา และทางการสื่อสาร เช่น ทักษะความคิดสร้างสรรค์ และทักษะการคิดวิเคราะห์ เป็นต้น ส่วนแรงงานที่ยังพึ่งพาทักษะซ้ำ ๆ ในการประกอบอาชีพอยู่ในปัจจุบันจะเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงมากที่จะตกงานในอนาคต

นโยบายการจัดการศึกษาของไทยในแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)

ในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2561) นอกจากจะคำนึงถึงสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับ

สังคมไทย ภูมิภาคอาเซียน และสังคมโลก ที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาคน รวมทั้งกฎหมายที่สำคัญต่อการจัดการศึกษาของประเทศและมีผลให้อำนาจหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการเปลี่ยนไปจากเดิมแล้ว กระทรวงศึกษาธิการได้ยึดกรอบหลักการที่สำคัญ อันได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) 2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) และ 3) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2574 มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป้าหมายการพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการและแนวทางให้สามารถขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายดังกล่าวได้อย่างเป็นรูปธรรมเกิดประโยชน์กับผู้เรียนและประชาชนผู้รับบริการได้สอดคล้องกับทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปีข้างหน้าทั้งในมิติความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมและมิติการบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ โดยปรากฏสาระสำคัญและประเด็นความเชื่อมโยง ดังนี้ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ, ๒๕๖๐)

6 ยุทธศาสตร์ ของการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาไทย

1. ยุทธศาสตร์พัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล

มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น สามารถท่องจำและนำสิ่งที่จำไปฝึกคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดในเชิงสร้างสรรค์ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ มีทักษะทำงานกันผู้อื่น สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีคุณธรรมจริยธรรม ผู้สำเร็จการศึกษาทุกระดับ/ประเภทได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐาน มีจิตสำนึกประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสามัคคีปรองดอง

กลยุทธ์

1. พัฒนาระบบการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ และจัดกิจกรรมเสริมทักษะพัฒนาผู้เรียนในรูปแบบที่หลากหลาย ตรวจสอบกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21
2. พัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร การวัดและประเมินผลการศึกษาทุกระดับ/ประเภทการศึกษาให้ทันสมัย สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางวิทยาการและการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก
3. ส่งเสริมการพัฒนาเนื้อหาสาระที่ทันสมัยในทุกกระดับ ประเภทการศึกษา เพื่อการผลิตสื่อการเรียนการสอน ตำราเรียนที่มีคุณภาพ รวมทั้งตำราเรียนอิเล็กทรอนิกส์

4. ปรับปรุงระบบทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ ให้สอดคล้องกับหลักสูตร และกระบวนการจัดการเรียนการสอน

5. ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองและพลโลก ตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงในระบบการเรียนการสอนอย่างเข้มข้น

แนวทางการดำเนินงานที่สำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์

1. ยุทธศาสตร์พัฒนาหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดและ ประเมินผล

1.1 กำหนดมาตรฐานหลักสูตรตามระดับช่วงชั้น และมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพ ที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาและสถานประกอบการ เพื่อการจัดกระบวนการเรียน การสอนของสถานศึกษาและการฝึกปฏิบัติสถานประกอบการ

1.2 วิจัยและพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้เกิดระบบหลักสูตรและกระบวนการจัดการ การเรียนรู้และความรู้และฐานข้อมูลที่เกิดขึ้นจากการศึกษา โดยพัฒนาระบบคิดแก้ปัญหา และความคิดเชิงสร้างสรรค์ให้ผู้เรียน เพื่อให้เกิดคุณภาพในองค์ความรู้และทักษะต่าง ๆ สอดคล้องในแนวทางเดียวกับการพัฒนาของประเทศอื่น ๆ ที่ใช้ OECD-PISA กำหนดไว้ เป็นหลักสูตรสากล

1.3 จัดหลักสูตรการเรียนรู้ภาษาอังกฤษอย่างเข้มข้น ตามข้อตกลงของ AEC เพื่อรองรับการทำงานของอาเซียนได้ตามข้อตกลงฯ และสามารถนำไปต่อยอดค้นคว้า หาความรู้เพิ่มเติมเป็นภาษาทางคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี

1.4 จัดให้มีหน่วยงานกลางทำหน้าที่วิจัย พัฒนา และจัดทำหลักสูตรการศึกษา หนังสือเรียน หรือตำราเรียนที่เป็นแกนหลักตามหลักสูตรและมาตรฐานกลาง รวมทั้งจัดทำ คู่มือการประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษา

1.5 จัดทำแผนการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาวอย่างเป็นระบบ และสามารถนำไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ทัน ต่อเหตุการณ์และสถานการณ์ของสังคมโลก

1.6 ปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน แต่ละช่วงวัยทักษะการดำรงชีวิต และบริบทของสภาพภูมิประเทศอย่างเหมาะสม

1.7 ลดวิชาเรียนในชั้นเรียนและบูรณาการวิชาเรียน เพื่อผู้เรียนมีเวลาพัฒนา

ทักษะการเรียนรู้นอกห้องเรียน ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละระดับช่วงชั้น ส่งเสริมการพัฒนา การดำเนินชีวิตและจิตอาสาต่อการพัฒนาชุมชน และประเทศชาติ และจัดกิจกรรมส่งเสริม ทักษะผู้เรียนให้สอดคล้องกับนโยบายการปรับลดเวลาเรียนในชั้นเรียน รวมทั้งจัดการเรียนรู้ โดยบูรณาการวิชาประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลธรรมในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

1.8 นำเทคนิควิธีการการแจกจ่ายสื่อบรรณคดี มาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ระดับประถมศึกษาอย่างเข้มข้น เพื่อแก้ปัญหาเด็กนักเรียนอ่านหนังสือไม่ออก เขียนหนังสือ ไม่ได้

1.9 ปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอนจากการบอกเล่าโดยครู มาเป็นกระบวนการ ออกแบบวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย เหมาะสมกับศักยภาพผู้เรียน เพื่อเกิดกระบวนการ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น วิพากษ์วิจารณ์เป็นอย่างสร้างสรรค์

1.10 นำร่องและขยายผลการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนต้นแบบในพื้นที่ ที่นักเรียนส่วนใหญ่มีคะแนนทดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (O-Net) อยู่ในระดับดี ไปยัง โรงเรียนที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง

1.11 พัฒนาระบบการวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งที่ ได้จากการเรียนรู้ในระบบการศึกษา การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งประสบการณ์จากการทำงานเพื่อยกระดับคุณภาพของผู้เรียนภายใต้กรอบคุณวุฒิ แห่งชาติ

1.12 พัฒนาระบบคลังข้อสอบเพื่อการทดสอบวัดผลการเรียนรู้ด้านทักษะความรู้ ความสามารถของผู้เรียน

1.13 พัฒนาคำรณภูมิปัญญาท้องถิ่น ดำรงพรุวัฒนธรรมที่มีมรดกการเรียนรู้ เชิงบูรณาการ (Blended Based Learning) ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะชีวิตของ ตนเองเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาและภูมิสังคมได้

1.14 สนับสนุนหนังสือเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Book) และหุ่นจำลองสื่อสิ่งพิมพ์ อื่น ๆ (e-Journal) รวมทั้งเอกสารและสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ (Life Long Learning) เชื่อมโยงกับการศึกษาทุกระดับตั้งแต่ระดับปฐมวัย

1.15 ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อให้ความรู้ สร้างความตระหนัก ในเรื่องประวัติศาสตร์ของชาติ การอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมของไทย

2. ยุทธศาสตร์ผลิต พัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา

มีการผลิตครูได้สอดคล้องกับความต้องการในการจัดการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภทมีครูครบตามเกณฑ์ มีครูประจำชั้นครบทุกห้องและมีครูที่จบตรงวุฒิตาม สาขาวิชาที่สอบผู้มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูมีจรรยาบรรณของวิชาชีพพร้อมทั้งมีคณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาที่มีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ สามารถใช้ศักยภาพในการสอน ได้อย่างเต็มที่และช่วยกระตุ้นกำลังใจที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่

กลยุทธ์

1. วางแผนการผลิต และพัฒนาครู คณาจารย์ อย่างเป็นระบบให้สอดคล้องกับ ความต้องการในการจัดการศึกษาทุกระดับ/ทุกประเภทการศึกษา
2. ปรับระบบการผลิตครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ
3. เร่งรัดพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา รวมทั้งครูประจำการที่สอนไม่ตรงวุฒิ ครูที่สอนคละชั้นและครูในสาขาวิชาที่ขาดแคลน
4. สร้างขวัญและกำลังใจ สร้างแรงจูงใจให้กับครู คณาจารย์และบุคลากร ทางการศึกษา
5. พัฒนาระบบบริหารงานบุคคลของครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพ

2. ยุทธศาสตร์ผลิต พัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา

1. กำหนดหลักเกณฑ์ คุณสมบัติของสถาบันการศึกษาที่มีความพร้อมในการผลิต บัณฑิตสาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ โดยจำแนกตามสาขาวิชาที่มีความต้องการจำเป็น
2. กำหนดให้มีสถาบันผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษาในสาขาเฉพาะทาง ให้มีคุณภาพอย่างเข้มข้นที่สอดคล้องกับบริบทการแก้ปัญหาแก่นักเรียนแต่ละระดับและบริบท การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาปฐมวัย การศึกษาพิเศษ การจัดการศึกษาของโรงเรียน ขนาดเล็ก และโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศในด้านต่าง ๆ โดยเน้นการผลิตในระบบจำกัด
3. ทบทวนและปรับปรุงระบบการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ให้เอื้อ ต่อการแก้ไขปัญหาความขาดแคลนครูในสาขาที่ขาดแคลน ครูในพื้นที่ทุรกันดาร และครู ด้านอาชีวศึกษา

4. ปรับเกณฑ์กำหนดอัตราครูต่อนักเรียน เพื่อให้มีอัตรากำลังครูกับการพัฒนาผู้เรียนที่เหมาะสมกับระดับและประเภทการศึกษา

5. คำนึงครูผู้สอนให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้ครูทำหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหน้าที่อย่างแท้จริง ส่วนภารกิจของโรงเรียนในด้านอื่น ๆ ให้จัดหาบุคลากรฝ่ายสนับสนุนที่มีความรู้เฉพาะมาดำเนินการแทน

6. ให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้แก่ผู้เรียนตรงตามสาขาวิชาเอกที่จบการศึกษา

7. ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติหน้าที่โดยยึดการบริหารในด้านคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการพิจารณาประเมินผลงานจากผลสัมฤทธิ์และคุณภาพผู้เรียนตามข้อตกลงที่ผู้บริหารสถานศึกษาได้ทำไว้กับหน่วยงานต้นสังกัด

8. พัฒนาครูให้ศักยภาพในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายเหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียนในบริบทอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ และมีการนำไปใช้อย่างจริงจัง

9. กำหนดให้สถาบันที่มีหน้าที่พัฒนาครู และผู้บริหารสถานศึกษา ให้ความสำคัญในเรื่องระบบหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และสามารถบรรลุเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรที่กำหนด

10. กระจายการพัฒนาครูให้แต่ละพื้นที่ได้พิจารณาดำเนินการเอง เพื่อส่งผลให้การพัฒนาผู้เรียนสามารถเป็นไปตามบริบททั้งสภาพภูมิศาสตร์ สภาพปัจจุบัน และศักยภาพของผู้เรียนที่มีความใกล้เคียงกัน

11. นิเทศติดตาม กำกับ และประเมินผล ภายหลังจากที่มีการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง โดยพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์และคุณภาพผู้เรียน

12. ปรับเปลี่ยนเกณฑ์การประเมินวิทยฐานะครูโดยใช้คุณภาพผู้เรียนตามเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนด และให้ผู้เรียนมีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับคุณภาพผู้เรียนโดยตรงเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินวิทยฐานะ

13. สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาด้านค่าตอบแทนและความก้าวหน้าในวิชาชีพ โดยพิจารณาจากคุณภาพผู้เรียน และตามสภาพบริบทของผู้เรียนและลักษณะพื้นที่

14. แก้ไขปัญหาหนี้สินครูอย่างเป็นระบบ และเน้นปลูกฝังค่านิยมความพอเพียงให้แก่ครูในการดำรงชีวิต

15. ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบการบริหารงานบุคลากรของครูผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา ให้ทันสมัยสอดคล้องกับสภาวการณ์

16. สร้างบ้านพักครูให้เหมาะสมเพียงพอในพื้นที่ที่มีความขาดแคลนครู เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจและลดปัญหาการขอย้ายออกจากพื้นที่

3. ยุทธศาสตร์ผลิตและพัฒนากำลังคน รวมทั้งการวิจัยที่สอดคล้องกับความต้องการของการพัฒนาประเทศ

มีการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษา และด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ที่มีคุณภาพ เพิ่มจำนวนบัณฑิตในสาขาวิชาชีพที่ขาดแคลน มีสมรรถนะ มีความรู้ความสามารถ ในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพ และสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล ประชาชน ได้รับการฝึกอาชีพตามความถนัดและความสนใจ รวมทั้งมีผลงานวิจัยและนวัตกรรม ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในเชิงพาณิชย์ การให้การรักษายาบาล รายการพัฒนา ความเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษาของภูมิภาค

กลยุทธ์

1. เร่งผลิตและพัฒนากำลังคนสาขาที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ อาทิ ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี แพทย์ และพยาบาล

2. เร่งการผลิตและพัฒนาสมรรถนะกำลังคนด้านอาชีวศึกษาให้ทันกับ ความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และรองรับพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ

3. ส่งเสริมภาพลักษณ์การอาชีวศึกษา เร่งปรับค่านิยม และวางรากฐาน ทักษะอาชีพให้แก่ผู้เรียนตั้งแต่วัยการศึกษาพื้นฐาน

4. ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษอย่างต่อเนื่องทุกระดับ

5. เสริมสร้างความเข้มแข็งของกระบวนการผลิตและพัฒนากำลังคน โดยสร้าง เครือข่ายความร่วมมือตามรูปแบบประชารัฐ ทั้งระหว่างองค์กรภายในและต่างประเทศ

6. ส่งเสริมงานวิจัยและนวัตกรรมที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

แนวทางการดำเนินงานที่สำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์

3. ยุทธศาสตร์ผลิตและพัฒนากำลังคน รวมทั้งงานวิจัยที่สอดคล้องกับความต้องการของการพัฒนาประเทศ

- ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการในทุกภาคที่มีกลุ่มอุตสาหกรรมตั้งอยู่ จัดการเรียนการสอนในระดับอาชีวศึกษาด้วยระบบทวิภาคีที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเลือกอาชีพได้ก่อนเลือกวิชาเรียน
- สร้างระบบการผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีการเสริมสร้างคุณภาพผู้เรียนอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาให้ได้คุณภาพมาตรฐานระดับสากล สอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรม เทคโนโลยีและภาคธุรกิจด้านการบริหารในกลุ่มประเทศ AEC รวมทั้งสอดคล้องกับทิศทางนโยบาย Thailand 4.0
- จัดทำระบบเทียบโอนความรู้และทักษะปฏิบัติของผู้เรียนจากการงานอาชีพของผู้เรียนในสถานประกอบการและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ
- ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรฐานและคุณวุฒิวิชาชีพเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และสามารถเทียบโอนวุฒิการศึกษาจากประสบการณ์และการทำงานจริง
- สร้างความพร้อมกลุ่มเยาวชนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่ สู่ทิศทางการทำงานที่สอดคล้องกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ
- เพิ่มขีดความสามารถและทักษะการทำงานของประชากรแรงงานร่วมกับผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในแต่ละจังหวัด
- วิจัยและพัฒนาาระบบข้อมูลด้านการศึกษาที่มีความจะเป็นต่อการกำหนดนโยบายพัฒนากำลังคนของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด
- สนับสนุนให้สถาบันอาชีวศึกษาสามารถจ้างผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์จากสถานประกอบการเข้ามาเป็นอาจารย์ผู้สอนให้มากขึ้น

4. ยุทธศาสตร์ขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษา และเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ผู้เรียนทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกันในทุกระดับและประเภทการศึกษา ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสามารถเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สถานศึกษาในภูมิภาค/ชนบท ได้รับการยกระดับคุณภาพในการให้บริการ เด็กพิการและด้อยโอกาสได้รับโอกาสทางการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกโรงเรียน รวมทั้งสามารถเทียบโอนผลการเรียน

และทักษะประสบการณ์เพื่อรองรับวุฒิการศึกษาเพิ่มขึ้นได้

กลยุทธ์

1. ประกันโอกาสการเข้าถึงถึงบริการทางการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้เรียนในทุกพื้นที่ ครอบคลุมถึงคนพิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความต้องการพิเศษ
2. ส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบ และการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจ และวิถีชีวิตของผู้เรียนกลุ่มเป้าหมาย
3. เร่งสร้างความเข้มแข็งของระบบการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมอย่างกว้างขวาง
4. จัดหาทุนและแหล่งทุนทางการศึกษา
5. เร่งพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีความหลากหลาย และสามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึง

๔. ยุทธศาสตร์ขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษา และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

- พัฒนาโรงเรียนที่มีสภาพแวดล้อมและคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ (โรงเรียน ICU ทั่วประเทศ) ให้มีห้องเรียนที่เพียงพอ มีครูครบชั้น มีสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนที่ครบครัน มีโรงอาหารที่ถูกสุขลักษณะ มีบรรยากาศและสิ่งแวดลอมที่เอื้อต่อการเรียนรู้
- ส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนจัดแหล่งเรียนรู้ทั้งในพื้นที่ตามภูมิภาคต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยอาศัยความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรชุมชน
- พัฒนาความสมบูรณ์ในการใช้งานระบบเทียบโอนและการจัดเก็บหน่วยกิตของการเรียนรู้ การประเมินจบระดับการศึกษาเพื่อตอบสนองการพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคล
- พัฒนาระบบจัดสรรทุนการศึกษาให้เพียงพอ และเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน ทุนให้เปล่าและทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา
- สนับสนุนค่าใช้จ่ายและปัจจัยพื้นฐานให้เพียงพอกับความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาที่มีความขาดแคลน

- ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัยให้มีมาตรฐาน สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ชุมชน ท้องถิ่น โดยเฉพาะวัยกำลังแรงงานและสูงอายุ
- ผลิตครูอย่างต่อเนื่องให้คนไทยมีนิสัยรักการอ่านหนังสือ และพัฒนาห้องสมุดประชาชนให้สามารถเข้าถึงง่ายในทุกพื้นที่
- พัฒนาค่ายลูกเสือ เนตรนารี ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และจัดกิจกรรมเสริมสร้างระเบียบวินัยแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป
- จัดตั้งศูนย์อาชีวศึกษาในทุกภูมิภาค โดยร่วมกับภาคเอกชน องค์กรชุมชน
- สร้างและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ให้กับเยาวชน ประชาชนในพื้นที่สูง พื้นที่ตามแนวตะเข็บชายแดน และพื้นที่เกาะแก่ง ชายฝั่งทะเล

5. ยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา

ผู้เรียน สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับทุกประเภทการศึกษา เข้าถึงทรัพยากร และระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ มีองค์ความรู้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น รวมทั้งมีศูนย์กลางในการจัดเก็บรวบรวมสื่อการเรียนการสอนแบบดิจิทัลที่ทันสมัย และระบบฐานข้อมูลกลางทางการศึกษาของประเทศที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน

กลยุทธ์

1. พัฒนาระบบเครือข่ายเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาและการบริหารจัดการที่ทันสมัยและไม่ซ้ำซ้อน ให้ผู้รับบริการสามารถเข้าถึงได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ
2. พัฒนาระบบการจัดทำระบบฐานข้อมูลกลางทางการศึกษาของประเทศ ระบบการรายงานของฐานข้อมูลโดยเชื่อมโยงฐานข้อมูลการศึกษาทุกระดับ/ประเภทการศึกษา ให้เป็นเอกภาพเป็นปัจจุบัน และมีมาตรฐานเดียวกัน
3. ผลิตและพัฒนาโปรแกรมประยุกต์หรือสื่อการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ให้ผู้เรียน สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับ/ประเภทการศึกษา นำมาใช้เพิ่มคุณภาพการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ
4. จัดหาอุปกรณ์/ทรัพยากรพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้กับผู้เรียน อย่างเพียงพอทั่วถึง และเหมาะสมกับการแสวงหาความรู้ด้วยตัวเองอย่างต่อเนื่อง

5. ยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา

- พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีเครือข่ายเรียนรู้ทางการศึกษา ทั้งระบบให้ครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่ โดยการจัดการฐานข้อมูลด้วยระบบ cloud computing ที่มีมาตรฐานจัดเก็บนำเข้าและแจกจ่าย content และ courseware เดียวกัน

- ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกลผ่าน ดาวเทียม (DLIT, DLTV) ที่ส่งออกอากาศในระบบ Satellite TV และ IPTV ที่มีประสิทธิภาพสูง และสนับสนุนทรัพยากรให้โรงเรียนที่ขาดแคลนได้รับอุปกรณ์เครื่องมือ Hardware และ Software ที่ทันสมัยมารองรับการศึกษาทางไกล

6. ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบบริหารจัดการและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ระบบบริหารจัดการมีความคล่องตัวในการบริหารงานการศึกษามากยิ่งขึ้น มีความโปร่งใสและเป็นที่ยอมรับของผู้บริการ โครงสร้างของกระทรวงได้รับการปรับปรุง ให้มีประสิทธิภาพ โดยการกระจายอำนาจไปสู่ส่วนภูมิภาคและสถานศึกษา และมีกลไก การส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีการสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา สถานศึกษาทุกระดับ ทุกประเภทมีธรรมาภิบาลในการบริหาร รวมทั้งผู้เรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น มีศักยภาพเพื่อไปประกอบอาชีพในท้องถิ่นได้

กลยุทธ์

1. ปรับปรุงกลไกการบริหารจัดการการศึกษาให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล โดยเน้นด้านคุณธรรม ความโปร่งใส ทั้งในระดับส่วนกลาง และในพื้นที่ระดับภาค/จังหวัด
2. พัฒนาระบบบริหารงานงบประมาณ/การเงินให้มีประสิทธิภาพ
3. ยกระดับคุณภาพการศึกษาตอบสนองการสร้างอาชีพและเพิ่มคุณภาพชีวิต ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความสมานฉันท์ และเสริมสร้างความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้
4. เร่งส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา รวมทั้งสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา
5. เสริมสร้างภาพลักษณ์หน่วยงานให้เกิดความร่วมมือ และสร้างเครือข่าย/ ความเป็นภาคีหุ้นส่วนกับองค์กรทั้งภายในและต่างประเทศ

6. ส่งเสริมและขยายผลให้สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความพร้อมพัฒนาเป็นสถานศึกษานิตบุคคณในกำกับ

แนวทางการดำเนินงานที่สำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

วิเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาของไทยเพื่อขับเคลื่อนสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0

จากการศึกษานโยบายการจัดการศึกษาของไทยโดยเน้นการวิเคราะห์จากนโยบายการศึกษากับการขับเคลื่อนสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 นั้น ผู้เขียนได้วิเคราะห์และ พบว่า แนวทางการจัดการศึกษาไทยเพื่อการขับเคลื่อนไทยแลนด์ 4.0 มีลักษณะที่สอดคล้องกัน ดังนี้

1. การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานวัตกรรม เป้าหมายของยุคไทยแลนด์ 4.0 คือ การมีทักษะความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ในวัยเรียน เพื่อเป็นทักษะสำหรับอาชีพในอนาคต โดยมีเป้าหมายเพื่อการผลิตบัณฑิตให้มีความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในการพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้นและจะเป็นจุดเริ่มต้นของการนำไปสู่การประยุกต์ใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยี และการสร้างความสัมพันธ์กับส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ ทั้งนี้ สอดคล้องกับ แนวทางการจัดการศึกษาไทยเพื่อขับเคลื่อนสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 ในยุทธศาสตร์ที่ 1 คือ เรื่องของการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น สามารถท่องจำและนำสิ่งที่จำไปฝึกคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดในเชิงสร้างสรรค์ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ มีทักษะทำงานกับผู้อื่น สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

2. การพัฒนาความเป็นมืออาชีพของบุคลากรทางการศึกษา เนื่องจากครูเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการสนับสนุนการศึกษา ครูจึงต้องเก่ง เชี่ยวชาญ พร้อมต่อการพัฒนาการศึกษาได้ ทั้งนี้ เพื่อการพัฒนาครูให้มีความพร้อมในการจัดการศึกษา โดยครูจะต้องมีความรู้ในวิชาชีพและความสามารถด้านการสอน มีมาตรฐานในวิชาชีพเพื่อสร้างบัณฑิตที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ 2 ผลิต พัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา มีการผลิตครูได้ สอดคล้องกับความต้องการในการจัดการศึกษาทุกระดับทุกประเภทมีครูครบตามเกณฑ์ มีครูประจำชั้นครบทุกห้องและมีครูที่จบตรงวุฒิตามสาขาวิชาที่สอบผู้มีใบอนุญาตประกอบ

วิชาชีพครู มีจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งมีคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาที่มีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ สามารถใช้ศักยภาพในการสอนได้อย่างเต็มที่ และขวัญกำลังใจที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่

3. การส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับยุคสมัย และความต้องการของตลาด สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ 5 ส่งเสริมและพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา ผู้เรียน สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับทุกประเภท การศึกษาเข้าถึงทรัพยากร และระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ มีองค์ความรู้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น รวมทั้งมีศูนย์กลางในการจัดเก็บรวบรวมสื่อการเรียนการสอนแบบดิจิทัลที่ทันสมัย และระบบฐานข้อมูลกลางทางการศึกษาของประเทศที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน

4. การสร้างความร่วมมือด้านการวิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และการมุ่งเข้าสู่อาชีพ เพื่อการพัฒนาองค์ความรู้โดยมีส่วนร่วมและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน เข้าถึงความต้องการของภาคส่วนสังคม และเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ 6 การพัฒนาระบบบริหารจัดการและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ระบบบริหารจัดการมีความคล่องตัวในการบริหารงานการศึกษามากยิ่งขึ้น มีความโปร่งใสและเป็นที่ยอมรับของผู้บริการ โครงสร้างของกระทรวงได้รับการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพโดยการกระจายอำนาจไปสู่ส่วนภูมิภาคและสถานศึกษา และมีกลไกการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วน มีการสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา สถานศึกษาทุกระดับทุกประเภทมีธรรมาภิบาลในการบริหาร รวมทั้งผู้เรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น มีศักยภาพเพื่อไปประกอบอาชีพในท้องถิ่นได้

สรุป

แนวทางการจัดการศึกษาไทยกับการขับเคลื่อนการศึกษาสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 มีแนวทางของการจัดการศึกษาของไทยที่มีแนวโน้มของการมุ่งสู่การขับเคลื่อนไปสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 ในหลายด้าน ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานวัตกรรม การพัฒนาความเป็นมืออาชีพของบุคลากรทางการศึกษา การส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา และด้าน

การสร้างความร่วมมือเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และการมุ่งเข้าสู่อาชีพ เพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้มีความรู้และสมรรถนะที่เชื่อมโยงกับคุณลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 และทักษะที่ตลาดแรงงานมีความต้องการ รวมทั้งเป็นการวางรากฐานการศึกษาของไทย ให้สามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2560). **อนาคตใหม่ของการศึกษาไทยในยุค Thailand 4.0.** จาก <http://www.li.mahidol.ac.th/conference2016/thailand4.pdf>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). **สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล ปี 2559 (IMD 2016).** กรุงเทพฯ : บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). **แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564).** กรุงเทพฯ : ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
- ดวง อันทะไชย. (2560). **ทิศทางการศึกษาไทย.** สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2560. จาก https://www.cpw.ac.th/CPW_Document/knowledge-147201721320160824134013.pdf

บทบาทหญิงชายในการศึกษาระดับประถมของประเทศเมียนมา¹

ณัฐราพร พรหมประสิทธิ์

นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา สำนักวิชาศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช 80161
อีเมล: nattaraporn@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทหญิงชายในการศึกษาระดับประถมของประเทศเมียนมา ตามหลักสูตรการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประเทศเมียนมา ข้อค้นพบสำคัญของการศึกษานี้ คือ ทักษะคติเกี่ยวกับผู้ชายที่มีบุญบารมียังคงถูกให้ความสำคัญในฐานะของบุคคลที่มีบุญบารมีที่สูงส่ง มีความรู้ความสามารถ และอยู่ในระดับที่สูงกว่าผู้หญิง เนื้อหาในตำราเรียนอธิบายถึงหน้าที่หรือการแบ่งหน้าที่ของหญิงและชายไว้อย่างชัดเจน แต่ในความเป็นจริงแล้วเนื้อหาในตำราเรียนเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างทางเพศ มีการนำเสนอเรื่องราวของเพศชายมากกว่าเพศหญิงเกือบทุกด้าน ประการแรก คือ ด้านครอบครัว ตำราเรียนนำเสนอภาพ “พ่อ” ในฐานะของเสาหลักของครอบครัว เปรียบเสมือนเทพประจำบ้าน ในขณะที่ “แม่” ซึ่งเป็นเพศหญิงนั้นเป็นเพียงผู้ดูแลและผู้สนับสนุนสมาชิกในครอบครัวเท่านั้น ประการที่สอง คือ ด้านการทำงาน อาชีพที่ได้รับการยกย่อง มีผู้นำหน้าถือดา และมีความมั่นคงของสังคม คือ ทหาร แพทย์ ครู ซึ่งเนื้อหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอาชีพส่วนใหญ่เน้นถูกอธิบายและถูกแทนด้วยภาพของเพศชาย อาชีพที่ได้รับการยกย่องของเพศหญิงคือ อาชีพครู และพยาบาล ซึ่งมีหน้าที่ในการดูแลผู้อื่น อาชีพของเพศหญิงคือ อาชีพที่ต้องมีความมุ่งมั่น ตั้งใจ และเสียสละเพื่อดูแลผู้อื่น รวมทั้งผู้หญิงยังไม่ได้รับการนำเสนอ

¹ บทความชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ชื่อ บทบาทหญิงชายในการศึกษาระดับประถมของประเทศเมียนมา ผลงานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ และโครงการทุนวิจัยมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
ด้านมนุษยศาสตร์ - สังคมศาสตร์ รุ่นที่ 11

ในภาพของแม่บ้าน ผู้ที่ทำหน้าที่ในการดูแลบ้าน ครอบครัว และสมาชิกในบ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประการที่สาม คือ ด้านสังคม ผู้ชายพม่าถูกคาดหวังให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ ในสังคม เด็ก ๆ เริ่มจากการมีส่วนร่วมภายในโรงเรียน และขยายขยายออกสู่ระดับประเทศตามลำดับอายุที่มากขึ้น ในขณะที่ผู้หญิงนั้นถูกคาดหวังในเรื่องความงาม การมีหน้ามีตาในสังคม และการชี้ให้เห็นว่าผู้ชายมีโอกาสในการเรียนรู้สิ่งรอบข้างมากกว่าเพศหญิง และพื้นที่ของเพศหญิงถูกจำกัดไว้แค่พื้นที่ที่ปลอดภัยเท่านั้น

คำสำคัญ: บทบาทหญิงชาย, เมียนมา, การศึกษา

Gender Roles in Myanmar's Elementary School

Nattaraporn Promprasit

Studies Master's Student in Southeast Asian, School of Liberal Arts,
Walailak University, Nakhon Si Thammarat 80161, Thailand
E-mail: nattarapornp@gmail.com

Abstract

This research project investigates the roles of men and women that have been demonstrated in the textbooks of primary schools by the Ministry of Education of Myanmar. It finds that patriarchy is more emphasized. Men are believed as the charismatic leaders and educated, while women are viewed as inferiors. Having scrutinized the contents of those textbooks in detail, it also finds that careers are categorized according to their sexuality. In addition, the contents of those textbooks illustrate the differences of gender. The male roles are represented more than female. First, in terms of family, textbooks represent the figure of “father” as the family’s leader. He is also symbolized as a god in his house. In contrast, a “mother” is compared to a domestic worker who supports all family members. Second, for careers, the admirable and stable occupations are soldiers, doctors, and teachers, which most of those pictures are represented by men. For women, their recommended careers are teachers and nurses, which educate women to serve and take care of others. However, the pictures of housekeeper and family’s supporter of women have not been potentially represented. Third, in social aspect, Burmese men are expected to participate in every social activity. Boys have to

play a vital role in their schools and their roles are of course extended when they are growing up. Meanwhile Burmese women are expected to gain social respect through their beauty. However, their opportunity in learning is less than men because their lives are limited within some spheres.

Keywords: Gender, Myanmar, Education

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จากการศึกษางานที่เกี่ยวข้องกับหญิงชายพม่าที่ผ่านมา ผู้วิจัย พบว่า มีการศึกษาเกี่ยวกับหญิงชายในหลากหลายรูปแบบ งานเขียนของ Mi Mi Khaing (1984) ได้มีการนำเสนอเรื่องราวของผู้หญิงชาวพม่า สิ่งสำคัญที่พบในงานเขียนของ Mi Mi Khaing คือ การระบุว่าผู้หญิงพม่ามีความภาคภูมิใจบทบาทของที่เป็นอยู่ของตนเอง และอธิบายให้เห็นถึงความเชื่อของผู้หญิงชาวพม่าที่ว่า ผู้หญิงมี โปง (phon) หรือ บุญบารมีต่ำกว่าผู้ชาย (Khaing, 1984, p. 16) ในขณะที่ผู้ชายได้รับการยกย่องในฐานะของตนเองนัต (ein-oo-nat) หรือ เทพประจำบ้าน ในฐานะของผู้ปกครองครอบครัวและการให้ความเคารพนับถือ โดย Aye Nwe (2009) ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับรายละเอียดของเรื่องดังกล่าวว่า ความเชื่อเรื่องบุญบารมีเป็นสาเหตุของลำดับชั้นเพศและการกดขี่ผู้หญิงในพม่า ครอบครัว และสังคมของพม่า

Furnivall นักวิชาการอาณานิคมที่สำคัญอีกคนหนึ่ง ได้ระบุว่า “เสรีภาพของผู้หญิง” ในพม่ามีสถานะไม่เหมือนใคร และมีเพียงไม่กี่ประเทศที่ประสบความสำเร็จในเรื่องนี้มากกว่าประเทศพม่า (Tharaphi, 2014, p. 2) สอดคล้องกับที่อุษณีย์ พรหมสุวรรณ (2547) ได้ศึกษาเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของผู้หญิงพม่าในการนำเสนอของตะวันตก พบว่า ผู้หญิงมีสิทธิเท่าเทียมกับผู้ชายแทบทุกด้านทั้งในบ้านและนอกบ้าน ส่วนหนึ่งเป็นเพราะผู้หญิงพม่าไม่ต้องเปลี่ยนนามสกุลหลังจากแต่งงานซึ่งต่างกับผู้หญิงในสังคมอื่น ต่างจากที่ Than Than Nwe (2003) ได้อธิบายไว้ว่าภาพลักษณ์ของผู้หญิงและผู้ชายพม่ามีความแตกต่างกันค่อนข้างชัดเจน ตัวอย่างเช่น ในครอบครัวของคนพม่า ผู้ชายจะทำหน้าที่ที่ต้องใช้แรงงาน ในขณะที่ผู้หญิงมีหน้าที่ในการเป็นแม่บ้าน ผู้หญิงและผู้ชายมีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องราวต่าง ๆ แตกต่างกันไป Chie Ikeya (2012) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า สถานะอันสูงส่งของผู้หญิงพม่าที่ได้รับจากอังกฤษนั้น เป็นเพียงเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรมในการเรียกร้องอำนาจทางการเมืองให้เพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับที่ Tharaphi Than (2014) ได้พยายามอธิบายให้เห็นถึงอำนาจของผู้หญิงที่ไม่ได้มีอยู่จริงตามข้อเขียนของตะวันตก หรือวาทกรรม “สถานภาพที่สูงส่งของผู้หญิงพม่า” โดย Tharaphi ได้ชี้ให้เห็นว่าจริง ๆ แล้วผู้หญิงมีอิสรภาพเพียงบางอย่างเท่านั้น และน้อยมากที่ผู้หญิงพม่าจะได้รับสิทธิเท่าเทียมกับผู้ชาย บางส่วนก็ถูกทำให้ลืมนำจากประวัติศาสตร์พม่า เช่น การเป็นผู้นำ การต่อสู้เพื่อให้ได้รับการยอมรับในฐานะนักเขียน หรือการยอมรับในการมีอยู่ของกองทัพหญิงในช่วงต่อสู้เพื่อเอกราช

นอกจากนี้ Ikeya ได้อธิบายไว้ว่า ผลจากการสนับสนุนด้านการศึกษาให้แก่ผู้หญิง ทำให้เดิมผู้หญิงได้รับโอกาสทางการศึกษาและเข้ามามีบทบาทในสังคมมากยิ่งขึ้น เช่น เข้ามาเป็นครูในโรงเรียนเอกชน เป็นพยาบาล ผู้ช่วยของหมอชาวอังกฤษ หรือการเข้ามามีบทบาทในฐานะสื่อและนักเขียน (Ikeya, 2012, p. 59) การได้รับศึกษาทำให้ผู้หญิงพม่าเริ่มมีความคิดที่เปลี่ยนแปลงไปและเข้ามามีบทบาทในสังคมมากขึ้น มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับผู้หญิงตีพิมพ์มากขึ้น และมีบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ที่เป็นผู้หญิงคนแรกคือ ดอผเวชิน (Daw Phwa Shin) หนังสือพิมพ์ที่ดอผเวชินเป็นผู้ดูแลมีชื่อว่า ตารวดี (Tharawaddy) แต่เมื่อหนังสือพิมพ์ได้รับการตีพิมพ์ฉบับแรก ชื่อของบรรณาธิการกลับเป็นชื่อของ หม่าว (ง) ซาน (Muang Zan) ซึ่งเป็นสามีของดอผเวชินแทน (Tharaphi, 2014, p. 25) สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นได้ว่า ถึงแม้ผู้หญิงจะได้รับการศึกษาและได้รับโอกาสมากขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม แต่อย่างไรก็ตามผู้หญิงพม่ายังคงถูกปิดกั้นและการยอมรับการในการเป็นผู้นำ ยังคงไม่สามารถทำได้อย่างสมบูรณ์แบบ

ในขณะที่ นิสารัตน์ มองว่าการเปลี่ยนของผู้หญิงพม่าในสมัยอาณานิคมทำให้เกิดผู้หญิงแบบใหม่ที่อ่านออก เขียนได้ คำนวณได้ และได้รับการศึกษาสูงแบบตะวันตก ที่มีความรู้ในเรื่องการดูแลสุขภาพอนามัย ภาพรวมของการพัฒนาคุณภาพสตรีแบบสมัยใหม่เป็นส่วนสำคัญในการเพิ่มจำนวนประชากรอาณานิคมอันเนื่องมาจากการดูแลสุขภาพอนามัยพื้นฐานที่ดีขึ้น และทำให้เกิดประชาชนอาณานิคมที่มีความสามารถในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมสมัยใหม่เพิ่มขึ้น (นิสารัตน์ ชนธโรด, 2555, น. 134)

ในสังคมพม่าจะมีการกำหนดพื้นที่ทางสังคมว่าผู้หญิงผู้ชายควรปฏิบัติตนอย่างไร โดยเฉพาะในบทบาทภายในครอบครัว ผู้หญิงพม่าจะมีหน้าที่คอยทำอาหาร และดูแลสมาชิกในครอบครัว แต่ผู้หญิงสามารถเข้าไปมีบทบาทในเรื่องของเศรษฐกิจภายในครอบครัว และการค้าได้ การแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างผู้หญิงผู้ชายในสังคมพม่าสามารถเห็นได้ตั้งแต่เรื่องบทบาทหน้าที่ในครอบครัว แต่เรื่องที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างผู้หญิงกับผู้ชายมากที่สุด คือ เรื่องของพุทธศาสนาที่มีการกำหนดขอบเขตของผู้หญิงและผู้ชายอย่างชัดเจนซึ่งส่งผลให้ผู้ชายมีความสำคัญมากกว่าผู้หญิงและทำให้บทบาทของผู้หญิงถูกจำกัดขอบเขต หากเปรียบเทียบกับผู้หญิงกลุ่มอื่น ๆ ภาพลักษณ์ของผู้หญิงพม่าอาจดูดีกว่าในแง่ของการมีบทบาทในสังคม แต่อย่างไรก็ตามสิ่งเหล่านี้ไม่ได้เป็นจริงเสมอไป ผู้วิจัยเห็นว่าสังคมพม่ามีการแสดงให้เห็นเรื่องความไม่เท่าเทียมกันของผู้หญิงและผู้ชายตั้งแต่สถานะ

ในครอบครัว ความคิด ความเชื่อ เรื่องเทพประจำบ้านและบุญบารมีของผู้ชายเป็นเครื่องยืนยันความไม่เสมอภาคระหว่างเพศได้อย่างชัดเจน สิ่งเหล่านี้คือปัจจัยในการสร้างลำดับชั้นทางเพศในสังคมพม่าได้เป็นอย่างดี

ความน่าสนใจในการศึกษาเรื่องบทบาทหญิงชายในตำราเรียนของประเทศพม่า คือ ที่ผ่านมานงานวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับตำราเรียนในพมานั้นจะเน้นไปที่การศึกษาเกี่ยวกับการพยายามสร้างความเป็นชาติและการสร้างความชอบธรรมของรัฐบาลพม่าโดยการใช้ตำราเรียนเป็นเครื่องมือ เพื่อไปสู่เป้าหมายเหล่านั้น วิรัช นิยมธรรม (2551) ได้อธิบายไว้ว่า เนื้อหาที่ได้รับการอ้างอิงถึงส่วนใหญ่จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องของการสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งการต่อสู้ของกษัตริย์เพื่อสร้างอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ในอดีต การเข้ามาของอังกฤษที่เป็นผู้ทำลายความเป็นเอกภาพทำให้เกิดความแตกแยกในพม่า การเข้ามาของรัฐบาลทหาร และผู้นำที่นำพาประเทศไปสู่การพัฒนาที่ดียิ่งขึ้น เป็นต้น สอดคล้องกับ Nick Cheesman (2002) ประเทศพม่าถูกรอบงำด้วยกองทัพที่มีวัตถุประสงค์ในการสร้างความชอบธรรมตามกฎหมายให้กับตนเองผ่านตำราเรียน โดยเฉพาะตำราเรียนระดับประถม Nicolas & Rosalie (2012) ที่ระบุว่ารัฐบาลพม่าใช้กระบวนการของการศึกษาเพื่อเผยแพร่อุดมการณ์ในระดับชาติ โดยเน้นเกี่ยวกับวีรบุรุษ การสร้างความสามัคคีของชาติ การสร้างศรัทธาร่วมกัน การต่อต้านอาณานิคม รวมไปถึงการนำเสนอภาพของรัฐบาล เพื่อสร้างรากฐานทางอุดมการณ์ขึ้น แต่อย่างไรก็ตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศหรือ เรื่องบทบาทของผู้หญิงและผู้ชายในตำราเรียนยังไม่มีกล่าวถึงมากนักว่า ในตำราเรียนของประเทศพม่า มีการจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่มีการออกแบบรูปแบบและจัดวางเนื้อหาต่าง ๆ เกี่ยวกับเพศ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย หรือบทบาทของผู้หญิงและผู้ชายอย่างไร ซึ่งสิ่งนี้เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้ทัศนคติ ค่านิยมเกี่ยวกับผู้หญิงและผู้ชาย รวมทั้งการปฏิบัติตนของคนในสังคมเป็นไปในลักษณะเดียวกัน ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาบทบาทหญิงชายที่ปรากฏในตำราเรียนของประเทศพม่า ซึ่งผลิตขึ้นโดยกองตำราและหลักสูตรการศึกษาพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ว่ามีการหล่อหลอมและถ่ายทอด ทัศนคติ ค่านิยม ประเพณีปฏิบัติในเรื่องเพศรวมทั้งบทบาทของผู้หญิง ผู้ชายในครอบครัวและสังคมอย่างไร

การศึกษาระดับพื้นฐานของพม่าในปัจจุบันจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ มีการจัดระบบการศึกษาและกำหนดเกณฑ์อายุในการเข้าเรียนไว้

อย่างชัดเจน ในการศึกษาระดับพื้นฐานใช้ระบบ 5 - 4 - 2 ประกอบด้วย การศึกษาในระดับประถมศึกษา (Primary Education) คือ ระดับ 1 - 5 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (Middle school Education) คือ ระดับ 6 - 9 และ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (High school Education) คือ ระดับ 10 - 11 ดังนี้

ตารางที่ 1 ระดับการศึกษาและช่วงอายุในการเข้าศึกษาของประเทศพม่า

ระดับ		จำนวนปี	อายุ	ระดับชั้น
ระดับประถม	ต้น	3	5+ ถึง 7+	1 ถึง 3
	ปลาย	2	8+ ถึง 9+	4 ถึง 5
ระดับมัธยม	ต้น	4	10+ ถึง 13+	6 ถึง 9
	ปลาย	2	14+ ถึง 15+	10 ถึง 11

ที่มา : (Development of Education in Myanmar, September 2004)

ในการศึกษาเรื่อง “บทบาทหญิงชายตำราเรียนระดับประถมของประเทศเมียนมา” ผู้วิจัยใช้วิธีการแปลเนื้อหาจากตำราเรียนด้วยตนเองและมีการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยการวิเคราะห์จากตำราเรียนระดับประถมศึกษา 5 ปีการศึกษา ตั้งแต่หนังสือเรียนในระดับชั้นอนุบาล (เกรด 1) ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (เกรด 5) ตามหลักสูตรของกองตำราและหลักสูตรการศึกษาพื้นฐาน (The Basic Education Curriculum and Textbook Committee) กระทรวงศึกษาธิการ ที่ตีพิมพ์ในปี 2012 และใช้ในการเรียนการสอนระหว่างปี 2012 - 2013 ทั้งหมด 6 วิชา จำนวนทั้งหมด 27 เล่ม ดังต่อไปนี้ ระดับชั้นอนุบาล (เกรด 1) ประกอบด้วย วิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาการอ่านภาษาพม่า วิชาภาษาอังกฤษ และวิชาคุณลักษณะและหน้าที่พลเมือง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (เกรด 2) ประกอบด้วย 5 วิชา คือ วิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาการอ่านภาษาพม่า วิชาภาษาอังกฤษ และวิชาคุณลักษณะและหน้าที่พลเมือง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 (เกรด 3) ประกอบด้วย 5 วิชา คือ วิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาการอ่านภาษาพม่า วิชาภาษาอังกฤษ และวิชาคุณลักษณะและหน้าที่พลเมือง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (เกรด 4) ประกอบด้วย 6 วิชา คือ วิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาการอ่านภาษาพม่า

วิชาภาษาอังกฤษ วิชาภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ และวิชาคุณลักษณะและหน้าที่พลเมือง และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (เกรด 5) ประกอบด้วย 6 วิชา คือ วิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาการอ่านภาษาพม่า วิชาภาษาอังกฤษ วิชาภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ และวิชาคุณลักษณะและหน้าที่พลเมือง

การนำเสนอเกี่ยวกับหญิงและชายในตำราเรียนระดับประถมของประเทศพม่า

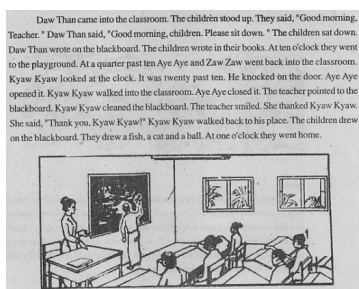
ผู้วิจัยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 ส่วน เพื่ออธิบายเกี่ยวกับความแตกต่างในการนำเสนอเกี่ยวกับหญิงและชายในตำราเรียนระดับประถมของประเทศพม่า โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การปรากฏของบทบาทหญิงชายในภาพประกอบ

ผู้วิจัยเห็นว่าการทำความเข้าใจเรื่องการนำเสนอภาพเป็นสิ่งที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะภาพประกอบในหนังสือต่าง ๆ เป็นสิ่งที่มีส่วนช่วยให้สำคัญที่ทำให้เกิดความสนใจในหนังสือมากขึ้น เมื่อภาพกับตัวอักษรมีความเชื่อมโยงกัน ความเป็นไปได้ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการจดจำเนื้อหาและจดจำบทบาทหญิงชายในภาพประกอบได้แม่นยำขึ้น จะสามารถทำความเข้าใจบทบาทหญิงชายได้มากขึ้น และผู้วิจัยจึง พบว่า เป้าหมายของตำราเรียนในระดับอนุบาลและประถมศึกษาปีที่ 1 นั้นไม่ใช่การเรียนรู้เพื่อให้อ่านออกเขียนได้เท่านั้น แต่เป็นการปลูกฝังความคิดบางอย่างผ่านการท่องจำเนื้อหาในตำราเรียน เพราะเนื้อหาวิชาการอ่านภาษาพม่า ระดับชั้นอนุบาลนั้นเป็นการเรียนการสอนเกี่ยวกับพยัญชนะพื้นฐาน สระพื้นฐาน และอักษรควบกล้ำทั้งหมด ขณะที่การเรียนวิชาการอ่านภาษาพม่า ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นการเรียนเรื่องพยัญชนะท้าย หรือเทียบได้กับตัวสะกดในภาษาไทย แต่เนื้อหาในตำราเรียนวิชาการอ่านภาษาพม่า ระดับชั้นอนุบาลกลับมีเนื้อหาที่ต้องใช้ตัวพยัญชนะท้ายในการอ่านเกินกว่าครึ่งหนึ่งของเนื้อหาทั้งหมด

เนื้อหาของตำราเรียนปรากฏให้เห็นถึงนำเสนอภาพของผู้ชายในฐานะผู้มีความรู้ และแข็งแรง และผู้หญิงแถมมของความเป็นหลัก รวมทั้งภาพของงานบ้านที่นำเสนอด้วยภาพของผู้หญิงนั้น คือ งานที่ค่อนข้างละเอียดอ่อน ไม่ต้องใช้พละกำลังมากนัก เช่น การกวาดบ้าน ล้างจาน ซักผ้า ในขณะที่ภาพการทำงานบ้านของผู้ชายเป็นจำนวนน้อยมาก งานบ้านที่นำเสนอด้วยภาพของเพศชาย คือ งานที่ต้องใช้พละกำลัง เช่น ผ่าฟัน ขนน้ำ ทั้งนี้ ภาพที่ปรากฏมีเพียงแค่เด็กชายเท่านั้นที่มีส่วนร่วมในการทำงานบ้าน ไม่ปรากฏภาพผู้ใหญ่ชายในลักษณะดังกล่าว

จากการศึกษา พบว่า ในตำราเรียนในระดับประถมศึกษา มีการนำเสนอภาพเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหญิงชายได้มีการนำเสนอภาพบุคคล 2 ลักษณะ คือ ภาพบุคคลเดี่ยว และภาพบุคคลกลุ่ม การปรากฏของภาพบุคคลที่เป็นภาพเดี่ยวเพศชายนั้น มีมากกว่า ภาพบุคคลของเพศหญิงในทุกระดับชั้นและทุกรายวิชา แต่ในขณะที่ภาพกลุ่มบุคคล ภาพที่กลุ่มชาย - หญิง กลับมีจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือภาพกลุ่มชาย - ชาย โดยผู้วิจัยได้แบ่งศึกษาภาพไว้ ดังนี้ ภาพบุคคลเกี่ยวกับอาชีพ ภาพบุคคลเกี่ยวกับมารยาทและการประพฤติตน ภาพบุคคลเกี่ยวกับการแสวงหาความรู้ ภาพบุคคลเกี่ยวกับงานบ้าน ภาพบุคคลเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ และภาพบุคคลสำคัญ ตัวอย่างเช่น ภาพของครูที่ชื้อต่อตานในขณะที่เข้ามายังห้องเรียน เด็ก ๆ ลุกขึ้น และกล่าวว่า “สวัสดีคุณครู” ต่อตานตอบกลับไปว่า “สวัสดีนักเรียน นั่งลงได้” เด็ก ๆ นั่งลง ต่อตานเขียนบนกระดานและนักเรียนจดลงในสมุด 10 โมงเช้า เด็ก ๆ ลงไปวิ่งเล่นที่สนามเด็กเล่น 10.15 น. เอเอและซอซอกลับมาที่ห้องเรียน กาวกามองไปที่นาฬิกา มันเป็นเวลา 10.20 น. แล้ว เขาเคาะประตูห้องเรียน กาวกาวเข้ามาในห้องเรียน เอเอปิดมัน ครูชี้ไปที่กระดาน จ๋อจ๋อ ลบกระดาน ครูยิ้ม ครูพูดว่า “ขอบคุณ จ๋อจ๋อ” จ๋อจ๋อกลับไปนั่งที่ เด็กวาดรูปปลา แมว และลูกบอลบนกระดาน 13.00 น. พวกเขากลับบ้าน

ภาพ การเรียนในห้องเรียน

ที่มา : (Ministry of Education Myanmar, 2014, p. 14)

ภาพบุคคลกลุ่มจากวิชาภาษาอังกฤษระดับชั้นที่ 5 นี้ เมื่อดูรูปภาพประกอบกับการอ่านเนื้อหาทำให้ทราบถึงการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างตัวละครครูและนักเรียน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน และภาพประกอบก็แสดงให้เห็นถึงตำแหน่งหน้าที่ของบุคคลแต่ละคน

ในภาพ ทำให้สามารถเห็นภาพที่สะท้อนเนื้อหาประกอบได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้หญิงที่ยืนอยู่หน้าห้อง ภาพของเด็กชายที่ยืนอยู่หน้ากระดานดำ และเด็กจำนวนหนึ่งที่กำลังนั่งอยู่ที่โต๊ะ แสดงให้เห็นถึงการมีปฏิสัมพันธ์กันตัวละครที่ปรากฏในภาพ บุคคลในภาพคือใคร และกำลังทำอะไร ผู้หญิงที่ยืนอยู่หน้าห้อง เป็นครูชื่อ ดอตัน (Daw Than) เด็กชายที่ยืนอยู่หน้ากระดานดำ คือ จอจอ (Kyaw Kyaw) ซึ่งกำลังลบกระดานตามคำสั่งของครู และเด็กนักเรียนจำนวนหนึ่งที่กำลังนั่งอยู่ที่โต๊ะของตนเอง

จากการศึกษา พบว่า ภาพบุคคลที่ปรากฏสามารถสื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาและสอดแทรกความคิดเรื่องบทบาทหญิงชายไว้หลายด้าน โดยพิจารณาจากการแต่งกาย เครื่องแบบ สถานที่ กิจกรรมที่ปรากฏในภาพ เช่น ภาพอาชีพของเพศชายมีความหลากหลายกว่าเพศหญิง อาชีพที่ถูกแทนด้วยภาพของเพศชาย ได้แก่ ครู แพทย์ วิศวกร เกษตรกร ทหาร นักดับเพลิง บุรุษไปรษณีย์ พนักงานขับรถ นักเรียนช่างฝีมือ และช่างยนต์ และอาชีพที่แทนด้วยภาพของเพศชายนั้นล้วนเป็นอาชีพที่ต้องใช้ทักษะ ความสามารถ หรือความแข็งแกร่ง ในขณะที่เพศหญิงมีการนำเสนอเพียงไม่กี่อาชีพเท่านั้น เช่น แม่บ้าน ครูพยาบาล เกษตรกร นักเรียน และตำรวจจราจร ส่วนใหญ่เป็นอาชีพที่ไม่ต้องใช้แรงงาน แต่เป็นอาชีพที่ต้องมีความละเอียดอ่อน และมีบทบาทในการเป็นผู้สนับสนุนมากกว่า

2. คุณลักษณะของตัวละครที่ปรากฏในตำราเรียน

ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ เพื่ออธิบายให้เห็นภาพแสดงของบทบาทหญิงชายที่ปรากฏอยู่ในตำราเรียนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนี้ ความเป็นผู้นำ ความประพฤติ ความรู้ความสามารถ ด้านการอบรมสั่งสอน การแสดงออกทางความรู้สึก ทักษะ ความงาม และอาชีพ จากการศึกษพบว่าเนื้อหาตำราเรียนมีการนำเสนอเกี่ยวกับการแสดงออกถึงความมีมารยาทและอ่อนน้อมถ่อมตนของเด็กหญิงและเด็กชายในลักษณะเดียวกัน มีการแสดงออกที่สุภาพ ให้ความเคารพต่อพ่อแม่ ครู หรือผู้ใหญ่ในลักษณะเดียวกัน โดยมีผู้ใหญ่ทั้งเพศหญิงและเพศชายเป็นผู้ให้ความรู้และคอยอบรมสั่งสอนเด็ก ๆ ในด้านต่าง ๆ แต่ด้านทักษะและความเป็นผู้นำที่ปรากฏได้นำเสนอภาพของเด็กผู้ชายหรือผู้ใหญ่ชายเท่านั้น ไม่มีเนื้อหาที่กล่าวถึงผู้นำหรือผู้หญิง โดยเฉพาะเนื้อหาตำราเรียนวิชาประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ ระดับประถมศึกษาตอนปลายปีที่ 3 และ 4 ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับกษัตริย์ต่าง ๆ ที่เป็นผู้รวบรวมมาให้เป็นปึกแผ่น และวีรบุรุษหรือผู้นำของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่มีส่วนร่วมในการต่อสู้กับเจ้าอาณานิคมอังกฤษเพื่ออิสระของประเทศพม่า

ผู้ชายกำลังยิงปืน

ที่มา : (Ministry of Education
Myanmar, 2012, p. 15)

ผู้หญิงกำลังจัดดอกไม้

ที่มา : (Ministry of Education
Myanmar, 2012, p. 5)

ในขณะที่ผู้หญิงตำราเรียนได้อธิบายถึงตัวละครต่าง ๆ ที่มีการแสดงออกทางความรู้สึกระหว่างเพศหญิงและชายแตกต่างกัน คือ เนื้อหาที่กล่าวถึงเพศหญิงทั้งช่วงวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่มีการแสดงความรู้สึกมากกว่าเพศชาย ทั้งความรู้สึกดีใจ เสียใจ กังวล เช่น บทอ่านเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกชายด้วยความรัก ความอบอุ่น และกอดลูกชายไว้อย่างทะนุถนอมของแม่ (Ministry of Education Myanmar, 2012, p. 47) หรือการนำเสนอภาพของผู้หญิงพม่าที่ให้ความสำคัญกับเรื่องการดูแลความสะอาดและการแต่งกายของตนเองเป็นอย่างมาก การมีผมดำและยาว ละเอียดลออกับเรื่องของเครื่องประดับ และการประพินผิวด้วยทานาคาสมาเสมอ ตัวอย่างเช่น

“ဥာထွာ အုငိုမ္းပြုခိုလား။ ခိုငုံးဝံ့တုခိုမ္းဥာမ္း ဗုကားရသလ္လ။
မိနုံးကလးမား ဂုဦးလိမ္းဝံ့ရူပီ။ မိမ္းအက ဂုငိုမ္းညာငုံးလွသလ္လ။
ပြဝိမ္းလွင်္ဂိမ္းပုပုဗုကမ္း” แปลว่า “ในหมู่บ้านมีงานอะမွေ่มัย ได้ยินคนส่งเสียงดัง สาว ๆ กำลังแต่งตัวอยู่ ทำทางการรำดูสวยงาม ถ้างานจบแล้ว กลับบ้านด้วยกัน” (Ministry of Education Myanmar, 2012, p. 9)

ผู้หญิงพม่าที่ถือว่ามีความงดงามต้องเป็นคนที่ผิวพรรณดี ดวงตาสดใส เอวคอด และมีเส้นผมที่เป็นเงางาม นอกจากความงามทางร่างกายแล้ว ผู้หญิงพม่าในแบบอุดมคติจะต้องมีกิจกรรมการรำที่สวยงามอีกด้วยในขณะที่ทางกลับกันเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับผู้ชายไม่ได้ชี้ให้เห็นเกี่ยวกับด้านนี้

3. กิจกรรมของหญิงชายที่ปรากฏในตำราเรียน

ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอเกี่ยวกับการทำกิจกรรมที่ปรากฏในตำราเรียน ได้แก่ ด้านกีฬา กิจกรรมด้านการเรียนรู้ และ กิจกรรมด้านศาสนา การทำกิจกรรมต่าง ๆ ของเพศหญิงและชาย มีความแตกต่างชัดเจนอย่างมาก ตำราเรียนมีการแสดงให้เห็นถึงกิจกรรมที่หลากหลายของผู้ชาย ในขณะที่ผู้หญิงมีแค่กิจกรรมในพื้นที่ที่มีความปลอดภัยสูงอย่างบ้านและโรงเรียน ในกรณีที่ผู้หญิงและผู้ชายมีการทำกิจกรรมในลักษณะเดียวกัน กิจกรรมของผู้ชายมักจะมีความโดดเด่นกว่าในเรื่องของทักษะและการใช้ความคิดสร้างสรรค์มากกว่า และความแตกต่างของภาพลักษณ์ ลักษณะ และกิจกรรมต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงมีความด้อยกว่าผู้ชาย ทั้งด้านพลังกำลัง ทักษะ และความรู้

4. พื้นที่ของบทบาทหญิงชายที่ปรากฏในตำราเรียน

ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาในการอธิบายออกเป็น 2 ส่วน คือ การปรากฏของบทบาทหญิงชายในพื้นที่บ้านในตำราเรียน และการปรากฏของบทบาทหญิงชายในพื้นที่สาธารณะในตำราเรียน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ประการแรก การปรากฏของบทบาทหญิงชายในพื้นที่บ้านในตำราเรียน สำหรับชาวพม่าครอบครัวเปรียบเสมือนศูนย์กลางของความสามัคคี ความรัก และความเคารพที่เรียงลำดับมากตั้งแต่ผู้อาวุโสมากจนถึงผู้ที่อายุน้อยที่สุดในครอบครัว การแบ่งงานของหญิงและชายมีความแตกต่างกัน ผู้ชายจะทำงานที่ใช้แรงงานหรือทำงานนอกบ้านเพื่อดูแลสมาชิกในบ้านเป็นหลัก ในขณะที่ผู้หญิงจะเป็นผู้ที่คอยสนับสนุนผู้ชายเพื่อให้งานนั้น ๆ สำเร็จตามเป้าหมาย ตัวอย่างเช่น

“พ่อของเรามีบุญคุณที่ยิ่งใหญ่ คอยหาเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่าย เมื่อเกิดปัญหาพ่อของเรจะช่วยแก้ไข พ่อของเราน่าเคารพ เป็นผู้วางแผนภายในครอบครัว พ่อของเรามีสติปัญญาและความคิดที่กว้างไกล พ่อของเราสอนว่า เรื่องของประเทศก็เหมือนเรื่องของเรา”

ภาพ พ่อของเรา

ที่มา : (Ministry of Education Myanmar, 2012, p. 6)

ในภาษาพม่ามีคำศัพท์คำหนึ่งที่แสดงถึงสถานะในครอบครัว นั่นคือคำว่า “เอน์นุ่ด” (အိမ်ရှေ့) แปลว่า “เทพประจำบ้าน” ชาวพม่ามีความเชื่อเรื่อง “นัต” นัตในสังคมพม่า หมายถึง “วิญญาณศักดิ์สิทธิ์ของผู้ตายร้าย” เป็นภูตผู้เป็นที่พึ่งของปวงชนทั่วไป นัตที่เป็นภูตผีจะมี ฐานะกึ่งเทพกึ่งผี คือ อยู่ระหว่างเทพและผี มีระดับสูงกว่าผีทั่วไป แต่มีเทียบเท่าเทวดา นัตจึงไม่ใช่ผีธรรมดาสามัญ (วีรัช - อรุณช นิยมธรรม, 2551, 144) คำว่า “เอน์นุ่ด” ได้กล่าวถึง ผู้ชายที่มีอายุมากที่สุดในบ้าน เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ดูแล ปกครอง และมีอำนาจสูงสุดในบ้าน กรณีที่ปู่หรือพ่อเสียชีวิต ลูกชายจะกลายเป็นเทพประจำบ้านหรือเอน์นุ่ดทำหน้าที่เป็นเสาหลักของครอบครัว และจากการศึกษาในตำราเรียนระดับประถม

นอกจากนี้ เนื้อหาดำราเรียนระดับประถมศึกษาที่เกี่ยวกับพื้นที่ในบ้าน อธิบายถึงบทบาทของลูกได้ชัดเจนที่สุด เพราะตำราเรียนชุดนี้เป็นตำราเรียนสำหรับเด็กเล็ก ตัวอย่างเช่น ลูกสาวควรจะปฏิบัติตนให้ดีพร้อมช่วยเหลือแม่ในการทำงานบ้านไม่ให้ขาดตกบกพร่อง และเชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ (Ministry of Education Myanmar, 2012, p. 6) แม้ว่าเนื้อหาในบทเรียนนี้จะไม่ได้กล่าวถึงแม่หรือภรรยาโดยตรง แต่ก็แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะของแม่หรือภรรยาตามแบบที่ตำราเรียนต้องการนำเสนอได้ โดยเนื้อหาในส่วนดังกล่าวได้สอดคล้องกับทัศนคติของชาวพม่าที่คาดหวังให้ผู้หญิงมีความเป็นแม่บ้านแม่เรือน ภรรยาที่ดีต้องหุงหาอาหาร ดูแลบ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ในบทเรียนข้างต้นได้สร้างความคาดหวังว่า เด็กหญิงจะเติบโตและปฏิบัติตนเช่นเดียวกับแม่ เพราะเนื้อหาระบุชัดเจนว่าสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นหน้าที่ของลูกสาว

ประการที่สอง การปรากฏของบทบาทหญิงชายในพื้นที่สาธารณะในตำราเรียนผู้วิจัย พบว่า มีการอธิบายถึงบทบาทหญิงชายในพื้นที่สาธารณะตามช่วงอายุ คือ บทบาทของนักเรียนในช่วงวัยเด็ก การทำกิจกรรมในโรงเรียนของเด็กหญิงและเด็กชายมีส่วนที่เหมือนกัน คือ การเรียนหนังสือและการทำกิจกรรมประจำวัน สิ่งที่สามารถชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของการทำกิจกรรมในโรงเรียนของนักเรียน คือ การเล่นกีฬาและการแข่งกีฬา การเล่นกีฬาของเด็กผู้ชายส่วนใหญ่ คือ การเล่นฟุตบอล และการวิ่งแข่ง ในขณะที่เด็กผู้หญิงเล่นกีฬาพื้นบ้านหรือกีฬาที่ไม่ได้ใช้ทักษะการเล่นมากนัก เช่น การวิ่งแข่ง การเล่นเกม การเต้นประกอบจังหวะ เป็นต้น

5. คำบ่งเพศที่ปรากฏในตำราเรียน

ตำราเรียนในระดับประถมของประเทศพม่ามีการใช้คำบ่งเพศของเพศชายมากกว่าเพศหญิง เนื้อหาในตำราเรียนส่วนใหญ่ พบว่า ผู้ชายอยู่ในฐานะของผู้เล่าเรื่องหรือเจ้าของเรื่องโดยการใช้สรรพนามคำว่า “จะหน่อ” (ကျွန်တော့်) แปลว่า ผม แต่ไม่ได้หมายความว่าเพศหญิงไม่มีพื้นที่ในการเล่าเรื่องของตนเองปรากฏในตำราเรียน แต่มีปรากฏเพียง 2 เรื่องเท่านั้น นอกจากนั้น เป็นการเล่าเรื่องของผู้หญิงโดยบุคคลอื่นเป็นผู้เล่า ไม่ใช่ตัวละครหลักที่ปรากฏในเนื้อหาเป็นผู้เล่า

6. ความคิดทางเพศที่ปรากฏในตำราเรียน

คุณลักษณะของแต่ละเพศภาวะไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ แต่ได้ถูกกำหนดผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่มีความซับซ้อน และแต่ละบุคคลก็จะค่อย ๆ ซึมซับเข้าไปเรื่อย ๆ จนกลายเป็นทัศนคติ ค่านิยมทางเพศ หรือการปฏิบัติตน กระบวนการขัดเกลานั้นมีรูปแบบวิธีการหรือกลไกต่าง ๆ ในการกำหนดความเป็นเพศขึ้นมาหลายประการ เพราะการเติบโตของคน แนนอนย่อมต้องขึ้นอยู่กับกระบวนการทั้งทางชีววิทยาและทางวัฒนธรรม (ปราณี วงษ์เทศ, 2544, น. 23) กระบวนการขัดเกลาไม่ใช่การเริ่มต้นเมื่อคน ๆ นั้นมีวุฒิในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ แต่กระบวนการขัดเกลาเหล่านี้เริ่มตั้งแต่วัยเยาว์ ความแตกต่างในการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดและจะเริ่มเห็นได้ชัดเจนขึ้นเมื่อเด็กค่อย ๆ โตขึ้น

จากการศึกษาตำราเรียนในระดับประถมของประเทศเมียนมาเนื้อหาและภาพตำราเรียนระดับประถมศึกษาของพม่านั้น ถึงแม้จะมีการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเพศหญิงและชายในเนื้อหาต่าง ๆ ที่เหมือนกัน แต่ตำราเรียนก็ได้มีการสอดแทรกทัศนคติทางเพศอย่างเห็นได้ชัด โดยเนื้อหาของตำราเรียนมีความสอดคล้องกับความเชื่อเรื่องบุญบารมีของผู้ชายที่มีมากกว่าผู้หญิง เนื้อหาไม่ได้แสดงออกถึงความเท่าเทียมกันของหญิงและชาย ผู้วิจัยเห็นว่าความคิดทางเพศยังคงปรากฏอยู่ในตำราเรียนชุดนี้ ทัศนคติเกี่ยวกับเพศในเรื่องผู้ชายที่มีบุญบารมี ยังคงถูกให้ความสำคัญในการนำเสนอเกี่ยวกับบทบาททางเพศในตำราเรียน ภาพของผู้ชายยังคงถูกนำเสนอในฐานะของบุคคลที่สูงส่ง มีความรู้ความสามารถ และอยู่ในระดับที่สูงกว่าผู้หญิง ถึงแม้ว่าจะมีเนื้อหาเรื่องการแบ่งงานกันทำในบ้าน แต่ไม่ปรากฏเนื้อหาว่า พ่อมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการทำงานบ้าน มีเพียงเนื้อหาที่ระบุถึงหน้าที่ของแต่ผู้หญิงที่ช่วยเหลืองานบ้าน และชี้ให้เห็นว่าเป็นลูกชายที่นำภาคภูมิใจของพ่อแม่

ตำราเรียนพยายามแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของเพศหญิงและเพศชายในแง่มุมต่าง ๆ ถึงแม้ว่าเนื้อหาที่นำเสนอกลับมีเนื้อหาและรูปภาพของเพศชายมากกว่าเพศหญิงเกือบทุกด้าน ยกเว้นเรื่องการทำงานบ้านและการให้คุณค่าเรื่องความงาม แต่สิ่งที่ปรากฏในตำราแสดงให้เห็นว่าบทบาทของผู้ชายยังคงมีความสำคัญและได้รับการยอมรับมากกว่า เช่น การยอมรับผู้ชายในฐานะผู้นำทางความคิด หรือต้นแบบของคุณงามความดีต่าง ๆ

สรุปและอภิปรายผล

การเรียนการสอนในโรงเรียนพม่านั้นมีครูทำหน้าที่เป็นผู้บรรยายและอธิบายเนื้อหาให้แก่ักเรียน โดยนักเรียนมีหน้าที่จดและท่องจำ และมีความเป็นไปได้น้อยมากที่ครูจะสอนนอกเหนือจากตำราเรียน ตำราเรียนการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาล (เกรด 1) ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (เกรด 11) ลักษณะของการเรียนของพม่าเป็นเครื่องมือที่ดีในการเสริมสร้างทัศนคติ แนวคิด และมุมมองต่อเพศของเด็ก สำหรับระดับประถมศึกษาเด็กนักเรียนชาวพม่าจะต้องไปโรงเรียนสัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 6 ชั่วโมง ต่อวัน และต่อเนื่องกันนานถึง 5 ปี เนื้อหาตำราเรียนในระดับประถมส่วนใหญ่เป็นลักษณะของบทกลอนและวิธีการเรียนการสอนของพม่าที่ยังคงใช้หลักการท่องจำเนื้อหาตามแบบการท่องบทสวดมนต์ของพุทธศาสนา ประกอบกับครูพม่าไม่ได้มีสื่อการเรียนการสอนอื่น ๆ นอกจากตำราเรียนและความรู้จากครูเท่านั้น ทำให้การศึกษาของพม่าถูกกำหนดมาจากนโยบายที่ควบคุมโดยการศึกษาาระดับพื้นฐานของพม่าอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ ตำราเรียนของพม่าจึงเป็นเครื่องมือที่ดีในการเสริมสร้างทัศนคติ แนวคิด และมุมมองต่อเพศของเด็ก

การเรียนในโรงเรียนพม่าเป็นลักษณะของการที่ครูบรรยายและอธิบายให้นักเรียนฟังหรือครูบางท่านใช้วิธีการอ่านเนื้อหาจากหนังสือให้นักเรียนฟัง โดยนักเรียนมีหน้าที่จดและท่องจำ มีความเป็นไปได้น้อยมากที่ครูจะสอนนอกกรอบหรือนอกเหนือจากตำราเรียน พื้นที่ในโรงเรียนจึงเป็นพื้นที่ที่ขีดเส้นกำหนดความดีงาม สิ่งที่ดีหรือไม่ควรปฏิบัติ เนื้อหาเรื่องผลิตที่อยู่ในตำราเรียนจึงค่อย ๆ ถูกถ่ายทอดให้นักเรียน การปลูกฝังเนื้อหาเหล่านี้อย่างสม่ำเสมอ จะค่อย ๆ พัฒนาไปเป็นความเคยชิน และทำให้เกิดการยอมรับในที่สุด โดยเฉพาะประเทศพม่าที่มีความเชื่อและนับถือพุทธศาสนาแบบแนบแน่นยิ่ง ทำให้ความคิดทางเพศยิ่งเพิ่มประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อย่างเช่น การยอมรับในเรื่องบุญบาปของผู้ชาย และยกย่องให้ผู้ชายเป็นเทพประจำบ้าน ผู้หญิงจึงมีความจำเป็นที่จะต้องดูแลผู้ชายเป็นอย่างดี

ด้านครอบครัว ในตำราเรียนระดับประถมของประเทศเมียนมานั้นในเนื้อหาที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทของพ่อแม่ที่มีความเท่าเทียมและแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตาม บทบาทของผู้ชายมีอำนาจมากกว่าเพศหญิง เนื้อหาในตำราเรียนมีการเน้นย้ำตลอดเรื่องบทบาทของผู้หญิงหรือแม้ว่าเป็นผู้ดูแลและผู้สนับสนุนสมาชิกในครอบครัว ในขณะที่ผู้ชายหรือพ่อเป็นผู้มีรายได้ในการหาเลี้ยงครอบครัว และเนื้อหาแสดงถึงบทบาทของพ่อมักมีสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสติปัญญาและสิ่งเร้าจากภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ ตรงข้ามกับเนื้อหาที่เกี่ยวกับแม่จะมีการนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องราวภายในบ้านเท่านั้น ในขณะที่ “พ่อ” คือ ผู้ที่เป็นเสาหลักของครอบครัว เปรียบเสมือนเทพประจำบ้าน มีหน้าที่ในการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงดูสมาชิกในบ้านและเป็นผู้มีอำนาจเด็ดขาดต่อสมาชิกในครอบครัว “แม่” ซึ่งเป็นเพศหญิงนั้นเป็นเพียงผู้ดูแลและผู้สนับสนุนเท่านั้น และเนื้อหาตำราเรียนอธิบายบทบาทของพ่อแม่และลูกได้ชัดเจนที่สุด การอธิบายถึงความอ่อนน้อมเชื่อฟังผู้หลักผู้ใหญ่ คือ สิ่งที่ได้ฝึกปฏิบัติ และในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของเด็กหญิงและชายพบว่า จะได้เห็นบทบาทในด้านการศึกษาการทำงานบ้าน การเล่นกีฬา ปีนไต่ต้นไม้ ทำกิจกรรมที่มีความท้าทาย ตรงกันข้ามกับเด็กผู้หญิงมักจะแสดงให้เห็นถึงการทำกิจกรรมในบ้าน ทำงานบ้าน ช่วยเหลือแม่ และกิจกรรมด้านการศึกษาเท่านั้น

ด้านการทำงาน จากผลการศึกษา พบว่า อาชีพที่ได้รับการยกย่อง มีผู้นับหน้าถือตา และมีความมั่นคงของสังคม คือ ทหาร แพทย์ ครู ซึ่งเนื้อหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอาชีพส่วนใหญ่นั้นถูกอธิบายและถูกแทนด้วยภาพของเพศชายสวมเครื่องแบบต่าง ๆ เหล่านั้นอยู่ รวมทั้งการนำเสนอภาพของอาชีพเกษตรกรซึ่งเป็นอาชีพหลักของชาวพม่า มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการทำงานโดยอธิบายให้เห็นว่าหญิงและชายมีหน้าที่เท่าเทียมกัน แต่สามารถแบ่งงานกันทำได้ตามความสามารถและผลกำลัง แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการกล่าวถึงเกษตรกรผู้ที่นำยกย่อง นำนับถือ และเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ไร่นา กลับถูกนำเสนอด้วยภาพและเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับผู้ชายทั้งหมด และมีการนำเสนอเกี่ยวกับอาชีพของเพศชายหลากหลายกว่าเพศหญิง เช่น ครู แพทย์ วิศวกร เกษตรกร ทหาร แต่ในขณะที่เพศหญิงมีการนำเสนอเพียงไม่กี่อาชีพเท่านั้น เช่น แม่บ้าน ครู พยาบาล นอกจากนี้ อาชีพที่นำเสนอด้านภาพของเพศชายนั้นล้วนเป็นอาชีพที่ต้องใช้ทักษะ ความสามารถ หรือความแข็งแกร่งอีกด้วย ในขณะที่อาชีพที่ได้รับการยกย่องของเพศหญิง คือ อาชีพครู และพยาบาล ซึ่งมีหน้าที่ในการดูแลผู้อื่น ลักษณะอาชีพของเพศหญิงที่ปรากฏในตำราเรียน คือ อาชีพที่ต้องมี

ความมุ่งมั่น ตั้งใจ และเสียสละเพื่อดูแลผู้อื่น นอกจากนี้ ผู้หญิงยังได้รับการนำเสนอในภาพของแม่บ้าน ผู้ที่ทำหน้าที่ในการดูบ้าน ครอบครัวย และสมาชิกในบ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับค่านิยมพม่าที่ให้ความสำคัญกับการทำงานบ้านของผู้หญิงและการทำอาหาร

ด้านการสังคม ผู้ชายพม่าถูกคาดหวังให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ ในสังคม เด็ก ๆ เริ่มจากการมีส่วนร่วมภายในโรงเรียน คอยช่วยเหลือครูและเพื่อนที่เดือดร้อน และขยับขยายออกสู่หมู่บ้าน ชุมชน และประเทศตามลำดับอายุที่มากขึ้น เช่น ในช่วงวัยเรียน มีการนำเสนอเรื่อง การเสียสละในการดูแลโรงเรียน ทั้งด้านความสะอาด และเป็นผู้ใหญ่ ชื่อเสียงการเสียสละเพื่อประเทศชาติ การทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อประโยชน์อันสูงสุดของชาติ เนื้อหาส่วนนี้เมื่อประกอบกับส่วนที่กล่าวถึงวีรบุรุษของพมายิ่งทำให้เห็นชัดเจนมากยิ่งขึ้น แต่เนื้อหาเหล่านี้ไม่มีการกล่าวถึงผู้หญิงเลย

ในขณะที่ผู้หญิงนั้นถูกคาดหวังในเรื่องความงาม การมีหน้ามีตาในสังคม มีเนื้อหาหลายส่วนที่กล่าวถึงลักษณะท่าทางของผู้หญิง การแต่งกาย แต่งหน้า และการทำผม นอกจากนี้ ความงามที่ถูกคาดหวังของผู้หญิงนั้นยังรวมไปถึงความงามจากภายในทั้งท่าทาง กิริยามารยาท การทำงานบ้าน หรือไม่ออกนอกบ้าน และไม่มีกรนำเสนอภาพของเพศหญิงให้หลุดไปจากกรอบความเป็นพม่า หรือการเปิดโอกาสให้ผู้หญิงสามารถออกไปท่องเที่ยวต่างแดนแตกต่างจากเนื้อหาของเพศชายที่แสดงให้เห็นว่า เพศชายมีการเฝ้ารู้เฝ้าดูลงเวลา โอกาสในการเดินทางไปยังที่ต่าง ๆ ในตำราเรียน ทั้งป่า เมือง ภูเขา จึงเป็นการชี้ให้เห็นว่าผู้ชายมีโอกาสในการเรียนรู้สิ่งรอบข้างมากกว่าเพศหญิง และพื้นที่ของเพศหญิงถูกจำกัดไว้แค่พื้นที่ที่ปลอดภัยอย่างบ้านและโรงเรียนเท่านั้น

จากการศึกษา พบว่า เนื้อหาและภาพประกอบในตำราเรียนมีการกล่าวถึงบทบาทหญิงชายจำนวนมาก โดยตำราเรียนและครูทำหน้าที่ในการปลูกฝังความคิดเรื่องเพศ กำหนดความเป็นหญิงชายในสังคมขึ้น ตัวอย่างเช่น การสอนว่าเด็กชายต้องเป็นผู้นำ เด็กหญิงต้องช่วยแม่ทำงานบ้าน การเรียนการสอนในลักษณะนี้ มีผลต่อการสร้างหรือการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและแนวคิดของคน ๆ หนึ่งได้ คือ ประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากโรงเรียนที่ถูกให้การยอมรับว่าเป็นสถาบันที่ปลูกฝังแต่สิ่งที่ดีงาม และทุกอย่างที่เรียนผ่านโรงเรียนคือกระบวนการที่คิดและไตร่ตรองมาอย่างถี่ถ้วนแล้ว และสิ่งเหล่านี้ คือ สิ่งที่ควบคุมโดยรัฐอย่างชัดเจน โดยเฉพาะรัฐพม่าที่มีการออกแบบและผลิตตำราเรียนจากศูนย์กลาง ตำราเรียนทุกเล่มผ่านการดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ ยิ่งทำให้เห็นได้ชัดว่าตำราเรียนเหล่านี้

ถูกควบคุมโดยรัฐอย่างแท้จริง ประกอบกับเด็กนักเรียนในระดับประถมของประเทศพม่า จะต้องใช้เวลาเรียนถึง 5 ปีเต็ม โดยไม่มีสื่ออื่น ๆ เล่นนอกจากครูและตำราเรียน การเรียนในโรงเรียนของพม่าจึงเป็นการบ่มเพาะและขัดเกลาความคิดทางเพศที่มีประสิทธิภาพ เพราะใช้ระยะเวลานานและมีความต่อเนื่อง

ตำราเรียนระดับประถมศึกษาของพม่าจึงเป็นเครื่องมือที่ผลิตอุดมการณ์และทัศนคติต่าง ๆ ของรัฐ รวมถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องด้วย รูปร่างและลายลักษณ์อักษรที่เด็กสามารถอ่านและทำความเข้าใจรูปภาพได้ดียิ่งขึ้น ประกอบกับเนื้อหาตำราเรียนในระดับประถมส่วนใหญ่ เนื้อหาเป็นลักษณะของบทกลอนและวิธีการเรียนการสอนของพม่าที่ยังคงใช้หลักการท่องจำ เนื้อหาตามแบบการท่องบทสวดมนต์ของพุทธศาสนา การปลูกฝังเนื้อหาเหล่านี้อย่างสม่ำเสมอจะค่อย ๆ พัฒนาไปเป็นความเคยชิน และทำให้เกิดการยอมรับในที่สุด โดยเฉพาะประเทศพม่าที่มีความเชื่อและนับถือพุทธศาสนาแบบแนบแน่นยิ่งทำให้ความคิดทางเพศยิ่งเพิ่มประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อย่างเช่น การยอมรับในเรื่องบุญบารมีของผู้ชาย และยกย่องให้ผู้ชายเป็นเทพประจำบ้าน ผู้หญิงจึงมีความจำเป็นที่จะต้องดูแลผู้ชายเป็นอย่างดี ถึงแม้ว่าเนื้อหาในตำราเรียนจะอธิบายถึงหน้าที่หรือการแบ่งหน้าที่ของหญิงและชายไว้อย่างชัดเจน แต่ในความเป็นจริงแล้วเนื้อหาในตำราเรียนเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างทางเพศ เพราะเนื้อหาได้สอดแทรกเรื่องเกี่ยวกับการให้คุณค่าของเพศหญิงและชายที่แตกต่างกัน การสอดแทรกเนื้อหาในตำราเรียนลักษณะนี้จึงเป็นการสร้างกรอบความคิดทางเพศและปลูกฝังความคิดทางเพศให้คงอยู่ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- นิสาร์ตัน ชันธโศภ. (2555). ผู้หญิงกับภาวะสมัยใหม่แบบอาณานิคมในพม่า ค.ศ. 1885 - 1945. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ปราณี วงษ์เทศ. (2544). **เพศและวัฒนธรรม**. นครปฐม : เรือนแก้วการพิมพ์.
- วิรัช นิยมธรรม. (2551). **คิดแบบพม่า : ว่าด้วยชาติและวีรบุรุษในตำราเรียน**. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- _____. (2552). **ไทยในการรับรู้และความเข้าใจของประเทศเพื่อนบ้าน กรณีศึกษาตัวบทในตำราเรียนสังคมศึกษาของพม่า ว่าด้วย “ความสัมพันธ์เมียนมา-ไยตยะยา”**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อุษณีย์ พรหมสุวรรณ. (2547). **ภาพลักษณ์ของผู้หญิงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จากต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 20.** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศิลปกรรม, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

Aye Nwe. (2009). Gender Hierarchy in Myanmar. **WAYS**, 10, 131 - 139.

Cheesman Nick. (2002). **Legitimising the Union of Myanmar through primary school textbooks.** (Master's Thesis, University Western of Australia, Crawley, Australia).

Chie Ikeya. (2012). **Refiguring Women Colonialism and Modernity in Burma.** Bangkok : Silkworm Books

Nicolas S. and Rosalie M. (2012). A Textbook Case of Nation-Building : The Evolution of History Curricula in Myanmar. **Journal of Burma Studies**, 16, 27 - 78.

Tharaphi Than. (2014). **Women in modern Burma.** London : Routledge.

Than Than Nwe. (2003). Gendered Spaces : Women in Burmese Society. **Transformations**, 6, 1 - 11.

Mi Mi Khaing. (1984). **The World of Burmese Women.** London : Zed Books.

Ministry of Education Myanmar. (2012). **Myanmar Reading Grade 1.** NayPyiTaw : Myanmar.

Ministry of Education Myanmar. (2012). **Myanmar Reading Grade 2.** NayPyiTaw : Myanmar.

Ministry of Education Myanmar. (2012). **Myanmar Reading Grade 3.** NayPyiTaw : Myanmar.

Ministry of Education Myanmar. (2012). **Myanmar Reading Grade 4.** NayPyiTaw : Myanmar.

Ministry of Education Myanmar. (2012). **Myanmar Reading Grade 5.** NayPyiTaw : Myanmar.

Ministry of Education Myanmar. (2012). **Character and Citizenship Grade 1.** NayPyiTaw : Myanmar.

Ministry of Education Myanmar. (2012). **Character and Citizenship Grade 2.**
NayPyiTaw : Myanmar.

Ministry of Education Myanmar. (2012). **Character and Citizenship Grade 3.**
NayPyiTaw : Myanmar.

Ministry of Education Myanmar. (2012). **Character and Citizenship Grade 4.**
NayPyiTaw : Myanmar.

Ministry of Education Myanmar. (2012). **Character and Citizenship Grade 5.**
NayPyiTaw : Myanmar.

องชาน : ความทรงจำร่วมของแรงงานพม่าในจังหวัดระนอง¹

กฤษณะ โชติสุทธิ์

นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา สำนักวิชาศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช 80161
อีเมล: kridtisut@gmail.com

บทคัดย่อ

แหล่งความทรงจำต่อองชานได้ถูกสร้าง ผลิตซ้ำ และถ่ายทอดภายในพม่านับตั้งแต่องชานเสียชีวิต จนกลายเป็นความทรงจำร่วมทางสังคมด้วยสถานะวีรบุรุษแห่งชาติในประเทศพม่า กระทั่งประเทศพม่าได้เผชิญกับภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ จนส่งผลให้ชาวพม่าจำนวนมากเคลื่อนย้ายการดำรงชีวิตมาสู่จังหวัดระนอง จังหวัดที่มีการบังคับใช้กฎอัยการศึก และแหล่งความทรงจำต่อองชาน ถือเป็นการละเมิดกฎเนื่องจากถูกตีความว่าเป็นการเคลื่อนไหวทางการเมือง แต่แรงงานพม่าเหล่านี้ยังมีการนำแหล่งความทรงจำต่อองชานเข้ามาดำรงอยู่ในจังหวัดระนอง ทั้งในระนาบชีวิตประจำวัน และวาระพิเศษ

แหล่งความทรงจำต่อองชานได้ปรากฏในรูปแบบของวัตถุ สัญลักษณ์ และการปฏิบัติการต่อแหล่งความทรงจำผ่านวิธีการต่าง ๆ จนเห็นลักษณะของการผลิตซ้ำการถ่ายทอด และไหลเวียนความทรงจำร่วมต่อองชานบนพื้นที่จังหวัดระนอง ความทรงจำร่วมต่อองชานของแรงงานพม่ามีสถานะของวีรบุรุษแห่งชาติเป็นแกนกลางในการให้ความหมายแก่ปัจจัยทางการเมืองท่ามกลางบริบทของการเลือกตั้ง กรอบสังคมดั้งเดิมเรื่องนิตและกรอบทางสังคมข้ามพรมแดนที่สานความเชื่อเรื่องกษัตริย์ไทย สิ่งเหล่านี้ได้สร้างความแตกต่างด้านรายละเอียดในการให้ความหมายต่อองชาน แต่ไม่ได้ขัดแย้งกับสถานะวีรบุรุษแห่งชาติ

¹ บทความชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ชื่อ องชาน : ความทรงจำร่วมของแรงงานพม่าในจังหวัดระนอง ผลงานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ และโครงการทุนวิจัยมหาบัณฑิตสกว. ด้านมนุษยศาสตร์ - สังคมศาสตร์ รุ่นที่ 11

ขององซอน ความหลากหลายของบ้านและแหล่งที่มาของแรงงานงานชาวพม่า พบว่า แรงงานพม่าที่มาจากย่างกุ้ง และทวายจำนวนมากมีความทรงจำร่วมต่อองซอนในฐานะ วีรบุรุษแห่งชาติตามรูปแบบที่รัฐบาลและฝ่ายต่อต้านได้ผลิตซ้ำเรื่อยมา แตกต่างจาก ชาวทวายบางส่วนที่มีความทรงจำที่แตกต่างออกไป ความทรงจำต่อองซอนในลักษณะของ กบฏครั้งนำพาทหารญี่ปุ่นเข้ามาพม่าผ่านเมืองทวายจนเกิดโศกนาฏกรรม และการที่องซอน ไม่อนุญาตให้ปะทุ ผู้เป็นวีรบุรุษท้องถิ่นของชาวทวาย ย้ายกลับมาทำงานที่ทวาย ส่งผลให้ ความทรงจำเหล่านี้ถือเป็นความทรงจำด้านลบและเข้าไปปะทะกับความเป็นวีรบุรุษแห่งชาติ ขององซอน

คำสำคัญ: องซอน, ความทรงจำร่วมทางสังคม, แรงงานพม่า

Aung San : Collective Memory of Burmese Migrant Workers in Ranong Province

Kridsana Chotisut

Studies Master's student in Southeast Asian, School of Liberal Arts,
Walailak University, Nakhon Si Thammarat 80161, Thailand
E-mail: kridtisut@gmail.com

Abstract

The sites of memory of Aung San have been constructed, reproduced, and transmitted in Myanmar since the death of Aung San. In consequence, Aung San becomes a collective memory in Myanmar as a national hero. The economic crisis in Myanmar facilitated the migration of Myanmar workers to Ranong province, the hub of migrant workers in Southern Thailand, where the martial law has been announced and the sites of memory of Aung San are prohibited on the ground that they have been viewed as a tool for political movement. However, those sites of memory can be witnessed in Ranong in both daily activities and occasional events of Myanmar workers.

The sites of memory of Aung San appear in the forms of material objects, symbols, and actions in terms of reproduction, transmission, and circulation, in Ranong province. The Myanmar workers' collective memory of Aung San can be seen as the national hero, which is the central theme for meaning-giving. However, political factors in the context of national election, the traditional belief in a spirit worshiped, Nat, and transnational social framework that associated with the Thai king cause the different memories toward Aung San. For example, some Dawei workers perceive Aung San as

a rebel who brought the Japanese soldiers to Myanmar that ultimately caused the tragedy. In addition, Aung San once did not allow BaHtoo, a local hero of Dwait to back his homeland. This becomes the negative memory of Dwait workers whose local hero, BaHtoo, is encountered by the national hero, Aung San.

Keywords: Aung San, Collective Memory, Burmese Migrant Workers

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่ระบบอาณานิคมได้เข้ามายึดครองประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จวบจนกระทั่งการบริหารงานของอาณานิคมได้ออกไป ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่างมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของเจ้าอาณานิคม และเมื่อเจ้าอาณานิคมได้ออกไป หนึ่งในปฏิกิริยาที่พบได้ทั่วทั้งภูมิภาคคือ การปรากฏตัวของวีรบุรุษแห่งชาติในแต่ละประเทศที่มีลักษณะร่วมกัน คือการเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลสำคัญในการต่อต้าน ต่อรอง หรือทำให้ประเทศหลุดพ้นจากเจ้าอาณานิคม²

ในกรณีของพม่า อดองชาน³ ได้ดำรงสถานะวีรบุรุษแห่งชาติหลังจากเสียชีวิตลง และรัฐบาลพม่าได้ให้ความสำคัญในเวลาต่อมา ความสำคัญของอดองชานที่มีต่อรัฐบาลพม่าพบเห็นได้จากการที่รัฐบาลพม่าได้สร้างตัวบทและสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอดองชานอย่างมากจนกลายเป็นความทรงจำแห่งชาติ ความทรงจำแห่งชาติถือเป็นหนึ่งในการสื่อสารระหว่างรัฐบาลกับประชาชนเพื่อสร้างความชอบธรรมทางการเมืองให้แก่รัฐบาลพม่า รัฐบาลพม่าได้ผลิตซ้ำตัวบทและสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับอดองชานจนเกิดการไหลเวียนและการกระจายตัวในวงกว้าง อย่างไรก็ตามความทรงจำที่เกี่ยวข้องกับอดองชานกลับไม่ได้ถูกผูกขาดไว้ในเงื้อมมือของรัฐบาลแต่เพียงผู้เดียว แต่ถูกท้าทายและช่วงชิงโดยผู้ต่อต้านรัฐบาลตลอดเวลา

ด้วยเหตุผลต่าง ๆ ตั้งแต่ยุคที่พม่ามีการปิดประเทศ ทั้งยังมีความขัดแย้งทางกลุ่มชาติพันธุ์ ส่งผลให้การพัฒนาทางเศรษฐกิจในพม่าไม่อยู่ในระดับที่สอดคล้องกับความต้องการในการดำรงชีวิตของชาวพม่า ทำให้ชาวพม่าจำนวนมากตัดสินใจย้ายถิ่นเข้ามาในประเทศไทย ประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศพม่าหลายจุด

การเคลื่อนย้ายเข้ามาเป็นแรงงานของชาวพม่าในจังหวัดระนอง ไม่ได้มีเพียงการเคลื่อนย้ายร่างกายและพละกำลัง หากแต่พวกเขายังนำเอาภาษา ประเพณี วัฒนธรรม

² ซูโกโมของประเทศอินโดนีเซีย โฮเซ รีซัล ของประเทศฟิลิปปินส์ โฮจิมินห์ของประเทศเวียดนาม พระนโรดม สีหนุ ของประเทศกัมพูชา เจ้าเพชรราช รัตนวงศา ของประเทศลาว และอดองชาน ของประเทศพม่า

³ อดองชานเกิดเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1915 และเสียชีวิตในวันที่ 19 กรกฎาคม ค.ศ. 1947 ก่อนการประกาศเอกราชจากอังกฤษ ช่วงเวลาที่อดองชานมีชีวิตอยู่ เขามีบทบาทในเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ครั้งสำคัญของพม่า และได้ปรากฏเป็นเรื่องราวต่อตัวเขาในเวลาต่อมา ทั้งในฐานะบิดาแห่งเอกราช ผู้นำกองทัพบกสมัยใหม่ กบฏ นักชาตินิยม และนักกิจกรรมขณะเป็นนักศึกษา

และความเชื่อเข้ามา ตัวบทและสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับองซาน บุคคลซึ่งเป็นวีรบุรุษแห่งชาติที่บางช่วงเวลารัฐบาลพม่ามีความพยายามทำให้หายไปจากความทรงจำของชาวพม่าได้กลับเข้ามาปรากฏในจังหวัดระนองในหลากหลายลักษณะ ทั้งในระดับชีวิตประจำวันและในเหตุการณ์พิเศษ

จากความน่าสนใจของภาพปรากฏดังที่กล่าวมาข้างต้นทำให้งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายกระบวนการผลิตซ้ำ การไหลเวียน และส่งผ่านความทรงจำร่วมต่อองซานของแรงงานพม่า อธิบายการประสานหรือการปะทะกันระหว่างความทรงจำต่อองซานของแรงงานพม่าในจังหวัดระนองกับรัฐบาลพม่า และเพื่ออธิบายการให้ความหมายต่อองซานของแรงงานพม่าในฐานะแรงงานพลัดถิ่นในพื้นที่จังหวัดระนอง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่รัฐบาลพม่าไม่สามารถเข้ามาจัดการได้ และเป็นพื้นที่ที่มีแรงงานชาวพม่าเข้ามาดำรงชีวิตในอัตราที่มากกว่าประชากรไทย

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า มีการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับงานศึกษาชิ้นนี้ ได้แก่ การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับองซาน และการศึกษาความทรงจำร่วมทางสังคม (Collective memory)

การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับองซานสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ การศึกษาบทบาทและชีวิตขององซานตอนที่องซานมีชีวิตอยู่ และการศึกษาการจัดการความทรงจำที่เกี่ยวข้องกับองซานหลังจากองซานเสียชีวิต การศึกษาบทบาทและชีวิตขององซานในขณะที่องซานมีชีวิตอยู่มีการศึกษาในรูปแบบชีวประวัติ และบทบาทภายในขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองพม่า⁴ ส่วนงานศึกษาการจัดการความทรงจำที่เกี่ยวข้องกับองซานหลังจากองซานเสียชีวิต เป็นการศึกษาการจัดการความทรงจำร่วมในพม่า แม้จะไม่ปรากฏการใช้คำว่าความทรงจำร่วมทางสังคมโดยตรง แต่มีงานศึกษาหลายชิ้นที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามของรัฐบาลพม่าที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการความทรงจำของบุคคลที่มีต่อองซาน ผ่านเครื่องมือที่รัฐบาลผูกขาดการจัดการความทรงจำแต่เพียงผู้เดียว ได้แก่

⁴ งานศึกษาในกลุ่มนี้ประกอบไปด้วย งานศึกษาของ (Silverstein 1993), (Aung San SuuKyi 1991), (Aung San SuuKyi, and Aris 1995), (MaungMaung 1962), (Naw 2001). (ญานิณี มาลัยเจริญ, 2540).

สื่อแบบเรียน และสัญลักษณ์ต่าง ๆ บนพื้นที่สาธารณะ⁵

ในส่วนของศึกษาความทรงจำร่วมทางสังคม คำว่าความทรงจำร่วมทางสังคมได้ปรากฏขึ้นครั้งแรกปี 1902 ในงานของฮูโก ฟาน ฮอฟแมนส์เทล (Hugo von Hofmannsthal) ความว่า “พลังลึกลับของบรรพบุรุษของเราอยู่ในตัวเรา และสะสมเป็นความทรงจำร่วมทางสังคม” (Olick and Robins, 1998, p. 106) แต่ในแง่ของการศึกษาในเชิงแนวคิดนั้น มูริช ฮาล์บวาชส์ (Maurice Halbwachs)⁶ ถือเป็นหมุดหมายสำคัญ ฮาล์บวาชส์มองว่าบุคคลทั่วไปในสังคมจะมีความทรงจำได้นั้น บุคคลจำเป็นต้องเข้าไปมีพันธะกับสังคม บุคคลเหล่านั้นถึงจะรำลึก รับรู้เรื่องราวของอดีตในสังคมของพวกเขา นอกจากนั้นแล้วสังคมยังเป็นแหล่งกำเนิดของความทรงจำ ในทิศทางเดียวกัน พอล คอนเนตัน (Paul Connerton, 1989) ได้ให้รูปแบบของการจดจำที่ทำให้เกิดเป็นความทรงจำ ความว่า บุคคลจดจำบางอย่างได้จำเป็นต้องมีการพบ การเรียนรู้สิ่งที่จะจำในอดีต และความทรงจำเกิดจากการสร้าง ผิดซ้ำ และถ่ายทอดภายในสังคมผ่านรูปแบบของพิธีเฉลิมฉลองและการปฏิบัติทางร่างกายจนกระทั่งบุคคลเกิดความเคยชิน จนเป็นความทรงจำที่เก็บรักษาอดีตไว้ภายใต้โครงสร้างทางสังคมที่ฝังอยู่ในจิตใจของบุคคล เพื่อให้บุคคลเกิดความรู้สึกร่วมถึงประสบการณ์ในอดีต แม้ว่าทั้งฮาล์บวาชส์และคอนเนตันจะให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างบริบททางสังคมและรูปแบบในการจดจำ แต่ความทรงจำร่วมทางสังคมยังมีกลไกอื่น ๆ ที่เป็นส่วนประกอบสำคัญ จนกระทั่งช่วงเวลาถัดมาปิแอร์ นอรา (Pierre Nora, 1989) ได้พัฒนาการศึกษาความทรงจำร่วมทางสังคมผ่านการให้ความสำคัญของชาติ ในฐานะเครื่องมือในการจัดการความทรงจำร่วมทางสังคม

⁵ งานศึกษาในกลุ่มนี้ประกอบไปด้วย งานศึกษาของ (Salem-Gervais and Metro 2012), (Cheesman 2002), (Houtman 1999), (Steinberg 2006) (วิรัช นิยมธรรม, 2553).

⁶ งานศึกษาของ มูริช ฮาล์บวาชส์ จำนวน 3 เล่มประกอบด้วย เล่มที่ 1. Les cadres sociaux de la mémoire ตีพิมพ์ ค.ศ. 1926 เล่มที่ 2. La mémoire collective ตีพิมพ์ ค.ศ. 1950 หลังจาก ฮาล์บวาชส์ ได้เสียชีวิต และเล่มที่ 3. La Topographie légendaire des évangiles en terre sainte: étude de mémoire collective ตีพิมพ์ ค.ศ. 1941 โดยเล่มที่ 1 และ 3 แปลเป็นภาษาอังกฤษโดย Coser ค.ศ. 1992 ภายใต้หนังสือชื่อ On collective memory และ ค.ศ. 1980 เล่มที่ 2 แปลโดย Ditter อย่างไรก็ตาม ฮาล์บวาชส์ไม่ได้เห็นการกระจายตัวของแนวคิดที่เขาพัฒนาขึ้นมา เนื่องจากเขาได้เสียชีวิตในวันที่ 16 มีนาคม ค.ศ. 1945 (Erl, 2010, pp.306 - 307)

ปีแอร์ นอรา (Pierre Nora, 1989) ได้ใช้กรอบสถานที่ตั้งของความทรงจำ (Site of memory) ในฐานะเครื่องมือของการสร้างอดีตขึ้นมาใหม่จนกลายเป็นความทรงจำแห่งชาติในเวลาปัจจุบันขึ้น วิธีการศึกษาของนอราได้มีลักษณะของการผูกติดความทรงจำเข้ากับอาณาเขต และรัฐชาติไว้ด้วยกัน ต่อมาบาร์บารา เอ. มิสเทล (Barbara A. Mistal, 2003) มองว่ารัฐเป็นแกนหลักในการสร้างความทรงจำขึ้นทางสังคม เนื่องจากรัฐมีความต้องการใช้รูปแบบความต่อเนื่องของอดีตปรับให้เหมาะสมกับปัจจุบัน และสร้างความน่าเชื่อถือต่ออนาคตของชาติให้แก่ประชาชน ผ่านการสร้างความทรงจำร่วมทางสังคม ขณะที่ สมิธ (Smith 1997) ได้มองไปที่การสร้างสังคมร่วมกันผ่านการหวนกลับไปใช้ความทรงจำในอดีตของยุคทอง และวีรบุรุษแห่งชาติในอดีต

การมองของนอรา สมิธ และมิสเทลจึงเน้นความสำคัญไปยังรัฐ ผู้มีบทบาทสำคัญในการหยิบใช้อดีตให้มาดำรงอยู่เป็นความทรงจำร่วมทางสังคมในเวลาปัจจุบัน ความทรงจำที่ดำรงอยู่ในปัจจุบันจึงทำหน้าที่เป็นทั้งสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐ และวางแนวทางการดำเนินชีวิตของประชาชนให้เป็นไปตามวิถีที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ของรัฐ การเลือกช่วงเวลายุคทอง หรือวีรบุรุษในอดีตเป็นไปภายใต้เงื่อนไขเพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐในปัจจุบัน และวางแนวทางเพื่ออนาคต และการเชื่อมโยงช่วงเวลาเข้ากับวัตถุที่รัฐได้เลือกใช้สร้างความทรงจำ ในแต่ละช่วงเวลาบริบททางสังคม อุดมการณ์ และเป้าประสงค์ของรัฐล้วนแตกต่างกันออกไป การตีความตัวบทและสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในอดีตของแต่ละช่วงเวลาจึงมีความหลากหลาย นอกจากนั้น รัฐบาลยังเป็นผู้มีความชอบธรรมตามกฎหมายในการอนุญาตตัวบทและสัญลักษณ์ให้ดำรงอยู่ หรือกดทับตัวบทและสัญลักษณ์เหล่านั้นบนพื้นที่สาธารณะอีกด้วย

แนวคิดที่กล่าวมาข้างต้นล้วนแล้วแต่ให้ความสำคัญของรัฐบาลเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการความทรงจำร่วมทางสังคมของผู้คนภายในรัฐ และผูกความทรงจำไว้กับรัฐชาติ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันพรมแดนรัฐชาติมีลักษณะที่พร่ามัว เนื่องจากมีการเคลื่อนย้ายของคนเข้าออกเส้นเขตแดนของรัฐชาติตลอดเวลา นอกจากคนที่มีการเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนแล้ว ตัวบทและสัญลักษณ์ต่าง ๆ ยังมีความสามารถในการข้ามพรมแดนด้วยวิธีการต่าง ๆ มากมาย การศึกษาความทรงจำร่วมทางสังคมบนพื้นที่ข้ามพรมแดนจึงเป็นพื้นที่ที่น่าสนใจในการศึกษา

จากการศึกษางานที่เกี่ยวข้องกับองชาน และแนวคิดความทรงจำร่วมทางสังคม พบว่า งานศึกษา ความทรงจำร่วมต่อองชานของแรงงานพม่าในจังหวัดระนอง เป็นงานศึกษาที่สามารถเข้าไปเพิ่มมิติให้แก่งานศึกษาที่ผ่านมาคือ สามารถแสดงให้เห็นภาพองชานที่ปรากฏผ่านความทรงจำร่วมของแรงงานพม่าในจังหวัดระนอง ความทรงจำดังกล่าววางบนพื้นฐานที่รัฐบาลพม่าไม่สามารถเข้ามามีการจัดการได้และถูกห้อมล้อมด้วยบริบทกรอบทางสังคมไทย นอกจากนี้ งานศึกษาชิ้นนี้ยังเป็นการเพิ่มมิติในงานศึกษาแรงงานพม่าในสังคมไทยได้อีกด้วย

การจัดการความทรงจำต่อองชานโดยรัฐบาลพม่า

ความทรงจำแห่งชาติเป็นส่วนสุดท้ายของการรวมตัวกันระหว่างความทรงจำประวัติศาสตร์ และรัฐชาติ (Nora, 1996, p. 6) สามส่วนหลักของนอรา ได้อธิบายให้เห็นถึงความสำคัญของความทรงจำแห่งชาติที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างชาติ ประวัติศาสตร์ และความทรงจำ อีกทั้งท่ามกลางประเทศที่เกิดขึ้นใหม่ และประเทศที่ได้รับเอกราชยังได้รับชัยชนะเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สังคมจากเรื่องราวทางชาติพันธุ์ของของพวกเขาเองที่หลบหนีจากการถูกทำให้กลายเป็นอาณานิคม (Nora, 1996, p. 1)

รัฐได้กลายเป็นแกนหลักในการสร้างความทรงจำทางสังคม เนื่องจากรัฐต้องอาศัยการใช้รูปแบบความต่อเนื่องของอดีตปรับให้เหมาะสมกับปัจจุบัน และต้องสร้างความน่าเชื่อถือต่ออนาคตของชาติให้แก่ประชาชน ผ่านการสร้างความทรงจำร่วมทางสังคมเพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐ (Mistal, 2003) แม้ความทรงจำจะดำรงอยู่ในตัวของปัจเจกบุคคล และรัฐบาลมีอำนาจอย่างชอบธรรมในการจัดการความทรงจำร่วมทางสังคมบนพื้นที่สาธารณะ จนซึมซับไปยังปัจเจกบุคคล ภายใต้กรอบทางสังคมที่ยอมรับในความทรงจำชุดที่ถูกผลิตซ้ำขึ้น แต่ด้วยความทรงจำมีลักษณะเป็นนามธรรม แนวคิดของ นอรา ที่ได้นำเสนอแหล่งของความทรงจำ (site of memory) ที่ความทรงจำได้ตกผลึกและเปิดเผยตัวมันเองในช่วงเวลาที่มีความเฉพาะทางประวัติศาสตร์ (Nora, 1989, p. 7) นอกจากนี้ นอรายังแบ่งแหล่งของความทรงจำเป็น 3 ลักษณะคือ วัตถุ สัญลักษณ์ และการปฏิบัติ อีกทั้งแหล่งของความทรงจำยังนำไปสู่การหยุดเวลา การหยุดกลไกที่ทำให้ลืม จนนำไปสู่การตายที่เป็นอมตะ และการทำให้เป็นวัตถุของสิ่งที่ไม่เป็นวัตถุ (Nora, 1989, p. 19)

ในปัจจุบันเราจะเห็นการช่วงชิงการตีความตัวบทที่เกี่ยวข้องกับองชานระหว่างฝ่ายรัฐบาลพม่ากับฝ่ายต่อต้านรัฐบาลพม่าที่มีองชานซุจีเป็นผู้นำคนสำคัญ อย่างไรก็ตาม

เมื่อย้อนกลับไปมองในช่วงเวลาหลังจากองซานเสียชีวิต จะเห็นการหยิบใช้ตัวบทที่เกี่ยวข้องกับองซานในการสร้างความชอบธรรมให้แก่แต่ละกลุ่มทางการเมืองแตกต่างกันออกไป แต่จุดเริ่มต้นของการปรากฏตัวบทและสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับองซาน พบว่ารัฐบาลพม่าเป็นผู้กระทำที่มีบทบาทสำคัญในการนำตัวบทดังกล่าวให้มาปรากฏบนพื้นที่สาธารณะ

นับจากองซานได้ถึงแก่สัญกรรม ความทรงจำที่เกี่ยวข้องกับองซาน ได้เข้ามาปรากฏบนพื้นที่สาธารณะนับตั้งแต่ก่อนพม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษ ผ่านการจัดการงานศพอย่างยิ่งใหญ่ หลุมฝังศพขององซานได้กลายเป็นอนุสรณ์สถานผู้เสียสละ รวมทั้งก่อนขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรีของอู นู ได้กล่าวสุนทรพจน์ยกย่องวีรกรรมขององซาน และยกองซานให้สูงกว่าผู้นำในการเรียกร้องเอกราช จนในที่สุดอู นู ได้ยกองซานเข้าไปเทียบเคียงกับกษัตริย์ในยุครัตนโกสินทร์ที่ได้ออกสู้รบเอกราช และสร้างความเป็นเอกภาพให้แก่พม่า ความยิ่งใหญ่ขององซานได้ดำรงสืบมา กระทั่งพม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษ พร้อม ๆ กันกับการที่อู นู ได้ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี

เมื่ออู นู ได้ก้าวขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรี อู นู กลับเน้นย้ำการสร้าง ความทรงจำร่วมทางศาสนาพุทธมากกว่าความทรงจำที่ทรงจำที่เกี่ยวข้องกับองซาน แต่ความทรงจำที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธกลับไม่ได้รับการตอบรับจากสังคมที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้อู นู หันกลับมาใช้ความทรงจำร่วมที่เกี่ยวข้องกับองซานมาผลิตซ้ำ ไม่ว่าจะเป็นการปรากฏตัวบทและสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับองซานร่วมกับศาสนาพุทธ การปรากฏตัวแบบโดดเด่น และการเข้ามากระชับพื้นที่ความทรงจำที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา อย่างไรก็ตาม ความทรงจำร่วมทางสังคมกลับถูกผลิตซ้ำอย่างเข้มข้น และเพิ่มมากขึ้นหลังจากอู นู ถูกเนวินรัฐประหารยึดอำนาจการปกครอง

การยึดอำนาจโดยเนวินไม่ได้เป็นเพียงการยึดอำนาจทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังมี การยึดอำนาจการจัดการความทรงจำที่เกี่ยวข้องกับองซาน ตัวบทและสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับองซานได้ประกาศความยิ่งใหญ่เหนือตัวบทและสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ พร้อม ๆ กับการให้ความหมายอื่นขององซานมากกว่า อู นู ที่ได้เน้นย้ำถึงผู้ประกาศเอกราชองซานได้ถูกให้ความสำคัญในฐานะใหม่ ได้แก่ ผู้ก่อตั้งกองทัพสมัยใหม่ นักสังคมนิยม ผู้สร้างเอกภาพ และสถานะทหารขององซานตลอดการเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษยังถูกเนวินนำมาสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐบาลทหาร กระทั่งการเข้ามาขององซานซูจี และ

องซานซูจีได้กลายเป็นแกนนำฝ่ายต่อต้านรัฐบาลในปี 1988 ส่งผลให้เกิดการยื้อแย่งช่วงชิงการจัดการความทรงจำที่เกี่ยวข้องกับองซานบนพื้นที่สาธารณะ

องซานซูจี ได้แถลงข่าวต่อสื่อมวลชนในวันที่ 26 มิถุนายน 1989 เธอได้ประกาศจะจัดงานรำลึกเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ ได้แก่ วันที่ 7 กรกฎาคม เป็นวันที่มีการระเบิดตึกของสหภาพนักศึกษา วันที่ 19 กรกฎาคม วันผู้เสียสละ วันที่พ่อของเธอถูกฆ่า วันที่ 8 สิงหาคม เป็นวันที่กองทัพได้ระดมยิงเข้าใส่ผู้ประท้วงที่ไม่มีอาวุธ และวันที่ 18 กันยายน วันที่ทหารได้เข้ายึดอำนาจ (Aung San Suu Kyi and Aris, 1995) การจัดงานรำลึกเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ของพรรค NLD จึงถือเป็นการช่วงชิงการจัดการความทรงจำในเหตุการณ์ต่าง ๆ จากเงื้อมมือของรัฐบาล อีกทั้งองซานซูจียังมีการให้ความหมายองซานในทิศทางโจมตีรัฐบาลทหารพม่า และดึงองซานมาสร้างความชอบธรรมให้แก่ฝ่ายต่อต้านรัฐบาล แต่แล้วช่วงเดือนกรกฎาคม องซานซูจีได้ถูกกักกันบริเวณให้อยู่เพียงในบ้านริมทะเลสาบอินเล เมืองย่างกุ้ง แม้การกักกันบริเวณขององซานซูจีจะแสดงออกถึงการคุกคามสิทธิ เสรีภาพขององซานซูจีผู้เป็นลูกสาวขององซาน แต่รัฐบาลพม่ายังมีการผลิตซ้ำความทรงจำที่เกี่ยวข้องกับองซาน ไม่ว่าจะเป็นการจัดงานวันผู้เสียสละ การพิมพ์หนังสือชีวประวัติองซาน และการจัดพิมพ์ธนบัตรที่มีรูปองซาน ที่สวมชุดเครื่องแบบทหาร

หลังวิกฤตการณ์ “8888” แม้ององซานซูจีจะช่วงชิงการจัดการความทรงจำที่เกี่ยวข้องกับองซาน แต่รัฐบาลและฝ่ายต่อต้านยังคงดำเนินการผลิตซ้ำความทรงจำที่เกี่ยวข้องกับองซานเพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่ฝ่ายตน การจัดการความทรงจำที่เกี่ยวข้องกับองซานโดยรัฐบาลพม่า ดูเหมือนจะมีลักษณะที่แยกตัวองซาน ซูจี ออกจากตัวองซานพบเห็นได้จากการผลิตซ้ำ และมีการกระจายตัวของตัวบทและสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับองซานมากขึ้น โดยวันที่ 22 สิงหาคม 1989 ได้มีการสร้างอนุสาวรีย์องซานเพิ่มขึ้น อีกทั้งในวันที่ 9 มกราคม 1990 ซอหม่องได้กล่าวปราศรัย และมีความน่าสนใจคือ รัฐบาลกำลังรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำหนังสือชีวประวัติขององซาน ต่อมาในวันที่ 15 มกราคม 1990 ธนาคารกลางแห่งพม่าได้ออกข่าวแจ้งให้ทราบถึงการพิมพ์ธนบัตรมูลค่า 1 จ๊าดขึ้นมาใหม่ และจะมีการประกาศใช้ในวันที่ 1 มีนาคม 1990 บนธนบัตรมีรูปขององซานในเครื่องแบบของกองทัพพม่า เพื่อใช้เป็นเงินตราในการแลกเปลี่ยน ก่อนจะมีการเลือกตั้งและผลของการเลือกตั้งปี 1990 พรรคขององซานซูจีได้รับชัยชนะอย่างท่วมท้น

หลังจากขอหม่อม ผู้นำรัฐบาลไม่ยอมรับผลการเลือกตั้งในปี 1990 ได้แสดงให้เห็นถึงความพ่ายแพ้ในการจัดการความทรงจำที่เกี่ยวข้องกับองซานที่สืบเนื่องมา ส่งผลให้เกิดความพยายามของรัฐบาลที่จะกดทับ ปิดกั้น การปรากฏตัวบทและสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับองซานบนพื้นที่สาธารณะ ต่อมารัฐบาลตานฉ่วยได้ทำหน้าที่ของกษัตริย์ที่หายไป นั่นคือ การบูรณะเจดีย์ต่าง ๆ มากมาย หนึ่งในการบูรณะเจดีย์ครั้งสำคัญ คือ การบูรณะและยกฉัตรเจดีย์เขตากอง เมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 1999 (Seekins, 2011, 179) อีกทั้งรัฐบาลยังมีการสร้างเมืองหลวงใหม่ขึ้นมา ชื่อเมืองเนปีดอว์ มีความหมายถึง บ้านของราชวงศ์ ต่อมาในปี 2008 ได้ประกาศย้ายเมืองหลวงจากเมืองย่างกุ้ง เมืองที่เต็มไปด้วยตัวบทและสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับองซาน มาเป็นเมืองเนปีดอว์ และมีการสร้างอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ของพม่า กษัตริย์ที่ถูกรื้อฟื้นจากอดีตให้กลายเป็นแหล่งความทรงจำร่วมในปัจจุบัน ล้วนแล้วแต่เป็นกษัตริย์ที่มีลักษณะของยอดนักรบ การกระทำต่าง ๆ ในยุคตานฉ่วยจึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงการทำหน้าที่ของทหารในบทบาทของกษัตริย์ในยุคจาริต นำความทรงจำร่วมของพม่ายุคจาริตที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านศาสนาพุทธเข้ามาผลิตซ้ำ และกดทับ ลดทอนความทรงจำที่เกี่ยวข้องกับองซานลง พร้อม ๆ กับการกักขังองซานซูจีไว้เพียงในบ้าน

หลังจากขึ้นสู่อำนาจของเต็งเส่ง ตัวบทและสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับองซานได้กลับมาดำรงอยู่บนพื้นที่สาธารณะอีกครั้ง แต่เป็นความทรงจำร่วมที่เกิดจากการจัดการที่แตกต่างกัน รัฐบาลเต็งเส่งได้ใช้ความทรงจำร่วมที่เกี่ยวกับองซานเข้ามาแก้ไขปัญห ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกลางกับกลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งความพยายามในการสร้างความ เป็นเอกภาพของคนในชาติ แตกต่างไปจากองซานซูจี ที่ใช้ความทรงจำร่วมที่เกี่ยวกับองซานมาใช้สร้างความชอบธรรมให้แก่ตัวของเธอในการเรียกร้องประชาธิปไตยที่ปราศจากอำนาจแทรกแซงการเมืองจากฝ่ายทหาร ท่ามกลางการเพิ่มความสำคัญตัวบทและสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับองซานของทั้งสองฝ่าย ส่งผลให้ความทรงจำที่เกี่ยวข้องกับองซานได้กลับมามีชีวิตชีวาขึ้นอีกครั้ง

นอกจากพื้นที่ของประเศพม่าที่เต็มไปด้วยแหล่งความทรงจำต่อองซานแล้ว บนพื้นที่อื่นที่ปราศจากอำนาจของรัฐบาลพม่า ยังสามารถพบเจอร่องรอยของแหล่งความทรงจำต่อองซานที่มีลักษณะของการแพร่กระจายข้ามพรมแดน

แรงงานพม่ากับการดำรงอยู่ของแหล่งความทรงจำต่อองชานบนพื้นที่จังหวัดระนอง

ปัญหาภายในพม่าประกอบด้วยส่วนย่อยหลัก 2 ส่วนด้วยกันคือ สภาวะทางเศรษฐกิจและจลาจลทางการเมือง จนชาวพม่าจำนวนมากได้เคลื่อนย้ายการดำรงชีวิตสู่ประเทศใหม่ การเข้ามาของชาวพม่าบางส่วนจะมาทางชายแดนเกาะสอง - ระนอง พรมแดนที่มีทะเลกั้นกลางสามารถโดยสารเรือหางยาวรับจ้างโดยใช้เวลาประมาณครึ่งชั่วโมง และการเข้ามาทางตะเข็บชายแดนไทยพม่าระหว่างชายแดนระนองที่อยู่เหนือขึ้นไปจากเส้นทางทะเล เส้นทางดังกล่าวมีแม่น้ำขนาดเล็กเป็นเขตแดนสามารถเดินข้ามได้ในช่วงเวลาที่น้ำลด อนึ่ง ด้วยการที่จังหวัดระนองไม่มีพรมแดนติดกับรัฐชนกลุ่มน้อยของพม่า ส่งผลให้ไม่มีความตึงเครียดในแนวเขตแดนและไม่มีค่ายผู้ลี้ภัยอย่างเช่นชายแดนจุดอื่น ๆ

แรงงานพม่าจำนวนมากที่ทะเลักไหลข้ามเส้นเขตแดนทางกายภาพจากประเทศพม่าสู่จังหวัดระนอง นอกจากจะมีการนำเรือนร่างและพลังกำลังเพื่อใช้แรงงานแล้ว แรงงานเหล่านี้ยังมีการนำพาวัตถุ ความคิด ประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับพม่าเข้ามา ในทางกลับกันเรื่องราวขององชานถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลไทยมองว่าเป็นการละเมิดต่อกฎอัยการศึกที่บังคับใช้ในจังหวัดระนองกลับดำรงอยู่ได้ทั้งในระดับชีวิตประจำวัน และวาระพิเศษอย่างมากมาย

ในระดับชีวิตประจำวัน สามารถพบเจอแหล่งความทรงจำต่อองชานได้ทั้งพื้นที่ปัจเจกบุคคล และพื้นที่สาธารณะ ในพื้นที่ปัจเจกบุคคลแหล่งความทรงจำต่อองชานได้ปรากฏผ่านตัวบทและสัญลักษณ์ ทั้งภาพที่ติดอยู่ที่บ้าน ธนบัตรที่ไม่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจแบบเรียน ซีดีเพลง ด้วยลักษณะแหล่งความทรงจำต่อองชานมีลักษณะที่ละเมียดต่อกฎอัยการศึก ส่งผลให้การถือครองแหล่งความทรงจำต่อองชานของแต่ละปัจเจกบุคคลมีเพื่อนบ้านและชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญ

ในส่วนพื้นที่สาธารณะ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตที่ทำหน้าที่เสมือนเป็นโรงเรียนพม่าข้ามพรมแดน ได้ทำหน้าที่สร้างความทรงจำร่วมผ่านแบบเรียน มีการผลิตข้อความทรงจำอย่างต่อเนื่อง มีการส่งผ่านจากรุ่นสู่รุ่น อีกทั้งแหล่งความทรงจำต่อองชานบางส่วนยังมีการไหลไปยังพื้นที่ปัจเจกบุคคลผ่านปฏิสัมพันธ์ที่ปรากฏในครอบครัว และชุมชน แต่ระดับความเข้มข้นของการปรากฏและปฏิบัติการต่อแหล่งความทรงจำภายในศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตได้ถูกความเป็นอิสระของศูนย์เป็นตัวแปรที่สำคัญ เนื่องจากศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตจำนวนมากได้รับการสนับสนุนจาก NGO และไม่ต้องการให้มีการละเมิดต่อกฎหมายไทย

ด้านตลาดได้ทำหน้าที่ในการแพร่กระจายแหล่งความทรงจำต่อองซานที่มีลักษณะเป็นสินค้าทั้งในรูปแบบของรูปภาพ แบบเรียน ชีวประวัติ และซีดีเพลง ทั้งสู่พื้นที่ปัจเจกบุคคล และพื้นที่สาธารณะ แหล่งความทรงจำต่อองซานจำนวนมาก นอกจากจะสามารถพบเจอในช่วงเวลาทั่วไปแล้ว ในวาระพิเศษยังมีการผลิตแหล่งความทรงจำต่อองซานเป็นจำนวนมาก

ภายในงานครบรอบ 100 ปีชาตกาลขององซาน มีการผลิตซ้ำแหล่งความทรงจำต่อองซานเป็นจำนวนมากในพื้นที่ต่าง ๆ ศูนย์คุ้มครองสิทธิได้จัดกิจกรรมเปิดพื้นที่ให้แรงงานพม่าเป็นผู้สร้างแหล่งความทรงจำต่อองซาน ข้อเขียนต่าง ๆ ได้แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายความทรงจำของแรงงานที่มีต่อองซานลงในกระดาษขนาดใหญ่ภายใต้หัวข้อ “งานครบรอบ 100 ปีของนายพลองซานคำในใจของแรงงานพม้าย้ายถิ่น”

คำในใจของแรงงานพม้าย้ายถิ่นจำนวน 16 ข้อความ ถูกเขียนด้วยภาษาพม่าลายมือแตกต่างกันและได้ลงท้ายด้วยชื่อของผู้ที่เขียน ข้อความที่ถูกเขียนโดยแรงงานพม่าแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายความทรงจำของแรงงานที่มีต่อองซาน ทั้งการกล่าวถึงองซานโดยตรงผ่านชื่อนายพลองซาน การกลายเป็นพ่อของแรงงาน และการกล่าวถึงนายพลที่สื่อความหมายไปยังองซาน การแสดงความเคารพ การขอบคุณต่อการกระทำต่อองซาน การให้เหตุผลว่า ถ้าองซานยังไม่ถึงแก่อสัญกรรม ประเทศพม่าจะก้าวหน้า ถ้าตอนนี้ที่พมามีคนแบบองซานจะดี การเรียกร้องให้ให้องซานกลับมาเร็วไว และความต้องการให้องซานกลับมาเกิดในพม่าอีกครั้ง

ความทรงจำต่อองซานเหล่านี้ที่แสดงออกมามีลักษณะการเชื่อมโยงไปยังอดีตและอนาคต ภายใต้เงื่อนไขของปัจจุบันที่มีความขัดแย้งทางการเมืองเป็นปัจจัยหลัก และแรงงานเหล่านี้ได้หยิบยกองซานที่เป็นอดีตมาเป็นตัวกระทำที่สำคัญสำหรับการแก้ไขปัญหาเพื่ออนาคต และการดำรงอยู่ของข้อความที่ปรากฏบนกระดาษได้กลายเป็นแหล่งความทรงจำต่อองซานบนพื้นที่จังหวัดระนอง ที่ถูกสร้างและผลิตซ้ำโดยแรงงานพม่าเอง ในวันครบรอบ 100 ปีชาตกาลขององซาน นอกจากนี้ กลุ่มดังกล่าวยังมีการเผยแพร่ข้อมูลกิจกรรมดังกล่าวในสังคมออนไลน์ แต่อำพรางชื่อสถานที่จัดงานและอ้างว่างานดังกล่าวจัดบนจังหวัดหนึ่งทางตอนใต้ของประเทศพม่า

อีกทั้งงานวันเปลี่ยนฉัตรเจดีย์พม่าบนพื้นที่วัดแห่งหนึ่งยังมีการปฏิบัติการต่อแหล่งความทรงจำต่อองซาน เพลงองซานที่อยู่ภายในตำราเรียนได้ถูกร้องและชม้อย่างพร้อมเพรียงกันท่ามกลางเจ้าหน้าที่รัฐไทยที่ไม่รู้ความหมายของเพลงแหล่งความทรงจำ

ต่อองชานจึงมีความสามารถในการดำรงอยู่และถูกปฏิบัติการโดยแรงงานพม่าภายในเมืองระนองหลากหลายระดับ อีกทั้งการดำรงอยู่และปฏิบัติการต่อแหล่งความทรงจำที่เกี่ยวข้องกับองชานในพื้นที่จังหวัดระนองยังมีการให้ความหมายต่อองชานโดยแรงงานพม่าที่น่าสนใจ

การให้ความหมายต่อองชาน

ความทรงจำต่อองชานของแรงงานพม่าในจังหวัดระนอง พบว่า มีการให้ความทรงจำต่อองชานในหลากหลายลักษณะ ความทรงจำร่วมกันของแรงงานพม่าแทบทุกคนจะมีความทรงจำต่อองชานในฐานะวีรบุรุษแห่งชาติที่ถูกรัฐบาลพม่าและผู้ต่อต้านรัฐบาลพม่าผลิตซ้ำเป็นแกนกลาง นอกจากนี้ ยังมีความทรงจำร่วมต่อองชานรูปแบบอื่นที่แตกต่างจากความทรงจำในฐานะวีรบุรุษแห่งชาติ ได้แก่ ความทรงจำที่เกิดจากการรบกวนสังคมข้ามพรมแดนและมีบางความทรงจำที่เข้าไปปลุกปล้ำความทรงจำร่วมขององชานในฐานะวีรบุรุษแห่งชาติ

1 องชาน : วีรบุรุษแห่งชาติ อดีตผู้นำกองทัพ กับพ่อของผู้นำฝ่ายค้านในความทรงจำของแรงงานพม่า

ตัวบทและสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับองชานยังคงตกค้างอยู่ในความทรงจำของแรงงานพม่าบนพื้นที่จังหวัดระนองอย่างมากมาย เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับชีวประวัติครอบครัว และการกระทำขณะองชานครั้งมีชีวิต ได้เข้ามาดำรงอยู่ในความทรงจำของแรงงานพม่าผ่านหนังสือ อนุสาวรีย์ วันเกิดองชานที่ครั้งหนึ่งเคยเป็นวันเด็กและแรงงานพม่าบางส่วนเคยร่วมกิจกรรม วันที่องชานเสียชีวิตที่มีเสียงไซเรนให้ทุกคนหยุดทำความเคารพและระลึกถึงองชาน แบบเรียนที่มีเรื่องราวขององชาน ตัวบทและสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับองชานเหล่านี้ที่แรงงานพม่าเคยมีประสบการณ์ร่วมยังคงตกผลึกและถูกกระตุ้นความทรงจำสืบเนื่องต่อมา อย่างไรก็ตามการให้ความหมายใหม่โดยองชานซูจีจากผู้นำกองทัพมาเป็นผู้นำประชาธิปไตย ได้ทำให้องชานซูจีได้รับความคาดหวังจากสายสัมพันธ์ทางสายเลือดของวีรบุรุษแห่งชาติ รวมทั้งการไหลข้ามพรมแดนของตัวบทและสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับองชานในยุคที่มีการเชื่อมเวลาเข้าไว้กับสถานที่ ส่งผลให้ตัวบทและสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับองชานยังคงทำหน้าที่กระตุ้นเตือนความทรงจำให้ดำรงอยู่บนพื้นที่ข้ามพรมแดน

ความทรงจำที่เกี่ยวข้องกับองซานของแรงงานพม่าที่ดำรงอยู่กลับมีความแนบไม่สนิทกับข้อเท็จจริงทางด้านประวัติศาสตร์อย่างชัดเจน ย้อนกลับไปมอง จะพบว่า การได้มาซึ่งเอกราชของพม่าภายใต้การนำขององซาน ไม่ได้เกิดจากการสู้รบจากอังกฤษ หากแต่เป็นการมอบเอกราชจากอังกฤษให้แก่พม่า เกิดหลังจากพม่าได้ทำตามเงื่อนไขข้อตกลง รวมทั้งข้อเท็จจริงเรื่องลูกขององซาน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดล้วนแล้วแต่ยืนยันลูกขององซานมีจำนวนสามคน คือ องซานอู องซานลิน และองซานซูจี แตกต่างจากข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่องซานมีลูกจำนวนสี่คน และเป็นองซานซิดที่ดำรงอยู่ในประวัติศาสตร์ แต่ห่างหายไปจากความทรงจำร่วมของชาวพม่า สิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดจากการเน้นบางส่วนในการผลิตซ้ำความทรงจำ และทำให้บางเรื่องราวที่ไม่เคยมีอยู่กลายเป็นข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ให้ดำรงอยู่ในความทรงจำร่วมทางสังคม

ตลอดช่วงเวลาการหาเสียงเลือกตั้ง การกระทำขององซานซูจีได้เกิดการเหลื่อมล้ำกับค่านิยมความเป็นพม่าดั้งเดิมจนเกิดกระแสไม่เห็น ปัญหาความขัดแย้งเรื่องโรฮิงญา จำนวนสมาชิกพรรค NLD ที่มีคนที่นับถือศาสนาอิสลาม ได้ขัดแย้งกับความเชื่อเรื่องศาสนาพุทธที่คอยสนับสนุนลัทธิชาตินิยมในพม่า ปัญหาการสู้รบกันระหว่างรัฐบาลกลางกับกลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งในตัวองซานซูจีเองที่มีเพศหญิง เคยแต่งงานกับคนต่างชาติ ให้อยู่ต่างประเทศ และถูกมองว่าเป็นกระบอกเสียงให้คนต่างชาติ ขัดแย้งกับค่านิยมที่มองว่าผู้หญิงที่ไม่ควรเป็นผู้ปกครองประเทศ การสร้างภาพชาวต่างชาติที่คอยรุกรานพม่าจนส่งผลให้เกิดความอ้าแอทางธุรกิจ ภาพความทรงจำเหล่านี้ได้ถูกผลิตซ้ำเรื่อยมา ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอำนาจการเมืองฝ่ายทหาร กลุ่มพระที่สนับสนุนทหาร และกลุ่มนักธุรกิจ ส่งผลให้การกระทำขององซานซูจีได้ก่อให้เกิดการต่อต้านจากแรงงานบางกลุ่ม และบานปลายกระทั่งแรงงานเหล่านี้ถือว่าการกระทำขององซานซูจีได้ทรยศต่อองซานผู้เป็นพ่อ และเธอไม่คู่ควรต่อการเป็นลูกขององซาน ส่งผลให้แรงงานกลุ่มนี้เรียกร้องให้ทหารปกครองพม่าต่อไปพร้อมกับนำบทบาททหารขององซานเข้ามาสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐบาลทหารมากกว่าจะนำบทบาทความเป็นพม่ามาอธิบายเชิงบวกต่อองซานซูจี

ผู้ต่อต้านองซานซูจี แต่ยังคงให้ความหมายต่อองซานในแง่วีรบุรุษแห่งชาติ มีจำนวนน้อยหากเทียบกับกลุ่มผู้ที่สนับสนุนองซานซูจี ส่งผลให้พวกเขาต้องแอบซ่อนความทรงจำที่มีต่อองซานทุกครั้งเมื่อต้องเผชิญกับกลุ่มคนที่สนับสนุนองซานซูจี นอกจากนี้ในแง่ปริมาณแล้ว ความสัมพันธ์เชิงอำนาจภายในบ้านกรณีของมะเสีเสีและดอว์ตันดาเอ

ที่มีอายุน้อยกว่ามะปวยยะตะหน่า แต่ไม่สามารถถกเถียงกับมะปวยยะตะหน่า บุคคลที่สมารถต่ออองซานซูจีได้ เนื่องจากมะปวยยะตะหน่า มีความสามารถในการพูดภาษาไทย รวมทั้งมีอำนาจในการต่อรองกับเจ้าหน้าที่ของรัฐไทย และความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจในกรณีของโกวินผู้ประกอบการชาวพม่าที่เปิดร้านขายของชำไม่สามารถแสดงออกความทรงจำต่ออองซานซูจีในด้านลบเพราะกลัวเสียลูกค้า กรณีดังกล่าวได้แสดงให้เห็นการกดทับความทรงจำต่ออองซานซูจีด้านลบ และความทรงจำชุดดังกล่าวจะปรากฏตัวได้เมื่อมีพื้นที่ที่สมาชิกมีความคิดไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากปัจจัยทางการเมืองในปัจจุบันที่นำไปสู่การให้ความหมายของซานที่แตกต่างกันแล้ว กรอบทางสังคมเดิมในพม่ายังคงส่งผลให้แรงงานพม่าบางส่วนมีการให้ความหมายที่เหนือความขัดแย้งทางการเมือง

2. องซาน : เส้นทางจากวีรบุรุษสู่การเป็นนั้ในความทรงจำของแรงงานพม่าบนพื้นที่จังหวัดระนอง

ชีวิตหลังความตายขององซานนอกจากการกลายเป็นวีรบุรุษแล้ว ยังมีการอธิบายด้วยความเชื่อเรื่องนั้ ความเชื่อดั้งเดิมของพม่าที่มีก่อนศาสนาพุทธ เนื่องจากการตายแบบตายโหง และชีวิตหลังความตายที่ได้รับการยกย่องนับถือสอดคล้องกับการกลายเป็นนั้ตามความเชื่อดั้งเดิมของพม่า

แรงงานพม่าจำนวนมากมองว่าองซานกลายเป็นนั้และยังคงดูแลรักษาประเทศและประชาชน ฝ่ายสนับสนุนองซานซูจียังให้รายละเอียดถึงการที่องซานซูจีได้รอดพ้นเงื้อมมือของทหารเป็นผลมาจากองซานที่กลายเป็นนั้และยังคงดูแลปกป้ององซานซูจีด้านฝ่ายที่ต่อต้านองซานซูจีกลับมองว่า การที่องซานซูจีถูกกักขังไว้ภายในบ้านเป็นสาเหตุมาจากการที่องซานซูจีทำไม่ดีหลายอย่างจนวิญญูณขององซานได้กักขังองซานซูจีไว้เพียงภายในบ้าน การกลายเป็นนั้ขององซานได้ถูกยึดโยงและนำเอามาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับองซานซูจีในช่วงเวลาที่เธอเป็นฝ่ายต่อต้านรัฐบาลพม่า รวมทั้งอธิบายไปยังการอยู่รอดของประเทศในช่วงเวลาปัจจุบัน แตกต่างจากแรงงานพม่าบางส่วน ได้นำเอากการกลายเป็นนั้ขององซานมาอธิบายประสบการณ์เหนือธรรมชาติที่ได้พบเจอ

แรงงานบางส่วนเชื่อว่าการบูชาองซานในฐานะนั้จะเป็นการเสริมสร้างบารมีทำให้ผู้คนกลัว เมื่อมีการปะทะกันจะทำให้ร่างกายมีพลังกำลังเพิ่มมากขึ้น ในกรณีของโกหนายเชื่อว่าเมื่อมาอยู่ประเทศไทยองซานยังคงคุ้มครองชาวพม่า หากเจอตำรวจไล่จับ ถ้าอธิฐานถึงองซานจะทำให้เขารอดพ้นการจับกุม แรงงานคนดังกล่าวยังอธิบายถึงวิธีการบูชาองซาน

ด้วยการเก็บรูปถ่ายขององซานไว้ติดตัว รูปดังกล่าวเป็นรูปถ่ายขององซาน พร้อมกล่าวว่า อักษรดังกล่าวเป็นคาถาบูชา ผู้วิจัย พบว่า อักษรที่เขียนด้วยภาษาพม่าเป็นอักษรที่เขียนว่า Democracy ด้วยภาษาพม่า รูปดังกล่าวเป็นรูปที่องซานซุจิใช้หาเสียงเมื่อครั้งการเลือกตั้ง ปี 1990 การกลายเป็นนัตขององซานจึงเป็นการอธิบายปรากฏการณ์ที่สอดคล้องกับความเชื่อดั้งเดิมของพม่า อีกทั้งความเชื่อดังกล่าวยังถูกนำมาปฏิบัติการเมื่อครั้งแรงงานต้องเผชิญกับภัยคุกคามที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ และทำให้ความเป็นวีรบุรุษขององซาน ผสานเข้ากับความเชื่อเรื่องนัตอันเป็นกรอบทางสังคมของชาวพม่า ส่งผลให้องซาน กลายเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคยมีชีวิตจริง นอกจากนี้ ด้วยลักษณะของแรงงานที่ได้เคลื่อนย้าย การดำรงชีวิตเข้ามายังจังหวัดระนองเป็นระยะยาวนานจนมีทายาทที่เกิดและดำรงชีวิต ในประเทศไทย อีกทั้งวัฒนธรรมของสังคมไทยบางอย่างได้ซึมซับเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของ กรอบทางสังคมข้ามพรมแดนและส่งผลต่อการให้ความหมายต่อองซานของแรงงานพม่า

3. กรอบทางสังคมข้ามพรมแดน : วีรบุรุษแห่งชาติพม่า กับการเปรียบเทียบกับ กษัตริย์ไทย

แรงงานจำนวนไม่น้อยในจังหวัดระนอง ได้เกิดในจังหวัดระนอง แม้ว่าจะมีสัญชาติ พม่าที่ได้มาจากการอาศัยช่องว่างของการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐบาลพม่า แต่พวกเขากลับไม่เคยไปสัมผัสชีวิตความเป็นพม่าบนพื้นที่ทางกายภาพในประเทศพม่า พวกเขาได้รับการส่งผ่านความเป็นพม่าจากครอบครัวและชุมชนพม่าในจังหวัดระนอง จนมีลักษณะการนิยามความเป็นพม่าผ่านวัฒนธรรมต่าง ๆ อย่างเข้มข้นมากกว่าชาวพม่า ที่เคลื่อนย้ายการดำรงชีวิตมาจากพม่า อีกทั้งยังพบการดำรงอยู่ของความทรงจำต่อองซาน อย่างมากมาย

มะชินมะพยู ได้อธิบายเรื่องราวขององซานในความทรงจำของเธอที่ได้รับจาก แบบเรียนภาษาพม่า ซึ่งสอดคล้องกับตำราเรียนภาษาพม่าเกรด 4 ระยะเริ่มต้นชีวิตของ มะชินมะพยูแม้จะไม่ได้รับการศึกษาภายในโรงเรียนพม่า แต่เธอได้รับเรื่องราวของพม่า จากการสอนหนังสือโดยพ่อของเธอที่ใช้ตำราเรียนของรัฐบาลพม่าเป็นสื่อในการเรียนภาษาพม่า ระยะต่อมาได้มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตที่ทำหน้าที่ในการสอนเด็กพม่า และได้ ทำหน้าที่แทนรัฐบาลพม่าบนพื้นที่ที่รัฐบาลพม่าไม่สามารถเข้ามาจัดการการศึกษา จนแรงงานพม่า ที่ไม่ได้เข้าไปดำรงชีวิตในประเทศพม่า ได้มีความทรงจำร่วมต่อองซานในฐานะวีรบุรุษ แห่งชาติ อันเกิดจากการเคลื่อนย้ายกรอบทางสังคมเดิมข้ามพรมแดนเข้ามาดำรงอยู่บนพื้นที่

จังหวัดระนอง โดยศูนย์ได้ทำหน้าที่ในการผลิตซ้ำ ไทลเวียน และส่งผ่านความทรงจำร่วม ต่อองชานผ่านการใช้แบบเรียนที่ถูกสร้างจากรัฐบาลพม่า การที่บุคคลต่าง ๆ ได้อ่าน แหล่งความทรงจำต่อองชานภายในแบบเรียนภาษาพม่าทั้งในฐานะผู้เรียนหรือผู้สอน จึงเป็นการปฏิบัติการต่อแหล่งความทรงจำต่อองชานจนดำรงอยู่ภายในตัวปัจเจกบุคคล และภายในกลุ่มทางสังคมข้ามพรมแดนอยู่ตลอดเวลา

การดำรงชีวิตของแรงงานพม่าในจังหวัดระนองได้ถูกห้อมล้อมไปด้วยบริบททางสังคมที่แตกต่างจากเดิม รวมทั้งกลุ่มทางสังคมของแรงงานพม่าไม่ได้มีแนวคิดในการป้องกัน วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อของไทยอย่างเข้มงวด หรือพร้อมจะดึงบางความเชื่อ และวัฒนธรรมไทยที่สามารถทำให้เขาได้รับผลประโยชน์มาปรับใช้ ทำให้วัฒนธรรม ความเชื่อ และประเพณีบางอย่างได้เข้าไปปะทะผสานกับความเชื่อเก่าจนส่งผลให้ความทรงจำต่อองชานของแรงงานพม่ากลุ่มนี้ได้มีลักษณะพิเศษ คือ การจดจำว่าองชานมีคุณสมบัติคล้ายกับกษัตริย์ไทย

ปฏิทินเก่าที่ไม่มีวันที่บ่งบอกเวลา รูปภาพ และการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกษัตริย์ไทย รัชกาลที่ 9 เป็นตัวบ่งบอกถึงการรับเอาวัฒนธรรมไทยเข้าไปผสมผสานกับกรอบทางสังคมดั้งเดิมของแรงงานพม่า อีกทั้งความเชื่อของแรงงานพม่าบางประการได้สะท้อนการเชื่อมโยงกษัตริย์ไทยเข้ากับพระพม่า พบเห็นจากแผ่นซีดีที่มีเนื้อหาบรรยายภาพของวัดหวิ่นแสงตอยะ วัดที่ตั้งอยู่ในเมืองมูโด่ง จังหวัดเมาะละแหม่ง และภาพของพระมหายายโก่งผู้เป็นเจ้าของาวาสวัด ศาสนสถานและทิวทัศน์ภายในวัดได้ถูกถ่ายทอดออกมาระยะหนึ่งก่อนจะเปลี่ยนเป็นพิธีการบริจาคเงินโดยกลุ่มคนที่สวมเครื่องแบบของข้าราชการในสำนักพระราชวัง

การบริจาคเงินและสิ่งของของกลุ่มคนที่สวมเครื่องแบบของข้าราชการในสำนักพระราชวังได้ถูกสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกษัตริย์ไทยกับพระพม่า แรงงานพม่าจำนวนมากเชื่อว่า ตอนในหลวงป่วยหนัก พระมหายายโก่งได้เข้าไปรักษากษัตริย์ รัชกาลที่ 9 ในความฝันจนกษัตริย์ รัชกาลที่ 9 หายจากอาการป่วย จึงสั่งให้ลูกน้องไปตามหาพระพม่า จนพบว่า เป็น พระมหายายโก่ง จึงส่งคนมาบริจาคเงินและสิ่งของ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพระมหายายโก่งที่ชาวพม่านับถือจนเป็นรูปที่มีทุกบ้านผสมผสานเข้ากับกษัตริย์ รัชกาลที่ 9 ของไทยจนกษัตริย์ รัชกาลที่ 9 ของไทยได้ถูกบรรจุลงในกรอบทางสังคมของแรงงานพม่าข้ามพรมแดนทั้งการเชื่อมโยงโดยลักษณะการคุ้มครองชาวไทย และการเชื่อมโยงกับพระเถระของพม่า

ส่งผลให้มีการเปรียบเทียบกษัตริย์ไทยกับองซานผู้เป็นวีรบุรุษของพม่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทุกคนต่างเปรียบเทียบองซานว่าเหมือนกษัตริย์ไทย ประเทศไทยพัฒนาได้ดีเพราะมีกษัตริย์ที่ดี องซานเป็นเหมือนกษัตริย์ เพียงแต่องซานเสียชีวิตก่อนเป็นกษัตริย์ และในเวลาต่อมาคนไม่ดีเข้ามาปกครองส่งผลให้ประเทศพม่าตกต่ำ

ท่ามกลางความเป็นวีรบุรุษขององซาน แม้จะพบความแตกต่างหากนำเอาปัจจัยต่าง ๆ ทั้งการเมืองภายในพม่า ความเป็นนั้ด และกรอบทางสังคมข้ามพรมแดนเข้ามาเป็นตัวแปร แต่ความเป็นวีรบุรุษยังคงดำรงอยู่ อย่างไรก็ดี ชาวทวายบางส่วนกลับมององซานในทิศทางตรงกันข้าม ซึ่งเป็นผลมาจากความทรงจำบางส่วนที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษและชุมชน

4. โศกนาฏกรรม และวีรบุรุษแห่งทวาย ในความทรงจำด้านลบต่อองซานของแรงงานพม่า

วีรบุรุษแห่งพม่า ถือเป็นความทรงจำร่วมของแรงงานพม่าในจังหวัดระนอง แม้จะมีรายละเอียดแตกต่างกันอันเนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ แต่มีอีกหนึ่งการให้ความหมายต่อองซานของ โกวิน ความว่า “องซานเป็นคนทรยศต่อชาวทวาย องซานได้พาญี่ปุ่นเข้ามาฆ่าและข่มขืนคนทวาย จนคนทวายตายไปหลายคน” (โกวินเอง, สัมภาษณ์ 18 เมษายน 2558) ความทรงจำชุดดังกล่าวได้ถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น การเข้ามาของญี่ปุ่นได้ถูกนำพามาโดยองซาน อย่างไรก็ตามโศกนาฏกรรมดังกล่าวได้กลายเป็นความทรงจำที่ถูกปิดกั้นไว้ให้ดำรงอยู่เพียงภายในประวัติศาสตร์ ปราศจากการผลิตซ้ำจากรัฐบาลและฝ่ายต่อต้านรัฐบาลพม่า

อีกทั้งวีรบุรุษท้องถิ่นนาม พันเอกพะทะ บุคคลที่เป็นชาวทวาย โกวินเองได้ถ่ายทอดความทรงจำต่อพะทะและมีลักษณะที่มุ่งทำลายความชอบธรรมขององซาน ความว่า “องซานไม่ยอมให้พันเอกพะทะย้ายกลับมาทวาย คนทวายเสียใจมาก ๆ ที่เขาต้องไปตายที่อื่น” (โกวินเอง, สัมภาษณ์ 18 เมษายน 2558)

เรื่องราวของพันเอกพะทะมีการปรากฏในตำราเรียน บะทะ เป็นคนภาคตะนาวศรี จังหวัดทวาย อำเภอลาวโหล่ง หมู่บ้านเลตุนชั้น ในช่วงที่ญี่ปุ่นเข้ามาประเทศพม่า ทางทวาย พันเอกพะทะได้ทั้งครอบครัวเพื่อนเข้าร่วมกับ BIA เสียสละครอบครัว เพื่อรับใช้ชาติ ทั้งที่ยศเพียงแค่จ่า แต่ด้วยความสามารถที่มีและความพยายามทำให้ได้เป็นผู้นำของกลุ่ม และเข้าต่อสู้กับญี่ปุ่น แต่กลุ่มทหารพม่าก็พ่ายแพ้ เมื่อญี่ปุ่นประกาศให้เอกราชแก่พม่า และไม่ได้ปฏิบัติอย่างนั้นจริง ๆ กลับคอยควบคุมและทำลายประเทศพม่า จึงได้เข้าร่วมกับ

กลุ่มของนายพลองชานเพื่อต่อต้านญี่ปุ่นในปี 1995 ได้มีการก่อตั้งและมีการสนับสนุน กำลังพลจากกลุ่มชาติพันธุ์ พันเอกบะทุได้ต่อสู้กับญี่ปุ่นอย่างถึงที่สุด ด้วยความเก่งกาจ จึงเลื่อนยศจากนายพันเป็นนายพล ก่อนที่กองทัพของญี่ปุ่นจะพ่ายแพ้ไป บะทุได้ต่อสู้กับ ญี่ปุ่นไปจนถึงไทใหญ่ แต่เนื่องจากฝนที่ตกหนักและการเดินทางที่ยากลำบาก ประกอบกับ บะทุเคยเป็นไข้มาลาเรีย ทำให้อาการกำเริบจนต้องเข้าโรงพยาบาล และเสียชีวิตในปี 1945 ทุกคนจึงยกย่องให้เป็นวีรบุรุษที่เสียสละ

การปรากฏกายของพันเอกบะทุในตำราเรียนพม่าได้แสดงให้เห็นถึงแหล่งความทรงจำ ที่แตกต่าง ภายในตำราเรียนแตกต่างจากความทรงจำที่โกวินองได้ให้ความหมาย การจดจำ ของโกวินองเองเป็นการจดจำจากการเล่าเรื่องของบุคคลที่ได้รับประสบการณ์จากรุ่นสู่รุ่น อย่างไรก็ตามความทรงจำของโกวินองกลับมีข้อเท็จจริงที่มีลักษณะย้อนแย้งกัน คือ องชาน เป็นผู้นำ BIA นำพาชาวญี่ปุ่นเข้ามาเพื่อเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษ ในส่วนของบะทุผู้เป็น ลูกน้องขององชานได้ร่วมมือกับองชานในการนำญี่ปุ่นเข้ามา แต่องชานกลับถูกโกวิน องมองว่าเป็นกบฏ ขณะเดียวกันบะทุได้ถูกยกเป็นวีรบุรุษท้องถิ่น และการที่องชาน ไม่ยินยอมให้บะทุย้ายกลับมาทวาย ยิ่งเป็นแรงผลักดันให้โกวินองมีการให้ความหมายต่อ องชานในด้านลบ แตกต่างจากชาวทวายอีกกลุ่มที่ไม่ได้รับความทรงจำชุดดังกล่าวและ มองว่าองชานเป็นวีรบุรุษแห่งชาติ

ความทรงจำร่วมต่อองชานของแรงงานพม่ามีสถานะของวีรบุรุษแห่งชาติ เป็นแกนกลางในการให้ความหมาย แต่ปัจจัยทางการเมืองท่ามกลางบริบทของการเลือกตั้ง กรอบสังคมดั้งเดิมเรื่องนัต และกรอบทางสังคมข้ามพรมแดนที่ผสมผสานความเชื่อเรื่องกษัตริย์ ไทย สิ่งเหล่านี้ได้สร้างความแตกต่างด้านรายละเอียดในการให้ความหมายต่อองชาน แต่ไม่ได้ขัดแย้งกับสถานะวีรบุรุษแห่งชาติขององชาน แตกต่างจากชาวทวายบางส่วนที่มีความทรงจำที่แตกต่างออกไป ความทรงจำต่อองชานในลักษณะของกบฏครั้งนำพาทหาร ญี่ปุ่นเข้ามา พม่าผ่านเมืองทวายจนเกิดโศกนาฏกรรม และการที่องชานไม่อนุญาตให้บะทุ ผู้เป็นวีรบุรุษท้องถิ่นของชาวทวาย ย้ายกลับมาทำงานที่ทวาย ส่งผลให้ความทรงจำเหล่านี้ ถือเป็นการสร้างความทรงจำด้านลบและเข้าไปปะทะกับความเป็นวีรบุรุษแห่งชาติขององชาน

สรุป

บนพื้นที่จังหวัดระนอง พื้นที่ที่รัฐบาลพม่าไม่สามารถเข้ามามีการจัดการความทรงจำร่วมทางสังคมได้ ส่งผลให้มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากแนวคิดของนอรา ที่มองว่าความทรงจำแห่งชาติมีรัฐบาลเป็นตัวกระทำที่สำคัญในการก่อร่างสร้างควมทรงจำแห่งชาติขึ้นมา แต่แหล่งความทรงจำร่วมต่ออองซานกลับมีอย่างแพร่หลายและครอบคลุมของแหล่งความทรงจำตามทีนอราได้กล่าวไว้ คือ การมีวัตถุที่เกี่ยวข้องกับอองซาน การมีสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับอองซาน และการมีการปฏิบัติการต่อแหล่งความทรงจำ ทั้งในระดับชีวิตประจำวันบนพื้นที่ปัจเจกบุคคลและพื้นที่สาธารณะ กับระดับวาระพิเศษที่ถูกจัดขึ้นเป็นผลมาจากกรอบทางสังคมข้ามพรมแดนที่ทำหน้าที่แทนรัฐบาลและฝ่ายต่อต้านรัฐบาลพม่า โดยมีครอบครัว ชุมชน และสถาบันทางสังคมอื่น ๆ ผลิตซ้ำ โหลเวียน และส่งผ่านความทรงจำร่วมที่เกี่ยวข้องกับอองซานตลอดมา

อย่างไรก็ดี ด้วยลักษณะแหล่งความทรงจำที่เกี่ยวข้องกับอองซานมีลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเมืองภายในพม่า ถือเป็นการละเมิดต่อกฎอัยการศึก การดำรงอยู่ของแหล่งความทรงจำเหล่านี้จึงมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ คือ การมีชุมชนหรือกลุ่มที่เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอต่อการต่อรองกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลไทย และความรู้ภาษาพม่าของเจ้าหน้าที่รัฐบาลไทย

ความทรงจำร่วมต่ออองซานที่ปรากฏในจังหวัดระนองมีการให้ความหมายต่ออองซานในฐานะวีรบุรุษแห่งชาติที่กอบกู้เอกราชให้แก่พม่า และการผู้นำที่ดีเป็นความทรงจำร่วมทางสังคมของแรงงานพม่าในจังหวัดระนอง ในส่วนรายละเอียด อองซานถูกนำมาให้ความหมายในหลากหลายลักษณะ ทั้งความหมายที่ยึดโยงระหว่างรัฐบาลพม่ากับฝ่ายผู้ต่อต้านรัฐบาลพม่าท่ามกลางกระแสการเลือกตั้งปี 2014 และการกลายเป็นนิตตามความเชื่อดั้งเดิมของชาวพม่า ความหมายเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นถึงกรอบทางสังคมดั้งเดิมของพม่า และสถานการณ์ทางด้านการเมืองระหว่างกาเลือกตั้งเป็นตัวแปรสำคัญในการให้รายละเอียดของความทรงจำ รวมทั้งยังได้ส่งอิทธิพลต่อการให้ความหมายต่ออองซานบนพื้นที่ข้ามพรมแดน

ด้วยลักษณะของกรอบทางสังคมของแรงงานพม่าบนพื้นที่จังหวัดระนองมีลักษณะของการเป็นกรอบทางสังคมข้ามพรมแดน ส่งผลให้ชาวพม่าที่เกิดในจังหวัดระนองได้รับการจัดการความทรงจำต่ออองซาน โดยครอบครัว สถาบันทางสังคม และชุมชนที่มีการผลิตซ้ำ

ส่งผ่าน และไหลเวียนความทรงจำร่วมต่อองชานอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งกรอบทางสังคมของแรงงานพม่ายังมีการผานวัฒนธรรมไทยบางอย่างเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกรอบทางสังคม จนมีการอธิบายเปรียบเทียบองชานมีลักษณะคล้ายกษัตริย์ไทย

ท่ามกลางความทรงจำร่วมต่อองชานที่มีลักษณะของการเป็นวีรบุรุษเป็นแกนกลาง ในการให้ความหมาย อย่างไรก็ตามก็ดี กลับมีแรงงานชาวทวายบางคนที่ใช้ประสบการณ์ ที่นอกเหนือจากสิ่งที่รัฐบาลและฝ่ายต่อต้านพยายามผลิตซ้ำขึ้นมา คือกลุ่มคนบางส่วนที่ยกย่อง บะพู ผู้เป็นวีรบุรุษท้องถิ่นชาวทวาย และมีความทรงจำด้านลบต่อองชาน เนื่องจาก องชานไม่อนุญาตให้บะพูย้ายกลับมาจังหวัดบ้านเกิด อีกทั้งยังเชื่อว่า องชานเป็นผู้นำ ญีปุ่นเข้ามาทำลายเมืองทวาย และข่มขืนหญิงสาวชาวทวาย ความทรงจำชุดนี้ไม่ปรากฏ ในความทรงจำแห่งชาติ แต่เป็นความทรงจำของท้องถิ่นที่มีการเล่าเรื่องจากปากสู่ปากของ คนท้องถิ่น จนองชานถูกมองว่าเป็นกบฏ ขณะเดียวกันบะพูได้ถูกยกย่องเป็นวีรบุรุษท้องถิ่น แม้บะพูจะเข้าร่วมกับองชานในช่วงที่ญีปุ่นเข้ามา รวมทั้งการที่องชานไม่ยินยอมให้บะพู ย้ายกลับมาทวายยังเป็นแรงผลักดันให้มีการให้ความหมายต่อองชานในด้านลบ แตกต่างจาก ชาวทวายอีกกลุ่มที่ไม่ได้รับความทรงจำชุดดังกล่าวและมองว่าองชานเป็นวีรบุรุษแห่งชาติ

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า ลักษณะของความทรงจำร่วมทางสังคมมีลักษณะที่แนบไม่สนิท กับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ รวมทั้งไม่ได้มีลักษณะของการถูกผูกติดกับพื้นที่ หรือ ผูกขาดโดยกลุ่มคนใดกลุ่มคนหนึ่งในการสร้างความทรงจำ พื้นที่ความทรงจำร่วมทางสังคม จึงเป็นพื้นที่ในการช่วงชิงการจัดการความทรงจำเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับฝ่ายตน นอกจากนี้ ความทรงจำท้องถิ่นยังมีพลังในการเข้าไปคัดง้างกับความทรงจำแห่งชาติผ่านการ ส่งผ่านประสบการณ์ร่วมจากรุ่นสู่รุ่น ในส่วนของการผลิตซ้ำ ไหลเวียน และส่งผ่านความทรงจำ ความทรงจำร่วมต่อบางสิ่งกลับมีเงื่อนไขสำคัญอยู่ที่กลุ่มทางสังคม และกรอบทางสังคม เป็นหลัก นอกจากนั้น การปรับเปลี่ยนความทรงจำต่อบางสิ่งยังสามารถเกิดขึ้นได้กับกลุ่ม ทางสังคมเดิม แต่ทิศทางการเปลี่ยนแปลงกรอบทางสังคมขึ้นอยู่กับการยอมรับหรือปฏิเสธ โดยสมาชิกทางสังคมเป็นสำคัญ กรอบทางสังคมที่กลุ่มทางสังคมสร้างขึ้นจึงกลายเป็น ส่วนสำคัญในกระบวนการการ ผลิตซ้ำ ไหลเวียน และส่งผ่านความทรงจำร่วมทางสังคม รวมทั้งการแสดงออกของความทรงจำที่ขัดแย้งกันยังมีเงื่อนไขของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และเศรษฐกิจเป็นตัวแปรที่สำคัญ

เอกสารอ้างอิง

- วิรัช นิยมธรรม. (2553). **มโนทัศน์ทางการเมืองของรัฐพม่าบนพื้นที่สื่อรัฐบาลทหาร** (รายงานการวิจัย). พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ญาณี มาลัยเจริญ. (2540). **บทบาทและความคิดทางการเมืองขององซานกับขบวนการเรียกร้องเอกราชของพม่า 1935 – 1947**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- Aung San SuuKy. (1995). **Aung San of Burma : A Biographical Portrait by His Daughter**. Edinburgh, Scotland : Kiscadale Publications.
- Aung San SuuKy and Aris, M. (1995). **Freedom from fear : and other writings**. London, England : Penguin Books.
- Cheesman, N. (2002). **Legitimising the Union of Myanmar through primary school textbooks**. (Master's Thesis, University of Western Australia).
- Connerton, P. (1989). **How societies remember**. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Department of Information and Broadcasting. (1962 - 1987). **Forward**. Yangon, Burma: Ministry of Information.
- Director of Information Union of Burma. (1950 - 1962). **Burma**. Yangon, Burma : Director of Information.
- Erl, A. (2010). Regional integration and (trans) cultural memory. **Asia Europe Journal**, 8 (3), 305 - 315.
- Halbwachs, M. (1980). **The Collective Memory**. Translated by. Francis J. Ditter Jr. and Vida Yazdi Ditter. New York, NY : Harper Colophon.
- Halbwachs, M. (1992). **On Collective Memory**. Translated by. Lewis A. Coser. Chicago, IL : University of Chicago Press.
- Houtman, G. (1999). Remaking Myanmar and Human Origins. **Anthropology Today**, 15 (4), 13 - 19

- Houtman, G. (1999). **Mental Culture in Burmese Crisis Politics : Aung San SuuKyi and the National League for Democracy**, Monograph No. 33, Institute for the Study of Languages and Culture of Asia & Africa, Tokyo, Japan: University of Foreign Studies.
- Maung Maung. (1962). **Aung San of Burma**. New Haven, CT : Yale University Press.
- Ministry of Education Myanmar. (2012). **Myanmar reading**. Nay Pyi Taw, Myanmar : Ministry of Education Myanmar.
- Mistral, B. A. (2003). **Theories of Social Remembering**. Maidenhead, Berkshire, England : Open University Press.
- Mung Zarni. (1998). **Knowledge, control, and power : The politics of education under Burma's military dictatorship (1962 - 88)**. (Ph.D. Thesis, University of Wisconsin Madison.)
- Naw, A. (2001). **Aung San and the Struggle for Burmese Independence**. Chaing Mai, Thailand : Silkworm Books.
- Nora, P. (1989). Between Memory and History : Les Lieux de Mémoire. **Representations**, 26, 7 - 25.
- _____ (1996). **Realms of Memory : Rethinking the French Past**. New York : Columbia University Press.
- Salem-Gervais, N., and Metro, R. (2012). A Textbook Case of Nation-Building : The Evolution of History Curricula in Myanmar. **Journal of Burma Studies**, 16 (1), 27 - 28.
- Seekins, D. M. (2011). **State and society in modern Rangoon**. London, England : Routledge.
- Silverstein, J. (1993). **The Political Legacy of Aung San**. Ithaca. NY : Southeast Asia Program Publications.

- Smith, A. D. (1997). **The ‘Golden Age’ and national renewal.** In G.A. Hosking and G. Schopflin (Eds.) **Myths and Nationhood**, (pp. 36 - 59). London, England : Hurst & Company.
- Taylor, R. H. (2009). **The state in Myanmar.** Singapore : NUS Press.
- Yoshihiro, N. (2013). **Strong soldiers, failed revolution : The state and military in Burma, 1962 - 88.** Singapore : NUS.

นัยยะแห่ง “สีสัน” ในข้าวฟ่างสีเพลิง

นุจริย์ สุทธิพันธ์

สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

จังหวัดนครศรีธรรมราช 80161

อีเมล: bailuhappy889@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาถึงเทคนิคและประโยชน์ของการนำสีมาใช้เพื่อสื่อความหมายในภาพยนตร์จีนเรื่อง “ข้าวฟ่างสีเพลิง” ซึ่งเป็นบทประพันธ์ของมัวเหยียน โดยผู้กำกับสายเลือดจีนนามว่าจางอ๋อหมว ผู้มีแนวคิดใหม่ ใช้เทคนิคการถ่ายทำภาพยนตร์ที่ทันสมัย มีความรู้สึกที่ไวต่องานศิลป์ การศึกษาในครั้งนี้ผู้เขียนใช้การวิเคราะห์ถึงเทคนิค และประโยชน์ของการใช้สีเพื่อสื่อความหมาย รวมทั้งอิทธิพลของ “ข้าวฟ่างสีเพลิง” ที่มีต่อภาพยนตร์จีน จากการวิจัย พบว่า ภาพยนตร์จีนเรื่อง “ข้าวฟ่างสีเพลิง” มีเทคนิคการนำสีแดงมาใช้เป็นองค์ประกอบหลักในการสื่อความหมายของภาพยนตร์ เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวอารมณ์ความรู้สึกและความเป็นชนชาติ นอกจากนี้ ภาพยนตร์เรื่องนี้ยังทรงอิทธิพลต่อวงการภาพยนตร์จีนในยุคต่อ ๆ มาเป็นอย่างมากโดยเฉพาะในด้านเทคนิคการนำสีมาใช้ในงานภาพยนตร์

คำสำคัญ: ข้าวฟ่างสีเพลิง, ภาพยนตร์จีน, เทคนิคการใช้สี, จางอ๋อหมว

Latent Meaning of Colors in Red Sorghum Film

Nujaree Suttiaphan

School of Liberal Arts Walailak University,
Nakhon Si Thammarat 80161, Thailand
E-mail: bailuhappy889@hotmail.com

Abstract

The research article aims to study the techniques and advantages of colors used to convey meaning in Chinese films. This film is Red Sorghum (紅高粱) written by Mo yan (莫言). The film marked the directorial acclaimed filmmaker Zhang Yimou (张艺谋), who has a fresh idea, use advanced filmmaking techniques and feel sensitive to artwork. This study uses to analyze the techniques of using colors to convey meaning in Chinese films. Including Red Sorghum film have an impact to Chinese films. The results showed that Red Sorghum film has using red color techniques is used as a key element in conveying the meaning of the film. To convey stories, emotions and nationalism. In addition, this film also influenced the Chinese film industry in the several years ago. Especially in the technical using of color in the film.

Keywords: Red Sorghum, Chinese films, the technical using of color, Zhang Yimou

บทนำ

ภาพยนตร์จัดเป็นสื่อที่สร้างความบันเทิงจรรโลงใจให้แก่ผู้รับชมได้ไม่น้อย ทว่าเบื้องหลังการสร้างภาพยนตร์แต่ละเรื่องของผู้กำกับภาพยนตร์มักจะแฝงไว้ด้วย แนวความคิด และภาพสะท้อนจากเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในสังคม ภาพยนตร์ ที่สามารถตรึงใจผู้ชม สร้างความแปลกใหม่แก่สายตาผู้ชม และมีการพูดถึงเป็นวงกว้าง ในวงการภาพยนตร์ จนเป็นที่รู้จักของผู้คนในทุกระดับชั้น สามารถคว้ารางวัลต่าง ๆ ในเวทีระดับโลกได้นั้น ย่อมจัดเป็นภาพยนตร์ที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงสุด แต่การที่จะทำให้ภาพยนตร์เรื่องหนึ่งติดอยู่ในความทรงจำของผู้ชมได้นั้นย่อมไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะนอกจากการเลือกสรรบทภาพยนตร์ที่ดี ตัวนักแสดงที่มากความสามารถ หรือการใช้ เพลงประกอบภาพยนตร์ที่ดีแล้ว สิ่งสำคัญยิ่งกว่าในการสร้างสรรค์งานด้านภาพยนตร์คือ การรู้จักนำเทคนิค และศิลปะใหม่ ๆ มาใช้เป็นเทคนิคในการถ่ายทำ และการนำเทคนิค ด้านสีมาใช้ถือเป็นสิ่งที่ภาพยนตร์จะขาดไปเสียมิได้

โยฮันส์ อิตเตน (Johannes Itten) เคยกล่าวไว้ว่า “สี คือชีวิต โลกที่ขาดสี ในมุมมองของพวกเราเป็นเหมือนกับโลกที่ตายแล้ว” (瑞士色彩学家约翰内斯先生曾说过:色彩是生命, 因为一个没有色彩的世界在我们看来就像死的一般。)(ซุนลี่ลี่ 孙莉莉, 2556, น. 285 - 287) ในงานด้านภาพยนตร์ก็เช่นกัน การใช้เทคนิคด้านสีถือเป็นปัจจัยสำคัญ อย่างยิ่ง สีจัดเป็นภาษาภาพยนตร์ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญ มีอิทธิพลต่อความรู้สึก อารมณ์ และจิตใจ หากภาพยนตร์เรื่องหนึ่ง ๆ ขาดการนำเทคนิคด้านสีมาใช้ก็เปรียบเสมือนภาพยนตร์ ที่ไม่มีชีวิต ขาดความน่าสนใจ ไม่สามารถสื่อสารเรื่องราว ความหมาย อารมณ์และความรู้สึก ให้ผู้ชมเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง และยากที่จะทำให้ผู้ชมเข้าถึงความหมายแฝงที่ซ่อนอยู่ภายใน ภาพยนตร์ เทคนิคด้านสีกับงานภาพยนตร์จึงเป็นของคู่กัน เปรียบได้ดังปลาที่ขาดน้ำมิได้ ในบทความนี้ผู้วิจัยได้นำภาพยนตร์เรื่องข้าวฟ่างสีเพลิงซึ่งจัดได้ว่าเป็นภาพยนตร์จีนที่มีความเด่นในเรื่องของการใช้เทคนิคด้านสีมาเป็นกรณีศึกษา

หงเกาเหลียง 《红高粱》หรือที่คนไทยรู้จักในชื่อ “ข้าวฟ่างสีเพลิง” เป็น ภาพยนตร์ที่กล่าวถึงเรื่องราวความรักระหว่าง จิวเอ๋อ (九儿) และอู๋จ้านอ้าว (余占鳌)

เกิดขึ้นที่อำเภอเกามี่ ในเมืองเหว่ยฟาง มณฑลซานตง ในช่วงต้น ๆ ของยุคปี 1930¹ ซึ่งเป็นช่วงที่บ้านเมืองกำลังระส่ำระสายทั้งยังมีโจรชุกชุม จิวเอ๋อเด็กสาวยากจนที่ถูกพ่อขายและจับแต่งงานกับลูกเจ้าของโรงกลั่นเหล้าจากชาวฟางทั้งที่เขาคือเป็นโรคเรื้อน หลังสามีถูกฆ่าตายโดยไม่ทราบสาเหตุ จิวเอ๋อจึงกลายเป็นหม้ายสาวเจ้าของโรงกลั่นเหล้าและเธอก็ต้องสานต่อธุรกิจโรงกลั่นเหล้าของครอบครัวสามี ในขณะที่ธุรกิจโรงกลั่นเหล้าภายใต้การกำกับดูแลของจิวเอ๋อกำลังประสบความสำเร็จด้วยดี ก็มีเรื่องไม่คาดฝันเกิดขึ้น เมื่อกองทัพญี่ปุ่นเริ่มบุกเข้ามาในพื้นที่ชนบทอันเป็นบ้านเกิดของเธอ หลังจากสงครามจีน - ญี่ปุ่นครั้งที่สองปะทุขึ้น จ้านอว๋างจึงนำกองกำลังมาช่วยรับมือกับทหารญี่ปุ่น ขณะที่จิวเอ๋อเองก็เป็นอีกคนหนึ่งที่ยอมสละชีวิตเพื่อปกป้องพวกพ้องและบ้านเกิดของตนเอง

ภาพโปสเตอร์จากภาพยนตร์เรื่อง ข้าวฟางสีเพลิง

(ที่มา : <http://image.baidu.com/search/detail> เข้าถึงเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2560)

¹ ยุคปี 1930 - 1945 เป็นช่วงที่กองทัพญี่ปุ่นเข้ารุกรานจีนและมีการก่อตั้งรัฐแมนจู (รัฐหุ่นเชิดของญี่ปุ่นปกครองโดยอดีตจักรพรรดิผู่อี๋ หรือปูยี)

หลังจากสิ้นสุดช่วงของการปฏิวัติวัฒนธรรม สังคมจีนในยุคนั้นจึงเป็นช่วงที่บุคลากรทางภาพยนตร์กำลังขาดแคลน มีความต้องการผู้ที่มีแนวคิดใหม่ ๆ เข้ามาสร้างสรรค์ผลงานทางด้านภาพยนตร์ ยุคนี้จึงเป็นที่มาของผู้กำกับรุ่นที่ 5 ที่หลายคนคุ้นเคยอย่าง เฉินข่ายเกอ (陈凯歌) จางจวินเจา (张军钊)เถียนจ้วงจ้วง (田壮壮) และผู้กำกับหญิงหลี่เส้าหง (李少红) โดยผลงานการกำกับภาพยนตร์แต่ละเรื่องของผู้กำกับรุ่นนี้ อัดแน่นด้วยภาษาสัญลักษณ์ ความหมายนัยยะ และภาพสะท้อนของสังคมจีน อย่างเช่น ภาพยนตร์เรื่อง อี้เก้อเหอปาเก้อ (一个和八个 - One and Eight, 1983) ของจางจวินเจาที่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับสงคราม ซึ่งมีจางอี้โหมว (张艺谋) เป็นหนึ่งในทีมถ่ายภาพตามมาด้วยภาพยนตร์สะท้อนชีวิตของเกษตรกรเรื่อง หวงถู่ตี้ (黄土地 - Yellow Earth, 1984) ของเฉินข่ายเกอ เรื่องนี้จางอี้โหมวเข้ามาเป็นผู้กำกับภาพอย่างเต็มตัว เขาใช้ประสบการณ์ชีวิตที่เคยผ่านร้อนผ่านหนาวในชนบทมาไว้ในเรื่องนี้ และถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก รวมถึงความหมายแฝงของดินเหลืองออกมาเป็นภาพได้อย่างลึกซึ้ง²

ในปี 1987 จางอี้โหมว หนึ่งในผู้กำกับรุ่นที่ 5 ผู้มีแนวคิดใหม่ ใช้เทคนิคการถ่ายภาพยนตร์ที่ทันสมัยกว่าอดีต ได้ก้าวสู่ฐานะผู้กำกับเต็มขั้นกับภาพยนตร์เรื่องแรก “ข้าวฟ่างสีเพลิง” เขาได้นำ “ข้าวฟ่างสีเพลิง” ซึ่งเป็นบทประพันธ์ของมั่วเหยียน (莫言) มาสร้างเป็นภาพยนตร์ ทำให้ “ข้าวฟ่างสีเพลิง” ภาพยนตร์จากผู้กำกับสายเลือดจีนคนนี้สามารถส่องแสงเจิดจรัสอยู่บนเวทีโลกได้ และในปี 1988 หลังจากที่ภาพยนตร์เรื่อง “ข้าวฟ่างสีเพลิง” ออกฉายได้ไม่นานก็ได้รับรางวัลหมีทองคำในงานเทศกาลภาพยนตร์นานาชาตินครเบอร์ลิน โดยเป็นภาพยนตร์จีนเรื่องแรกที่คว้ารางวัลจาก 1 ใน 3 สหียอดเทศกาลภาพยนตร์นานาชาติ (เบอร์ลิน เวนิส และเมืองคานส์) และนอกจากนี้จางอี้โหมวยังมีผลงานกำกับอีกหลายเรื่อง เช่น จูโด - เรอผิดหรือไม่ผิด (菊豆 - Ju Dou, 1990) ผู้หญิงคนที่ 4 ซิงโคมแดง (大红灯笼高高挂 - Raise the Red Lantern, 1991) หัวเจาะ (活着 - To Live, 1994) และเรื่องล่าสุด ฉางเฉิง (长城 - The Great Wall, 2016)

² แหล่งที่มา : <https://www.manager.co.th/China/ViewNews.aspx?NewsID=9480000083414> (22 ตุลาคม 2560).

สำหรับภาพยนตร์เรื่อง “ข้าวฟ่างสีเพลิง” ซึ่งเป็นผลงานกำกับภาพยนตร์เรื่องแรกของจางอี้โหมว ไม่ได้มีเพียงแค่การตัดต่อที่ประณีต การเลือกใช้กลวิธีเล่าหนังแบบพื้นบ้านที่ละเอียดอ่อน การตีความที่ดีเยี่ยมของตัวนักแสดง หรือการใช้เพลงประกอบภาพยนตร์ที่โดดเด่นในการถ่ายทอดเนื้อหาเพียงเท่านั้น แต่การนำเอาเทคนิคทางด้านการใช้สีมาใช้ในงานภาพยนตร์ก็ถือเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่ง ที่ทำให้ภาพยนตร์เรื่องนี้มีความแปลกใหม่ผสมผสานได้อย่างลงตัว จนประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับต่อสายตาผู้ชมทั้งในและต่างประเทศ โดยในหมู่นักวิจารณ์ภาพยนตร์ของจีนก็มีการพูดถึงภาพยนตร์เรื่องนี้ ต่างกล่าวว่าผลงานภาพยนตร์เรื่องนี้ของจาง สามารถนำเทคนิคสีมาใช้ในการเล่าเรื่องราว ชี้ให้เห็นถึงการเคารพในพลังชีวิต พรรณนาเปรียบเทียบความเรียบง่ายกับความเร่าร้อนของการมีชีวิตอยู่สะท้อนชีวิตดิ้น ๑ ธรรมดา อธิบายความเป็นคนในแงุ่มุมที่แปลกใหม่ได้อย่างลึกซึ้ง³

ด้วยความโดดเด่นในด้านการนำเทคนิคสีมาผสมผสานกันได้อย่างลงตัวจนเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว จึงทำให้ภาพยนตร์เรื่องข้าวฟ่างสีเพลิงมีอิทธิพลอย่างมากต่อวงการภาพยนตร์จีนในช่วง ค.ศ. 1980 - 1990 ถือเป็น “ยุคทอง” ของภาพยนตร์จีนในยุคนี้ “ข้าวฟ่างสีเพลิง” กลายเป็นภาพยนตร์อมตะตลอดกาลในประวัติศาสตร์ภาพยนตร์จีน ปัจจุบันมีนักวิชาการและผู้ที่เกี่ยวข้องด้านภาพยนตร์ชาวจีนได้ศึกษาเกี่ยวกับด้านต่าง ๆ ของภาพยนตร์เรื่องนี้กันอย่างแพร่หลาย หลี่ซิน หลี่กู่ (2556, น. 89 - 90) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบสีในภาพยนตร์เรื่องข้าวฟ่างสีเพลิงของผู้กำกับจางอี้โหมว ซึ่งผลการศึกษา พบว่า การใช้สีในภาพยนตร์เรื่องนี้คือการแสดงออกทางศิลปะอย่างหนึ่ง จางอี้โหมวมีการผสมสีไล่ด้านสีเพื่อให้เข้ากับเรื่องราวในภาพยนตร์ได้อย่างเหมาะสม จางหรงเหมย (2553, น. 50 - 51) แก่ข้อสงสัยการใช้สีในภาพยนตร์เรื่องข้าวฟ่างสีเพลิงของผู้กำกับจางอี้โหมว ซึ่งผลการศึกษา พบว่า มีความคล้ายคลึงกับผลการศึกษาของหลี่ซิน หลี่กู่ ที่บอกว่าการใช้สีในภาพยนตร์เรื่องนี้คือ การแสดงออกทางศิลปะอย่างหนึ่ง แต่ผลการศึกษาของเธอยัง พบว่า ผู้กำกับจางอี้โหมวมีการใช้สีเพื่อสื่อความหมาย ทางด้านวัฒนธรรมจีนผ่านภาพยนตร์เรื่องนี้อีกด้วย

จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นชี้ให้เห็นแล้วว่าภาพยนตร์จีนเรื่อง “ข้าวฟ่างสีเพลิง” โดยผู้กำกับจางอี้โหมวเป็นภาพยนตร์อันทรงคุณค่าเรื่องหนึ่งของประเทศจีน และต่อวงการภาพยนตร์จีน ที่ควรค่าแก่การศึกษาวิจัย โดยเฉพาะในเรื่องของการนำเทคนิคสีมาใช้งาน

³ แหล่งที่มา : <https://www.douban.com/review/1017337/> (23 ตุลาคม 2560).

ภาพยนตร์ แต่จะเห็นว่างานวิจัยที่มีผู้วิจัยเคยศึกษามาข้างต้น มุ่งเน้นศึกษาเพียงแค่เรื่องของการใช้สีในงานภาพยนตร์ของผู้กำกับจางอี้โหมวเป็นส่วนใหญ่ ขณะที่การศึกษาถึงอิทธิพลของภาพยนตร์เรื่องนี้ที่มีต่อวงการภาพยนตร์จีนนั้น ยังมีการศึกษาหรือพูดถึงค่อนข้างน้อย ทั้งที่สิ่งเหล่านี้จัดว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เราได้เห็นคุณค่าของภาพยนตร์ที่มีต่อประวัติศาสตร์ภาพยนตร์จีนในยุคหนึ่ง ด้วยเหตุนี้การศึกษาของผู้วิจัยในครั้งนี้ นอกจากจะศึกษาถึงเทคนิคการใช้สีเพื่อสื่อความหมายแฝงของภาพยนตร์ว่ามีด้านใดบ้าง และการใช้สีในภาพยนตร์มีประโยชน์อย่างไรบ้างแล้วนั้น ผู้วิจัยยังศึกษาถึงอิทธิพลของภาพยนตร์เรื่องนี้ที่มีต่อวงการภาพยนตร์จีนว่าเป็นอย่างไรบ้างอีกด้วย

1. “สี” สื่อความหมายแฝงจากสีสัน

1.1 ด้านอารมณ์ความรู้สึก

ในการชมภาพยนตร์เรามักจะเข้าใจว่าสีที่นำมาใช้ในภาพยนตร์นั้นเพียงเพื่อต้องการสร้างสีสันให้กับภาพยนตร์ ทำให้ภาพยนตร์ดูน่าสนใจ คนดูจะได้ไม่เกิดความรู้สึกที่น่าเบื่อเพียงเท่านั้น แต่น้อยคนที่จะทราบว่าแท้จริงแล้วการนำเทคนิคทางด้านสีมาใช้ในงานภาพยนตร์ มักซ่อนไว้ด้วยแนวความคิด และความหมายแฝงที่ผู้กำกับภาพยนตร์ต้องการจะสื่อถึงผู้ชม ซึ่ง “สี” แต่ละโทนสีที่นำมาใช้ในภาพยนตร์สามารถแสดงออกให้เห็นถึงอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย ดังที่ช่างถ่ายภาพยนตร์ชื่อดังชาวอิตาลีนามว่าวิตโตริโอ สโตรารโร (Vittorio Storaro) เคยกล่าวไว้ว่า “สีก็เปรียบเสมือนส่วนหนึ่งของภาษาภาพยนตร์ ซึ่งสีแต่ละโทนสีสามารถสื่ออารมณ์ความรู้สึกที่แตกต่างกัน ก็เหมือนกับการที่ใช้แสงและเงาแทนสัญลักษณ์ของการเกิดและการตาย” (著名摄影师斯托拉罗曾经说过：“色彩是电影语言的一部分，我们使用色彩表达同的情感与感情，就像运用光与影象征生与死”) (จางหรงเหมย์ 张荣美, 2553 น. 51) “สี” เป็นเหมือนภาษาภาพยนตร์ที่กำลังเข้ามาเล่นกับอารมณ์และความรู้สึกของคนดู ถือเป็นคุณลักษณะสำคัญที่สามารถสื่อไปยังคนดูให้รู้สึก รวมไปถึงแต่ละเหตุการณ์ของภาพยนตร์

ในภาพยนตร์เรื่องข่าวฟางสีเพลิงนำเทคนิคทางด้านสีมาใช้ได้อย่างดีเยี่ยม โดยสีในแต่ละโทนสีที่นำมาใช้เป็นการบ่งบอกถึงอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครที่แตกต่างกัน

ดังเช่น สีดำ และสีแดงในฉากเริ่มต้นของเรื่อง มีการนำสีดำมาใช้เป็นฉากหลังและใช้สีแดง ซึ่งเป็นชุดแต่งงานที่นางเอกของเรื่อง จิวเอ๋อ ได้สวมใส่ ในฉากนี้ภาพยนตร์ต้องการจะสื่อให้เห็นถึงความรู้สึกโศกเศร้า เสียใจ หมองหม่นของตัวละคร ที่มีต่อการแต่งงานซึ่งไม่ได้เกิดจากความรัก ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว สีแดงตามความหมายของคนจีนนั้นถือเป็นสิ่งมงคล ที่สื่อถึงความโชคดี มีความสุข และการแต่งงานก็เป็นเรื่องสิริมงคล ผู้ที่เข้าพิธีแต่งงานควรที่จะเกิดความรู้สึก ดีใจต่อการเข้าพิธีแต่งงานของตนเอง เพราะถือเป็นวันแห่งความสุข แต่ในเรื่อง จิวเอ๋อ ไม่ได้ยินดีกับการแต่งงานเลยแม้แต่น้อย การแต่งงานของเธอโดนพ่อ บังเกิดเกล้ายับคับและขายให้กับเจ้าของโรงกลั่นเหล้าที่ป่วยเป็นโรคเรื้อน เพื่อนำเงินมาใช้หนี้สินของตนเองที่เกิดจากการเล่นพนัน และเมื่อถึงฉากที่จิวเอ๋อ นางเอกของเรื่องจะต้องนั่งเกี้ยวเพื่อไปยังบ้านของเจ้าบ่าวชายวัยกลางคนอายุ 50 กว่าปี ซึ่งก็คือ หลี่ต้าโถว (李大头)⁴ ในฉากจิวเอ๋อนั่งอยู่บนเกี้ยวที่โอบล้อมไปด้วยสีแดง ท่ามกลางผืนดินกว้างใหญ่ สีเหลืองอันแห้งแล้ง เต็มไปด้วยฝุ่น ซึ่งเมื่อดูไปแล้วมีความขัดแย้งกัน ในฉากนี้ภาพยนตร์ต้องการที่จะสื่อให้เห็นว่าความโชคร้ายกำลังจะเกิดขึ้นกับหญิงที่นั่งอยู่ในเกี้ยวผู้นี้ แต่ขณะเดียวกัน ก็ใช้สีเหลืองเพื่อสะท้อนให้คนดูเห็นว่าหญิงสาวที่อยู่ในเกี้ยวผู้นี้เองที่จะสามารถเปลี่ยนชีวิตอันโชคร้ายเหล่านี้ไปได้ ในฉากถัดมาเมื่อสีแดงปรากฏขึ้นผ่านผ้าคลุมสีแดง ชุดแต่งงานสีแดง และเกี้ยวสีแดง กลายเป็นฉากสีแดงเจิดจรัสอยู่ในภาพยนตร์ และสีแดงที่ปรากฏเหล่านี้เอง กลายเป็นปมในการดำเนินเหตุการณ์ของเรื่อง ทั้งยังเป็นสัญลักษณ์ของความรักอันร้อนแรงระหว่างจิวเอ๋อและอวี๋จ้านอ้าว จะเห็นได้จากฉากที่จิวเอ๋อและพ่อของเธอ ขณะกำลังเดินทางกลับบ้านเกิดและต้องผ่านทุ่งข้าวฟ่าง ระหว่างนั้นเองอวี๋จ้านอ้าวซึ่งซ่อนตัวอยู่ในทุ่งข้าวฟ่าง ก็วิ่งมาลักพาตัวจิวเอ๋อนางเอกของเรื่องที่นั่งอยู่บนหลังล่อไปยังกลางทุ่งข้าวฟ่าง และในเวลานั้น ทั้งคู่ก็ได้แสดงความรักอันร้อนแรงที่มีต่อกันอยู่ในทุ่งข้าวฟ่างแห่งนี้

สีแดงในภาพยนตร์เรื่องนี้ไม่เพียงแต่จะสื่อถึงความรักเพียงเท่านั้น แต่ยังสื่อถึงความโกรธแค้น คับแค้นใจอันดุเดือดและรุนแรงอีกด้วย ซึ่งในฉากที่หลัวฮั่น (罗汉) คนดูแลบ้านของตระกูลหลี่ ซึ่งต่อมาเมื่อจิวเอ๋อเข้ามาในตระกูลหลี่ได้กลายเป็นบุคคลที่จิวเอ๋อให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างมาก ถูกพวกทหารญี่ปุ่นที่รุกรานเข้ามาจับตัวไปและ

⁴ ตามประเพณีโบราณของชาวจีนในอดีตนั้นเมื่อหญิงสาวบ้านใดจะแต่งงานออกเรือนก็จะมีเกี้ยวมารับ เพื่อนำพาหญิงสาวผู้นั้นไปยังบ้านของเจ้าบ่าวเพื่อเข้าพิธีแต่งงาน

ด้วยความขัดแย้งต่อการอุปถัมภ์ จึงทำให้ลัทธิอันถูกพวกอุปถัมภ์ฆ่าและกลืนหน้าพวกพ้องจำนวนมาก และเสียชีวิตในเวลาต่อมา ในฉากภาพยนตร์ใช้สีแดงเข้มดั่งสีเลือดของเหล่าข้าวฟ่างประกอบกับสีเพลิงของกองไฟ เพื่อสื่อให้คนดูได้เห็นถึงอารมณ์ความโกรธแค้นอันแรงกล้าของจิวเอ๋อและพวกพ้องที่มีต่อพวกทหารญี่ปุ่น สื่อให้เห็นว่าความแค้นที่สั่งสมมานานได้ก่อตัวขึ้นแล้ว ดังเปลวไฟสีแดงที่กำลังร้อนระอุอยู่ในฉาก และการล้างแค้นก็กำลังเกิดขึ้น

เราได้เห็นว่าภาพยนตร์เรื่องนี้นำสีแดงมาใช้ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างอีกแง่มุมหนึ่งของสีแดง ส่วนใหญ่คนทั่วไปมักจะเข้าใจว่าสีแดงคือสีแห่งความสุข ความโชคดี หรือความรักที่สวยงาม แต่ในภาพยนตร์กลับนำอีกแง่มุมหนึ่งของสีแดงมาสื่อให้คนดูได้เห็นว่าเป็นสีแดงยังสื่อความหมายในแง่ลบ ที่สะท้อนอีกมุมหนึ่งของสังคมจีน ณ ตอนนั้นได้เช่นเดียวกัน โดยเห็นได้ในฉากต่าง ๆ ของภาพยนตร์เรื่องนี้ที่นำสีแดงออกมาสื่อให้เห็นถึงความโชคร้าย ไม่มีความสุข ความโกรธแค้น และการแก้แค้นของจิวเอ๋อและพวกพ้อง

1.2 ด้านขนชาติ

“สี” นอกจากจะสื่อความหมายในด้านอารมณ์ความรู้สึกได้แล้วนั้น ยังสามารถสื่อความหมายถึงความเป็นชนชาติได้อีกด้วย ซึ่งในภาพยนตร์เรื่องนี้ก็สื่อความหมายด้านชนชาติออกมาได้อย่างน่าสนใจ โดยเราจะเห็นว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ตลอดทั้งเรื่องมีการนำสีเพื่อบอกถึงความเป็นชนชาติจีน ไม่ว่าจะเป็นฉากแต่งงานหรือฉากนองเลือดระหว่างชาวบ้านกับทหารญี่ปุ่น ความจริงแล้วเราทุกคนต่างรู้ว่าสีแดงนั้นเป็นสีประจำชาติของประเทศไทย ในงานพิธีที่สำคัญต่าง ๆ ของประเทศจีน ชาวจีนก็มักจะนำสีแดงมาประดับตกแต่ง สีแดงเป็นสีแห่งพลัง อำนาจ เป็นสีแห่งความยิ่งใหญ่ และยังเป็นสีที่สื่อถึงความรัก ภาพยนตร์เรื่องนี้มีการใช้สีแดงเป็นหัวใจหลักในการดำเนินเรื่อง ในฉากหนึ่งที่เป็นพิธีแต่งงานของจิวเอ๋อ เราจะเห็นนางเอกใส่ชุดแต่งงานสีแดงตั้งแต่หัวจรดเท้า หรือแม้แต่เรือนหอก็มีการประดับตกแต่งด้วยกระดาศรูปตัวผู้สีแดง ซึ่งหมายถึงโชควาสนา สื่อให้เห็นว่าสีแดงเป็นสีที่ชาวจีนมักใช้ในงานพิธีอันเป็นมงคล เถกเขม้นงานแต่งงาน ซึ่งแตกต่างจากชาติตะวันตกที่เมื่อถึงเวลาแต่งงานเจ้าสาวมักจะสวมใส่ชุดสีขาว สถานที่จัดงานพิธีก็จะประดับประดาไปด้วยดอกไม้สีขาว

นอกจากนี้ สีแดงที่ชาวจีนนิยมใช้ยังสื่อถึงความรักที่มีต่อพวกพ้องและชาติบ้านเมือง ดังจะเห็นได้จากฉากที่ทหารญี่ปุ่นได้บุกเข้ามายังอำเภอเกามี่ และได้ทำร้ายชาวบ้านเพื่อจับกุมตัว

ไปเป็นเชลย ชาวบ้านที่ซัดซิ่นจะถูกทางการญี่ปุ่นทำร้ายจนเสียชีวิต และกลกหนึ่งประจานต่อหน้าทุกคน ด้วยความโกรธแค้นที่มีต่อการกระทำของทหารญี่ปุ่น จึงกลายเป็นพลังให้ชาวบ้านกลุ่มหนึ่งรวมตัวกันและลุกขึ้นมาต่อสู้กับทหารญี่ปุ่น แม้ว่าจะเป็นเพียงแค่วิชาชาวบ้านธรรมดาแต่เมื่อถึงคราวที่ต้องออกศึก ชาวจีนที่มีความรักต่อชาติบ้านเมือง รักพวกพ้องของตนเหล่านั้นก็พร้อมที่จะออกมาสู้รบ ร่วมมือกันปราบปรามผู้รุกรานอย่างอาภาย โดยไม่ได้รู้สึกเกรงกลัวต่อญี่ปุ่นผู้รุกรานแม้แต่น้อย สีแดงเลือดในฉาก แสดงให้คนดูเห็นว่าแม้ต้องสูญเสียคนที่รัก สูญเสียความสุขของตนไป แต่เพื่อชาติบ้านเมืองแล้วพวกเขาก็พร้อมและยอมที่จะเสียสละ เพื่อให้ประเทศของตนเองพ้นจากการรุกรานของผู้อื่น

เราจะเห็นว่า “สี” จึงเป็นสัญลักษณ์หนึ่งที่ภาพยนตร์เรื่องนี้หยิบยกขึ้นมาใช้เพื่อให้คนดูได้เข้าใจถึงประเพณี วัฒนธรรมและสังคมโบราณของชาวจีน ทั้งยังกระตุ้นปลูกฝังให้คนดูได้เห็นถึงการรักชาติ ความเป็นชนชาติจีน มองเห็นถึงการเสียสละเพื่อชาติบ้านเมืองของตนได้เป็นอย่างดี

2. ประโยชน์ของการใช้สีในภาพยนตร์

2.1 กระตุ้นอารมณ์มนุษย์

“ข้าวฟ่างสีเพลิง” เป็นภาพยนตร์จีนที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากภาพยนตร์หลาย ๆ เรื่อง ในยุคเดียวกัน ในเรื่องจางอี้โหมวได้นำเอาสีแดงมาใช้ประกอบเป็นโทนสีหลักเพื่อบอกเล่าเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ตลอดทั้งเรื่อง โทนสีแดงที่ภาพยนตร์นำมาใช้มีความแตกต่างกัน เริ่มตั้งแต่สีแดงสว่างไปจนถึงสีแดงเข้ม และแน่นอนว่าการใช้โทนสีแดงที่แตกต่างกันนี้ย่อมแฝงไว้ด้วยการสื่อความหมายที่ต่างกัน ดังจะเห็นได้ในฉากเริ่มต้นของเรื่องที่ได้นำเอาโทนสีแดงสดมาใช้เป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นสีแดงจากผ้าคลุมศีรษะ สีแดงจากเกี้ยวเจ้าสาว หรือแม้แต่ร่องเท้าลายปักของนางเอกในเรื่องก็ยังเป็นสีแดง หากมองแล้วนี่คือภาพการสวมใส่ชุดแต่งงานของคนจีนในสมัยโบราณของชาวจีนที่จะเน้นสีแดงสด ซึ่งคนดูจะได้เห็นถึงประเพณีการแต่งงานของคนจีนในยุคนี้ และอีกสิ่งหนึ่งที่ภาพยนตร์ต้องการจะสื่อให้คนดูเห็นจากโทนสีแดงนี้คือพลังชีวิตที่ปรากฏผ่านตัวละครในเรื่อง นอกจากสีแดงจากชุดแต่งงานแล้ว ในเรื่องเรายังเห็นฉากทุ่งข้าวฟ่างที่ระบายเป็นสีแดงอยู่เต็มทั่วท้องทุ่ง หรือแม้แต่เหล่าข้าวฟ่างเองก็ยังเป็นสีแดง สีแดงที่ปรากฏให้เราเห็นอยู่ในแต่ละฉากแต่ละเหตุการณ์ของภาพยนตร์นั้นไม่เพียงแต่จะสามารถกระตุ้น

จอประสาทสัมผัสทางตาของคนดูให้คล้อยตามเหตุการณ์ แต่ยังไม่เพิ่มพลังทางจิตใจให้กับคนดูได้ไม่น้อย ดังที่ผู้กำกับของเรื่องได้กล่าวไว้ว่า “ผมคิดว่าองค์ประกอบของภาพยนตร์ “สี” ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ของมนุษย์ สี คือ ภาษาทางตาที่มีแรงโน้มน้าวที่ดีที่สุด”(我认为：“在电影的视觉元素中，色彩是最能唤起人的情感波动的因素，色彩是最有感染力的视觉语言。”) และในฉากจบของเรื่องที่ จิวเอ๋อ และพวกพ้องต้องเสียชีวิตลงจากการถูกทหารญี่ปุ่นยิงโจมตี เหลือเพียงปู่ (我爷爷) และ พ่อ (我爸爸) ที่รอดชีวิต ทั้งคู่ยืนจ้องมองท้องฟ้าท่ามกลางสีแดงบนกองเลือดของคนที่ยรักและพวกพ้องที่จบชีวิตลง ไม่มีแม้แต่หยดน้ำตา ทั้งไว้คือสายตาเห็นความหวังสีแดงในลักษณะเช่นนี้มีนัยยะกระตุ้นสื่อให้คนดูรู้สึกถึงความเจ็บปวดจากการสูญเสียคนที่รักไป ขณะเดียวกันยังบ่งบอกถึงความโกรธแค้น เกลียดชังการกระทำของทหารญี่ปุ่นที่บุกเข้ามาทำร้าย และทำลายประเทศชาติของตน

แม้ว่าเมื่อดูไปแล้วภาพยนตร์เรื่องนี้จะมีการออกแบบฉากในลักษณะที่เกินความจริง ผิดธรรมชาติอยู่บ้าง แต่สิ่งเหล่านี้ไม่ได้ทำให้คนดูรู้สึกถึงความไม่สมจริง หรือไม่เป็นธรรมชาติแต่อย่างใด ทั้งยังกลับกระตุ้นให้คนดูมองเห็นได้ถึงพลังชีวิต พลังความกล้าหาญของคนจีนในยุคที่ต้องต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอิสระ เสรีภาพ และความสงบสุขของบ้านเมือง

2.2 “สี” แสดงภาวะจิตใจของตัวละคร

เราทราบกันดีว่าลักษณะนิสัย แนวคิด หรือความรู้สึกของมนุษย์คือสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ ไม่ใช่สิ่งภายนอกที่สามารถมองเห็นหรือสัมผัสได้ หากเราต้องการที่จะใช้ระยะเวลาอันจำกัดเพื่อสื่อสารให้คนดูเข้าใจถึงบทบาทการแสดงของตัวละครที่กำลังสื่อสารต่อคนดูได้เข้าใจ การจะใช้แค่ท่าทางภายนอก หรือภาษาที่มนุษย์ใช้ในการสื่อสารเท่านั้นคงไม่เพียงพอ เพราะสิ่งเหล่านี้ยังไม่สามารถที่จะถ่ายทอดเรื่องราว ความรู้สึกของตัวละครให้ออกมาได้อย่างสมบูรณ์หรือแม่นยำได้ ด้วยเหตุนี้การเพิ่มสีเข้าไปในฉากแสดงจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยเสริมให้การแสดงบทบาทของตัวละครออกมาได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น สื่อสารให้คนดูเข้าใจง่ายขึ้น และแน่นอนว่าสีที่นำมาใช้ในฉากการแสดงที่ต่างกันย่อมแสดงถึงภาวะทางจิตใจของตัวละครที่แตกต่างกัน ภาพยนตร์ “ข่าวฟางสีเพลิง” เป็นตัวอย่างของ

ภาพยนตร์ที่สามารถนำเรื่องของสีมาผสมผสานกับฉากการดำเนินเรื่องได้อย่างแยบยลจนสามารถสื่อภาวะทางจิตใจของตัวละครออกมาได้อย่างสมบูรณ์แบบ โดยจะเห็นได้จากฉากหนึ่งที่จีวเอ๋นางเอกของเรื่องได้เดินทางกลับมาจากบ้านเกิดของเธอ เพื่อมายังโรงกลั่นเหล้าจากข้าวฟ่างของหลี่ต้าโถวสามีวัย 50 กว่าปีที่ป่วยเป็นโรคเรื้อนของเธอ เมื่อมาถึงเธอกลับพบว่า สามีของเธอโดนฆ่าเสียชีวิตไปแล้วโดยที่ไม่ทราบสาเหตุของการถูกฆ่าและไม่รู้ด้วยว่าใครเป็นคนลงมือ และด้วยความที่สามีเธอป่วยเป็นโรคติดต่อร้ายแรง เมื่อกลับมาถึงบ้านเธอจึงเลือกที่จะนั่งอยู่บริเวณลานนอกบ้านที่อยู่ในความมืดเพียงลำพัง เพราะกลัวว่าจะติดโรคเรื้อนจากผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นสามี ซึ่งในฉากปรากฏพระจันทร์ส่องแสงอยู่ในความมืดและสีฟ้าหม่น ๆ ของแสงจันทร์ก็ค่อย ๆ กลืนกินความมืดลงและกระจายอยู่ทั่วทั้งฉากให้ความรู้สึกถึงความเยือกเย็น เว้งว้าง การใช้โทนสีฟ้าในลักษณะเช่นนี้สามารถทำให้คนดูเข้าใจถึงภาวะทางจิตใจอันโดดเดี่ยว อ้างว้างของตัวละครได้เป็นอย่างดี และยังเป็น การเสริมอารมณ์การแสดงของตัวละครให้เข้าถึงบทบาทได้ดียิ่งขึ้น

จะเห็นได้ว่าการที่ภาพยนตร์นำเทคนิคสีมาใช้ในการประกอบฉากการแสดง ไม่เพียงแต่จะช่วยให้เพิ่มสีสันให้กับภาพยนตร์เกิดความน่าสนใจ น่าดูขึ้น แต่ยังสามารถช่วยเสริมให้ตัวนักแสดงเข้าถึงอารมณ์การแสดงมากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันก็ทำให้คนดูเข้าใจเรื่องราวได้ง่ายยิ่งขึ้นด้วย ดังนั้น เทคนิคสีถือเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งของงานภาพยนตร์ที่จะขาดเสียมิได้

3. สร้างสรรค์เทคนิคใหม่ให้วงการภาพยนตร์จีน

หากเรามองภาพยนตร์ “ข้าวฟ่างสีเพลิง” เรื่องนี้ในมุมมองของธุรกิจภาพยนตร์แล้ว คงจะไม่เห็นถึงอิทธิพลของภาพยนตร์เรื่องนี้ที่มีต่อวงการภาพยนตร์ของประเทศจีนสักเท่าใดนัก แต่หากมองภาพยนตร์ “ข้าวฟ่างสีเพลิง” ในมุมมองของผลงานทางศิลปะชิ้นหนึ่งของวงการภาพยนตร์ เราจะเห็นได้ถึงคุณค่าและอิทธิพลจากภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวอยู่ไม่น้อย ซึ่งวงการภาพยนตร์จีนได้จัดให้เป็นต้นแบบของภาพยนตร์ที่มีการใช้ศิลปะการถ่ายทำที่แปลกใหม่ “ข้าวฟ่างสีเพลิง” ใช้เสน่ห์ของงานศิลปะผสมผสานกับเทคนิคสี ได้อย่างลงตัวเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิด อารมณ์ความรู้สึกและความหมายนัยยะที่ผู้กำกับได้แฝงไว้ในภาพยนตร์ ถือเป็นภาพยนตร์จีนแนวใหม่ในยุคนี้เลยก็ว่าได้ และส่วนที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อวงการภาพยนตร์จีนคือ ในด้านของการนำเอาสีเข้ามาใช้ในงานภาพยนตร์ ซึ่งการใช้สีนอกจากสามารถเพิ่มความโดดเด่นสมจริงเป็นสีสันให้แก่ภาพยนตร์แล้ว “สี” ยังเป็นตัวแปร

อันสำคัญในการสะท้อนแนวความคิด สภาพสังคม และสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมจากการศึกษาข้อมูล พบว่า เทคนิคที่ภาพยนตร์เรื่องนี้ใช้ได้กลายเป็นต้นแบบให้ผู้กำกับรุ่นหลังอย่างเจียงเหวิน (姜文) และ เซี่ยเฟย (谢飞) ได้นำไปเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์งานภาพยนตร์ของตนเอง โดยผลงานการกำกับของพวกเขาได้รับรางวัลหมิ่นทองคำในสาขาต่าง ๆ ในงานเทศกาลภาพยนตร์นานาชาตินครเบอร์ลินด้วยเช่นกัน

ภาพยนตร์จีนจากอดีตที่เป็นฉากขาวดำ ไม่มีเสียง มาในวันนี้ได้เปลี่ยนไป และบุคคลสำคัญที่เข้ามาสร้างความแปลกใหม่ กล้าคิด กล้าลอง คนนั้นก็คือผู้กำกับสายเลือดจีนนามว่าจางอ๋อหมว ภาพยนตร์ของเขาได้เข้ามามีบทบาทสำคัญและสร้างสีสันใหม่ให้กับวงการภาพยนตร์จีนได้ไม่น้อย โดยเฉพาะเรื่องของการหยิบยกเอาสีมาใช้ในฉากการแสดงอย่างบ้าบิ่นที่เน้นฉากโทนสีแดง การใช้โทนสีแดงที่เหนือกฎธรรมชาติเช่นนี้ได้ทำให้ภาพยนตร์ดูน่าเบื่อหรือทำให้คนดูรู้สึกถึงความไม่สมจริงแต่อย่างใด กลับมีอิทธิพลอย่างมากต่อภาพยนตร์จีน จนสามารถสร้างเกียรติประวัติให้กับวงการภาพยนตร์จีนได้ไม่น้อย ดังที่เห็นได้จากรางวัลระดับนานาชาติ และรางวัลอื่น ๆ อีกมากมาย ที่รับรองความสำเร็จของภาพยนตร์ความสำเร็จของภาพยนตร์เรื่องนี้สร้างชื่อเสียงและได้รับการยอมรับจากต่างประเทศ ทำให้ต่างชาติเองก็สามารถเข้าใจศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตดั้งเดิมของประเทศจีนและเข้าใจว่าเงินได้ดียิ่งขึ้นจากการสื่อความหมายของสีผ่านภาพยนตร์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ภาพยนตร์ในยุคเดียวกันไม่สามารถสื่อสารออกมาได้อย่างชัดเจนเช่นที่ “ข่าวฟางสีเพลิง” ทำ

“ข่าวฟางสีเพลิง” ใช้ศิลปะ เทคนิคการถ่ายทำที่แปลกใหม่ผ่านอีกมุมมองหนึ่งเพื่อนำมาใช้ในการบรรยายเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในช่วงหลังการปฏิวัติวัฒนธรรมที่สภาพบ้านเมือง ณ ขณะนั้นกำลังเกิดความวุ่นวายจากความขัดแย้งภายในและการรุกรานของพวกทหารญี่ปุ่น การใช้โทนสีแดงเป็นตัวแปรสำคัญของเรื่อง ทำให้การบอกเล่าเรื่องราวแสดงให้เห็นถึงความรักท่ามกลางความวุ่นวาย ความขัดแย้ง ความโกรธแค้น เกลียดชังออกมาได้อย่างสมบูรณ์แบบ ศิลปะการถ่ายทำที่แปลกใหม่เหล่านี้สามารถสะท้อนมุมมองต่าง ๆ ของสังคมจีนในยุคนั้นได้เป็นอย่างดี สิ่งเหล่านี้ทำให้ข่าวฟางสีเพลิงได้รับการตอบรับอย่างดีจากคนดูทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะในวงการภาพยนตร์จีน ที่ภาพยนตร์อย่างข่าวฟางสีเพลิงได้กลายเป็นตัวแทนของภาพยนตร์จีนแนวใหม่ ตามที่ผู้กำกับของเรื่องได้เคยกล่าวในงานเทศกาลภาพยนตร์นานาชาติเบอร์ลินว่า “ฉากสีแดงของภาพยนตร์เรื่องนี้สามารถเอาชนะใจคนดู นักวิจารณ์ภาพยนตร์ รวมทั้งชนะใจคนดูทั่วโลกได้ และยังสามารถ

พิชิตรางวัลระดับโลกมาได้อย่างภาคภูมิใจ โดยจัดเป็นภาพยนตร์จีนเรื่องแรกของประเทศจีนที่ได้รับรางวัลระดับนานาชาติ” (张艺谋阐述：“这一场红色征服了观众，征服了评委，也征服了世界。正是凭借这部电影，中国人第一次拿到了国际性大奖”)

ภาพยนตร์เรื่องนี้ทำให้เราแลเห็นความกล้าหาญ กล้าลงมือทำของผู้กำกับสายเลือดจีนอย่างจางอี้โหมว ที่สร้างสรรค์ภาพยนตร์จีนที่แปลกใหม่ มีคุณค่าทางวัฒนธรรม ความกล้าหาญของเขาก็คือเป็นการยกระดับคุณค่าของภาพยนตร์จีน มีอิทธิพลอย่างมากต่อการสร้างงานภาพยนตร์ของผู้กำกับในยุคต่อ ๆ มา และถือเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้กำกับชาวฟางสีเฟิงได้เข้ามาแต่งเติมเพิ่มสีสันใหม่ ช่วยจุดประกายแนวคิดใหม่ ๆ ให้กับผู้กำกับภาพยนตร์ในประเทศทั้งในยุคเดียวกันและยุคต่อมาให้ตื่นจากแนวคิดเดิม ๆ ในการสร้างภาพยนตร์สามารถกล่าวได้ว่าภาพยนตร์ชาวฟางสีเฟิงคือสีสันใหม่ของภาพยนตร์จีนโดยแท้จริง

บทสรุป

ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นในเรื่องของการนำเทคนิคทางด้านสีมาใช้ในภาพยนตร์เรื่อง “ชาวฟางสีเฟิง” นั้นไม่เพียงแต่เป็นการแสดงออกทางด้านศิลปะอย่างหนึ่งเท่านั้น แต่การนำสีมาใช้ในงานภาพยนตร์ยังเป็นการสื่อความหมายแฝงที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวความคิด ความเป็นชนชาติ วิถีชีวิตและประเพณีวัฒนธรรมของประเทศจีนอีกด้วย การผสมผสานกันระหว่างเทคนิคสีกับเรื่องราวในฉากการแสดงทำให้ภาพยนตร์มีความโดดเด่นและออกมาเป็นภาพยนตร์ที่สมบูรณ์แบบมากขึ้น ในเรื่องนี้เราจะเห็นว่าภาพยนตร์จะเลือกใช้โทนสีแดงเป็นสีหลักของเรื่อง ตลอดทั้งเรื่องมีการใช้ฉากสีแดงในการดำเนินเรื่องราวเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้เป็นองค์ประกอบของภาพยนตร์ก็เป็นโทนสีแดงด้วยกันทั้งหมด ซึ่งสีแดงนั้นจัดเป็นสีที่สามารถกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกของคนดูได้เป็นอย่างดี สามารถสื่อสารแนวคิดต่างๆ ของภาพยนตร์ รวมทั้งของผู้กำกับออกมาได้อย่างชัดเจนเพื่อให้คนดูได้รับรู้และเข้าใจ นอกจากนี้การใช้โทนสีแดงยังเป็นการสื่อความหมายนัยยะที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคม ความรัก สงคราม และการมีชีวิตอยู่ ทำให้คนดูได้เห็นถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับคนจีนในยุคนั้น

ในด้านประโยชน์ของการใช้เทคนิคทางด้านสีที่เห็นได้ชัดคือการใช้ในการสื่อสารและแสดงออกทางอารมณ์ ทางสภาวะจิตใจของตัวละคร ทำให้ตัวละครมีการสื่อสารออกมาทางอารมณ์ที่ดีเยี่ยม สามารถทำให้คนดูคล้อยตามอารมณ์ความรู้สึกที่เปลี่ยนไปของเหตุการณ์

ในแต่ละฉาก โดยเฉพาะการหยิบยกเอาสีแดงซึ่งเป็นสีที่เด่นชัดในการสื่อสารทางอารมณ์ ยิ่งทำให้ภาพยนตร์ดูน่าสนใจ เป็นธรรมชาติ ไม่รู้สึกเหนือความจริงแต่อย่างใด

จากความโดดเด่นต่าง ๆ เหล่านี้ที่ภาพยนตร์เรื่องนี้ได้สร้างไว้ จึงกลายเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อวงการภาพยนตร์จีนในช่วงต่อมาเป็นอย่างมาก ด้วยเป็นเพราะภาพยนตร์เรื่องนี้มีแนวคิดใหม่ในการถ่ายทำภาพยนตร์ สามารถถ่ายทอดงานศิลปะออกมาได้อย่างแปลกใหม่ โดยเฉพาะด้านการใช้เทคนิคสีในการถ่ายทำฉากภาพยนตร์ ทั้งนี้สีถือเป็นปัจจัยสำคัญ และเป็นภาษาภาพยนตร์อย่างหนึ่งที่ทำให้เราสามารถเข้าถึงอารมณ์อันลึกซึ้ง เข้าถึงคนดูได้ดีที่สุด และเทคนิคของภาพยนตร์ กลายเป็นแนวคิดใหม่ที่ทำให้แนวคิดเดิม ๆ ในการสร้างภาพยนตร์จีน ในยุคนั้นและยุคต่อ ๆ มาเปลี่ยนไป ทำให้ภาพยนตร์เรื่อง “ข้าวฟ่างสีเพลิง” กลายเป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่เข้ามาเพิ่มสีสันให้ภาพยนตร์จีน มีความโดดเด่น น่าดู จนต่างชาติต้องหันกลับมามองภาพยนตร์จีนใหม่ ความสำเร็จของภาพยนตร์เรื่องนี้ สามารถพูดได้ว่าเป็นความสำเร็จของชาวจีนและวงการภาพยนตร์จีน

อย่างไรก็ดีภาพยนตร์จีนเรื่องข้าวฟ่างสีเพลิงเป็นเพียงความสำเร็จส่วนหนึ่งของภาพยนตร์จีน ที่ผู้วิจัยได้นำมาศึกษา ค้นคว้า แต่ยังมีภาพยนตร์จีนอีกมากมายหลายเรื่อง ในยุคหลังที่มีคุณค่าและสร้างชื่อเสียงให้กับวงการภาพยนตร์ของจีน โดยได้รับรางวัลมากมาย ทั้งในและต่างประเทศ ผู้ที่สนใจสามารถที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับงานด้านภาพยนตร์จีน เรื่องอื่น ๆ ได้ การศึกษาเกี่ยวกับภาพยนตร์จีนเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ต่างชาติสามารถมองเห็นถึงมุมมอง แนวความคิดต่าง ๆ ที่ภาพยนตร์สื่อออกมา ทำให้เรามีความรู้ความเข้าใจและเข้าใจถึงวัฒนธรรม สังคม รวมถึงชาวจีนได้ดียิ่งขึ้นอีกทางหนึ่ง

เอกสารอ้างอิง

กั๋วเหมิงเหมิง 郭萌萌. (2553). วิเคราะห์ศิลปะทางด้านสีในงานภาพยนตร์ของผู้กำกับ จางอี้โหมว (解析张艺谋电影中的色彩艺术). วารสารวรรณกรรมภาพยนตร์(电影文学). ฉบับที่ 7, หน้า 40 - 41.

- จางหลงเหมย์ 张荣美.(2553). แก้วข้อสงสัยการใช้สีในภาพยนตร์เรื่องข้าวฟ่างสีเพลิง
ของผู้กำกับจางอี้โหมว (解读张艺谋电影中色彩的运用—以《红高粱》为例). วารสารวรรณกรรมภาพยนตร์
(电影文学). ฉบับที่ 23, หน้า 50 - 51.
- ซุนลี่ลี่ 孙莉莉.(2556). ทฤษฎีสีและการใช้พื้นที่กลางแจ้ง (室外空间的色彩理论与运用).วารสารซีเจียงเยวี่ (西江月). ปีที่ 42 ฉบับที่ 15,
หน้า 285 - 287.
- ซุน หยิง 孙颖. (2554). หนึ่งศตวรรษภาพยนตร์จีน : จากความทรงจำสีขาวดำสู่สีสัน
อันสดใส. สถาบันขงจื้อ. ฉบับที่ 5, หน้า 42 - 47.
- ดวั้นหลานฟาง 段兰芳.(2549). ความหมายทางสุนทรียภาพของสีในศิลปะภาพยนตร์
(色彩在电影艺术中的审美意味). วารสารคลื่นแห่งศิลปะ
(艺海). ฉบับที่ 3, หน้า 64 - 67.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2557). ผู้กำกับรุ่น 5 : นำพาหนังจีนสู่เวทีโลก. [ระบบออนไลน์].
แหล่งที่มา : <http://www.manager.co.th/China/ViewNews.aspx?NewsID=9480000069842> (30 พฤษภาคม 2560).
- ผู้จัดการออนไลน์. (2557). หนีชีวิตลำเค็ญ จนเป็นผู้กำกับ ‘จางอี้โหมว’. [ระบบออนไลน์].
แหล่งที่มา : <https://www.manager.co.th/China/ViewNews.aspx?NewsID=9480000083414> (22 ตุลาคม 2560).
- ฟานต้าหมิง 范达明(2548). ข้าวฟ่างสีเพลิง : การเลื่อมใสศรัทธาในพลังชีวิตอันเก่าแก่
(《红高粱》：原始生命力的崇拜). [ระบบออนไลน์].
แหล่งที่มา: <https://www.douban.com/review/1017337/> (23 ตุลาคม 2560).
- หลี่ซิน หลี่กั๋ว 李欣, 李桢.(2556). การออกแบบสีในภาพยนตร์เรื่องข้าวฟ่างสีเพลิง
ของผู้กำกับจางอี้โหมว (从色彩设计角度看张艺谋电影《红高粱》). วารสารนวนิยายเรื่องสั้น : ฉบับดั้งเดิม (短篇小说:原创版). ฉบับที่ 30, หน้า 89 - 90.

พันธนาการข้ามยุค : อุดมการณ์เพศดิน (ไม่เคย) ได้

ธีรนงค์ สกุตศรี¹, กนกวรรณ ธราวรรณ² และ คมกฤช ตะเพียนทอง³

¹สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

จังหวัดนครปฐม 73170

อีเมล: teeranong.sak@mahidol.edu

²สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

จังหวัดนครปฐม 73170

อีเมล: kanokwan.thr@mahidol.ac.th

³สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

จังหวัดนครปฐม 73170

อีเมล: khomkrit.tap@gmail.com

บทคัดย่อ

เพศ (Sex) เป็นข้อเท็จจริงทางสรีระที่ผู้คนได้มาแต่กำเนิด แต่เป็นสิ่งที่ไม่ได้มีส่วนบังคับให้ลักษณะเฉพาะที่ได้มานั้นต้องมีความสัมพันธ์กับการกระทำหรือพฤติกรรมทางเพศ ความเป็นเพศ (Gender) เป็นการสร้างความหมายให้กับความแตกต่างทางร่างกายของหญิงและชายโดยมีบริบททางสังคมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดและคาดหวังว่าหญิงและชายต้องมีการปฏิบัติตัวอย่างไร คิดอย่างไร มีภาพลักษณ์หรือมีลักษณะอย่างไร จนกลายเป็นกรอบบรรทัดฐานที่กำหนดลักษณะความเป็นเพศภายใต้โครงสร้างของสังคมนั้น ในทุกยุค สมัยเราจึงพบความตื่นตัวของบุคคลในการที่จะทะลุกรอบบรรทัดฐานที่กำหนดนี้อยู่เสมอ ในบทความนี้ ผู้เขียนจึงนำเสนอความคิดเรื่องอุดมการณ์ (Ideology) ของหลุยส์ อัลทุซเซอร์ นักคิดแนวมาร์กซิสม์เชิงโครงสร้าง (Structural Marxism) มาวิเคราะห์เทียบเคียง เพื่อให้เห็นถึงพันธนาการของอุดมการณ์คติทางความคิดในเรื่องเพศที่ปรากฏอยู่ในสังคม

ที่แม้จะมีการตีความหรือให้ความหมายใหม่ในแง่มุมที่แตกต่างกันไป แต่พันธการของกรอบความคิดที่เป็นอุดมการณ์เดิมก็ยังคงปรากฏอยู่ไม่เปลี่ยนแปลง ในการศึกษานี้ใช้วิธีค้นหาข้อมูลแบบอุปนัย (inductive approach) เพื่อชวนขบคิดว่า ตลอดเส้นทางพัฒนาการของความพยายามที่จะเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างเพศที่เหลื่อมล้ำให้ไปสู่ทิศทางที่สมดุลยิ่งขึ้นนั้น บุคคลก็อาจไม่สามารถเป็นองค์ประธาน (Object) ของการคิดและการขับเคลื่อนสังคมได้อย่างเป็นอิสระ และก็ยังตกอยู่ภายใต้การกำหนดของโครงสร้างสังคมเช่นเดิม

คำสำคัญ: พันธนาการ, อุดมการณ์เพศ

Ties Beyond Times : Ideology of Sex that (Never) Changed

Teeranong Sakulsri¹, Kanokwan Tharawan² and Khomkrit Tapienthong³

¹Institute for Population and Social Research, Mahidol University,
Nakhonpathom 73170, Thailand

E-mail: teeranong.sak@mahidol.edu

²Institute for Population and Social Research, Mahidol University,
Nakhonpathom 73170, Thailand

E-mail: kanokwan.thr@mahidol.ac.th

³Institute for Population and Social Research, Mahidol University,
Nakhonpathom 73170, Thailand

E-mail: khomkrit.tap@gmail.com

Abstract

“Sex” is a physiological fact people obtain by birth yet it is not a determinant that binds persons’ specific appearance with their doings or sexual behavior. “Gender” is a meaning formation of physiological differences between men and women by the use of social context to determine and expect how a man or a woman should behave, think, and set own image or personal characteristics. This frame then becomes the norm that defines characteristics of gender under each social structure in every era. And thus we can always find people struggle to get out of this settled norm. In this paper the author use Ideology concept of Louis Althusser, a Structural Marxism philosopher, to conduct comparative analysis to indicate the bondage of

ideology of ideas in sexuality that exist in the society. Although sexuality is being reinterpreted or lately explained in different aspects but the bondage of the conception still contains its old unaltered ideology. This study applies inductive approach to gather information to introduce the idea that along the path of development of efforts to change the inequality of gender towards a more balanced direction, a person cannot be the subject of thinking and mobilize the society independently and yet still falls under the same old stipulated social superstructure.

Keywords: Bondage, Sexual, immutable, Ideology

บทนำ

แม้ว่าในทศวรรษปัจจุบันที่เพศสภาพที่แตกต่างได้รับการยอมรับจากคนทั่วไปว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา แต่หากเราสังเกตปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นก็จะเห็นว่าความคาดหวังในการแสดงออกซึ่งบทบาททางเพศของความเป็นหญิงและชายยังคงเป็นกรอบอุดมคติที่ดำรงอยู่เป็นโครงสร้างที่เข้มแข็งอยู่ในเกือบทุกสังคม

อาจกล่าวได้ว่าภาวะความเป็นหญิงและชาย เป็นกระบวนการสร้างคุณลักษณะความเป็นเพศของสังคมที่ทุกคนในสังคมนั้นเป็นส่วนหนึ่งในองค์ประกอบที่สร้างขึ้น ความเหลื่อมล้ำทางเพศที่เกิดขึ้นจากอุดมคติของการแบ่งสิ่งต่าง ๆ เป็นคู่ตรงข้ามได้นำไปสู่การเคลื่อนไหวเรียกร้องความเท่าเทียมกันระหว่างเพศมาโดยตลอด ในการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อเปลี่ยนแปลงความเชื่อตลอดจนสภาพแห่งความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศนี้ ถูกเรียกรวม ๆ ว่าสตรีนิยม (Feminism) โดยการเคลื่อนไหวของแนวคิดกลุ่มนี้ในยุคแรกเป็นไปเพื่อต้องการเห็นสถานการณ์ปัญหาที่เกิดจากระบบเพศได้รับการคลี่คลายด้วยการรื้อสร้างตรวจสอบกระบวนการหล่อหลอมระบบเพศที่ถูกสร้างขึ้น ซึ่งในการเรียกร้องความเท่าเทียม อันเกิดจากการประพฤติปฏิบัติที่ไม่เท่ากันนั้นในหลายสังคมนำไปสู่ความรุนแรง และในขณะ ที่หลายสังคมสามารถลดทอนและจัดการกับความไม่เท่าเทียมนั้นได้ (Kaplan, 1998 : 595) อย่างไรก็ตาม การให้ความสำคัญกับการมีอำนาจร่วมด้วยการรื้อสร้างเพื่อให้ได้มาซึ่งความเท่าเทียมและหมายความว่า จะนำมาซึ่งความเป็นธรรมนั้นอาจจะไม่ใช่ทางออก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสังคมด้วยการรื้อสร้างสิ่งที่ฝังอยู่ในตัวออกไปเพื่อนำมาสู่การเปิดรับคุณค่าใหม่หรือการให้ความสำคัญกับการมีอำนาจร่วมเพื่อให้ได้มาซึ่งความเท่าเทียมและนำมาซึ่งความเป็นธรรมนั้นก็อาจติดกรอบพันธนาการความคิดในเรื่องเพศเช่นเดิม ด้วยเพราะชีวิตมนุษย์ล้วนแต่ถูกกำหนดมาแล้ว มนุษย์จึงเป็นเพียงผู้แบกรับโครงสร้างสังคมเอาไว้เท่านั้น (human life is structured) ในการทำความเข้าใจตัวเอง โลกและสังคม มนุษย์จึงไม่สามารถผลิตความคิดได้อย่างอิสระ แต่ตกอยู่ภายใต้กรอบอุดมการณ์หลักชุดต่างๆ ของสังคมนั้น ๆ ที่ฝังรากลึกกลงไปในจิตไร้สำนึก (unconscious) หรือทำให้ไม่ได้ตระหนักถึง และรู้สึกราวกับว่ากระบวนการนั้นเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

ในบทความนี้ ผู้เขียนจึงนำแนวคิดของหลุยส์ อัลทุสแซร์ (Louis Althusser) นักคิดแนวมาร์กซิสต์ซึ่งให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ระบบในเชิงโครงสร้าง (Structural Marxism) มาพิจารณาถึงโครงสร้างในการผลิตซ้ำที่สร้างความต่อเนื่องให้แก่ความสัมพันธ์

ที่ไม่เท่าเทียมอันเกิดขึ้นจากโครงสร้างของสังคมที่มีองค์ประกอบความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างส่วนล่างซึ่งเป็นส่วนของผู้กำหนดระบบกับโครงสร้างส่วนบนซึ่งก็คือ อุดมการณ์ที่มีบทบาทในการกำหนดโครงสร้างส่วนล่าง หรือทั้งส่วนล่างและบนต่างกำหนดซึ่งกันและกัน โดยในงานศึกษาชิ้นสำคัญที่สะท้อนมุมมองดังกล่าวนี้ ได้แก่ งานศึกษาเรื่อง “อุดมการณ์และกลไกอุดมการณ์ของรัฐ” (Ideology and Ideological State Apparatuses) ในปี 1970 ที่ทำความเข้าใจถึงกลไกอำนาจทางอุดมการณ์ในการครอบงำและกำกับระบบความสัมพันธ์ทางสังคมและวิเคราะห์กระบวนการต่อสู้ทางอุดมการณ์ระหว่างรัฐกับประชาชน โดยให้ความสำคัญกับลักษณะที่เป็นระบบสังคมทั้งหมด (Whole) ในการกำหนดทิศทางของอุดมการณ์หลักร่วมกัน (over-determination) เพื่อให้อุดมการณ์หลักนั้นสามารถยืนหยัดอยู่ในจิตสำนึก

ด้วยเหตุนี้ จึงไม่มีอุดมการณ์ใด ๆ ในโลกที่เกิดขึ้นมาลอย ๆ หากแต่เป็นสิ่งที่ถูกกำหนดจากโครงสร้างของสังคม ซึ่งทุกคนก็ล้วนถูกสังคมหล่อหลอมให้ยอมรับโดยไม่มีคำถามและตัดสินใจต่าง ๆ ตามประสบการณ์เดิม ๆ หรือความเชื่อเดิม ๆ ไม่แตกต่างกันทั้งหญิงและชาย วิธีคิด บทบาท ท่าทีของคนในสังคมจึงล้วนได้รับอิทธิพลจากระบบและโครงสร้างที่ใหญ่กว่าเสมอ โดยสถาบันที่มีอิทธิพลในกระบวนการหล่อหลอมความคิดความเชื่อที่สำคัญ ได้แก่ ครอบครัว ผ่านการบอกสอนความคาดหวังหรือวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ที่ซึมซับถ่ายทอดกันมา รวมถึงสื่อในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านการผลิตข้อมูลข่าวสาร ผ่านการพูดคุย ผ่านความเชื่อ เป็นต้น ในการเปลี่ยนแปลงระดับปัจเจกที่เป็นการเปลี่ยนแปลงกรอบอ้างอิงที่เป็นชุดความเชื่อหรือความคาดหวังเพื่อไปสู่กรอบใหม่จึงยังคงอ้างอิงกรอบหรืออุดมการณ์เดิมที่พันนาการวิธีคิดและการแสดงบทบาทอย่างต่อเนื่องในทุกยุคทุกสมัย ด้วยกระบวนการผลิตซ้ำ (Reproduction) โดยสิ่งสำคัญที่ทำให้การผลิตซ้ำความสัมพันธ์ทางการผลิตดังกล่าวดำเนินไปอย่างราบรื่นก็คือ อุดมการณ์ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่เข้าครอบงำวิธีคิด ความเชื่อ พฤติกรรมของผู้คนในสังคม ให้ยอมรับความสัมพันธ์ทางอำนาจให้ดำรงอยู่โดยไม่เกิดคำถาม และผนวกควบให้ปัจเจกชนขึ้นตรงต่ออุดมการณ์ดังกล่าวโดยไม่เห็นทางเลือก และทำให้ปัจเจกชนกลายเป็นองค์ประธานย่อย (subject) ที่ขึ้นตรงต่อองค์ประธานใหญ่ (Object) ที่เป็นศูนย์กลางอำนาจโดยไม่มีอำนาจในการต่อต้านใด ๆ (กาญจนา, 2551 : 218)

ว่าด้วยความเป็นเพศและการส่งผ่านอุดมการณ์เพศ

ความเป็นเพศไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ แต่เป็นอุดมคติที่ถูกสร้างขึ้นจากประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรม ถูกผลิตซ้ำและได้รับการสืบทอดต่อ ๆ กันมาผ่านสถาบันต่าง ๆ ความเป็นเพศจึงเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและเงื่อนไขของแต่ละสังคม ซึ่งในการจัดการกับกระทำใด ๆ เพื่อก่อให้เกิดการยินยอมและยอมรับต้องมีอำนาจเข้ามากำกับโดยอำนาจประการหนึ่งที่สามารถกำหนดและเปลี่ยนแปลงการมองสรรพสิ่งได้คือ อุดมการณ์ (Ideology) (Morrison, 1995 : 347) หากกล่าวดังนั้น ความคิดในเรื่องเพศจึงเป็นความคิดที่ไม่ได้เกิดขึ้นมาโดยไม่มีราก หากแต่เป็นเรื่องของการสร้างวาทกรรม อุดมการณ์ ความรู้ของสังคมหนึ่งและถูกใช้เป็นบรรทัดฐานในการกำหนดความสัมพันธ์ของคนในสังคม

ในการส่งผ่านอุดมการณ์ความเป็นเพศนั้นเริ่มต้นตั้งแต่ในครอบครัว หล่อหลอมขึ้นตั้งแต่เกิด ตั้งแต่การตั้งชื่อ การให้สัญลักษณ์เพื่อแสดงถึงความแตกต่างของหญิง ชาย จนกระทั่งเมื่อเด็กเริ่มเติบโต ความเป็นหญิงและชาย จะถูกกำหนดจากการเรียกชื่อตัวเอง การเรียกคำว่า พ่อ แม่ และนำไปสู่การกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน (Lorber, 1994 : 16) การกำหนดความเป็นเพศจึงเป็นกระบวนการที่ฝังรากลึกอยู่ในโครงสร้างของสังคมที่เกิดขึ้นมา ในทุกยุคทุกสมัย ในสถาบันครอบครัว พ่อแม่จะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในฐานะตัวแทนของสถาบันที่ช่วยถ่ายทอดอุดมการณ์ในการแสดงบทบาทตามเพศ บทบาทหน้าที่ในการแบ่งงานกันทำให้กับเด็กๆ ที่เป็นสมาชิกในครอบครัว (นิธิ, 2545 : 34) ในการถ่ายทอดอุดมการณ์ยังกระทำผ่านสถาบันอื่น ๆ ของสังคม เช่น วัด โรงเรียน นอกจากนี้ในการปลูกฝังคุณลักษณะความเป็นหญิง ชายที่พึงประสงค์ยังกระทำผ่านระบบค่านิยม ความคิด ความเชื่อ การอบรมสั่งสอนต่าง ๆ เช่น สุภาพดี วรรณคดี วรรณกรรม เป็นต้น ซึ่งในทุกสังคมจะมีความพยายามในทุกวิถีทางในการที่จะสร้างวัฒนธรรมเพื่อเปลี่ยนและควบคุมสิ่งที่ป็นธรรมชาติให้เป็นไปตามจุดประสงค์ที่ต้องการของสังคมนั้น (ปราณี, 2535 : 65) ความเป็นเพศเป็นจึงเรื่องของการประกอบสร้างความหมายทางวัฒนธรรมภายใต้โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจของสังคม บรรทัดฐานทางสังคม (norms) การกระทำทางสังคม (วิลาลินี, 2546 : 29)

ในการหลอมรวมบทบาทด้านเพศให้กับเยาวชนในสังคม มีข้อค้นพบจากงานวิจัยที่มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ยืนยันและแสดงให้เห็นว่าเด็ก ๆ เรียนรู้ภาพเหมารวมด้านเพศ

ภาวะจากผู้ใหญ่ ในฐานะที่เป็นผู้ส่งผ่านการหลอมรวมทางสังคม (socializing agents) โดยผู้ส่งผ่านการหลอมรวมในลำดับต้น ๆ ที่เด็ก ๆ เรียนรู้ คือ คุณพ่อ คุณแม่ คุณครู เพื่อน ๆ ในโรงเรียน และสื่อ โดยผู้กระทำการเหล่านี้ได้ส่งผ่านการหลอมรวมด้านเพศภาวะ (gender stereotypes) สู่เด็ก ๆ จากรุ่นต่อรุ่นมาโดยตลอด โดยพ่อแม่และผู้ส่งผ่านการหลอมรวมทางสังคม อาจอบรม สั่งสอนลูกหลานและเด็ก ๆ ให้เป็นคนที่มีความเป็นกลางด้านเพศภาวะ (androgynous person) หรืออาจอบรมสั่งสอนให้เด็ก ๆ เป็นคนที่มีอคติด้านเพศภาวะก็ได้ (สุธาดา, 2555 : 13)

บ่อยครั้งเรามักจะได้ยินคำเปรียบเปรยถึงความแตกต่างระหว่างเพศจากภาพเหมารวมด้านเพศภาวะที่ถูกสร้างขึ้น เช่น จุกจิกเหมือนผู้หญิง ก้าวร้าวเหมือนผู้ชาย หรือคิดมากเป็นผู้หญิงไปได้ เป็นต้น โดยภาพเหมารวมด้านเพศภาวะ (gender stereotypes) หรือการสรุปหรือถือเอาอย่างง่าย ๆ ถึงคุณลักษณะความแตกต่างและบทบาทของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลว่าเป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้เกิดขึ้นจากอุดมการณ์และความคาดหวังของสังคม ที่นำไปสู่การกำหนดบทบาททางเพศเพื่อให้ผู้คนปฏิบัติตามความคาดหวังของสังคม เช่น ผู้หญิงยังถูกคาดหวังให้ประพฤติดนเป็นกุลสตรี ต้องรักษานวลสงวนตัว เป็นแม่ที่ดีของลูก และเป็นแม่ศรีเรือนที่ต้องคอยดูแลจัดการงานบ้านไม่ให้ขาดตกบกพร่อง ส่วนเพศชายจากลักษณะบางอย่างที่เป็นธรรมชาติที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด ทำให้เพศชายต้องมีความหนักแน่น มีเหตุผล และจะต้องเข้มแข็งอดทน เป็นต้น

ในสังคมที่ถูกผูกโยงเรื่องเพศเข้ากับเรื่องเจริญพันธุ์มักมองเรื่องเพศหรือเพศวิถีเป็นวิธีการของกระบวนการให้กำเนิด ดังนั้น เพศที่มีวิถีที่นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการให้กำเนิด จึงเป็นวิถีที่ถูกต้องและได้รับการยอมรับ ขณะที่การมีวิถีในแบบอื่น เช่น แบบรักเพศเดียวกัน จึงกลายเป็นเรื่องผิดปกติหรือเบี่ยงเบนไปจากความคาดหวังของสังคม การมีเพศสัมพันธ์ของเกย์ ทอม ดี และบุคคลรักเพศเดียวกันที่มีอัตลักษณ์ทางเพศอื่น ๆ จึงถูกมองว่าเป็นเพศสัมพันธ์ที่เป็นไปเพื่อตอบสนองความสุขทางเพศ ไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อการสืบพันธุ์ ทำให้สังคมประเมินค่าความสัมพันธ์ของคนรักเพศเดียวกันว่าเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่จริงจังยืน คอยแต่จะเปลี่ยนคู่ไปเรื่อย ๆ ต่างจากเพศสัมพันธ์ระหว่างหญิงชายที่มีเป้าหมายเพื่อการมีบุตร (สุไลพร, 2551 : 34) การมีวิถีเพศที่สอดคล้องกับเพศที่ปรากฏจึงกลายเป็นอุดมการณ์และความคาดหวังและนำมาสู่การออกกฎระเบียบหรือศีลธรรมที่เคร่งครัดในการควบคุมความสัมพันธ์ รวมถึงลักษณะในการปฏิบัติตัวของ หญิง ชาย ไม่ว่าจะเป็น

ท่าเดิน ท่านั่ง การพูด การแต่งตัว การแต่งหน้า และกิริยาอาการต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อแสดงออกซึ่งการปฏิบัติตามอุดมการณ์และความคาดหวังของสังคม

ทั้งนี้ หากพิจารณามุมมองและวิถีคิดเรื่องเพศในอดีตจะ พบว่า สังคมไทย ไม่ได้มีการจัดแบ่งบทบาทความเป็นหญิง ชาย ออกตามเพศที่ปรากฏ หญิง ชาย ค่อนข้างจะมีบทบาทที่ทับซ้อนกัน โดยเฉพาะในครัวเรือนที่มีการทำการเกษตร รวมถึงไม่ได้มีการแยกเรื่องเพศภาวะออกจากเรื่องเพศวิถีอย่างเด็ดขาด

ในสังคมไทยกระบวนการสร้างภาพเหมารวมด้านเพศส่วนหนึ่งเป็นผลจากพันธนาการของอุดมการณ์ในการจัดแบ่งความเป็นชาย (Masculine) และความเป็นหญิง (Feminine) แบบคู่ตรงข้ามที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 - 6 จากการรับอิทธิพลของแนวคิดแบบวิกตอเรียและอิทธิพลของชีวะการแพทย์แบบตะวันตกและส่งผลให้ความเป็นเพศถูกกำหนดสำหรับคนสองกลุ่ม คือ ชาย (Male) และหญิง (Female) และเพศสภาพอื่น ๆ ถูกทำให้กลายเป็นอื่นในสังคมจนถึงปัจจุบัน (วัชรวิณี, 2551 : 115) หลักฐานของการกดทับผู้คนจากอุดมการณ์ความเป็นเพศปรากฏขึ้นครั้งแรกในกฎหมายตราสามดวงเล่ม 2 ระบุว่ากะเทย เป็นบุคคลที่มีลักษณะกิริยาท่าทางตรงข้ามกับเพศของตน จัดเป็นบุคคล 1 ใน 33 จำพวกที่ไม่สามารถนำมาเป็นพยานได้หากเกิดคดีความขึ้น เนื่องจากเชื่อว่าเป็นบุคคลเลื่อนลอย เอาแน่เอานอนไม่ได้ กอปรกับกะเทยเป็นบุคคลที่ไม่มีความน่าเชื่อถือ แต่อย่างไรก็ตามการปรากฏขึ้นของกะเทยในกฎหมายตราสามดวงขณะนั้นไม่ได้มีมาตรการลงโทษอย่างรุนแรงและยังคงเปิดพื้นที่ทางสังคมให้กะเทยได้ดำรงอยู่มากกว่าสังคมตะวันตกมาโดยตลอด (จิตชนก, 2548 : 55)

ครั้นถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน โดยทรงเห็นความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงระบบกฎหมายไทยให้มีความเหมาะสมและทันสมัยมากยิ่งขึ้นในวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2451 และเรียกกฎหมายฉบับนี้ว่ากฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 โดยกฎหมายฉบับนี้ นับเป็นกฎหมายฉบับแรกที่ได้บัญญัติความผิดเกี่ยวกับเพศไว้ในภาค 2 ว่าด้วยลักษณะความผิดตั้งแต่มาตรา 240 - 246 อาทิเช่น ในมาตรา 242 ระบุว่า “ผู้ใดทำชำเราผิดธรรมดาตามนุษย์ ด้วยชายก็ดี หญิงก็ดี หรือทำชำเราด้วยสัตว์เดียรฉานก็ดี ท่านว่ามีความผิด ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามเดือนขึ้นไปจนถึงสามปี และให้ปรับตั้งแต่ห้าสิบบาทขึ้นไปจนถึงห้าร้อยบาทด้วยอีกโทษหนึ่ง” (กิตติศักดิ์, 2551 : 94)

โดยการชำเราผิดธรรมชาติตามนุษย์ หมายความว่า ฝ่ายหนึ่งใช้อวัยวะสืบพันธุ์ ซึ่งจะเป็น การกระทำระหว่างชายต่อชาย (Homosexual) เช่น ทำชำเราโดยทางเวจมรรค (ทวารหนัก) หรือระหว่างหญิงกับหญิง (Lesbian) หรือทางช่องทางอื่นที่มีช่องช่องทางช่องส้วกหรือ ระหว่างชายหรือหญิงกับสัตว์เดรัจฉาน โดยการกระทำผิดฐานนี้จะเป็นความผิดสำเร็จ เมื่ออวัยวะสืบพันธุ์เข้าไปในร่างกายของคนหรือสัตว์ ไม่ว่าน้ำอสุจิจะเคลื่อนหรือความใคร่ ได้บำบัดแล้วหรือไม่ ผู้ที่กระทำชำเราโดยผิดธรรมชาติตามนุษย์ จะมีความผิดตามมาตรา นี้ด้วยกันทั้งผู้กระทำและผู้ที่ยินยอมให้กระทำเพราะต้องร่วมกันจึงจะกระทำได้ แม้จะเป็น การกระทำระหว่างผู้เมียก็เป็นความผิด ถ้ายินยอมด้วยกันทั้งสองฝ่าย เว้นแต่ฝ่ายใดถูกบังคับ จำยอมให้อีกฝ่ายหนึ่งกระทำ เช่นนี้สามารถนำมาเป็นข้อแก้ตัวได้ (ประสิทธิ์, 2524 : 69) ในภายหลังที่ประเทศไทยเริ่มมีการติดต่อกับประเทศตะวันตกเมื่อต่อมาภายหลังเมื่อมี การตรวจชำระประมวลกฎหมายลักษณะอาญาและจัดทำประมวลกฎหมายอาญาฉบับใหม่ ซึ่งได้ประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2499 คณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายได้มีมติให้ยกเลิกความผิด ฐานนี้เสีย โดยเห็นว่าเป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคลและเห็นว่ามักไม่เกิดเป็นคดีขึ้นประการหนึ่ง กับเห็นว่าจะเป็นการเสื่อมเสียเกียรติยศของประเทศชาติอีกประการหนึ่ง การประพฤติตนเป็น คนรักร่วมเพศในประเทศไทยจึงไม่ต้องรับผิดทางอาญารฐานกระทำชำเราผิดธรรมชาติตามนุษย์ อีกต่อไปนับจากปี พ.ศ. 2499 เป็นต้นมา อย่างไรก็ตาม ข้อพิจารณาที่สำคัญโดยแท้จริงคือ ในสมัยนั้นมองว่าจำนวนประชากรมีจำนวนน้อย กอปรกับช่วงเวลานั้นประเทศไทย ได้มี การติดต่อกับประเทศตะวันตกมากขึ้น ได้รับเอาความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ ในประเทศอย่างกว้างขวางและเร่งรัดการพัฒนาไปทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านการเกษตร อุตสาหกรรม การค้าพาณิชยกรรม การสื่อสารคมนาคม การแพทย์ สาธารณสุข และการสุขาภิบาล รวมทั้ง การศึกษาของประชาชน (ปราโมทย์ และคณะ, 2550 : 8) หากให้มีการร่วมประเวณีผิดธรรมชาติ จะทำให้ไม่มีประชากรเพิ่มขึ้นเป็นการถ่วงความเจริญของบ้านเมืองในทางอ้อม ซึ่งนอกจาก เป็นการลามกแล้วยังทำให้เสียเผ่าพันธุ์ไปโดยไร้ประโยชน์ เพราะถ้ากระทำตามธรรมชาติตามนุษย์แล้ว จะเป็นการขยายเผ่าพันธุ์มนุษย์เพิ่มมากขึ้น เมื่อผู้คนพลเมืองมากขึ้นก็จะทำให้บ้านเมือง เจริญขึ้นตามส่วน เพราะฉะนั้นจึงมีการบัญญัติลงโทษผู้ที่ชำเราผิดธรรมชาติตามนุษย์จึงกำหนด ให้การกระทำดังกล่าวเป็นความผิด (เทอดศักดิ์, 2545 : 40)

บทบัญญัติความผิดฉบับนี้ จึงเสมือนเป็นกลไกการลงโทษผู้ที่กระทำชำเรา ผิดธรรมชาติตามนุษย์เพื่อเป็นการป้องกันมิให้มนุษย์สูญพันธุ์มากกว่าการให้คนในสังคมมีเสรีภาพ

ทางเพศที่จะเลือกการกระทำทางเพศของตนที่ผิดธรรมชาติและถือว่าการซ้ำเราผิดธรรมชาติมนุษย์แม้ความผิดฐานนี้ก็จะได้รับการยกเลิก แต่เนื้อความดังกล่าวนี้ ได้กลายเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมและส่งอิทธิพลอย่างมากต่อระบบการให้ความหมายทางเพศที่อิงแบบตะวันตกและส่งผ่านในสังคมไทยในยุคสมัยต่อ ๆ มา

ในช่วงหลังปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ท้องค้ความรู้ทางการแพทย์ชีวภาพได้เข้ามา มีอิทธิพลในสังคมไทยอย่างกว้างขวางและมีความพยายามในการสร้างคำอธิบายเพื่อให้สังคมเข้าใจเกี่ยวกับเพศมากยิ่งขึ้น โดยองค์ความรู้เรื่องจิตเวช เป็นองค์ความรู้ทางการแพทย์ชุดแรกและถูกใช้ในการอธิบายตัวตนของกะเทย โดยได้มีการอธิบายตัวตนของกะเทยตามบัญชีจำแนกโรคระหว่างประเทศ ทบทวนครั้งที่ 10 (ICD - 10) ว่า Transsexualism คือ บุคคลที่ปรารถนาจะใช้ชีวิตตรงข้ามกับเพศกำเนิดและต้องการแปลงเพศ ความเป็นกะเทยในสังคมจึงถูกผูกโยงภายใต้การควบคุมแบบจิตเวชและเข้าใจว่ากะเทยเป็นความผิดปกติจากสมองหรือจิตใจ (วัชรวิณี, 2559 : 117) และปรากฏในงานของ สุต แสงวิเชียร (2504) ในการศึกษา มุ่งจำแนกประเภทของพฤติกรรมกะเทยโดยใช้คำอธิบายทางสรีรวิทยาและชีววิทยาจากตะวันตก โดยจำแนกประเภทของพฤติกรรมกะเทยออกเป็น 2 แบบ คือ กะเทยแท้ที่หมายถึงบุคคลที่มีอวัยวะและฮอร์โมนเพศทั้งชายและหญิงในคนเดียวกันและกะเทยเทียมที่หมายถึงบุคคลที่มีฮอร์โมนเพศชายหรือหญิงอย่างเดียว แต่มีอวัยวะสืบพันธุ์ตรงข้ามกับฮอร์โมน แม้ว่าในการศึกษาดังกล่าวจะเป็นความพยายามในการเสนอแนวคิดเรื่องการจำแนกกะเทยออกจากคนรักเพศหญิง ชายและสร้างคำอธิบายให้สังคมเข้าใจเกี่ยวกับเพศมากยิ่งขึ้น

คำอธิบายด้วยความรู้ทางการแพทย์ดังกล่าวนี้มีพลังในการอธิบายและทำความเข้าใจต่อเรื่องเพศมาก ซึ่งในความหมายทางสังคมสิ่งที่ตามมาจากการศึกษานี้กลับไม่ใช่เพียงการผลิตความรู้ทางเพศเท่านั้นแต่ได้นำมาซึ่งการสร้างภาพเหมารวมด้านเพศที่วางบนกรอบของแนวคิดแบบชีวการแพทย์ และได้ส่งผลให้คนรักร่วมเพศในสังคมถูกเชื่อมโยงเข้ากับความคิดปดิตทางจิตหรือมีอาการป่วยทางจิตจากความผิดปกติทางฮอร์โมนและระบบประสาท และทำให้ในกระบวนการเปลี่ยนจากเพศชายเป็นเพศหญิงในปัจจุบันยังคงต้องผ่านกระบวนการทางการแพทย์เพื่อรับรองก่อนจะเข้าสู่การทำศัลยกรรมแปลงเพศ นอกจากนี้ ในระยะต่อ ๆ มา การปรากฏภาพเชื่อมโยงผู้คนที่มีพฤติกรรมทางเพศที่แตกต่างเข้ากับปัญหาสังคมอื่น ๆ จึงยังเป็นการตอกย้ำและส่งผ่านการรับรู้และความเข้าใจในเรื่องเพศของคนในสังคมให้มีอุดมการณ์ต่อผู้คนที่มีความผิดปกติทางเพศที่แตกต่างว่าเป็นความผิดปกติ

ผู้คนที่มีความรักในเพศเดียวกันและไม่ต้องมีการแสดงออกตามเพศกำเนิด จึงยังคงอยู่ในฐานะของความไม่ปกติต่อไป กรอบวิธีคิดเรื่องเพศที่ผูกติดกับเพศสภาพ ความเป็นหญิง ชาย ที่ถูกสวมทับด้วยกรอบความคิดแบบวิทยาศาสตร์จึงเป็นการตอกย้ำและส่งผ่านการรับรู้และความเข้าใจในเรื่องเพศของคนในสังคมให้มีอุดมการณ์ต่อผู้คนที่มีความหลากหลายทางเพศที่แตกต่างให้เกิดการตีความว่าเป็นความผิดปกติและเป็นสิ่งหนึ่งที่ยึดให้กรอบของความเป็นหญิงชาย เป็นพันธการที่แน่นขึ้นกว่าเดิม

ยุคสมัยกับความเคลื่อนไหวของอุดมการณ์

ในช่วงศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา ในเกือบทุกสังคมมีความพยายามในการต่อสู้กับพันธนาการของอุดมการณ์ในการจัดแบ่งความเป็นชายและความเป็นหญิงอย่างต่อเนื่อง ดังปรากฏชัดเจนในเรื่องของค่านิยมและการยอมรับเพศที่มีความแตกต่างของคนในยุคปัจจุบัน ซึ่งส่งผลให้สถานะของคู่รักเพศเดียวกันในยุคนี้ไม่ถูกกดขี่และต้องปิดบังซ่อนเร้นเช่นเดียวกับในยุคอดีตที่ผ่านมา โดยการเปลี่ยนแปลงรสนิยมที่เกิดขึ้นนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลจากสถานการณ์ของผู้คนในช่วงอายุที่แตกต่าง ประวัติศาสตร์ที่คนแต่ละยุคต้องเผชิญและการก้าวเข้าสู่ยุคของเทคโนโลยีสารสนเทศที่เปิดพื้นที่ให้มีการพูดถึงความสัมพันธ์ข้ามเพศอย่างเปิดเผย จนนำไปสู่การยอมรับเพศที่แตกต่างและส่งผลต่อค่านิยมของคนส่วนใหญ่ในสังคมสอดคล้องกับ กฤตยา (2554) วิเคราะห์ว่าบริบทที่ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงเรื่องเพศวิถีในสังคมไทยน่าจะมาจากการเปลี่ยนแปลง 3 ด้าน คือ (1) การเรียนรู้เรื่องสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ (2) การขับเคลื่อนเรื่องเพศวิถี ที่เริ่มจากงานเอดส์และเกิดการปรากฏตัวของเกย์และกะเทยที่ทำงานด้านเอดส์ รวมถึงการเกิดขององค์กรที่ทำงานด้านสิทธิของคนรักเพศเดียวกัน (3) การเติบโตของการสื่อสารสนเทศตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ที่เป็นการเปิดพื้นที่ใหม่ในการเรียนรู้เรื่องเพศของบุคคล ซึ่งข้อสันนิษฐานนี้ ปรากฏอย่างชัดเจนในทัศนะและอุดมการณ์ทางด้านเพศของคนในรุ่นต่าง ๆ และพบการปะทะในเชิงอุดมการณ์ด้านเพศของคนต่างรุ่นอยู่เสมอ

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่น่าสนใจก็คือ ในการแสดงซึ่งพฤติกรรมทางเพศหรือการประกอบสร้างภาพของคู่รักเพศเดียวกันในยุคนี้ ก็ยังคงมีสัมพันธ์กับอุดมการณ์และกรอบความคิดเรื่องชายหญิง ดังปรากฏเช่นในงานของ Jackson (1997) ในบทความเรื่อง Thai Research on Male Homosexuality and Transgenderism and the Cultural

Limited of Foucauldian Analysis ที่ได้กล่าวถึง อัตลักษณ์เกย์ ทำให้ผู้ชายไทยจำนวนมากที่มีความรู้สึกขอบเพศเดียวกันหันมาเปิดเผยตัวและแยกตัวจากบุคคลที่แสดงตัวแบบกะเทย และใช้ความเป็นชายเพื่อแสดงความแตกต่างจากกะเทยโดยใช้เพศสภาพ “ความเป็นชาย” (Masculinity) เพื่อให้เกย์ไทยสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ ไม่ถูกกลั่นแกล้ง หรือ ถูกล้อเลียนเหมือนกับกะเทย ความเป็นชายของเกย์ จึงสามารถทำให้เกย์มีพื้นที่ทางสังคม เพราะพฤติกรรมทางเพศจะไม่ถูกพูดถึงในที่สาธารณะ จึงไม่กังวลในเรื่องของเพศสภาพ (Gender) (Jackson 1997 : 184) ในงานชิ้นดังกล่าวนี้ จึงยังต่อยอดวิธีคิดเรื่องเพศ ในสังคมไทยซึ่งให้ความสำคัญกับความเป็นชายและความเป็นหญิงและสะท้อนให้เห็นว่า กรอบความคิดเรื่องนี้ ยังคงมีพลังในการส่งผ่านแนวคิด การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมหรือ ความเป็นเพศสภาพในลักษณะคู่ตรงข้ามของความเป็นหญิง ความเป็นชายเช่นเดิม เช่น ในการประกอบสร้างเพศสภาพหรือเพศภาวะในกลุ่มของหญิงรักหญิงก็ยังคงยึดเอา กรอบความคิดเรื่องหญิง ชายเป็นตัวแทน เช่น เมื่อพูดถึงทอม ก็ต้องนึกถึงตัวตนที่เป็นคู่ ของทอม คือ ดี ด้วย โดย ทอม เป็นตัวแทนของความเป็นชาย และดี คือ ภาพตัวแทน ของความเป็นหญิง เช่นเดียวกับในกลุ่มของชายรักชายที่ภายในกลุ่มเอง ก็ยังมีการแบ่ง ตามบทบาททางเพศของการมีเพศสัมพันธ์กัน เช่น เกย์คิง (Gay King) หมายถึง เกย์ที่พึงพอใจกับบทบาททางเพศโดยการเป็นฝ่ายกระทำ หรือเป็นฝ่ายรุก เกย์ควีน (Gay Queen) หมายถึง เกย์ที่พึงพอใจกับบทบาททางเพศโดยการเป็นฝ่ายถูกกระทำ หรือเป็นฝ่ายรับ เท่านั้น หรือในบางครั้ง ความเป็น เกย์คิง หรือ เกย์ควีน อาจถูกตัดสินจากลักษณะท่าทาง และบุคลิกที่แสดงออกภายนอกด้วย เช่น ถ้าเกย์คนนั้นมีบุคลิกท่าทางออกสาว หรือดูจะเป็น ผู้หญิง ก็อาจจะถูกมองว่า เป็นเกย์ควีน แต่ถ้าเกย์คนนั้น มีบุคลิกท่าทางเป็นแมน ๆ หรือมีความเป็นผู้ชาย ก็จะถูกมองว่าเป็น เกย์คิง ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วไม่จำเป็นเลย ที่ตัวตนหรือบทบาททางเพศจะต้องถูกแบ่งออกเป็นขั้วตรงข้าม จึงอาจกล่าวได้ว่า การจัดคู่ ของความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าวนี้ ก็หนีไม่พ้นจากอิทธิพลมุมมองของความคิดความเชื่อ เรื่องเพศภายใต้กรอบความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นชาย หญิง หรือกรอบความสัมพันธ์ แบบคู่ตรงข้ามอยู่ดี (สุไลพร, 2550 : 183)

ในความเคลื่อนไหวของการยอมรับอุดมการณ์ด้านเพศภายใต้กรอบอ้างอิง หญิง ชาย ในความสัมพันธ์ของคู่รักแบบหญิงรักหญิง ชายรักชาย ยังปรากฏรูปแบบ ในลักษณะของการสร้างสถาบันครอบครัวในแบบหญิง ชาย เช่น การแสดงบทบาทสามีและ

ภรรยาและมีหน้าที่ตามความรับผิดชอบตามบทบาทของตน และในบางคู่มือการรับบุตรมาเลี้ยงเพื่อต้องการผู้สืบทอด ซึ่งจากนั้นในหลายคู่มือก็จะเพิ่มบทบาทในการเป็นบิดาและมารดา รวมถึงบทบาทเกี่ยวกับการหาเลี้ยงครอบครัวและการจัดการเพื่อตอบสนองความต้องการทางวัตถุของสมาชิกในครอบครัว (Providing) การมีอำนาจออกกฎเกณฑ์ และควบคุมระเบียบวินัยภายในครอบครัวอย่างยุติธรรม (Authority for discipline and relatively neutral judgment) การมีอำนาจในการตัดสินใจในปัญหาสำคัญ ๆ ของครอบครัว (Authority for decisions) การจัดการเกี่ยวกับสังคมภายนอกบ้าน (Manipulation of the external environment) การอบรมเลี้ยงดูบุตร (Nurture) ตลอดจนการมีส่วนร่วมรับผิดชอบงานบ้าน การให้ความรัก ความอบอุ่นแก่บุตร (Warmth) การสนับสนุนให้กำลังใจ (Supportive behavior) การยอมรับสภาพของบุตร (Acceptance) เป็นต้น จึงจะเห็นได้ว่าความเป็นเพศได้สร้างความหมายโดยมีบริบททางสังคมสวมทับลงไปบนร่างของมนุษย์หญิงและชาย และกำหนดและคาดหวังว่า ชาย หญิง ต้องมีการปฏิบัติตัวอย่างไร มีภาพลักษณ์อย่างไร คิดอย่างไร กรอบความคิดเรื่องความเป็นหญิง ความเป็นชาย จึงยังคงมีพลังในการพัฒนาการทั้งในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรม หรือความเป็นเพศสภาพในลักษณะคู่ตรงข้ามของความเป็นหญิง ความเป็นชายเช่นเดิมเราจึงพบความตึงเครียดในการผลักดันลักษณะความเป็นเพศในเชิงปัจเจกให้ทะลุกรอบกำหนดลักษณะความเป็นเพศภายใต้โครงสร้างทางสังคม (Structure Sexuality) อยู่เสมอ ๆ ในทุกยุคทุกสมัยผ่านแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์เรื่องเพศที่มีพัฒนาการเรื่อยมาผ่านการกำหนดตัวบทกฎหมาย หรือผ่านการกำหนดรูปแบบของครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันหลักของสังคม

บทสรุป

ในบทความนี้ เป็นการศึกษาภายใต้กรอบความเชื่อว่าการอบความคิดในเรื่องเพศหญิง ชาย ไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่เกิดจากการมีกระบวนการทางสังคมโดยมีสถาบันต่าง ๆ ในสังคมสร้างนิยามและกำหนดกฎเกณฑ์และผลิตซ้ำกรอบความเชื่อดังกล่าวนี้อย่างเป็นระบบ เป็นขั้น เป็นตอน ตามแนวคิดอุดมการณ์ (Ideology) ที่เสนอโดย หลุยส์ อัลธุสแซร์ (Louis Althusser) การอธิบายและยกตัวอย่างของงานเขียนในบทความนี้จึงอยู่บนฐานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสังคม โดยที่สังคมจะเป็นฝ่ายสร้างกรอบวิธีคิดเกี่ยวกับเพศและบุคคลจะตอบโต้กับกรอบวิธีคิดดังกล่าวผ่านสัญลักษณ์และการแสดงความหมายต่าง ๆ

และเชื่อว่ากรอบวิธีคิดดังกล่าวนี้มีความต่อเนื่อง สืบทอดโดยการผลิตซ้ำกลายเป็นอุดมการณ์ให้กรอบความคิดดังกล่าวนี้ยังคงอยู่และเป็นพันธนาการในการคิดอย่างต่อเนื่องในทุกยุคทุกสมัย โดยทั่วไปการผลิตสร้างความคิดในเรื่องเพศ เป็นผลผลิตจากโครงสร้างความคิดแบบคู่ตรงข้ามและการสร้างบรรทัดฐานของความรักแบบต่างเพศ ซึ่งได้รับอิทธิพลที่สำคัญจากงานทางด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ทางตะวันตก ในการแสดงออกถึงลักษณะที่แตกต่างจากกรอบความเป็นหญิง ชาย ที่แตกต่างจากบรรทัดฐานที่เป็นกรอบความคิดหลักของสังคม จึงวางอยู่บนฐานของความผิดปกติและไม่ผิดปกติที่ได้รับการผลิตซ้ำและสืบทอดอุดมการณ์ทางด้านเพศดังกล่าวนี้มาอย่างต่อเนื่อง

ในความเป็นจริงโครงสร้างของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงมาตลอดทุกยุคทุกสมัย คนในแต่ละยุคแต่ละสมัยก็จะเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงออก ให้ความหมาย หรือดำเนินชีวิตตามความหมายใหม่ โดยแสดงออกทางพฤติกรรม ความคิด ทัศนคติ โลกทัศน์ หรือค่านิยมที่แตกต่างกัน รวมถึงการแสดงออกทางเพศภาวะภายนอกของบุคคลอาจจะสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับตัวตนทางเพศวิถีเสมอไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจในช่วงนั้น ๆ ที่เป็นแรงผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและกำหนดให้มีความแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ความคิดและการกระทำที่แบ่งแยกทางเพศ รวมทั้งมิติเชิงสังคมและอื่น ๆ ให้ยอมรับโดยไม่มีคำถามใด ๆ ต่อการแบ่งแยกทางเพศ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำก็ยังอยู่ จนไม่น่าแปลกใจที่ไม่ว่าในทุกยุคทุกสมัย พฤติกรรมแบ่งแยกก็ติดกันทางเพศ (sexist) ทั้งภายในกลุ่มหรือภายนอกกลุ่มเองก็ยังคงอยู่ ส่วนหนึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการถูกหล่อหลอมทางความคิดหรือตกอยู่ภายใต้แนวคิดหลักของสังคมใดสังคมหนึ่งให้มีมุมมองและการแสดงด้านเพศตามความคาดหวังของสังคมซึ่งบางครั้งอาจนำมาสู่การกดทับผู้คนในสังคมไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง

การนำความคิดของอัลธูซเซอร์มาองความเลื่อนไหลกรอบความคิดของสังคมในบทความนี้ จึงเพื่อเป็นการให้ข้อสังเกตจากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศมาเป็นแนวทางในการศึกษาและแสดงให้เห็นถึงมุมมองและวิธีคิดในเรื่องเพศที่แม้จะมีความเลื่อนไหลไปตามบริบทต่าง ๆ รวมถึงอาจสิ้นไหลไปมาระหว่างความสัมพันธ์แบบเพศเดียวกัน แต่ก็ไปไม่พ้นจากกรอบความสัมพันธ์คู่ตรงข้ามแบบรักต่างเพศอยู่ดี

เอกสารอ้างอิง

- กฤตยา อาชวนิจกุล. (2554). เพศวิถีที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปในสังคมไทย. ใน สุรีย์พร พันพื้ง และมาลี สันภูวรรณ (บรรณาธิการ), **ประชากรและสังคม 2554 : จุดเปลี่ยนประชากรจุดเปลี่ยนสังคมไทย** (43 - 66). นครปฐม : สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน. (2551). **สายธารแห่งนักคิดทฤษฎี เศรษฐศาสตร์การเมืองกับการสื่อสาร**. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาฯ.
- กิตติศักดิ์ ปกติ. (2526). **ตำนานรักร่วมเพศ**. วารสารนิติศาสตร์, 85 (13), 85 - 95.
- ชิตชนก แผ่นสุวรรณ. (2548). **ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราและอนาจาร : ศึกษาตั้งแต่สมัยกฎหมายตราสามดวงถึงประมวลกฎหมายอาญา** (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทอดศักดิ์ ร่มจำปา. (2545). **วาทกรรมเกี่ยวกับเกย์ในสังคมไทย พ.ศ. 2508 - 2542** (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2545). **ว่าด้วยเพศ ความคิด ตัวตน และอคติทางเพศผู้หญิง เกย์ เพศศึกษา และกามารมณ์**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.
- ประสิทธิ์ พัฒนอมร. (2524). **ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา** (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปรานี วงษ์เทศ. (2535). **เพศและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เรือนแก้วการพิมพ์.
- ปราโมทย์ ประสาทกุล สุรีย์พร พันพื้ง และปัทมา ว่าพัฒนางศ์. (2550). **ระเบิดคนเมืองในประเทศไทย. ใน วรชัย ทองไทย และสุรีย์พร พันพื้ง (บรรณาธิการ), ประชากรและสังคม 2550 : นครภวิทัศน์และวิถีชีวิตเมือง**. นครปฐม : สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พิมพ์วัลย์ บุญมงคล. (2551). **ภาษาเพศในสังคมไทย : อำนาจ สิทธิ และสุขภาวะทางเพศ**. กรุงเทพฯ : เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.
- วารุณี ภูริสินสิทธิ์. (2545). **สตรีนิยม : ขบวนการและแนวคิดทางสังคมแห่งศตวรรษที่ 20**. กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

- วิลาสินี พิพิชกุล และกิตติ กันภัย. (2546). **โครงการเพศและการสื่อสารในสังคมไทย (รายงานผลการวิจัย)**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วัชรภูมิ ชือสัตย์ และพัชรินทร์ สิริสุนทร. (2558). **วาทกรรมทางการแพทย์เกี่ยวกับกะเทยในสังคมไทย**. สืบค้น 17 ตุลาคม 2559, จาก <https://gsbooks.gs.kku.ac.th/58/the34th/pdf/HDO2.pdf>.
- สุไลพร ชลวิไล. (2550). **เพศไม่นิ่ง : ตัวตน เพศภาวะ เพศวิถี ในมิติสุขภาพ**. ใน พิมพวัลย์ บุญมงคล และมล.
- ฤดี ลาพิมล (บรรณาธิการ), **โครงการจัดตั้งสำนักงานศึกษานโยบาย สาธารณสุข สวัสดิการ และสังคม คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล**. นครปฐม : คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุไลพร ชลวิไล. (2556). **รักสองเพศของผู้หญิงทางเลือกของความปรารถนาและการค้นหา นิยามอัตลักษณ์**. ใน นฤพนธ์ ตัวงวิเศษ และปีเตอร์ เอ แจ็คสัน (บรรณาธิการ), **เพศ หลากเจดสี : พหุวัฒนธรรมทางเพศในสังคมไทย** (176 - 216). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- สุไลพร ชลวิไล. (2551). **ขุนแผน**. ใน ภาษาเพศในสังคมไทย : อำนาจ สิทธิ และสุขภาวะทางเพศ. พิมพวัลย์ บุญมงคล และคณะฯ (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ : เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.
- สุด แสงวิเชียร. (2504). **การศึกษาร่างกายและฮอร์โมนของลักเพศ**. (รายงานเบื้องต้น). จพสท 2504, (44), 443 - 50.
- หยุด แสงอุทัย. (2548). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : วิทยุชน, 361.
- Jackson, P. (1997). **Thai Research on Male Homosexuality and Transgenderism and the Cultural Limited of Foucaultian analysis**. Journal of the History of Sexuality, 8 (1), 52 - 85.
- Kaplan, C. (1985). **Pandora's Box: Subjectivity, Class, and Sexuality in Socialist Feminist Criticism**. (PP. 592 - 610). In Making a Different : Feminist Literary Criticism. Edited by Gayle Green; Coppelia Kahn. New York : Methuen.

Lorber, J. (1994). Night to His day : The Social Construction of Gender. **Paradoxes of Gender**. Yale University Press reprinted by permission of Yale University, pp. 13 - 16.

Morrison, Ken. (1995). **Marx Durkheim Webber : Formation of Modern Social Thought**. New York : Sage Publication.

แผนวิจัยและพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย

ชัชจรียา ไบลี

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

จังหวัดปทุมธานี 13180

อีเมล: chatjariya@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อค้นหาแผนวิจัยและพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย และ 2) เพื่อสร้างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสนทนากลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยผู้ปลูกฝ้าย ผู้ผลิตผ้าทอ ผู้ประกอบการ และผู้บริโภค จำนวน 15 คน และการประชุมเชิงปฏิบัติการประกอบด้วย ตัวแทนจากกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกฝ้าย ตัวแทนจากกลุ่มทอผ้า ตัวแทนจากผู้ประกอบการ และตัวแทนจากหน่วยงานราชการและสถานศึกษาจำนวน 50 คน ผลการวิจัย พบว่า แผนวิจัยและพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลยประกอบด้วย 1) แผนวิจัยและพัฒนาสำหรับกลุ่มผู้ปลูกฝ้ายจำนวน 14 โครงการ 2) แผนวิจัยและพัฒนาสำหรับกลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นบ้านจำนวน 25 โครงการ และ 3) แผนวิจัยและพัฒนาสำหรับกลุ่มผู้ประกอบการจำหน่ายสิ่งทอพื้นบ้าน จำนวน 13 โครงการ ได้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างศักยภาพและยกระดับประสิทธิภาพกระบวนการผลิตมาตรฐาน คุณภาพของผลิตภัณฑ์ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสนับสนุนส่งเสริมด้านการตลาดและเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันในตลาดโลกยุทธศาสตร์ที่ 3 การเสริมสร้างศักยภาพผู้ประกอบการสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย และยุทธศาสตร์ที่ 4 การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย

คำสำคัญ: แผนวิจัยและพัฒนา สิ่งทอพื้นบ้าน

Research and Development Plan for Local Woven Groups in Loei Province

Chatjariya Bailee

Faculty of Education, Valaya Alongorn Rajabhat University under the Royal Patronage,
Pathum Thani 13180, Thailand
E-mail: chatjariya@hotmail.com

Abstract

This research aimed to 1) search to research and development plan for local woven groups of Loei province and 2) make strategies to develop local woven groups of Loei province. The research was a participatory action research (PAR) which used qualitative techniques to collect data, for example, focus group discussion which included 15 of cotton growers, woven fabric manufacturers, entrepreneurs and customers and workshop which included 50 representatives from cotton grower group, cotton weaving group, entrepreneur group, government and academic sector. The study found that 14 research had been done on cotton grower group, 25 projects on research and development of local woven groups and 13 projects on research and development of woven fabric suppliers and manufacturers. The findings showed that Loei province consisted of 4 strategies for development of local woven: 1) development of manufacturing process 2) marketing and competitiveness in global market 3) promoting potential of local woven manufacturers and 4) increasing performance of local woven management.

Keywords: Research and Development Plan, Local Woven Groups

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – 2559 มีสาระที่เกี่ยวกับการพัฒนาเพื่อมุ่งสู่ “สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขด้วยความเสมอภาค เป็นธรรมและมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง” สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งในระดับชุมชน ระดับภาค และระดับประเทศ ในทุกขั้นตอนอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศรวมทั้งร่วมจัดทำรายละเอียด ยุทธศาสตร์ของแผน ทั้งนี้ มีแนวคิดที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 - 10 โดยยังคงยึดหลักการปฏิบัติตาม “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกภาคส่วนทุกระดับยึดแนวคิดการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มีการเชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการทั้งมิติตัวคนสังคมเศรษฐกิจสิ่งแวดล้อมและการเมืองเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับปัจเจกครอบครัวชุมชนสังคม และประเทศชาติ ขณะเดียวกันให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม ในกระบวนการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554, น. 1) กรอบนโยบายของคณะกรรมการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) พ.ศ. 2550 – 2554 ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั่วทุกภูมิภาคของไทยและเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดการสร้างงานและเพิ่มรายได้ให้กับประเทศ ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยเติบโตอย่างยั่งยืนโดยเน้นการขยายฐานตลาดนักท่องเที่ยวคุณภาพ ทั้งในพื้นที่ใหม่และในตลาดเฉพาะกลุ่มส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตคนไทยโดยเน้นการประสานงานระหว่างเครือข่ายภาครัฐกับภาคเอกชนกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวภายในประเทศ ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ประโยชน์ทั้งต่อสถาบันครอบครัวและต่อสังคมโดยรวม อันจะนำไปสู่การสร้างและกระตุ้นจิตสำนึกรักษาสีสิ่งแวดล้อมรวมทั้งให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทยโดยเน้นการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มจังหวัดและข้ามภูมิภาคส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยการทำการตลาดร่วมกัน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวทั้งภายในภูมิภาค และภายนอกภูมิภาค มุ่งพัฒนาองค์กร ระบบบริหารจัดการและเสริมสร้างบุคลากร

ให้มีทักษะและขีดความสามารถทางการตลาดท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และมีศักยภาพทางการแข่งขันระดับนานาชาติภายใต้หลักธรรมาภิบาล (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2552, น. 3)

จังหวัดเลยตั้งอยู่เหนือสุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพกสิกรรม และเป็นเมืองที่มีชื่อเสียงทางด้านการท่องเที่ยวธรรมชาติ ศิลปะและวัฒนธรรม นอกเหนือจากการทำกสิกรรมแล้ว ประชาชนในพื้นที่ได้มีการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างรายได้ตามการแนะนำของรัฐบาล ได้แก่ กลุ่มจักสาน และกลุ่มทอผ้า เป็นต้น กลุ่มทอผ้าจัดอยู่ในกลุ่มที่เป็นอาชีพดั้งเดิมของประชาชนในพื้นที่ เนื่องจากสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศในจังหวัดเลยเหมาะสมและมีศักยภาพในการปลูกต้นฝ้ายซึ่งเป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตผ้าฝ้ายความสำคัญของฝ้ายที่มีต่อประชากรในพื้นที่ในเชิงอัตลักษณ์และวัฒนธรรม ได้สะท้อนให้เห็นชัดเจนในงานประจำปีของจังหวัด คือ “งานดอกฝ้ายบาน” ซึ่งจัดขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ซึ่งเป็นช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยว ผ้าทอพื้นเมืองจากฝีมือของกลุ่มทอผ้าในจังหวัดเลยถือว่าเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product, OTOP) ชนิดหนึ่งที่นักท่องเที่ยวนิยมซื้อ อย่างไรก็ตามกลุ่มทอผ้าทั้งหมดยังต้องการการสนับสนุนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพดีขึ้น จากผลการวิจัยของมหาวิทยาลัยศิลปากร (2544, น. 35) ซึ่งได้ทำการสำรวจผู้ผลิตผ้าทอพื้นเมืองทั่วประเทศ ในโครงการพัฒนาผ้าพื้นเมืองในทุกจังหวัด เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตผ้าทอในด้านวัตถุดิบ อุปกรณ์การผลิต กรรมวิธี และรูปแบบการทอที่เกิดจากกระบวนการสืบทอด หรือการประยุกต์ขึ้นใหม่จากการสัมผัสกับกลุ่มทอผ้าตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย ฉลาด เสาวนนท์ (2552 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองยังประสบปัญหาและต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการและสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาด้านวัตถุดิบและการตลาด ถึงแม้ว่าจังหวัดเลยจะมีศักยภาพในการปลูกฝ้ายได้ แต่จากสถิติการเพาะปลูก พบว่า พื้นที่การเพาะปลูกฝ้ายในจังหวัดเลยลดลงอย่างมากเรื่อยมาโดยลำดับ การลดพื้นที่การปลูกฝ้ายของเกษตรกรสืบเนื่องจากความไม่คุ้มทุนในการเพาะปลูก เนื่องจากเกษตรกรต้องใช้สารเคมีราคาแพงในการกำจัดศัตรูฝ้ายประกอบกับราคาฝ้ายตกต่ำ อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ. 2545 ได้มีการดำเนินงานในโครงการพัฒนาชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ป่าภูหลวง ขององค์การกองทุนสัตว์ป่าโลกสากล สำนักงานประเทศไทย (WWF Thailand) ในการทดลองปลูกฝ้ายปลอดสารพิษ

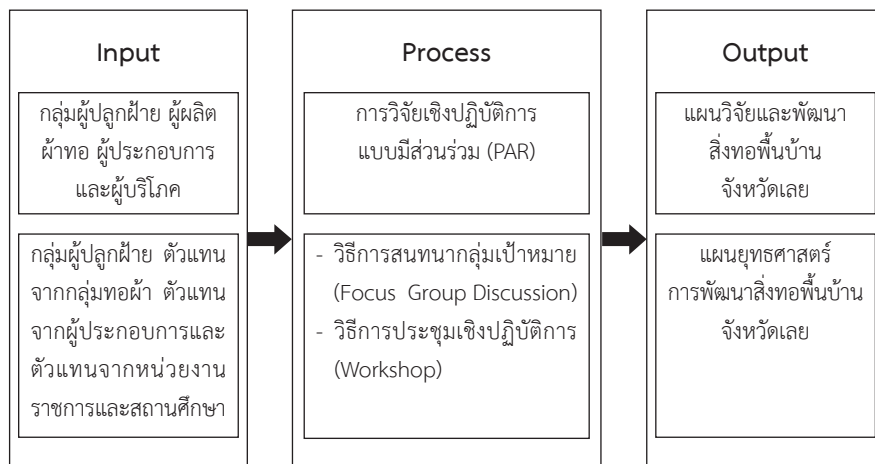
ที่หมู่บ้านกกบก ตำบลหนองจิ้ว อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย และได้ขยายตัวออกไปยังหมู่บ้านใกล้เคียงคือ หมู่บ้านน้ำจันท์และหมู่บ้านกกกอก บริบทของปัญหาของกลุ่มทอผ้าแต่ละกลุ่มไม่ได้มีแต่เฉพาะในด้านวัตถุดิบและการตลาดเท่านั้น แต่บริบทของปัญหามีความซับซ้อนแตกต่างกัน ซึ่งสภาพปัญหาทั้งหมดของกลุ่มทอผ้าในจังหวัดเลยยังไม่มีหน่วยงานใดทำการรวบรวมให้เห็นเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงมีความคิดว่าการวิเคราะห์บริบทของปัญหาของกลุ่มทอผ้าพื้นบ้านเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องทำ เพื่อให้ทราบปัญหาที่แท้จริงและนำไปสู่การกำหนดแผนวิจัยและพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้านร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดได้แก่ ผู้ประกอบการ องค์การบริหารส่วนตำบล พัฒนาชุมชน หน่วยงานราชการและเอกชน เป็นต้น เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตและยกระดับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ผลที่ได้จากโครงการนี้ผู้วิจัยคาดว่าจะนำไปสู่การพัฒนาและสร้างงานในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดในด้านการส่งเสริมด้านการเกษตรและสินค้า OTOP อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนระดับชุมชนและการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อค้นหาแผนวิจัยและพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย
2. เพื่อสร้างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ใช้ทฤษฎีระบบเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ที่ใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Technique) ซึ่งเน้นความร่วมมือของผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ โดยผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ร่วมกระบวนการวิจัย (Argyris, C. & Schon, 1989, p. 23) โดยมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) โดยที่แนวคิดหลักของ PAR ก็คือ กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลที่มีความสัมพันธ์ระหว่างการวิจัย การร่วมมือและการปฏิบัติการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้คือ

ระยะที่ 1 การจัดทำแผนวิจัยและพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย โดยดำเนินการดังนี้

จัดการสนทนากลุ่มเป้าหมาย (Focus Group Discussion) เพื่อวิเคราะห์ตามหลักห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) โดยสังเคราะห์สถานการณ์ปัญหาและความต้องการของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย จากเอกสารและงานวิจัย เพื่อให้ได้ผลกระทบที่เกิดขึ้นเป็นห่วงโซ่เริ่มต้นจากผู้ปลูกฝ้าย ผู้ผลิตผ้าทอ ผู้ประกอบการ และผู้บริโภค โดยมีผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเป้าหมาย จำนวน 15 คน เพื่อจัดทำแผนการวิจัยและพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย

ระยะที่ 2 การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย โดยดำเนินการ ดังนี้

จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เพื่อทำแผนยุทธศาสตร์สิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย ซึ่งมีผู้เกี่ยวข้องเข้าร่วมการประชุม ได้แก่ ตัวแทนจากกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกฝ้าย ตัวแทนจากกลุ่มทอผ้า ตัวแทนจากผู้ประกอบการ และตัวแทนจากหน่วยงานราชการ และสถานศึกษาที่มีส่วนร่วมในการวิจัยตั้งแต่ต้น จำนวน 50 คน โดยทีมวิจัยได้นำเสนอข้อมูลที่ได้ทั้งหมดในระยะที่ 1 จากนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องระดมความคิดเห็นเพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม (SWOT Analysis) จากนั้นนำมากำหนดแผนยุทธศาสตร์สิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย

หลังจากนั้นได้จัดการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการโดยผู้วิจัยร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Seminar) ได้แก่ ผู้ปลูกฝ้าย ผู้ผลิตผ้าทอ ผู้ประกอบการ หน่วยงานราชการ และผู้บริโภค รวมทั้งผู้ที่สนใจ ได้แก่ นักวิจัย หนังสือพิมพ์ สื่อต่าง ๆ และผู้บริหารระดับจังหวัด จำนวน 80 คน มาร่วมรับฟังและให้ข้อเสนอแนะต่อแผนยุทธศาสตร์สิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลยและแผนวิจัยและพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย รวมทั้งเผยแพร่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นประโยชน์ต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. เพื่อค้นหาแผนวิจัยและพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย ได้แผนวิจัยและพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย จากการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาและความต้องการ โดยใช้ห่วงโซ่อุปทาน วิเคราะห์จากข้อมูลของกลุ่มผู้ปลูกฝ้าย กลุ่มผู้ผลิตผ้าทอ กลุ่มผู้ประกอบการ และกลุ่มผู้บริโภค หลังจากการประชุมการสนทนากลุ่มเป้าหมาย ได้แผนวิจัยและพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย ดังนี้ คือ

1.1 แผนวิจัยและพัฒนาสำหรับกลุ่มผู้ปลูกฝ้ายจังหวัดเลยวิเคราะห์ใน 4 ประเด็น คือ 1) วัตถุดิบ ได้แก่ ฝ้ายและพื้นที่การปลูกฝ้าย 2) การจัดการ ได้แก่ การขนส่ง การตลาดและช่องทางการจำหน่ายฝ้าย และลักษณะการปลูกฝ้าย 3) ทุน ได้แก่ เงิน และความรู้ และ 4) แรงงานผลการวิเคราะห์ได้จำนวน 14 โครงการ ได้แก่

- 1) รูปแบบการพัฒนาการปลูกฝ้ายเป็นอาชีพหลักในเขตพื้นที่จังหวัดเลย
- 2) การวิจัยและพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากฝ้าย
- 3) การพัฒนาสายพันธุ์ฝ้ายที่เหมาะสมกับพื้นที่ในจังหวัดเลย

- 4) การศึกษาแนวทางการเพิ่มผลผลิตฝ้าย
- 5) การพัฒนาและฟื้นฟูสภาพดินให้เหมาะสมกับการปลูกฝ้าย
- 6) การศึกษาระบบโลจิสติกส์เส้นทางการขนส่งฝ้าย
- 7) การศึกษารูปแบบการจำหน่ายฝ้ายของจังหวัดเลย
- 8) การศึกษาจุดคุ้มทุนระหว่างการผลิตฝ้ายแบบอินทรีย์และแบบใช้สารเคมี
- 9) การศึกษาเปรียบเทียบผลผลิตระหว่างการผลิตฝ้ายแบบอินทรีย์และแบบใช้สารเคมี
- 10) ศึกษารูปแบบและการระดมทุนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ปลูกฝ้ายจังหวัดเลย
- 11) วิจัยและพัฒนาการปลูกฝ้ายแบบอินทรีย์
- 12) การจัดการความรู้การปลูกฝ้ายแบบปลอดสารพิษ
- 13) การศึกษาแนวทางการสร้างแรงจูงใจในการปลูกฝ้ายของกลุ่มเยาวชนจังหวัดเลย
- 14) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการปลูกฝ้าย

1.2 แผนวิจัยและพัฒนาสำหรับกลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลยวิเคราะห
ใน 4 ประเด็น คือ 1) วัตถุดิบ ได้แก่ เส้นด้ายและสีย้อม 2) การจัดการ ได้แก่ การตลาดและ
ช่องทางการขาย การรวมกลุ่มการแปรรูปผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์และลดทลาย 3) ทุน ได้แก่
เงินและความรู้และ 4) แรงงาน ผลการวิเคราะห์ได้จำนวน 25 โครงการ ได้แก่

- 1) การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเครื่องปั่นด้าย
- 2) วิจัยและพัฒนากระบวนการย้อมผ้าโดยใช้สีธรรมชาติ
- 3) พัฒนารูปแบบการย้อมผ้าตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)
- 4) การศึกษาช่องทางการจัดจำหน่ายสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย
- 5) การพัฒนาเครือข่ายสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย
- 6) การศึกษาแนวทางการจัดการกลุ่มทอผ้าจังหวัดเลย
- 7) การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย
- 8) การพัฒนาหลักสูตรการออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าทอพื้นบ้านจังหวัดเลย
- 9) รูปแบบการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพให้ได้มาตรฐานสิ่งทอพื้นบ้าน
จังหวัดเลย

- 10) การพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์สิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย
- 11) การพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้ในท้องถิ่น
- 12) การสร้างตลาดผ้าทอเอกลักษณ์จังหวัดเลย
- 13) การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมการออกแบบตลาดผ้าทอ
- 14) การออกแบบลายผ้าโดยใช้คอมพิวเตอร์
- 15) การพัฒนาลายผ้าที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน
- 16) การพัฒนาซอฟต์แวร์สำหรับการออกแบบลายผ้า
- 17) การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มทอผ้าให้เข้มแข็งและยั่งยืน
- 18) การศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแหล่งทุนสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย
- 19) การศึกษารูปแบบการบริหารธุรกิจขนาดย่อม
- 20) การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมการทอผ้าจังหวัดเลย
- 21) การพัฒนาหลักสูตรสำหรับการฝึกอบรมการย้อมสีผ้า
- 22) การจัดการความรู้เรื่องการทอผ้า
- 23) การจัดการความรู้เรื่องการย้อมผ้าที่มีคุณภาพ
- 24) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการทอผ้าด้วยกี่พื้นเมืองและกี่กระตุก
- 25) การวิจัยและพัฒนาสู่ลักษณะและสิ่งแวดล้อมการผลิตสิ่งทอพื้นบ้านของกลุ่มทอผ้าจังหวัดเลย

1.3 แผนวิจัยและพัฒนาสำหรับกลุ่มผู้ประกอบการจำหน่ายสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลยวิเคราะห์ ใน 4 ประเด็น คือ 1) วัตถุดิบ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์และสถานที่จำหน่าย 2) การจัดการ ได้แก่ การตลาดและช่องทางการจำหน่าย บรรจุภัณฑ์และการประชาสัมพันธ์และการรวมกลุ่ม 3) ทุน ได้แก่ เงิน และความรู้ และ 4) แรงงานผลการวิเคราะห์ได้จำนวน 13 โครงการ ได้แก่

- 1) การศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการ
- 2) การพัฒนารูปแบบการขายผลิตภัณฑ์สิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย
- 3) การพัฒนารูปแบบการจัดตั้งศูนย์การค้าผลิตภัณฑ์สิ่งทอพื้นบ้านอย่างครบวงจร

- 4) การพัฒนาช่องทางการจำหน่ายผ้าทอพื้นบ้านจังหวัดเลย
- 5) การพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์สิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย
- 6) การพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้ในท้องถิ่น
- 7) การพัฒนาซอฟต์แวร์การขายผลิตภัณฑ์สิ่งทอพื้นบ้านผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
- 8) การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวตามเส้นทางการผลิตสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย
- 9) การพัฒนาการจัดการเครือข่ายผู้ประกอบการ ผลิตภัณฑ์สิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย
- 10) แนวทางการเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์ผ้าทอสู่อุตสาหกรรมท่องเที่ยว
- 11) แนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแหล่งทุนสำหรับผู้ประกอบการสิ่งทอพื้นบ้าน จังหวัดเลย
- 12) การจัดการความรู้เรื่องการประกอบธุรกิจและการจัดการกลุ่ม
- 13) การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรด้านการจัดการสิ่งทอพื้นบ้าน จังหวัดเลย

2. เพื่อสร้างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย ได้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย ในการทำยุทธศาสตร์การพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย ดำเนินงานโดยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้เกี่ยวข้อง 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกฝ้าย 2) กลุ่มทอผ้า 3) กลุ่มผู้ประกอบการ และ 4) กลุ่มหน่วยงานราชการและสถานศึกษาที่มีส่วนร่วมในการวิจัย โดยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม หลังจากการระดมสมองที่ประชุมได้พิจารณาผลการวิเคราะห์ร่วมกันและกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย คือ

“แผนยุทธศาสตร์สิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย”

วิสัยทัศน์ (Vision)

“เป็นผู้นำด้านการผลิตสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย จากฝ้ายอย่างครบวงจร ที่มีเอกลักษณ์ท้องถิ่นสู่สากล”

วัตถุประสงค์ (Objectives)

1. เพิ่มศักยภาพกระบวนการผลิต การตลาดและการบรรจุภัณฑ์ สิ่งทอพื้นบ้าน จังหวัดเลย เพื่อการแข่งขัน
2. ให้ผลิตภัณฑ์ สิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย มีคุณภาพตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ชุมชน (มผช.)
3. เสริมสร้างเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์สิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย
4. ส่งเสริมและสนับสนุนประชาสัมพันธ์สิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลยในประเทศและ ต่างประเทศ

แผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ 4 ด้าน คือ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างศักยภาพและยกระดับประสิทธิภาพกระบวนการผลิตมาตรฐาน คุณภาพของผลิตภัณฑ์

1.1 วัตถุประสงค์

เพื่อให้สิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลยได้รับการเสริมสร้างศักยภาพและยกระดับ ประสิทธิภาพกระบวนการผลิตมาตรฐาน คุณภาพของผลิตภัณฑ์

1.2 ตัวบ่งชี้

ตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)

1.3 เป้าหมาย

จำนวน 5 ผลิตภัณฑ์

1.4 โครงการ

1. โครงการยกระดับกระบวนการผลิตและคุณภาพผลิตภัณฑ์
2. โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งทอพื้นบ้าน
3. โครงการอบรมทักษะการออกแบบลายผ้า
4. โครงการจัดฝึกอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีการย้อมสีธรรมชาติ (คราม ขมิ้น ครามขนุน อัญชัน และ กระชายดำ)
5. โครงการส่งเสริมการแปรรูปผ้าฝ้าย
6. โครงการคลินิกสิ่งทอพื้นบ้าน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสนับสนุนส่งเสริมด้านการตลาดและเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันในตลาดโลก

2.1 วัตถุประสงค์

เพื่อให้สิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมด้านการตลาดและเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันในตลาดโลก

2.2 ตัวบ่งชี้

1. รายได้เฉลี่ยจากการขายสิ่งทอพื้นบ้าน
2. จำนวนช่องทางการจำหน่ายสินค้าสิ่งทอพื้นบ้าน

2.3 เป้าหมาย

1. ร้อยละของรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการขายสิ่งทอพื้นบ้าน เพิ่มขึ้นร้อยละ 50
2. มีช่องทางการจำหน่ายสินค้าสิ่งทอพื้นบ้านอย่างน้อย 3 ช่องทาง

2.4 โครงการ

1. โครงการจัดทำถนนคนเดินเพื่อแสดงและจำหน่ายสินค้าสิ่งทอพื้นบ้าน (ทุกเดือน)
2. โครงการส่งเสริมการจำหน่ายสินค้าผ้าทอมือตามแนวชายแดน
3. โครงการส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์แสดงสินค้าสิ่งทอพื้นบ้านตามแหล่งท่องเที่ยว
4. โครงการพัฒนาระบบการค้าขายสินค้าสิ่งทอพื้นบ้านบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
5. โครงการจัดตั้งหมู่บ้านสิ่งทอพื้นบ้านต้นแบบเพื่อการท่องเที่ยว
6. โครงการพัฒนานักการตลาดเพื่อการส่งออก

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การเสริมสร้างศักยภาพผู้ประกอบการสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย

3.1 วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้ประกอบการ ได้รับการเพิ่มศักยภาพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย

3.2 ตัวบ่งชี้

1. จำนวนโครงการที่สอดคล้องกับการเสริมสร้างศักยภาพผู้ประกอบการ
2. ร้อยละของผู้ประกอบการที่ได้รับการเสริมสร้างศักยภาพ

3.3 เป้าหมาย

1. จำนวนโครงการที่สอดคล้องกับการเสริมสร้างศักยภาพอย่างน้อย 3 โครงการ
2. ร้อยละ 50 ของผู้ประกอบการสิ่งทอพื้นบ้านที่ได้รับการเสริมสร้างศักยภาพ

3.4 โครงการ

1. โครงการให้ความรู้ ในการออกแบบและตกแต่งผลิตภัณฑ์สิ่งทอพื้นบ้าน
2. โครงการพัฒนาทักษะการแปรรูปจากสิ่งทอพื้นบ้าน
3. โครงการอบรมความรู้ด้านการประกอบธุรกิจ (การตลาด/การบัญชี/วิเคราะห์ต้นทุน)
4. โครงการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายกลุ่มอาชีพ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสิ่งทอพื้นบ้าน จังหวัดเลย

4.1 วัตถุประสงค์

เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 ตัวบ่งชี้

1. จำนวนโครงการที่สอดคล้องกับการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสิ่งทอพื้นบ้าน
2. ร้อยละของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย ได้รับการอบรมด้านการบริหารจัดการ

4.3 เป้าหมาย

1. จำนวนโครงการที่สอดคล้องกับการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสิ่งทอพื้นบ้านอย่างน้อย 3 โครงการ
2. ร้อยละ 50 ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย ได้รับการอบรมด้านการบริหารจัดการ

4.4 โครงการ

1. โครงการศึกษาดูงานในและต่างประเทศ
2. โครงการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้านกฎหมายธุรกิจ
3. โครงการอบรมเทคนิคการประชาสัมพันธ์

4. โครงการประชาสัมพันธ์ผ่านอินเทอร์เน็ต
5. โครงการอบรมการทำเว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์
6. โครงการผลิตสื่อทุกรูปแบบเพื่อการประชาสัมพันธ์
7. โครงการแสดงแฟชั่นโชว์เสื้อผ้าสิ่งทอพื้นบ้าน
8. โครงการติดตามผลประเมินภายในและภายนอก

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1) เพื่อค้นหาแผนวิจัยและพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย

ในการทำแผนวิจัยและพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย โดยการสนทนากลุ่มเป้าหมาย ด้วยการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาและความต้องการ โดยใช้ห่วงโซ่อุปทานวิเคราะห์จากข้อมูลของกลุ่มผู้ปลูกฝ้าย กลุ่มผู้ผลิตผ้าทอ กลุ่มผู้ประกอบการ และกลุ่มผู้บริโภค หลังจากการประชุมได้แผนวิจัยและพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 - 2559 ได้แก่ วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างมีเสถียรภาพ คุณภาพ และยั่งยืน มีความเชื่อมโยงกับเครือข่ายการผลิตสินค้าและบริการบนฐานปัญญาวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ในภูมิภาคอาเซียนมีความมั่นคงทางอาหารและพลังงานการผลิตและการบริโภคเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554, น. 2) สอดคล้องกับผลการศึกษาของเรณู คุปต์ขจร และคณะ (2538, น. 27) ที่พบเช่นกันว่าการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจของชุมชนที่มีคนเข้ามาติดต่อซื้อขายผ้าไหมมัดหมี่ มีความนิยมแพร่หลายเพิ่มมากขึ้น ทำให้ผู้ผลิตหันมาเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตเพื่อให้สามารถผลิตได้จำนวนมากขึ้น ต้นทุนต่ำลง เพื่อให้ตนเองมีรายได้จากการผลิตผ้าไหมมัดหมี่เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์กับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นอย่างมาก เช่นเดียวกับ ประนอม เคียนทอง (2551, น. 31) ที่ไม่ว่าจะเป็นการผลิตผ้าไหมมัดหมี่หรือการผลิตผ้าทอมือเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากวิถีเดิมคือ การพึ่งพาธรรมชาติและใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ทำได้จากท้องถิ่นและมีการเปลี่ยนแปลงจากการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในกระบวนการผลิตไปเป็นการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อให้เพียงพอต่อจำนวนของผู้ต้องการทางการตลาด

แต่เทคโนโลยีสมัยใหม่ไม่สามารถมาแทนที่ภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมได้ทั้งหมดการปลูกจิตสำนึกทางด้านการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตผ้าทอมือตามลำพังเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอรัฐจะต้องมีการสนับสนุนทางด้านวิชาการด้วยการให้การอบรมในเรื่องการผลิตอย่างถูกวิธีและมีความปลอดภัย สอดคล้องกับการวิจัยของ พิกุล ดุ้ยศักดิ์ตา และ พิรสิทธิ์ คำวนศิลป์ (2554, น. 87 - 99) พบว่า ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากสีธรรมชาติจะมีลักษณะเด่น คือ เป็นผ้าไหมทอมือแท้ หากซักล้างสีได้อย่างถูกต้อง สีจะไม่ตกแต่ในความเป็นจริงบ่อยครั้ง พบว่า สีธรรมชาติ นอกจากจะมีสีติดแล้วอาจจะมียูสติดได้ ในด้านราคามีการกำหนดราคาตามความต้องการตลาด และพิจารณาจากฝีมือความยากง่าย ลวดลายสีเส้น กรรมวิธีการทอ คุณภาพของเส้นไหม ต้นทุนทั้งหมดในการผลิต รวมถึงระยะเวลาที่ใช้ในการผลิตร่วมด้วย ทำให้ทราบว่า การผลิตแบบภูมิปัญญาท้องถิ่นมีคุณค่ามากกว่าการผลิตแบบสมัยใหม่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงขั้นตอนการผลิตในส่วนของ การย้อมสีโดยใช้สีเคมีทำให้ผ้าไหมมัดหมี่มีคุณค่าและมูลค่าน้อยกว่าผ้าไหมมัดหมี่ที่เกิดจากการย้อมด้วยสีธรรมชาติโดยภูมิปัญญาดั้งเดิม

2) เพื่อสร้างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย

แผนยุทธศาสตร์สิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลยได้มาจากการประชุมเชิงปฏิบัติการการมีส่วนร่วมระดมความคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย เนื่องจากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามของจังหวัด พบว่า จังหวัดเลยเป็นจังหวัดที่มีจุดแข็งด้านการท่องเที่ยว และมีศักยภาพในด้านการค้าชายแดน เนื่องจากมีเขตแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ผลจากการประชุมระดมความคิดเห็นที่ประชุมเห็นว่า การที่จะส่งเสริมอุตสาหกรรมสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย ให้มีความยั่งยืนและมีความสามารถในการแข่งขันที่เท่าทันตลาดที่ใหญ่กว่า สิ่งที่สำคัญที่สุดจะต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความสามารถในการประยุกต์ใช้และเพิ่มมูลค่าภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านสิ่งทอที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์ โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ มีความสอดคล้องยุทธศาสตร์จังหวัดเลย และยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ พบว่า ยุทธศาสตร์ทั้ง 4 ข้อที่อยู่ในแผนยุทธศาสตร์สิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลยสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 - 2559 ได้แก่ ยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งภาคเกษตรกรรมมั่นคงของอาหารและพลังงานให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานการผลิตภาคเกษตร

ให้เข้มแข็งและยั่งยืน การเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพการผลิตภาคเกษตรการสร้างมูลค่าเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรตลอดห่วงโซ่การผลิต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554, น. 3) สอดคล้องกับการศึกษาของเบญจวรรณ นาราสัจน์ (2552, น. 31) หัตถกรรมท้องถิ่นหรือสิ่งประดิษฐ์ด้วยมือที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันมีหลากหลายประเภท เช่น ผ้าทอเครื่องจักรสานงานแกะสลัก ฯลฯ ล้วนมีที่มาจากความต้องการสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันทั้งสิ้น ถือกันว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทหนึ่งในจำนวนนี้คือ ผ้าไหมและผ้าฝ้ายที่มีรากฐานมาจากสังคมเกษตรกรรมที่มีการปลูกฝ้ายหรือปลูกหม่อนและเลี้ยงไหมเพื่อนำไหมและฝ้ายมาทอเป็นผืนผ้าสำหรับใช้ในโอกาสต่าง ๆ โดยมีการออกแบบและทอเป็นลวดลายต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเลย ปี พ.ศ. 2553 - 2556 ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาคุณภาพการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตร ให้ได้มาตรฐานในด้านการส่งเสริมด้านการเกษตรและสินค้า OTOP (สืบค้นจาก<http://www.loei.go.th/04.pdf>) อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนระดับชุมชน และการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ของชาติ นอกจากนี้ ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างศักยภาพและยกระดับประสิทธิภาพกระบวนการผลิตมาตรฐาน คุณภาพของผลิตภัณฑ์ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดวงฤทัย อรรถแสง (2552, น. 34) สภาพของกลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่ที่ต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ หลายด้านโดยเริ่มตั้งแต่ปัญหาทางด้านกระบวนการผลิต เทคนิคการมัดย้อมเส้นไหม ที่มีการเปลี่ยนแปลงขั้นตอนการย้อมสีโดยใช้สีเคมีแทนสีธรรมชาติ การย้อมสีธรรมชาติในแต่ละครั้งสีออกมาไม่เหมือนเดิม จำนวนวัสดุที่จะนำมาย้อมเป็นสีธรรมชาติมีน้อย ทำให้เกิดการขาดแคลนวัตถุดิบที่ใช้ในการย้อมสีธรรมชาติ

ข้อเสนอแนะ

1. แผนวิจัยและพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย ในรูปแบบของเครือข่ายเป็นวิธีการที่จะช่วยให้เกิดการใช้ศักยภาพของสมาชิกเครือข่ายในการพัฒนาได้ แต่สิ่งที่ค้นพบประการหนึ่ง คือ รองประธาน เจริญญิก เลขาอนุการ และสมาชิกไม่เข้มแข็ง ให้ประธานบริหารเพียงคนเดียว ทำให้เครือข่ายขับเคลื่อนไปไม่ได้ ทำให้กลุ่มล้มเหลว ควรนำเอาปัญหาอุปสรรคไปหาทางแก้ไข และพัฒนาให้ตรงตามสภาพความเป็นจริง

2. สถานการณ์สิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย ยังพอมีความหวังถึงแม้ว่าประสบปัญหาวิกฤต ถ้ารัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมและหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ อาทิเช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเลย เอาใจจริงเอาใจในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรม เพื่อส่งเสริมทักษะและเทคนิคการผลิตที่มีอยู่ภายในชุมชน ตลอดจนพัฒนาการบริหารจัดการการตลาด เพื่อให้ธุรกิจชุมชนพึ่งพาตนเองได้ โดยการคิดวางแผนและดำเนินการได้ด้วยตนเอง

3. สำนักงานเกษตรจังหวัดเลย ควรทำงานวิจัยร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ใช้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสิ่งทอพื้นบ้านจังหวัดเลย โดยกระบวนการวิจัยเกี่ยวกับ Contract farming ด้วยการทำการเกษตรปลูกพืชแบบมีสัญญาในประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งโอกาสในการพัฒนาการปลูกฝ้ายเพื่อพืชเศรษฐกิจน่าจะเป็นไปได้

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2552). **แผนการตลาดเร่งด่วนเพื่อฟื้นฟูภาพลักษณ์และกระตุ้นการท่องเที่ยวปี 2552**. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ฉลาด เสาวนธ์. (18 กรกฎาคม 2552). **สัมภาษณ์**. กลุ่มทอผ้าตำบลชัยพลักษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย.
- ดวงฤทัย อรรถแสง. (2552). **กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เบญจวรรณ นาราสัจจ์. (2552). **ประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสาน**. ขอนแก่น : คลังนาวิทยา.
- ประนอม เคียนทอง. (2551). **พลวัตการปรับตัวของการสร้างเครือข่ายธุรกิจผ้าทอมือมัดหมี่ชุมชนไทยพวนจังหวัดลพบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พิกุล ต๋วยศักดิ์ดา และ พิรสิทธิ์ คำนวนศิลป์. (2554). **ภูมิปัญญาในการทอผ้าย้อมสีธรรมชาติ**. วารสารการบริหารท้องถิ่น, 4 (2), 87 - 99.

- มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2544). **ผ้าพื้นเมือง : การสำรวจผู้ผลิตทั่วประเทศ. โครงการพัฒนาผ้าพื้นเมืองในทุกจังหวัดของประเทศ.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ยุทธศาสตร์การพัฒนาลำดับปี พ.ศ. 2553 - 2556. (เข้าถึงเมื่อ 19 กรกฎาคม 2552) สืบค้นจาก <http://www.loei.go.th/04.pdf>.
- เรณู คุปต์ชูชัย และคณะ. (2538). **การทอผ้าพื้นเมืองของสตรีชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : การศึกษาในมิติทางด้านวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ.** วารสารศึกษาศาสตร์, 18(2), 69 - 73.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 - 2559.** กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สำนักนายกรัฐมนตรี.
- Agyris, C., & Schon, D. (1989). **Participative action research and action science compared : a commentary.** American Behavioural Scientist.

การออกแบบลายพิมพ์ผ้าจากแรงบันดาลใจศิลปะไทยจิตรกรรมฝาผนัง สมัยอยุธยา : กรณีศึกษาวัดใหญ่สุวรรณาราม (จังหวัดเพชรบุรี)

สุภาพร อามิตร¹ และ ธนพรรณ บุญยรัตกลิน²

¹หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร กรุงเทพมหานคร 10300

อีเมล: K_T_jung@hotmail.com

²สาขาวิชาบริหารธุรกิจคหกรรมศาสตร์ คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร กรุงเทพมหานคร 10300

อีเมล: ting10459@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การออกแบบลายพิมพ์ผ้าจากแรงบันดาลใจศิลปะไทยจิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยา : กรณีศึกษาวัดใหญ่สุวรรณาราม (จังหวัดเพชรบุรี) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและออกแบบลายพิมพ์ผ้าจากแรงบันดาลใจศิลปะไทยจิตรกรรมฝาผนังวัดใหญ่สุวรรณาราม (จังหวัดเพชรบุรี) และศึกษาความพึงพอใจการออกแบบลายพิมพ์ผ้าที่ผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นสตรีวัยทำงานหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในสำนักงานอาคารยูไนเต็ด เซ็นเตอร์ (United Center Building) ที่นิยมใช้ผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่เขตบางรัก จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 50 คน โดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษา พบว่า ผู้ประเมินส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 25 - 30 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี มีรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 15,000 - 20,000 บาท สิ่งที่ผู้ประเมินพิจารณาเป็นอันดับแรกก่อนเลือกซื้อผ้าคลุมไหล่คือลวดลายของผ้า และราคาส่วนใหญ่ที่ผู้ประเมินนิยมซื้ออยู่ระหว่าง 300 - 500 บาท การออกแบบลายพิมพ์ผ้าจากแรงบันดาลใจศิลปะไทยจิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยา : กรณีศึกษาวัดใหญ่สุวรรณาราม (จังหวัดเพชรบุรี) ทั้ง 3 กลุ่มสี

ประกอบด้วย กลุ่ม A โทนสีขาวธรรมชาติ, กลุ่ม B โทนสีเย็น, และกลุ่ม C โทนสีร้อน จำนวน 3 รูปแบบ ภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 4.25$ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59 เมื่อพิจารณาตามด้านต่าง ๆ พบว่า อยู่ในระดับความพึงพอใจมากทุกด้าน คือ ด้านการออกแบบลายพิมพ์ ด้านสีส้น ด้านเทคนิคการพิมพ์ ด้านวัสดุ และด้านประโยชน์ใช้สอย โดยการออกแบบลายพิมพ์ผ้ารูปแบบที่ 1 ภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 4.28$ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.60 กลุ่มสีที่นิยมเป็นที่พอใจสูงสุดคือ กลุ่ม B โทนสีเย็น ภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 4.30$ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.54 และด้านประโยชน์ใช้สอยเป็นที่น่าสนใจมากที่สุด

คำสำคัญ: การออกแบบลายพิมพ์ผ้า, เทคนิคการพิมพ์ลายผ้า

Designing of Printed Textile Inspired by Thai Art Mural In Ayutthaya Period : A Case Study of Wat Yai Suwannaram, Phetchaburi

Supaporn Armit¹ and Thanaphan Boonyarutkalin²

¹Master of Home Economics, Home Economics

Rajamangala University of Technology Phra Nakhon, Bangkok, 10300, Thailand

E-mail: K_T_jung@hotmail.com

²Home Economics Business Administration,

Home Economics Rajamangala University of Technology Phra Nakhon,
Bangkok, 10300, Thailand

E-mail: ting10459@gmail.com

Abstract

The purpose of the study “Designing of Printed Textile Inspired by Thai Art Mural In Ayutthaya Period : A Case Study of Wat Yai Suwannaram, Phetchaburi” with objective to study and design Printing Fabric from the Inspired by Thai Art Mural In Ayutthaya Period : A Case Study of Wat Yai Suwannaram, Phetchaburi. And study the satisfaction and design the printing design, which to produce as product to cover shoulders, by using the questionnaires as a tool in collecting data from the group samples, which the woman, working age of state departments and private sectors in the office of United Center Building, who is popular use the product to cover shoulders, Bang Rak District, Bangkok Metropolis for 50 persons by grouping (Purposive sampling). The analyze data by using statistic at 100 % for average value and deviate standard, the result of study found that the most appraisers are between age 25 - 30 years old, education level is bachelor degree and income between 15,000 - 20,000 Baht. The most appraisers consider first are first

select to buy the fabric with design and the prices, most appraisers favor to buy the price between 300 - 500 Baht. Designing of Printed Textile Inspired by Thai Art Mural In Ayutthaya Period : A Case Study of Wat Yai Suwannaram, Phetchaburi. All 3 groups of color consist of Group A, tone white is natural, Group B tone color is cold color, Group C is hot tone for 3 patterns, total pictures are satisfied at level $\bar{X} = 4.25$, S.D. $\bar{X} = 0.59$ when compare to various sides and found that is satisfaction level in all sides that the design the printing pattern, on color, technic of printing, material and other useful usages, by design pattern fabric, color, printing technic, material and other usages, by design the printing pattern. Picture No. 1 Total pictures they are satisfied at level $\bar{X} = 4.28$, S.D. $\bar{X} = 0.60$. Tone group is very satisfaction that is B Group, tone is calm. Total picture are satisfaction at high level $\bar{X} = 4.30$, S.D. $\bar{X} = 0.54$ and usage benefit is the most interest.

Keyword: Designing of Printed Textile, Printing Techniques

บทนำ

ผ้าเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทยที่บ่งบอกถึงความรุ่งเรืองของวัฒนธรรมประจำชาติ และความคิดสร้างสรรค์ของคนในชาติในการรู้จักทำเครื่องนุ่งห่มและผลิตภัณฑ์ใช้สอยในชีวิตประจำวันของคนไทย ประภัสสร โพธิ์ศรีทอง (2558) อธิบายว่าคนไทยรู้จักการทอผ้า มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ สังคมในชนบทถือว่างานทอผ้าเป็นหน้าที่ของผู้หญิงทำกันในครัวเรือนยามว่างจากการทำไร่ทำนา การทอผ้าจึงมีทั่วไปทุกภาคของประเทศไทย ศิลปะไทยเป็นสิ่งที่ศิลปินครูช่างโบราณของไทยได้สร้างสรรค์เป็นศิลปะที่มีเอกลักษณ์ โดยสร้างสรรค์จากอุดมคติของศิลปิน มาสู่ความจริงตามธรรมชาติและได้มีการถ่ายทอดกันไปตามยุคสมัยจนถึงปัจจุบัน ศิลปะเกิดจากแรงผลักดันภายในของศิลปินสะท้อนความคิด ความรู้สึก ร้อน เย็น ทุกข์ โศก ดีใจ เสียใจ เป็นการสื่อสาร และสื่อความหมาย จากความรู้สึกภายในของศิลปินแต่ละคน อีกรูปแบบหนึ่งที่มีความแตกต่างไปจากการใช้ภาษาพูดหรือเขียน ศิลปะไม่มีขีดจำกัดในการแสดงออกด้วยรูปแบบวิธีการเทคนิค เนื้อหาศิลปินเป็นส่วนหนึ่งของสังคมสะท้อน ความคิด ความรู้สึก ความเป็นไปในสังคมนั้น ๆ ศิลปะไทยเป็นศิลปะที่มีเอกลักษณ์โดยสร้างสรรค์จากอุดมคติของศิลปินมาสู่ความจริงตามธรรมชาติ และได้มีการถ่ายทอดกันไปตามยุคสมัย จิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยาพบที่จังหวัดในภาคกลาง การศึกษาเน้นจิตรกรรมฝาผนังที่วัดใหญ่สุวรรณารามจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นจิตรกรรมสกุลช่างเพชรบุรีเนื้อหาจิตรกรรมมี 3 เรื่อง คือ ภาพเทพ มารผจญ และอารักษ์ รูปแบบและองค์ประกอบศิลปะมีลักษณะเฉพาะหลายประการรวมถึงสีพื้นของจิตรกรรม

ดังนั้น การจัดงานวิจัยเรื่อง การออกแบบลายพิมพ์ผ้าจากแรงบันดาลใจศิลปะไทยจิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยา : กรณีศึกษาวัดใหญ่สุวรรณาราม (จังหวัดเพชรบุรี) จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาการออกแบบที่ได้มาจากการสร้างสรรค์ด้านความคิด การใช้เทคนิคด้านการพิมพ์ที่ทันสมัยเข้ามาเป็นเครื่องมือสื่อสารบอกเล่าเรื่องราวสู่ผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่ ซึ่งเป็นที่น่าสนใจเป็นผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับพิมพ์ลายผ้า เพราะการนำไปใช้จะอยู่ในตำแหน่งที่มองเห็นชัดเจนและการใช้งานจริงมีความเหมาะสมกว่าผลิตภัณฑ์อื่น เนื่องจากลวดลายที่ใช้เป็นแรงบันดาลใจจากศิลปะไทยจิตรกรรมฝาผนังเลยมีความสำคัญต่อการเลือกผลิตภัณฑ์ที่ใช้ และสามารถนำความรู้ที่ได้มาใช้เรียนรู้ในการปฏิบัติจริงพัฒนาศักยภาพของตัวองช่วยเพิ่มความรู้ความเข้าใจในการออกแบบและเห็นถึงความสำคัญของศิลปะไทยสมัยอยุธยาด้วยความสวยงามบวกด้วยเอกลักษณ์ความเป็นไทยผู้วิจัยจึงได้หยิบยกจิตรกรรมฝาผนัง

สมัยอยุธยาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบลวดลายผ้า เพราะจิตรกรรมฝาผนัง เป็นสิ่งที่สนใจของนักท่องเที่ยวและคนหมู่มาก เป็นภาพที่สะท้อนการใช้ชีวิตของคนในสมัยก่อน บอกเล่าเรื่องราวได้น่าสนใจกว่าตัวหนังสือ ภาพที่วาดยังส่งเสริมด้านกระบวนการคิดของคน ในปัจจุบันมากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและออกแบบลายพิมพ์ผ้าจากแรงบันดาลใจศิลปะไทยจิตรกรรม ฝาผนังสมัยอยุธยา : กรณีศึกษาวัดใหญ่สุวรรณาราม (จังหวัดเพชรบุรี)
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจการออกแบบลายพิมพ์ผ้าจากแรงบันดาลใจศิลปะไทย จิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยา : กรณีศึกษาวัดใหญ่สุวรรณาราม (จังหวัดเพชรบุรี)

ขอบเขตของการศึกษา

1. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย
ตัวแปรต้น คือ ลวดลายพิมพ์ผ้าจากจิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยา วัดใหญ่ สุวรรณาราม (จังหวัดเพชรบุรี)
ตัวแปรตาม คือ ลวดลายพิมพ์ผ้าบนผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่
2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
ประชากร คือ สตรีวัยทำงานหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในสำนักงาน อาคารยูไนเต็เซ็นเตอร์ (United Center Building) เขตบางรัก จังหวัดกรุงเทพมหานคร
กลุ่มตัวอย่าง คือ สตรีวัยทำงานหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในสำนักงาน อาคาร ยูไนเต็ เซ็นเตอร์ (United Center Building) ที่นิยมใช้ ผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่จริง เขตบางรัก จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 50 คน

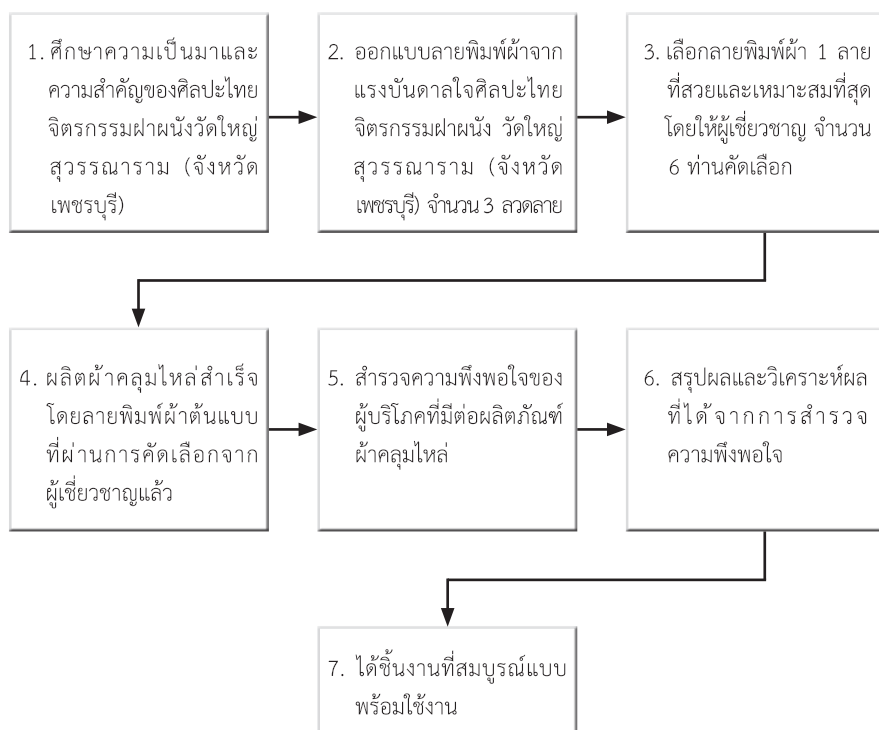
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ลายพิมพ์ผ้าลายใหม่จากแรงบันดาลใจศิลปะไทยจิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยา กรณีศึกษาวัดใหญ่สุวรรณาราม (จังหวัดเพชรบุรี)

2. ได้ผลตอบรับและความคิดเห็นที่แท้จริงจากกลุ่มประชากรที่กำหนด สามารถนำข้อมูลมาสรุปผลได้

3. สามารถเพิ่มทางเลือกเกี่ยวกับลายพิมพ์ผ้าที่น่าสนใจ จากแรงบันดาลใจศิลปะไทยจิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยา กรณีศึกษาวัดใหญ่สุวรรณาราม (จังหวัดเพชรบุรี)

วิธีดำเนินการ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย อายุ รายได้ การตัดสินใจซื้อ ราคา

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจการออกแบบลายพิมพ์ผ้า จากแรงบันดาลใจ ศิลปะไทยจิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยา : กรณีศึกษาวัดใหญ่สุวรรณาราม (จังหวัดเพชรบุรี)

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามแบบเปิด โดยเป็นข้อเสนอแนะความคิดเห็นในการปรับปรุงและพัฒนา

2. การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น

แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เป็นการหาค่า Cronbach's alpha (ครอนแบคอัลฟา) เป็นการหาค่า “สัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น” (coefficient of reliability) ซึ่งมีสูตรทางคณิตศาสตร์ ซึ่งค่ายิ่งสูงยิ่งดีเกณฑ์ยอมรับอยู่ที่ 0.7 ขึ้นไป โดยผลการทดสอบของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้อยู่ที่ 0.73 และในแต่ละข้อมีค่ามากกว่า 0.7 ขึ้นไปทั้งหมด

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

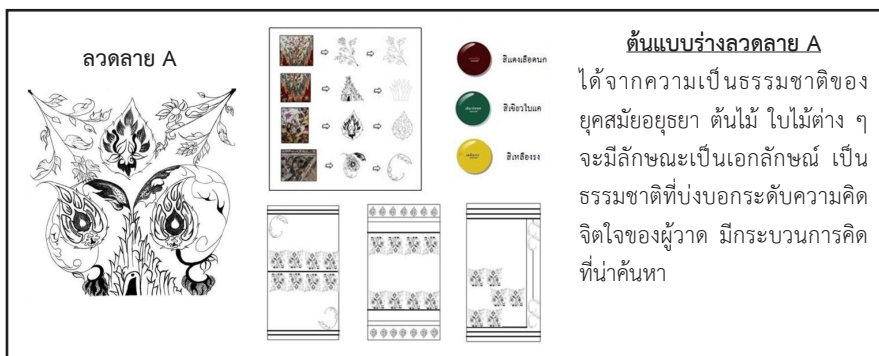
ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยคำนวณค่าสถิติโดยใช้สถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2550)

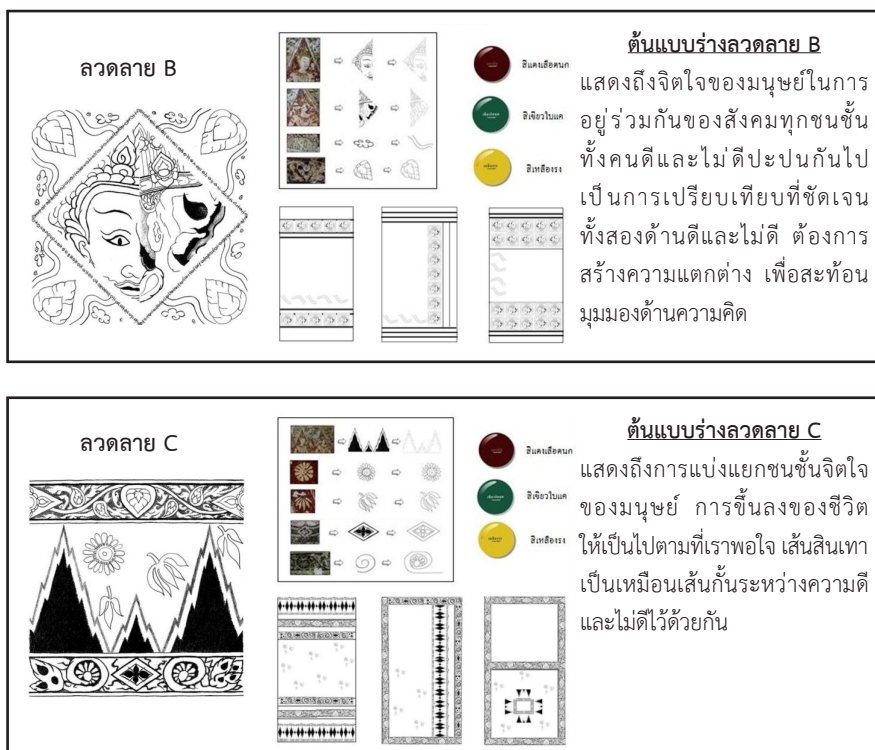
ผลการวิจัย

วัดใหญ่สุวรรณาราม หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “วัดใหญ่” เป็นพระอารามหลวง ชั้นตรีชนิดวรวิหาร เดิมชื่อว่า “วัดน้อยปากซันใต้” เป็นวัดเก่าแก่และสำคัญมากของจังหวัด เพชรบุรี สร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นแหล่งรวมฝีมืองานช่างที่ประณีต อ่อนช้อย และงดงาม ของชาวเพชรบุรีไว้มากมาย โดยเฉพาะภาพจิตรกรรมฝาผนังในโบสถ์เป็นภาพ เทพชุมนุมศิลปะอยุธยาฝีมือช่างเมืองเพชร ด้วยความงดงามและความเก่าแก่ของทำให้ วัดใหญ่สุวรรณารามเคยใช้เป็นฉากในภาพยนตร์เรื่อง สุริโยทัย รวมถึงละครเรื่องบัวและ ขุนศึก การออกแบบลายพิมพ์ผ้าจากแรงบันดาลใจศิลปะไทยจิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยา วัดใหญ่สุวรรณาราม (จังหวัดเพชรบุรี) จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาการออกแบบที่ได้มาจากการสร้างสรรค์ด้านความคิด และการใช้เทคโนโลยีด้านการพิมพ์ที่ทันสมัยเข้ามาเป็นเครื่องมือ

สื่อสารบอกเล่าเรื่องราวสู่ผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่ที่สวยงาม สามารถนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการเรียนรู้ในการปฏิบัติจริง พัฒนาศักยภาพของตนเอง ช่วยเพิ่มความรู้ความเข้าใจในการออกแบบ และเห็นถึงความสำคัญของศิลปะไทยสมัยอยุธยา ด้วยความสวยงามบวกด้วยเอกลักษณ์ความเป็นไทย ผู้วิจัยจึงได้หยิบยกจิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยามาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบลวดลายผ้า โดยเทคนิคการพิมพ์และผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่เนื่องด้วยจิตรกรรมฝาผนังเป็นสิ่งที่สนใจของนักท่องเที่ยวและคนหนุ่มมาก เป็นภาพที่สะท้อนการใช้ชีวิตของคนในสมัยก่อน บอกเล่าเรื่องราวได้น่าสนใจกว่าตัวหนังสือ ภาพที่วาดยังส่งเสริมด้านกระบวนการคิดของคนในปัจจุบันมากขึ้น สีสันที่นำมาใช้มีความเป็นเอกลักษณ์งดงาม นามอง มีการพัฒนาภาพวาดตามสังคมยุคสมัย

1. ผลการศึกษาวิเคราะห์การออกแบบลายพิมพ์ผ้าจากแรงบันดาลใจศิลปะไทยจิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยา : กรณีศึกษาวัดใหญ่สุวรรณาราม (จังหวัดเพชรบุรี) ผู้ศึกษาได้มีการสำรวจและเข้าชมจิตรกรรมฝาผนังวัดใหญ่สุวรรณารามในพื้นที่จริง เพื่อศึกษาข้อมูลในเชิงลึกและเห็นภาพจิตรกรรมด้วยตาของผู้วิจัยเอง เห็นถึงความเก่าแก่ของภาพ สีสันเส้นต่าง ๆ พร้อมเก็บภาพมาทำการศึกษาต่อ และเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากคนในวัดและบริเวณใกล้เคียงให้ได้มากที่สุด จากนั้นทำการร่างแบบลายออกมา 3 ลวดลาย โดยนำเอาจุดเด่นหรือจุดที่น่าสนใจมาออกแบบผสมกันดังนี้ 1) ต้นแบบร่างลายพิมพ์ผ้าลวดลาย A แสดงถึงธรรมชาติของยุคสมัยอยุธยา 2) ต้นแบบร่างลายพิมพ์ผ้าลวดลาย B แสดงถึงจิตใจของมนุษย์ทั้งสองด้าน 3) ต้นแบบร่างลายพิมพ์ผ้าลวดลาย C แสดงถึงการแบ่งแยกชนชั้นจิตใจของมนุษย์

ภาพที่ 1 แบบร่างลายพิมพ์ผ้าจำนวน 3 ลวดลาย

การคัดเลือกต้นแบบร่างลายพิมพ์ผ้าจากแรงบันดาลใจศิลปะไทยจิตรกรรมฝาผนังวัดใหญ่สุวรรณาราม (จังหวัดเพชรบุรี) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 6 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านลายผ้า จำนวน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการพิมพ์ จำนวน 2 ท่าน และผู้ประกอบการอาชีพด้านเสื้อผ้า จำนวน 2 ท่าน ได้คัดเลือกลายพิมพ์ผ้าจากแบบร่างต้นแบบทั้ง 3 ลวดลาย ให้เหลือเพียง 1 ลวดลาย ที่มีความเหมาะสมที่สุด เพื่อนำไปผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่จริง

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจของผู้เชี่ยวชาญต่อการคัดเลือกลายพิมพ์ 3 ลวดลาย

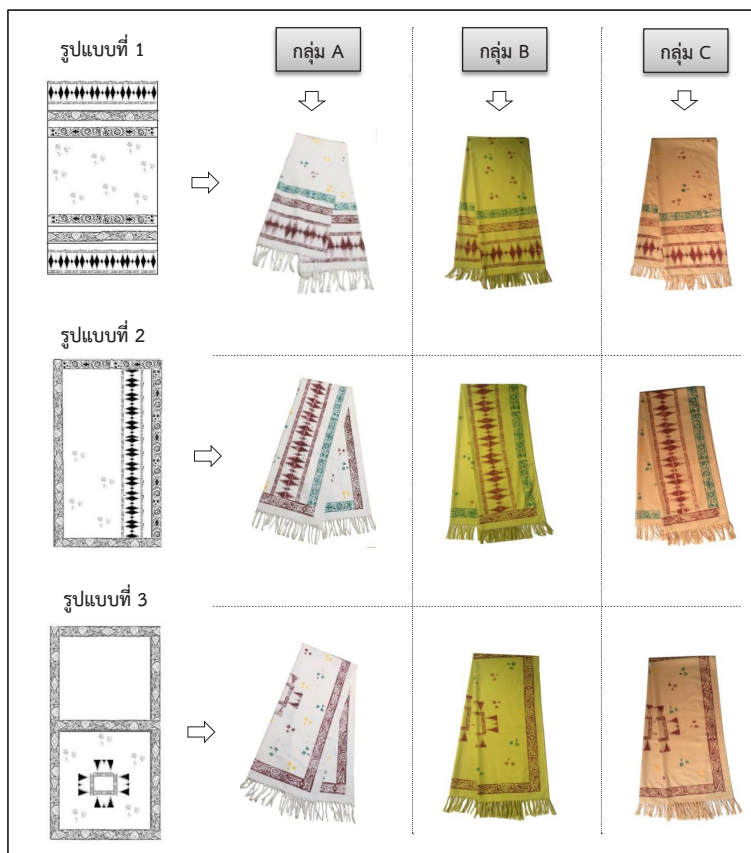
(n=6)

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย ลวดลาย A	ค่าเฉลี่ย ลวดลาย B	ค่าเฉลี่ย ลวดลาย C
ความสวยงามของลวดลาย	3.83	4.00	4.33
ความเหมาะสมลวดลายกับการนำมาใช้งาน	3.67	3.33	4.67
แสดงถึงเอกลักษณ์ความเป็นไทย	3.50	3.50	4.17
ความคมชัดของลวดลาย	3.17	3.00	4.00
ความน่าสนใจเทคนิคการพิมพ์ลายผ้า	3.33	3.00	4.67
ความพึงพอใจโดยรวม	3.50	3.37	4.37

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 6 คน พิจารณาเลือกแบบร่างลายพิมพ์ผ้า ลวดลาย C อยู่ใน ระดับมาก $\bar{X} = 4.37$ รองลงมาคือแบบร่างลายพิมพ์ผ้า ลวดลาย A อยู่ในระดับปานกลาง $\bar{X} = 3.50$ และท้ายสุดแบบร่างลายพิมพ์ผ้า ลวดลาย B อยู่ในระดับ ปานกลาง $\bar{X} = 3.37$ ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ประเมินผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่ จากแรงบันดาลใจศิลปะไทยจิตรกรรมฝาผนังวัดใหญ่สุวรรณาราม (จังหวัดเพชรบุรี) ทั้ง 3 กลุ่มสี ประกอบด้วย กลุ่ม A โทนสีขาวธรรมชาติ, กลุ่ม B โทนสีเย็น, และกลุ่ม C โทนสีร้อน เพื่อทำการพิมพ์ลงบนผ้า CVC ผสมกันระหว่าง cotton และโพลีเอสเตอร์ ในอัตราส่วนประมาณ 80 : 20 ขนาด 55 x 145 เซนติเมตร จำนวน 3 รูปแบบของลวดลาย C ที่ผ่านการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ผลข้อมูลทั่วไปของผู้ประเมินผลิตภัณฑ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง คือ สตรีวัยทำงานหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในสำนักงาน อาคารยูไนเต็ด เซ็นเตอร์ (United Center Building) ที่นิยมใช้ผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่จริง เขตบางรัก จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 50 คน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 25 - 30 ปี คิดเป็นร้อยละ

50.00 ระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 72.00 มีรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 15,000 - 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 42.00 สิ่งที่คุณประเมินพิจารณาเป็นอันดับแรก ก่อนเลือกซื้อผ้าคลุมไหล่คือลวดลายของผ้า คิดเป็นร้อยละ 40.00 และราคาส่งส่วนใหญ่ที่คุณประเมินนิยมซื้ออยู่ระหว่าง 300 - 500 บาท คิดเป็นร้อยละ 42.00

ภาพที่ 2 ผลผลิตผ้าคลุมไหล่ 3 กลุ่มสี จำนวน 3 รูปแบบ ของลวดลาย C

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของกลุ่มผู้ประเมิน
ผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่ โดยภาพรวมทั้ง 3 กลุ่มสี จำนวน 3 รูปแบบ ของลวดลาย C

(n=50)

รายการที่ประเมิน	รูปแบบที่ 1		รูปแบบที่ 2		รูปแบบที่ 3		ระดับ ความพึงพอใจ
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
(กลุ่ม A โทนสีขาวธรรมชาติ)							
ด้านการออกแบบลายพิมพ์	4.41	0.55	4.38	0.56	4.31	0.63	มาก
ด้านสีสันทัน	4.37	0.53	4.31	0.52	4.29	0.52	มาก
ด้านเทคนิคการพิมพ์	4.09	0.52	4.06	0.48	4.14	0.46	มาก
ด้านวัสดุ	4.12	0.54	4.21	0.55	4.21	0.57	มาก
ด้านประโยชน์ใช้สอย	4.49	0.59	4.44	0.64	4.40	0.65	มาก
ความพึงพอใจโดยรวม	4.30	0.55	4.28	0.55	4.27	0.57	มาก
(กลุ่ม B โทนสีเย็น)							
ด้านการออกแบบลายพิมพ์	4.41	0.58	4.45	0.54	4.33	0.61	มาก
ด้านสีสันทัน	4.35	0.54	4.31	0.51	4.33	0.50	มาก
ด้านเทคนิคการพิมพ์	4.08	0.49	4.08	0.44	4.13	0.41	มาก
ด้านวัสดุ	4.18	0.57	4.25	0.52	4.23	0.60	มาก
ด้านประโยชน์ใช้สอย	4.48	0.60	4.47	0.58	4.44	0.59	มาก
ความพึงพอใจโดยรวม	4.30	0.56	4.31	0.52	4.29	0.54	มาก

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของกลุ่มผู้ประเมิน
ผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่ โดยภาพรวมทั้ง 3 กลุ่มสี จำนวน 3 รูปแบบ ของลวดลาย C
(ต่อ)

(n=50)

รายการที่ประเมิน	รูปแบบที่ 1		รูปแบบที่ 2		รูปแบบที่ 3		ระดับ ความพึงพอใจ
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
(กลุ่ม C โทนสีร้อน)							
ด้านการออกแบบลายพิมพ์	4.31	0.70	4.17	0.69	4.19	0.63	มาก
ด้านสีสันท	4.37	0.65	4.08	0.68	4.21	0.63	มาก
ด้านเทคนิคการพิมพ์	4.20	0.69	4.27	0.66	4.13	0.70	มาก
ด้านวัสดุ	4.31	0.67	4.16	0.67	4.12	0.65	มาก
ด้านประโยชน์ใช้สอย	4.08	0.68	4.03	0.66	3.98	0.59	มาก
ความพึงพอใจโดยรวม	4.25	0.68	4.14	0.67	4.13	0.64	มาก

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของกลุ่มผู้ประเมินต่อผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่ กลุ่ม A โทนสีขาวธรรมชาติทั้ง 3 รูปแบบของลวดลาย C อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก $\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.56 โดยการออกแบบลายพิมพ์ผ้ารูปแบบที่ 1 ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.55 รองลงมาการออกแบบลายพิมพ์ผ้ารูปแบบที่ 2 ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.55 และท้ายสุดการออกแบบลายพิมพ์ผ้ารูปแบบที่ 3 ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.57 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของกลุ่มผู้ประเมินต่อผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่ กลุ่ม B โทนสีเย็น ทั้ง 3 รูปแบบของลวดลาย C อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก $\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.54 โดยการออกแบบลายพิมพ์ผ้ารูปแบบที่ 2 ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.52 รองลงมาการออกแบบลายพิมพ์ผ้ารูปแบบที่ 1 ความพึงพอใจ

อยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.56 และท้ายสุดการออกแบบลายพิมพ์ผ้ารูปแบบที่ 3 ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.54 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของกลุ่มผู้ประเมินต่อผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่ กลุ่ม C โทนสีร้อน ทั้ง 3 รูปแบบของลวดลาย C อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก $\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.66 โดยการออกแบบลายพิมพ์ผ้ารูปแบบที่ 1 ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.68 รองลงมาการออกแบบลายพิมพ์ผ้ารูปแบบที่ 2 ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.67 และท้ายสุดการออกแบบลายพิมพ์ผ้ารูปแบบที่ 3 ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.64 ตามลำดับ

การอภิปรายผล

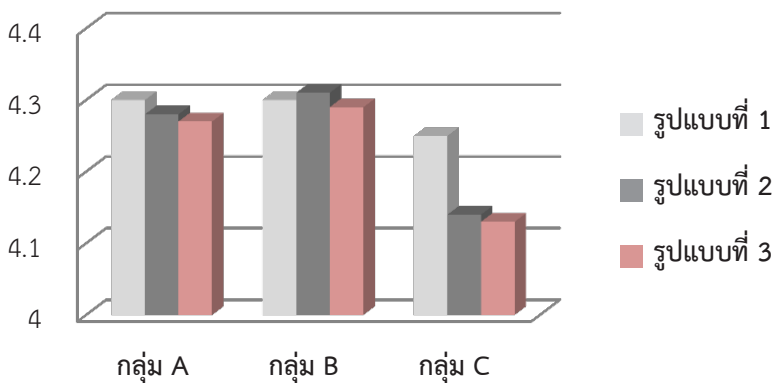
จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การออกแบบลายพิมพ์ผ้าจากแรงบันดาลใจศิลปะไทยจิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยา : กรณีศึกษาวัดใหญ่สุวรรณาราม (จังหวัดเพชรบุรี) ผู้วิจัยได้อภิปรายผลดังนี้

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาและออกแบบลายพิมพ์ผ้าจากแรงบันดาลใจศิลปะไทยจิตรกรรม ฝาผนังสมัยอยุธยา : กรณีศึกษาวัดใหญ่สุวรรณาราม (จังหวัดเพชรบุรี) ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องราวจิตรกรรมฝาผนังของวัดใหญ่สุวรรณาราม และถอดแบบลวดลายเพื่อนำมาออกแบบเป็นลวดลายผ้าพิมพ์จำนวน 3 ลาย ดังนี้ 1) ต้นแบบร่างลายพิมพ์ผ้าลวดลาย A แสดงถึงธรรมชาติของยุคสมัยอยุธยา 2) ต้นแบบร่างลายพิมพ์ผ้าลวดลาย B แสดงถึงจิตใจของมนุษย์ทั้งสองด้าน 3) ต้นแบบร่างลายพิมพ์ผ้าลวดลาย C แสดงถึงการแบ่งแยกชนชั้นจิตใจของมนุษย์ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 6 คน คัดเลือกเพียง 1 ลายที่มีความเหมาะสมจะนำไปผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่จริง ซึ่งผลการคัดเลือกต้นแบบร่างลายพิมพ์ผ้าจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ต้นแบบร่างลายพิมพ์ผ้าลวดลาย C มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 4.37$ รองลงมาคือต้นแบบร่างลายพิมพ์ผ้าลวดลาย A มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง $\bar{X} = 3.50$ และท้ายสุดคือต้นแบบร่างลายพิมพ์ผ้าลวดลาย B มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง $\bar{X} = 3.37$ ตามลำดับ ซึ่งเหตุผลที่ต้นแบบร่างลายพิมพ์ผ้าลวดลาย C มีความพึงพอใจมากเนื่องด้วยความสะดวกและเหมาะสมของลวดลายเมื่อนำมาพิมพ์ลงบนผ้า พร้อมเรื่องราวที่บอกผ่านโดยการออกแบบที่น่าสนใจที่นำมาใช้ในการพิมพ์ลายยังช่วยสร้างเอกลักษณ์ให้เห็นถึงความเป็นไทยโบราณที่หายาก

ในการพิมพ์ลายผ้าในปัจจุบัน การวิจัยเรื่องนี้ดำเนินการตามขั้นตอนของ พงศศักดิ์ อภิษฐโว (2549) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาบทบาทสื่อจิตรกรรมฝาผนังในการเผยแพร่พุทธธรรมในพระพุทธรูปศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีพระอุโบสถวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาในแง่ของบทบาทสื่อจิตรกรรมฝาผนังในเผยแพร่พุทธธรรมในพระพุทธรูปศาสนา โดยที่เลือกศึกษาในพระอุโบสถวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามเป็นที่ยอมรับยกย่องว่าเป็นภาพที่มีความงดงามและสามารถถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมของไทยได้อย่างสมบูรณ์แบบเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเผยแพร่พุทธศาสนาที่ผู้วิจัยได้สนใจต้องการที่จะศึกษาถึงหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่ถูกนำมาถ่ายทอดผ่านภาพจิตรกรรมฝาผนัง และต้องการทราบถึงบทบาทของภาพจิตรกรรมฝาผนังในฐานะที่เป็นสื่อว่ามีบทบาทต่อการเล่าเรื่องราวในการกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกที่มีต่อพุทธศาสนา และการกระทำที่ดีของบุคคล ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาจากเอกสารและจากความคิดเห็นของผู้ที่เข้าชมภาพจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถดังกล่าว ซึ่งจากการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลพบผลที่สำคัญ คือ ภาพจิตรกรรมฝาผนังในฐานะสื่อมีบทบาทในการถ่ายทอดเรื่องราวทางพุทธศาสนาให้แก่ผู้ชมได้ และสามารถทำให้ผู้ชมรู้สึกซาบซึ้งกับภาพและเรื่องราวทางพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี แต่ในการนำไปปฏิบัติ พบว่า อาจจะยังมีผลอยู่ค่อนข้างน้อย เป็นเพียงสื่อที่อาจมีบทบาทในการกระตุ้นหรือเสริมเท่านั้น และในการออกแบบลวดลายผู้วิจัยได้ดำเนินการเช่นเดียวกับ สรัญญา ภักดีสุวรรณ (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาเรื่องการออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ของจังหวัดมหาสารคามในบริบทวัฒนธรรมร่วมสมัย เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนากระบวนการออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ในจังหวัดมหาสารคามให้มีความเหมาะสมร่วมสมัยและออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ให้เป็นที่พึงพอใจต่อกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งได้แก่ กลุ่มบุคลากร เพศหญิงอายุระหว่าง 25 - 35 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป ทำงานในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม และมีกลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่บ้านกุดรัง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เป็นผู้ร่วมศึกษาในขั้นตอนออกแบบรายละเอียด กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษานั้น ได้ประยุกต์ใช้แนวคิดร่วมสมัยหลายสาขาวิชา ได้แก่ แนวคิดเรื่องผ้าไหมมัดหมี่ในประเทศไทย แนวคิดเรื่องการตลาด แนวคิดเรื่องสัณยวิทยา และทฤษฎีทางศิลปะเพื่อใช้ในการออกแบบลวดลายเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การปฏิบัติการทดลอง และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจการออกแบบลายพิมพ์ผ้าจากแรงบันดาลใจศิลปะไทยจิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยา กรณีศึกษาวัดใหญ่สุวรรณาราม (จังหวัดเพชรบุรี) เมื่อได้ลวดลายที่ผ่านการคัดเลือกแล้วนำมาลงรายละเอียดและวางลงบนผ้า CVC ผสมกันระหว่าง cotton และโพลีเอสเตอร์ในอัตราส่วนประมาณ 80 : 20 ขนาด 55 x 145 เซนติเมตร และพิมพ์ตามรูปแบบให้ครบทั้ง 3 รูปแบบใน 3 กลุ่มสีที่กำหนดของลวดลาย C ในการออกแบบครั้งนี้มีกระบวนการหลากหลายให้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่ที่สามารถใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย 3 กลุ่มสี จำนวน 3 รูปแบบ ซึ่งพบว่าผู้ประเมินมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่อยู่ในระดับมากทุกรูปแบบ ทั้งนี้เนื่องมาจากมีความสอดคล้องกับแต่ละด้านที่ประเมิน เช่นเดียวกับ รจนา จันทราสา และคณะ (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาและพัฒนาเอกลักษณ์ลวดลายบ้านเชียงเพื่อประยุกต์ใช้กับผลิตภัณฑ์ผ้าแปรรูปพันท์บาติก เพื่อพัฒนารูปแบบเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจังหวัดอุดรธานี ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบในการประยุกต์ร่วมกับผลิตภัณฑ์ จากนั้นสร้างต้นแบบแล้วประเมินผลวัดระดับความคิดเห็นของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมผ้าแปรรูปพันท์บาติกที่ได้จากการออกแบบ ผลการวิจัย พบว่า 1) เอกลักษณ์ลวดลายบ้านเชียงที่สามารถสื่อถึงเอกลักษณ์บ้านเชียงได้ชัดเจนมากที่สุด 2) ผลการวิเคราะห์การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าแปรรูปออกแบบและพัฒนานั้นมีความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย เหมาะสมกับวัสดุและกรรมวิธีการผลิตมีความสวยงามและลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย

ภาพที่ 3 แผนภูมิแสดงระดับความพึงพอใจของกลุ่มผู้ประเมินผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่โดยภาพรวม

จากแผนภูมิต่างค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจของกลุ่มผู้ประเมินผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่ โดยภาพรวมทั้งหมด จำนวน 3 รูปแบบของลวดลาย C อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก $\bar{X} = 4.25$ โดยการออกแบบลายพิมพ์ผ้ารูปแบบที่ 1 ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 4.28$ รองลงมาการออกแบบลายพิมพ์ผ้ารูปแบบที่ 2 ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 4.24$ และการออกแบบลายพิมพ์ผ้ารูปแบบที่ 3 ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 4.23$ ตามลำดับ

ค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจของกลุ่มผู้ประเมินผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่โดยภาพรวมทั้งหมด จำนวน 3 กลุ่มสี อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก $\bar{X} = 4.25$ โดยการออกแบบลายพิมพ์ผ้า กลุ่ม B โทนสีเย็น ความพึงพอใจอยู่ใน ระดับมาก $\bar{X} = 4.30$ รองลงมาการออกแบบลายพิมพ์ผ้า กลุ่ม A โทนสีชาธรรมชาติ ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 4.28$ และการออกแบบลายพิมพ์ผ้า กลุ่ม C โทนสีร้อน ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 4.17$ ตามลำดับ

1. ด้านการออกแบบลายพิมพ์ กล่าวคือ ความสวยงามของลายพิมพ์ผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่ต้นแบบ ขนาดลายพิมพ์มีความเหมาะสมกับการนำมาใช้งาน การจัดวางตำแหน่งของลายพิมพ์ ทั้งหมดนี้มีความสอดคล้องกับผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกมาใช้งานได้จริง

ในชีวิตประจำวัน การออกแบบลวดลายมีความสำคัญในการสื่อความหมายของผลิตภัณฑ์ต้นแบบชิ้นนี้ พบว่า ผู้ประเมินมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่ด้านการออกแบบลายพิมพ์ อยู่ในระดับมากทุกรูปแบบ

2. ด้านสีสันทัน กล่าวคือ ความคมชัดของสี ความสวยงามของเอกลักษณ์สีแนวโทนไทย ความกลมกลืนของสี ทั้งหมดนี้มีความสอดคล้องกับสีสันทันที่นาสนใจของผลิตภัณฑ์ เป็นการสร้างความสำคัญในการสื่อความหมายของผลิตภัณฑ์ต้นแบบชิ้นนี้ พบว่า ผู้ประเมินมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่ด้านสีสันทันอยู่ในระดับมากทุกรูปแบบ

3. ด้านเทคนิคการพิมพ์ กล่าวคือ ลวดลายมีความคมชัด สีพิมพ์มีความคงทนต่อการใช้งาน เลือกรูปการพิมพ์ได้เหมาะสมกับการใช้งาน ทั้งหมดนี้มีความสอดคล้องกับผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกมาใช้งานได้จริงในชีวิตประจำวันมาก เพราะผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกมาต้องใช้งานได้จริง เทคนิคการพิมพ์เปรียบเหมือนการถ่ายทอดลวดลายลงบนผ้าโดยตรงเพื่อสื่อสารลวดลายผ่านการมองและการใช้งาน พบว่า ผู้ประเมินมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่ด้านเทคนิคการพิมพ์อยู่ในระดับมากทุกรูปแบบ

4. ด้านวัสดุ กล่าวคือ ความเหมาะสมของเนื้อผ้าที่นำมาใช้ แม้พิมพ์มีความคงทนต่อการใช้งาน ความละเอียดของสีเมื่อสัมผัส ทั้งหมดนี้มีความสอดคล้องกับผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกมาใช้งานได้จริงในชีวิตประจำวัน วัสดุทุกอย่างที่ใช้ในการผลิตผ้าคลุมไหล่ต้องมีมาตรฐานที่เหมาะสมกับการใช้งาน พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่ด้านวัสดุอยู่ในระดับมากทุกรูปแบบ

5. ด้านประโยชน์ใช้สอย กล่าวคือ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวันง่ายต่อการดูแลรักษาและทำความสะอาด ทั้งหมดนี้มีความสอดคล้องกับผลิตภัณฑ์เมื่อใช้งานจริง เพราะผลิตภัณฑ์ต้องตอบโจทย์ผู้ใช้งานตามความเป็นจริง การดูแลรักษาจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นเมื่อผู้ใช้ปฏิบัติตามคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ด้วย พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่ด้านการออกแบบลายพิมพ์อยู่ในระดับมากในทุกูปแบบ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากการวิจัย การเลือกใช้ผ้าและสีของผ้ายังไม่เพียงพอและไม่หลากหลายต่อความต้องการของผู้บริโภค

2. ขั้นตอนการพิมพ์ลายผ้าลงบนผลิตภัณฑ์ การกดทับของสีลงบนผ้ายังไม่สม่ำเสมอ จึงทำให้ลายพิมพ์ไม่มีความชัดเจนตามแบบที่วางไว้

3. ขั้นตอนการผลิตผ้าคลุมไหล่สำเร็จ รูปแบบของผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่ยังไม่หลากหลาย และความคลาดเคลื่อนของสีพิมพ์ที่ไม่สม่ำเสมอเนื่องด้วยแรงกดทับที่ผู้ผลิตไม่คงที่

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเรื่องเทคนิคการพิมพ์ลายผ้าเพิ่มเติม เพื่อลดการผิดพลาดหรือสามารถแก้ไขงานพิมพ์ได้เมื่อเจอปัญหา

2. ควรศึกษารูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายหรือแปลกใหม่ เพื่อขยายกลุ่มผู้บริโภคและการตลาดให้มากขึ้น

3. วิจัยในครั้งต่อไปผู้วิจัยควรนำลายพิมพ์ที่ได้ไปผลิตหรือพิมพ์ลงบนผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดและเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ เช่น เสื้อผ้า หมวก กระเป๋า เป็นต้น เป็นการอนุรักษ์ศิลปะไทยและการพิมพ์แบบโบราณที่มีเอกลักษณ์น่าสนใจ

เอกสารอ้างอิง

การออกแบบลวดลาย. (2555). [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 24 สิงหาคม 2559, จาก <http://nachchasangpayab.com>.

กระทรวงวัฒนธรรม. (2558). สืบค้นเมื่อ 24 สิงหาคม 2559, จาก <https://issuu.com>.

กฤษฎา พินศรี และคณะ. (2536). ความสัมพันธ์ระหว่างลวดลายที่ปรากฏบนผ้าพิมพ์กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี กรณีศึกษาเฉพาะผ้าพิมพ์ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. (ภาควิชาโบราณคดี). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ขั้นตอนการออกแบบลวดลาย. (ม.ป.ป.). [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2560, จาก <http://netra.lpru.ac.th>.

เจดสีไทย. (2558). [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 24 สิงหาคม 2559, จาก <http://www.bagindesign.com>.

- ไทยรัฐออนไลน์. (2553). **โคมพิศตร**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 2 ตุลาคม 2559, จาก <http://www.thairath.co.th>.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2550). **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : วี.อินเตอร์ พรินท์.
- ประภัสสร โพธิ์ศรีทอง. (2558). **ประวัติผ้าพิมพ์**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 11 ตุลาคม 2559, จาก <http://www.komchadluek.com>.
- พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ. (2558). **ผ้าพิมพ์โบราณ**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 18 สิงหาคม 2559, จาก <http://www.praew.com>.
- พิสมัย รัตนวรรณ. (ม.ป.ป). **ศิลปะสมัยอยุธยา**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2559, จาก <https://www.gotoknow.org>.
- พงศศักดิ์ อภิขุโว. (2549). **ศึกษาบทบาทสื่อจิตรกรรมฝาผนังในการเผยแผ่พุทธธรรมในพระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีพระอุโบสถวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม วิทยาลัยนพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มาณพ อิศราเดช. (2527). **จิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยา สกุลช่างเพชรบุรีที่วัดใหญ่สุวรรณาราม วิทยาลัยนพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. (ภาควิชาโบราณคดี). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2527). **จิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยา**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 3 พฤศจิกายน 2559, จาก <http://www.era.su.ac.th>.
- ระบบการพิมพ์. (2550). [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 19 มีนาคม 2560, จาก <http://kanni.blogspot.com>.
- รุ่งทิพย์ อมรวิชรวงศ์. (2557). **เรื่องของสีพิมพ์ผ้า**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2559, จาก <http://www.skcolorchem.co.th>.
- รจนา จันทราสา และคณะ. (2553). **การศึกษาและพัฒนาเอกลักษณ์ลวดลายบ้านเชียงเพื่อประยุกต์ใช้กับผลิตภัณฑ์ผ้าแปรรูปพันท์บาติก เพื่อพัฒนารูปแบบเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจังหวัดอุดรธานี**. วิทยาลัยนพนธ์ปริญญาโท. คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

- วัดใหญ่สุวรรณาราม.** (2559). [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2560, จาก <https://th.wikipedia.org>.
- วรรณภา ณ สงขลา. (2535). **จิตรกรรมสมัยอยุธยา.** [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2559, จาก <http://www.era.su.ac.th>.
- วิมลรัตน์ ศรีจรัสสิน. (2550). **เทคโนโลยีสิ่งทอเบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : กราฟแมนเพรส.
- ศิลปะอยุธยา.** (ม.ป.ป). [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 11 ตุลาคม 2559, จาก <https://thaiart.wikispaces.com>.
- สรัญญา ภักดีสุวรรณ. (2553). **การศึกษาเรื่องการออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ของจังหวัดมหาสารคาม ในบริบทวัฒนธรรมร่วมสมัย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. (ภาควิชาศิลปกรรม). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สีพิมพ์ผ้า.** (2556). [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2560, จาก <http://www.12tees.com>.
- สุพริมพรินท์. (2553). **ประเภทของการพิมพ์.** [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 2 มีนาคม 2560, จาก <http://www.supremeprint.net>.
- สันติ เล็กสุขุม. (2550). **ศิลปะอยุธยา.** [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 22 สิงหาคม 2559, จาก <https://welovemuseum.wordpress.com>.
- สมเด็จพระสังฆราชแดงโม.** (ม.ป.ป). [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 9 เมษายน 2560, จาก <http://www.dharma-gateway.com>.
- อภิชาติ สนธิสมบัติ. (ม.ป.ป). **ทฤษฎีการทดสอบความคงทนของสี.** [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 4 ธันวาคม 2559, จาก <http://www.ttcexpert.com>.
- อัสสยา คงสิริ. (2553). **ไหมพัสดร์.** [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 24 พฤศจิกายน 2559, จาก <http://www.thairath.co.th>.
- Cotton 100%.** (2016). [online]. Retrieved from <http://www.zazio.co/th>, January 12, 2017
- Handicraft.** (2013). [online]. Retrieved from <http://www.shirtandbag-product.com>, December 12, 2016

**การพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก
โดยใช้กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ :
กรณีศึกษาโรงเรียนแม่ตะไคร้ อำเภอมะออน จังหวัดเชียงใหม่**

สำเนา หมิ่นแจ่ม¹, สายฝน แสนใจพรหม² และ วชิรา เครือคำอ้าย³

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50300

อีเมล: samnaocmru@gmail.com

²คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50300

อีเมล: koonfon3@gmail.com

³คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50300

อีเมล: ja-ou@hotmail.com

บทคัดย่อ

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ : กรณีศึกษาโรงเรียนแม่ตะไคร้ อำเภอมะออน จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาและศึกษาผลการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผู้ให้ข้อมูล คือ ครู ผู้บริหาร นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนแม่ตะไคร้ รวมจำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แนวการวิเคราะห์สถานการณ์ แบบสังเกตพฤติกรรมของครูและผู้บริหาร แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) ได้แผนการพัฒนาครูจำนวน 8 สัปดาห์ ทำให้ครูมีการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ เตรียมสื่อการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้า ครูผู้สอนมีการทดลองสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบรวมชั้น จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 2) หลังการเข้าร่วมโครงการ พบว่า ครูเกิดความตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และต้องการพัฒนาด้านเองในการจัดการเรียนรู้ ในส่วนของผู้บริหาร มีความตระหนักถึงความสำคัญของการเอาใจใส่ในการจัดการเรียนรู้ของครู มีความเข้าใจอันดีระหว่างผู้บริหารกับครูมากขึ้น ส่วนนักเรียนเห็นว่าครูมีสื่อการจัดการเรียนรู้หลากหลาย มีความน่าสนใจ มีความสนุกสนานในการเรียน นอกจากนี้ ผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียน

ให้ความสำคัญกับบุตรหลานของตน ครูมีสื่อการเรียนรู้ ครูรักและเมตตาต่อศิษย์

คำสำคัญ: การพัฒนาการจัดการเรียนรู้, โรงเรียนขนาดเล็ก, ชุมชนแห่งการเรียนรู้

**The Development of a Learning Management for
Small-Sized Schools Implementing Professional Learning
Community Approach : A Case study of Maetakrai School,
Mae On District, Chiang Mai Province**

Samnao Muenjaem¹, Saiphon Sanjaiprom² and Wachira Kruekam-ai³

¹Faculty of Education, ChaingMai Rajabhat University,
ChaingMai 50300, Thailand

E-mail: samnaocmru@gmail.com

²Faculty of Education, ChaingMai Rajabhat University,
ChaingMai 50300, Thailand

E-mail: koonfon3@gmail.com

³Faculty of Education, ChaingMai Rajabhat University,
ChaingMai 50300, Thailand

E-mail: ja-ou@hotmail.com

Abstract

A professional learning community (PLC) approach is implemented to develop a learning management for small-sized schools. A case study of the implementation of PLCs at small-sized schools was conducted at Maetakrai school, Mae On District, Chiang Mai Province. The purpose of this case study was to develop a learning management and examine the results on its development and the implementation of PLC at the small-sized school, Maetakrai school. The 20 key informants were the school administrator, schoolteachers, school students and their parents. The instruments employed to collect the data were situation analysis, behavior observation forms designed for the administrator and teachers, and indepth interviews. Content

analysis was used to analyze the data. The results revealed as follows; 1) Teacher development plan had been designed for eight weeks. Then, schoolteachers were able to prepare their learning management plans as well as learning course materials in advance. The teachers was trying planning learning management for four students in an inclusive classroom (100 percentage). 2) After their participation in the project was complete, the teachers have become aware of how important the development of a learning management has actually been. They also need to develop themselves in order to excel and augment their competencies in learning management. The school administrator realizes the importance of teachers' awareness of learning management. Both the administrator and teachers gain a better understanding simultaneously. The students viewed that their teachers have a variety of learning course materials; as well as, the materials make them interested and happy to learn. Furthermore, the parents gave their holistic views that the school places the importance of their children; the teachers not only have various course materials but also treat students with loves and mercies.

Keywords: developing learning management, small school, professional learning community

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศ และลดความเหลื่อมล้ำดังในประเด็นการพัฒนาหลักที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เกี่ยวกับการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำให้ความสำคัญกับการจัดบริการของรัฐที่มีคุณภาพทั้งด้านการศึกษาให้กับผู้ที่ด้อยโอกาสและผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่ห่างไกล รวมทั้งกระจายการจัดบริการภาครัฐให้มีความครอบคลุมและทั่วถึงทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) จากสถิติจำนวนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าปัจจุบันประเทศไทยมีโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จำนวน 30,406 โรงเรียน เป็นโรงเรียนระดับประถม 29,054 โรงเรียน ระดับมัธยม 2,361 โรงเรียน ศึกษาศาสตร์ 50 โรงเรียน และโรงเรียนพิเศษ 43 โรงเรียน สำหรับโรงเรียนระดับประถม มีโรงเรียนที่มีนักเรียนน้อยกว่า 120 คนจำนวน 14,397 โรงเรียน หรือเกือบครึ่งหนึ่งของโรงเรียนประถมทั้งหมด และมีนักเรียนน้อยกว่า 60 คนจำนวน 8,992 โรงเรียน มีนักเรียนน้อยกว่า 40 คนจำนวน 2,799 โรงเรียน (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2557) จากกลุ่มของโรงเรียนทั้งหมดนี้พบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก ประสบปัญหา ขาดอัตราากำลังครู ขาดแคลนงบประมาณ ขาดวัสดุอุปกรณ์ และได้รับทรัพยากรทางการศึกษาน้อยมาก ส่งผลให้ขวัญและกำลังใจของบุคลากรในโรงเรียนค่อนข้างต่ำ (สมศักดิ์ สุวชัย, 2550 : 1) งบประมาณไม่พอเพียงสำหรับการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ เพราะโรงเรียนจะใช้งบประมาณตามจำนวนหัวของนักเรียน เมื่อจำนวนนักเรียนน้อยงบประมาณที่ได้รับก็น้อยตามไปด้วย ทำให้มีปัญหาขาดแคลนทั้งครุภัณฑ์และอุปกรณ์การเรียนการสอนที่จำเป็น โดยเฉพาะการขาดแคลนหนังสือเรียน และสมุดแบบฝึกหัด เมื่อพิจารณาปัญหาคุณภาพการเรียนการสอนที่สำคัญ คือ การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิด ทั้งนี้เพราะโรงเรียนขนาดเล็กจะอยู่ห่างไกลความเจริญ มีครูไม่ครบชั้น คุณวุฒิและความถนัดของครูไม่ตรงกับวิชาที่สอน รวมทั้งปัจจัยอื่น ๆ ที่ไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน (พนมพร เผ่าเจริญ และคณะ, 2550 : 2) ส่งผลให้ผู้เรียนขาดโอกาสที่จะได้เรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เช่นคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ทั้งนี้ เพราะโรงเรียนขาดแคลนงบประมาณและขาดแคลนครูที่มีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีดังกล่าว นักเรียนบางส่วนถูกพ่อแม่ทิ้งให้อยู่กับปู่ย่าหรือกับตายายเพื่อไปทำงานในเมือง เด็กเหล่านี้จึงขาดการดูแลอย่างใกล้ชิดทั้งจากครอบครัวและจากครู ปัญหาดังกล่าว

ทั้งหมดทำให้เด็กที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนขนาดเล็กกลายเป็นเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา และเมื่อเติบโตขึ้นมาก็กลายเป็นกำลังคนที่ไม่มีความพของชาติหรือเป็นได้เพียงแรงงานไร้ฝีมือเท่านั้น (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2557)

จากการลงพื้นที่ศึกษาสภาพของโรงเรียนในเขตพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ พบว่า โรงเรียนบ้านแม่ตะไคร้ ตำบลทาเหนือ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ระยะทางจากอำเภอเมือง ถึงโรงเรียนประมาณ 50 กิโลเมตร การเดินทางก่อนถึงโรงเรียนเป็นถนนลาดชัน การเดินทางค่อนข้างลำบาก มีจำนวนนักเรียนในปีการศึกษา 2560 จำนวน 63 คน จัดเป็นโรงเรียนขนาดเล็กเช่นเดียวกัน มีครูผู้สอนจำนวน 3 คน เท่านั้น โดยเปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนประสบปัญหาการขาดแคลนสิ่งสนับสนุนต่าง ๆ เช่นเดียวกับปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็กดังที่กล่าวมาข้างต้น โรงเรียนมีครูไม่ครบชั้น ทำให้ประสบปัญหาการจัดการเรียนการสอน ที่ผ่านมโรงเรียนได้ใช้การสอนผ่านดาวเทียมจากโรงเรียนวังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นหลัก แต่ก็ยังประสบปัญหาเนื่องจากรายการในบางชั่วโมงไม่สอดคล้องกับบริบทของนักเรียน และนักเรียนไม่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองหากไม่มีครูอยู่ในห้องเรียน จากสภาพปัญหาของโรงเรียนที่ขาดแคลนครู จึงไม่สามารถพัฒนาครูด้วยวิธีการอบรมและนำครูออกจากห้องเรียนได้ จากการศึกษาผลการวิจัยของ ปรีชา ทินโนรส (2551) ได้เสนอแนะรูปแบบการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็กที่ครูไม่ครบชั้น โดยมีแนวทางว่า ควรจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการให้นักเรียนเรียนเป็นกลุ่ม หรือเรียนรวมชั้น มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ โดยผลดีของการจัดการสอนแบบเรียนรวม ทำให้มีปัญหอุปสรรคในการจัดการเรียนรวมอยู่ในระดับน้อย ทำให้มีความหลากหลายในกิจกรรม มีสื่อและอุปกรณ์ที่เพียงพอ เป็นการลดภาระงานครู ทำให้ผู้เรียนมีเพื่อนและสังคมใหม่ ๆ มากขึ้น ทำให้มีบรรยากาศใหม่ ๆ เกิดขึ้น (สมศักดิ์ สุวิชัย, 2550) โดยต้องมีการเตรียมการสอน ด้านการนิเทศการเรียนการสอนผู้บริหาร สถานศึกษา และครูใช้การนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร (ปรีชา ทินโนรส, 2551) สอดคล้องกับแนวทางการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยมีความเชื่อว่า หัวใจของการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนให้ดีขึ้นอยู่ที่การเรียนรู้ที่ฝังอยู่ในการทำงานของครูและนักการศึกษา (วิจารณ์ พานิช, 2555 : 139 - 155) สำหรับผลของการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นการเปลี่ยนบรรยากาศของโรงเรียน ช่วยให้สมาชิกทุกคนมีความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของ

โรงเรียน โดยมุ่งเน้นที่การเรียนรู้และบรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ ครูผู้สอนรวมทั้งสมาชิกทุกคนในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพได้ร่วมกันคิดหาวิธีการใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนรู้แล้วนำผลที่เกิดขึ้นมาปรึกษาหารือ หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน จะสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้และสมาชิกทุกคนจะเกิดการพัฒนา ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือสำหรับให้ครูรวมตัวกันเป็นชุมชน (Community) และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับการปฏิบัติการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนรวมทั้งพัฒนาวิชาชีพครู (เรวดี ชัยเชาวรัตน์, 8 : 2558) จากสภาพปัญหาดังกล่าวประกอบกับในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นอาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้เล็งเห็นสภาพปัญหาและความจำเป็นในการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก จึงจำเป็นที่จะต้องดำเนินการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อช่วยให้ครูปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอน โดยเริ่มต้นจากโรงเรียนตัวอย่างคือ โรงเรียนแม่ตะไคร้อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ และดำเนินการตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อท้องถิ่น ตามโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยง ประจำปีงบประมาณ 2560 ของเครือข่ายอุดมศึกษาภาคเหนือตอนบน ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) เพื่อให้เกิดการพัฒนาการจัดการศึกษาของท้องถิ่นได้ด้วยตนเองก่อให้เกิดการพัฒนาการศึกษาที่มีความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ : กรณีศึกษาโรงเรียนแม่ตะไคร้อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ : กรณีศึกษาโรงเรียนแม่ตะไคร้อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขนาดเล็ก ครอบคลุมการจัดการเรียนรู้ด้าน การวางแผนการจัดการเรียนรู้ กระบวนการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ กระบวนการวัดและประเมินผล สื่อการจัดการเรียนรู้

2. ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

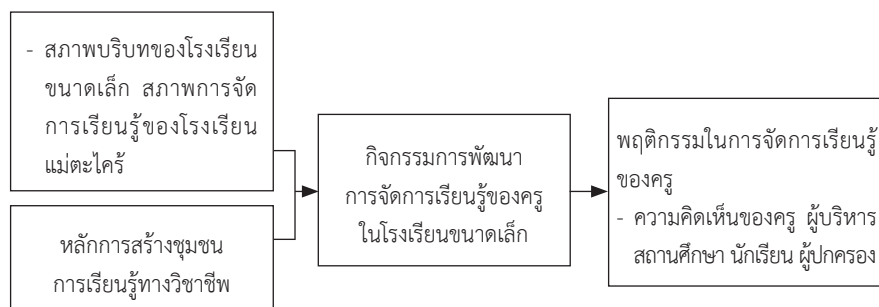
กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ครูโรงเรียนแม่ตะไคร้จำนวน 4 คน ผู้บริหารโรงเรียนแม่ตะไคร้จำนวน 1 คน นักเรียนโรงเรียนแม่ตะไคร้จำนวน 5 คน ผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 10 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา คือ แนวทางการจัดการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ : กรณีศึกษาโรงเรียนแม่ตะไคร้ อำเภอมะอ้อม จังหวัดเชียงใหม่

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ : กรณีศึกษาโรงเรียนแม่ตะไคร้ อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียดดังนี้

1. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1.1 วิเคราะห์สถานการณ์

ผู้วิจัยดำเนินการจัดประชุมร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและนักเรียนโรงเรียนแม่ตะไคร้ เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันความต้องการของชุมชนและโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

1.2 ออกแบบแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนแม่ตะไคร้

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการศึกษาสภาพปัญหาการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ได้จากการวิเคราะห์สถานการณ์ มาวิเคราะห์ข้อมูล ประมวลผลการศึกษาสภาพปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาครู สังเคราะห์หัวข้อกิจกรรมและกำหนดกิจกรรมการพัฒนาเป็นเวลา 8 สัปดาห์

1.3 ดำเนินการพัฒนาตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้

ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้ระหว่างวันที่ 15 มีนาคม 2560 ถึงวันที่ 30 กรกฎาคม 2560

1.4 นิเทศติดตาม

สำหรับการนิเทศติดตามนั้นนักวิจัย และผู้บริหารได้ทำการนิเทศติดตามทุกระยะของการดำเนินงานของครู ในรูปแบบของ Coaching & Mentoring

1.5 จัดเวทีเผยแพร่

ครู ผู้บริหาร ได้ดำเนินการจัดเวทีเผยแพร่ โดยเชิญคณะกรรมการสถานศึกษาและตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนมาร่วมชมการนำเสนอผลการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่โรงเรียนแม่ตะไคร้

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครูผู้สอนจำนวน 4 คน ผู้บริหารจำนวน 1 คน นักเรียนจำนวน 5 คน ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 10 คน รวมจำนวน 20 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

- 1) แนวการวิเคราะห์สถานการณ์
- 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นหลังจากการเข้าร่วมโครงการพัฒนา สำหรับผู้บริหาร ครู นักเรียนและตัวแทนผู้ปกครอง เป็นแบบปลายเปิด
- 3) แบบสังเกตพฤติกรรมของครูและผู้บริหารในการเข้าร่วมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เนื้อหาจัดหมวดหมู่ผลการสังเกตพฤติกรรมของครูและผู้บริหาร สถานศึกษา ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับความคิดเห็นหลังจากการเข้าร่วมโครงการพัฒนา

ผลการวิจัย

ผลการศึกษางานวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ : กรณีศึกษาโรงเรียนแม่ตะไคร้ อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา ได้ผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. ผลการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ : กรณีศึกษาโรงเรียนแม่ตะไคร้ อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา

จากการวิเคราะห์สถานการณ์ พบว่า โรงเรียนบ้านแม่ตะไคร้เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ที่มีครูผู้สอนไม่ครบชั้น แผนการจัดการเรียนรู้เป็นแผนรวม ไม่มีแผนรายชั่วโมง นักเรียนขาดการคิดวิเคราะห์เพราะจัดการเรียนการสอนผ่านดาวเทียมจากโรงเรียนไกลกังวล หัวหิน เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น ครูจึงลงความเห็นว่าการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบรวมชั้นได้แนวทางและกิจกรรมดังนี้

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

ตารางที่ 1 แสดงการนำกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้มากำหนดหัวข้อกิจกรรม และกิจกรรมการพัฒนา

สัปดาห์ที่	วิธีการที่ใช้ ในกิจกรรม การพัฒนา	กิจกรรมการพัฒนา	การใช้ชุมชน การเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในโรงเรียน
1	ประชุมเชิงปฏิบัติการ	ครูแจ้งความต้องการในการพัฒนา การจัดการเรียนรู้ คัดเลือกแผน การจัดการเรียนรู้ มาพูดคุยกัน โดยมีนักวิจัยและผู้บริหารเป็น พี่เลี้ยง	การพัฒนาบทเรียน ร่วมกัน (Lesson Study)
2	ปฏิบัติการจัดสร้าง แผนการจัดการเรียนรู้	ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ให้คำปรึกษา แนะนำเบื้องต้น ครูเสนอให้มี อาจารย์มหาวิทยาลัยเป็น coach ครูเข้ากลุ่มกันเพื่อเป็นคู่ buddy สังเกตการสอน	Lesson Study Coaching & Mentoring
3	ประชุมเชิงปฏิบัติการ	นำเสนอผลการจัดสร้างแผน การจัดการเรียนรู้ สะท้อนคิด ผลการดำเนินงาน แก่ coach	Lesson Study Coaching & Mentoring
4	ประชุมเชิงปฏิบัติการ	นำเสนอผลการจัดสร้างสื่อการจัด การเรียนรู้ coach ให้คำปรึกษา แนะนำ	Coaching & Mentoring
5 - 6	ปฏิบัติภาคสนาม	นำแผนการสอนไปทดลองใช้ โดยให้คู่ buddy เปลี่ยนกันสังเกต การสอน ผู้บริหารและนักวิจัย สังเกตการสอน จดบันทึกสะท้อนคิด 2 ครั้ง	Lesson Study Coaching & Mentoring

ตารางที่ 1 แสดงการนำกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้มากำหนดหัวข้อกิจกรรม และกิจกรรมการพัฒนา (ต่อ)

ลำดับที่	วิธีการที่ใช้ ในกิจกรรม การพัฒนา	กิจกรรมการพัฒนา	การใช้ชุมชน การเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในโรงเรียน
7	ประชุมเชิงปฏิบัติการ	แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเสนอ ผลการสอนของครู นักวิจัยที่เป็น พี่เลี้ยงเสนอผลการสังเกตการสอน	Lesson Study Coaching & Mentoring
8	จัดเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้	แลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการสอน ให้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา และตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน	

ลำดับที่ 1 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ใช้การศึกษาค้นคว้า (Lesson Study) ให้ครูได้สะท้อนถึงการสอนของตนเอง และผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้น คัดเลือกแผนการจัดการเรียนรู้มาพูดคุยกัน นำปัญหาวิเคราะห์ หาสาเหตุ และวิเคราะห์ หาแนวทางการแก้ไข โดยมีนักวิจัยและผู้บริหารเป็นพี่เลี้ยง โดยพบว่า ครูจัดการเรียนการสอน โดยการสอนผ่านดาวเทียมจากโรงเรียนไกลกังวล หัวหินเป็นหลัก แต่ก็ยังประสบปัญหา เนื่องจากบางชั่วโมงไม่สอดคล้องกับบริบทของนักเรียน และนักเรียนไม่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง จำนวนครูไม่เพียงพอ ครูเหนื่อยล้า เพราะต้องคอยดูแลนักเรียนจำนวน 2 ห้อง ในคราวเดียวกัน ครูบางคนและบางชั่วโมงได้นำนักเรียนมานั่งรวมในห้องเดียวกัน แต่สอนเนื้อหาแตกต่างกัน ทำให้นักเรียนขาดความสนใจ และไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควร คณะครูจึงมีความประสงค์ที่จะพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้แบบรวมชั้น นักวิจัยและผู้บริหารมีหน้าที่อำนวยความสะดวกและกระตุ้นคำถาม ให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน

ลำดับที่ 2 ครูทำการคัดเลือกครูที่ไว้วางใจและเข้าใจกันเพื่อแลกเปลี่ยนกันสังเกต การสอนและร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในขั้นตอนการวางแผน แต่เนื่องจากครูมีจำนวน 3 ท่าน จึงให้ครูทั้ง 3 ท่านได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้นอกชั้นเรียน

ส่วนผู้ที่ทำหน้าที่สังเกตการสอนคือ ผู้บริหารสถานศึกษา โดยมี อาจารย์ประจำ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มาเป็น coach

สัปดาห์ที่ 3 ครูนำเสนอผลการจัดสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบรวมชั้น สะท้อนคิด ผลการดำเนินงาน แก่ coach ปรับปรุงแก้ไข

สัปดาห์ที่ 4 นำเสนอผลการจัดหาสื่อการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม หลังจากนั้น coach ให้คำปรึกษา แนะนำ

สัปดาห์ที่ 5 - 6 นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้โดยให้ผู้บริหารสังเกต การสอน และนักวิจัยสังเกตการสอน จัดบันทึกสะท้อนคิด หลังจากการจัดการเรียนรู้ ครู ผู้บริหาร มาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยผู้บริหารเป็น coach ป้อนคำถามกระตุ้นให้ครู ได้เล่าถึงผลการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ผู้บริหารทำหน้าที่ ให้กำลังใจ ให้คำแนะนำแบบ กัลยาณมิตร นักวิจัยทำหน้าที่หนุนเสริม โดยครู 1 ท่าน จะได้รับการสังเกตการณ์สอนจำนวน 2 ครั้ง

สัปดาห์ที่ 7 ประชุมเชิงปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเสนอผลการจัดการเรียนรู้ ของครูและแบ่งปันประสบการณ์ให้แก่กัน นักวิจัยที่เป็นพี่เลี้ยงเสนอผลการสังเกตการสอน

สัปดาห์ที่ 8 จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้นำเสนอผลการสอนให้แก่ คณะกรรมการ สถานศึกษา และตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนได้ทราบถึงผลการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ แบบรวมชั้น

2. ผลการใช้กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กโดย : กรณีศึกษาโรงเรียนแม่ตะไคร้ อำเภอแม่ออน จังหวัด เชียงใหม่ พบว่า ได้ผลการพัฒนาดังนี้

2.1 ผลการสังเกตพฤติกรรมของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนมีการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมในการจัดการเรียนรู้ คือ ครูมีการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ เตรียมสื่อประกอบ การจัดการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้า ครูผู้สอนมีการทดลองปรับแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 โดยมีรายละเอียด คือ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 ได้ทำการทดลองจำนวน 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา หน่วยการเรียนรู้เรื่อง การส่งเสริมสุขภาพ และหน่วยการเรียนรู้โรคน่ารู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง My self และหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง My family และกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

หน่วยการเรียนรู้เรื่อง วิถีธรรมวิถีพุทธ การบริหารเจริญปัญญา ส่วนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 5 ได้ทำการทดลองจำนวน 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง สถิติและความน่าจะเป็น

2.2 ครูมีความรู้สึกระหนักใจในความสำเร็จของการพัฒนาการเรียนรู้ และต้องการพัฒนาปรับปรุงตนเองในการจัดการเรียนรู้ มีความรู้สึกระหนักใจกับวิธีการพัฒนา

2.2 ผู้บริหารมีความตระหนักถึงความสำคัญของการเอาใจใส่ในการจัดการเรียนรู้ของครู มีความเข้าใจอันดีระหว่างผู้บริหารกับครูมากขึ้น และควรพัฒนาครูให้มีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้มากขึ้น

2.3 นักเรียนมีความคิดเห็นว่า ครูมีสื่อการจัดการเรียนรู้หลากหลาย การจัดการเรียนรู้ของครูมีความน่าสนใจ ได้เรียนร่วมกัน มีความสนุกสนานในการเรียน

2.4 ผู้ปกครอง ตีใจที่โรงเรียนให้ความสำคัญกับบุตรหลานของตน ครูมีสื่อการเรียนรู้ทำให้เด็กเรียนสนใจ ครูรักและเมตตาต่อศิษย์

อภิปรายผล

ผลการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ : กรณีศึกษาโรงเรียนแม่ตะไคร้ อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผล ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. จากการวิเคราะห์สถานการณ์ พบว่า โรงเรียนบ้านแม่ตะไคร้เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีสภาพปัญหาสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมศักดิ์ สุวิชัย (2550) และพัฒนา สีหาม (2553) ที่พบสภาพปัญหา ครูผู้สอนไม่ครบชั้น แผนการจัดการเรียนรู้เป็นแผนรวม ไม่มีแผนรายชั่วโมง งบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาที่ได้รับน้อยมาก ขวัญและกำลังใจของบุคลากรในโรงเรียนค่อนข้างต่ำ นักเรียนขาดการคิดวิเคราะห์เพราะเรียนตาม DLTV เป็นส่วนใหญ่และขาดการควบคุมดูแลจากครูผู้สอน โดยหลังจากการร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการโดยใช้ กระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ในการวิเคราะห์ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบรวมชั้นโดยใช้กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ทำให้สมาชิกในโรงเรียนได้ร่วมกันเพื่อเปลี่ยนแปลงและพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน ทำให้

เกิดความเข้าใจกันเพราะสมาชิกได้เข้า (เรวดี ชัยเขาวรัตน์, 8 : 2558) เป็นการเปลี่ยนบรรยากาศของโรงเรียน ช่วยให้สมาชิกทุกคนมีความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของโรงเรียน โดยมุ่งเน้นที่การเรียนรู้และบรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ ครูผู้สอนรวมทั้งสมาชิกทุกคนในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพได้ร่วมกันคิดหาวิธีการใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนรู้แล้วนำผลที่เกิดขึ้นมาปรึกษาหารือ หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน จะสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้และสมาชิกทุกคนจะเกิดการพัฒนา ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือสำหรับให้ครูรวมตัวกันเป็นชุมชนและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนรวมทั้งพัฒนาวิชาชีพครู นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พัฒนะ สีหาม (2553) พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และการจัดกระบวนการเรียนรู้มีผลต่อคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็ก ดังนั้น การนำกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก

2. ผลการใช้กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กโดย : กรณีศึกษาโรงเรียนแม่ตะไคร้ อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ครูผู้สอนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการจัดการเรียนรู้ คือ ครูมีการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ เตรียมสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้า ครูผู้สอนมีการทดลองปรับแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ผู้บริหารเกิดความตระหนักในการดูแลเอาใจใส่ในการจัดการเรียนรู้ของครู ผู้บริหารมีความเข้าใจครูมากขึ้น และจะจัดให้มีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างสม่ำเสมอ สำหรับนักเรียนเห็นว่าครูมีสื่อการจัดการเรียนรู้หลากหลาย การจัดการเรียนรู้ของครูมีความน่าสนใจ นักเรียนได้เรียนร่วมกัน มีความสนุกสนานในการเรียน ผู้ปกครองมีความเห็นว่า ดีใจที่โรงเรียนให้ความสำคัญกับบุตรหลานของตน ครูมีสื่อการเรียนรู้ทำให้นักเรียนสนใจ ครูรักและเมตตาต่อศิษย์ ทั้งนี้ เนื่องจากกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ทำให้ครูได้สะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ได้ปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้ โดยวางแผนการจัดการเรียนรู้แบบรวมชั้นอย่างแท้จริง เริ่มตั้งแต่กระบวนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ ที่มีการเขียนที่ชัดเจนและมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเพื่อปรับปรุงพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ มีการดำเนินการสร้างสื่อการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเนื้อหา มีการจัดเตรียมไว้ล่วงหน้า ตลอดจนมีการสังเกตการสอน และ

สะท้อนผลการสอน โดยผู้บริหารสถานศึกษาและนักวิจัยอย่างเป็นกัลยาณมิตร จึงทำให้การจัดการเรียนรู้ของครูมีความน่าสนใจ ผู้เรียนมีความสุขสนุกสนาน โดยสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปรีชา ทินโนรส (2551) ได้เสนอแนะรูปแบบการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็กที่ครูไม่ครบชั้น โดยมีแนวทางว่า ควรจัดการเรียนแบบรวมชั้น มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ โดยผลดีของการจัดการสอนรวมชั้นสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมศักดิ์ สุวิชัย (2550) ที่พบว่า ในการจัดการเรียนรู้แบบรวมชั้นเกิดปัญหาอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับน้อย ทำให้มีความหลากหลายในกิจกรรม มีสื่อและอุปกรณ์ที่เพียงพอ เป็นการลดภาระงานครู ทำให้ผู้เรียนมีเพื่อนและสังคมใหม่ ๆ มากขึ้น ทำให้มีบรรยากาศใหม่ ๆ เกิดขึ้น จึงทำให้ทั้งครู ผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ได้รับถึงผลดีของการจัดการเรียนรู้แบบรวมชั้น ตลอดจนผู้ปกครองที่ได้รับทราบถึงผลและความพยายามในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

จากการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ : กรณีศึกษาโรงเรียนแม่ตะไคร้ อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรศึกษาสภาพบริบทของสถานศึกษาก่อนการใช้กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

1.2 ในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ควรทำการศึกษาและทำความเข้าใจกระบวนการเทคนิคการจัดกิจกรรม เช่น การศึกษาบทเรียนร่วมกัน จัดตปัญหา กระบวนการชี้แนะ และการเป็นพี่เลี้ยง เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับส่งเสริมและพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

2.2 ควรมีการทำวิจัยในการเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครู

2.3 ควรมีการทำวิจัยในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

2.4 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

2.5 ควรมีการศึกษาแนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

เอกสารอ้างอิง

- ปรีชา ทินโนรส. (2551). การนำเสนอรูปแบบการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ครูไม่ครบชั้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 4. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- พนมพร เผ่าเจริญ และคณะ. (2550). การพัฒนากระบวนการเครือข่ายการพัฒนาครูด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียนที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้โดยการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดนครสวรรค์. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- พัฒนา สีหาม. (2553). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- เรวดี ชัยเขารัตน์. (2558). วิถีสร้างครูสู่ศิษย์ : ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ : เอกสารประมวลแนวคิดและแนวทางพัฒนาวิชาชีพครูสำหรับคณะทำงานโครงการพัฒนาระบบกลไกและแนวทางการหนุนเสริมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาผู้เรียน. กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2557). ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กที่ต้องเร่งรัดแก้ไข. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/Prof.SombatThamrongthanyawong/posts/787389251302068> (10 มิถุนายน 2560)
- สมศักดิ์ สุวิชัย. (2550). สภาพการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรคในการจัดการเรียนรวมของโรงเรียนขนาดเล็ก : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดคลองนาพง ตำบลผาจุ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 - 2564 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สืบค้นจาก http://www.nesdb.go.th/ewt_news.php?nid=6420 (18 มีนาคม 2560)

ปริทัศน์วรรณกรรมไทยภาคใต้ เรื่อง สุทธิกรรมชาดก

สืบพงศ์ ธรรมชาติ

อาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๑๖๐

อีเมล: tsuebpon@wu.ac.th

สุทธิกรรมชาดก เป็นวรรณกรรมไทยภาคใต้ที่แต่งมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 แห่งบรมราชจักรีวงศ์ ผู้แต่งคือพระอุดมปิฎก (เปรียญ 9 ประโยค) เป็นชาวจังหวัดพัทลุง เข้าสู่มณเฑียรบาลวัดตั้งแต่วัยหนุ่ม ได้ศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างแตกฉานในสำนักเรียน มีชื่อเสียงทางพระพุทธศาสนาทั้งในจังหวัดพัทลุงและจังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนั้น ชื่อสถานที่ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องนี้จึงมีทั้งในจังหวัดพัทลุงและจังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น วัดสนทรา วัดประจิม วัดชายนคลง และวัดชายนา เป็นต้น วัดสองวัดหลังอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้แต่งวรรณกรรมเรื่องสุทธิกรรมชาดกเป็นพระผู้ใหญ่ที่มีชื่อเสียงในยุคนั้น ได้แต่งวรรณกรรมเรื่องต่าง ๆ ไว้มากมายเรื่องซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเป็นหลัก ผลงานสำคัญยิ่งที่เป็นที่รู้จักกันในการพระพุทธศาสนา คือ การถวายพระพรแด่พระเจ้าอยู่หัว หรือถวายอดิเรก ประวัติน่าสนใจในสมัยรัชกาลที่ 4 เมื่อพระภิกษุฉันภัตตาหารแล้วซึ่งเป็น ภัตตาหารที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวถวาย แต่บทถวายอดิเรกหรือถวายพระพรไม่มี มาก่อน พระอุดมปิฎกในฐานะพระที่มีชื่อเสียงและมหาเปรียญ 9 ประโยค จึงถวายอดิเรก หรือถวายพระพรแบบปฏิภาณว่า “... อดิเรกวสสสดี ชิวตุ. อดิเรกวสสสดี ชิวตุ. อดิเรก วสสสดี ชิวตุ. ทีฆายุโก โหตุ อโรโค โหตุ. ทีฆายุโก โหตุ อโรโค โหตุ. สุขีโต โหตุ (พระนาม พระมหากษัตริย์) สิทธิกิจจํ สิทธิกมมํ สิทธิลาโภ โชโย นิจจํ (พระนามพระมหากษัตริย์) ภาตุ สัพพทา. ขอถวายพระพร” การถวายอดิเรกดังกล่าวดังกล่าวจึงมีมาตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

วรรณกรรมสุทธธรรมชาดกฉบับที่พระอุดมปิฎกแต่งขึ้นมีการจัดพิมพ์หลายครั้ง ทั้งฉบับพิมพ์ที่จังหวัดพัทลุงและที่จังหวัดสงขลา ฉบับพิมพ์ที่จังหวัดสงขลาที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา (ปัจจุบันมหาวิทยาลัยทักษิณ) ได้จัดพิมพ์ขึ้นตามอักขรวิธีเดิม คือ อักขรวิธีไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น สมัยรัชกาลที่ 4 ในสมัยรัชกาลที่ 4 เป็นสมัยที่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยมีความเจริญรุ่งเรืองอย่างยิ่ง พระองค์ทรงเห็นว่าพระภิกษุมอญปฏิบัติสมณกิจได้สมบูรณ์ จึงทรงตั้งพระพุทธศาสนาธรรมยุติกนิกายขึ้นมาในประเทศไทย วรรณกรรมเรื่องสุทธธรรมชาดกก็ได้เกิดขึ้นในสมัยแห่งความรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในช่วงนี้ ทั้งนี้ปัจจัยสำคัญ คือ พระองค์ทรงเป็นนักพุทธศาสนาที่สำคัญยิ่งของประเทศสยาม ในสมัยนั้น พระองค์ผนวชในร่มผ้ากาสาวพัสตร์เป็นเวลาหลายพรรษามาก วรรณกรรมไทยภาคใต้เรื่องสุทธธรรมชาดกฉบับพิมพ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา หรือวิทยาลัยวิชาการศึกษาสงขลา ก่อนจะเปลี่ยนชื่อมานั้น ต้นฉบับ หนังสือบุด หรือสมุดข่อย เป็นของวัดมณีนิมิตวาส จังหวัดสงขลา ในการจัดพิมพ์อาจารย์สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (ตำแหน่งในขณะนั้น) หัวหน้าภาควิชาภาษาไทย ได้ทำเชิงอรรถอธิบายคำเก่าบางคำ และอื่น ๆ ที่เห็นว่ายากต่อความเข้าใจ ทำให้ผู้อ่านมีความสะดวกในการอ่านหนังสือเก่าเล่มนี้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังมีต้นฉบับที่เป็นหนังสือบุดขาว (สมุดข่อยสีขาว) แพร่กระจายอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดพัทลุง และจังหวัดสุราษฎร์ธานีอีกด้วย อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการพิมพ์ยืดอกขรวิธีไทยเก่าก่อนมีปัญหามากและก่อนมีพจนานุกรม พ.ศ. 2493 ดังนั้น การเขียนจึงเขียนตามเสียงที่ออกหรือตามที่ผู้เขียนในสมัยนั้นมีความรู้ เช่น เดือน คือเดิน มยย คือเมีย และสรวณนะคคคือสรวรรค เป็นต้น ผู้อ่านจึงต้องใช้ความพยายามในการอ่านวรรณกรรมเก่าของบรรพชนไทยภาคใต้เรื่องนี้พอสมควร ดังตัวอย่าง

๑ ยอกรเกยเกษ	จำหนงจเงตน์	นอบนบพมุล
พระจอมมกฏ	ยิงมะนุษย์อสูร	ทั่วไทรยโลกมุล
๑ คุณาอะเหนก	กรุณาเนก	แก่สรพลัตตา
อันหลวงวณเวียน	ด้วยโลภเจตนา	ข้องในราคา
๑ ยกเรือผู้สัตว์	จากตณหารัด	ให้ได้มคผล
พันอวิชา	เปนอาริยะบุคคล	พระคุณเลิศล้ำ
		อยู่เกล้าเกศา

	๑ สุทธิกำชาฎก	ข้าขอยอยก	พระบาลีลัง	
ไว้ให้เป็นบุญ	ผู้ใดใจปลง	รัฐธรรมนูญสงฆ์	จักสุขสวัสดิ์	สุทธิกำชาฎก

วรรณกรรมเรื่องสุทธิกรรมชาดกได้เค้าเรื่องในการแต่งจากนิทานชาดกเรื่อง “มิตตามิตชาดก” ซึ่งมีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับการคบมิตร (เพื่อน) และมีความสอดคล้องกับเรื่อง “ทุกัมมานิกชาดก” ในปัญญาสาชาดก วรรณกรรมชาดกของภาคเหนือ

การตั้งชื่อว่า “สุทธิกรรมชาดก” นั้น คงเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของ พระอุดมปิฎก พระมหาเปรียญ 9 ประโยค ด้วยเห็นว่า พระเอกในเรื่องเป็นผู้ที่มีความบริสุทธิ์ ทั้งใจและกาย เป็นผู้ที่ไม่มัวหมองเล่ห์เหลี่ยมกลโกงใด ๆ กับทุกคนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตและการดำรงอยู่ในสังคม ชื่อสุทธิกรรมชาดกเป็นชื่อที่น่าสนใจและจูงใจให้อ่านเพราะผู้ที่เห็น หรือได้ยินชื่อเรื่องทำให้อยากรู้ว่าความบริสุทธิ์ของการกระทำหรือพฤติกรรมของพระเอก ในเรื่องนี้เป็นอย่างไร ในที่สุดเมื่ออ่านจบก็จะได้คำตอบว่า สุทธิกรรม มีความบริสุทธิ์อย่างไร

เนื้อเรื่องมีว่า สุทธิกรรม เป็นบุตรชายของกณภูมิ (คนจนที่ร่ำรวยขึ้นมา) และ กำพารามารดา บิดาสอนสุทธิกรรมตั้งแต่เริ่มเข้าสู่วัยหนุ่มว่า ต้องไม่คบคน 4 จำพวก คือ 1. ศิษย์ร้ายครู 2. ชายสามโบสถ์ 3. หญิงหม้ายสามผัวหย่า 4. ผู้นำไร้ความยุติธรรม เมื่อบิดาสันชีวิตทรัพย์สมบัติก็ได้กับสุทธิกรรมทั้งหมดด้วยเป็นบุตรเพียงคนเดียว สุทธิกรรม ต้องการพิสูจน์คำสอนของบิดาว่าจะเป็นจริงหรือไม่ จึงคบคนทั้ง 4 จำพวก ตามลำดับ ศิษย์ร้ายครู คือ ผู้ที่เร่เรียนวิชาต่าง ๆ กับครูหลายสำนักวิชาแต่ไม่สำเร็จการศึกษาสักแห่งเดียว เป็นผู้ที่ไม่เอาใจใส่ในการเรียน มีความซี้เกียจเห็นแก่ตัว ชายสามโบสถ์ คือ ผู้ชายที่บวชเรียน 3 โบสถ์ (3 วัดในเรื่องนี้หมายถึงวัดในพระพุทธศาสนา กล่าวถึง วัด 3 วัด) แม้จะบวชเรียน 3 แห่ง แต่ไม่มีความรู้ทางธรรมะ เอาประโยชน์ส่วนตนสถานเดียว ไม่เคยเอื้อเฟื้อ สุทธิกรรม ใด ๆ ทั้งสิ้น เอาเปรียบทุกอย่างและซี้เกียจ เห็นได้เพราะอยู่บ้านสุทธิกรรม เช่นเดียวกับ ศิษย์ร้ายครูและหญิงหม้ายสามผัวหย่า คือ ผู้หญิงที่ถูกสามีขอยหย่าถึง 3 คน 3 ครั้ง เพราะ มีความบกพร่องด้วยประการต่าง ๆ ผู้หญิงดังกล่าวมีความต้องการทางเพศสูง ให้ทำผู้ชาย เปิดทางให้ผู้ชายทุกคนที่ใกล้ชิด ซี้เกียจ เอาแต่นอน และปรุงอาหารไม่เป็น ชาดลักษณะของความ เป็นสตรีแม่บ้าน

บทร้อยกรองกล่าวถึงหญิงหม้ายสามผัวหายอย่างน่าสนใจ เช่น

๑ หญิงใดถ้าผัวยา	ชายนิราถึงสามครั้ง
เจ้าอย่าจิตรต่อตั้ง	ร่วมรั้วเรือนจักฉิบหาย
.....	
๑ ถ้าหม้ายถึงสามผัว	พ่อเร่งกลัวอย่าอาไสย
แม่นมานอนอยู่ใน	เรือนเราแล้วเร่งหนีเสีย
๑ เจ้าอย่าได้พิศวาด	อือบวาทร์ค่าหาเบี้ย
ถ้าใครเลี้ยงเป็นเมีย	มีแต่ทุกข์กับเชิญใจ

ผู้นำไร้ความยุติธรรม คือ ผู้นำที่ไม่มีความเที่ยงธรรมในการปกครอง ผู้อยู่ในความปกครองมีความลำบากใจ สิ่งทีพิสูจน์ผู้นำในเรื่องนี้คือ สุทธิธรรมแกลังลักหงส์ของ พระราชาแล้วไปซ่อนไว้ในที่รโหฐาน ให้คนใช้ประกาศว่าตนลักหงส์พระราชา ต่อมาพระราชาบอกให้ทหารโฆษณาว่า ถ้าใครบอกเบาะแสผู้ลักหงส์พระราชาได้จะให้รางวัลทองเท่าลูกฟัก หรือลูกขี้พรี้า ตอนนั้นชายสามโบสถ์ ศิษย์ร้ายครู และหญิงหม้ายสามผัวหายมาอยู่รวมกันที่บ้านของสุทธิธรรม เมื่อได้ยินว่าจะได้รางวัลมากขนาดนั้นก็เกิดความโลภเห็นแก่ได้ ทั้ง 3 คน จึงปรึกษาคบคิดกันเพื่อจะได้ทองก้อนใหญ่ จึงบอกทหาร ทหารจึงจับสุทธิธรรมไปถวาย พระราชา เมื่อไปถึง พระราชาสั่งประหารชีวิตทันทีโดยมิได้มีการสอบสวนหาข้อเท็จจริง เมื่อทหารและเพชรฆาตพาตัวจะไปประหารนอกกำแพงเมือง นายประตูทั้งสี่ทิศไม่ยอมเปิดประตูให้ ด้วยการอ้างว่าค่าแล้วเป็นประเพณีที่ปฏิบัติกันมาห้ามใครออกจากประตูวัง อีกทั้งไม่มีประเพณีมาก่อนว่าประหารชีวิตคนตอนกลางคืน นายประตูแต่ละประตูเล่าให้กัน ให้เพชรฆาตและทหารฟัง เช่น ฟังพอนกับขาวนา นกเหี่ยวกับนายพราน และเจ้าหญิงกับสุนัข เป็นต้น ฟังพอนกับขาวนา เนื้อความว่า ขาวนาเลี้ยงฟังพอนตั้งแต่เล็ก ๆ เหมือนลูก เมื่อฟังพอนโตขึ้นช่วยดูแลลูกขาวนาเมื่อขาวนาไปทำนา วันหนึ่งงูเห่าเข้ามาที่ลานบ้าน น่องคลานอยู่ ฟังพอนเห็นงูเห่ากัดน้อง จึงกัดงูเห่าตาย เมื่อขาวนากลับมา ฟังพอนวิ่งเข้าไปรับและร้องไห้ จะบอกแต่พูดภาษาคนไม่ได้จึงส่งเสียงจืดจืดตามภาษาฟังพอน ขาวนาสามิภรรยาเห็นลูกนอนนิ่งคิดว่าฟังพอนกัดลูกเสียชีวิตแล้ว จึงตีฟังพอนตาย แล้วจึงไปยกวาง ลูกขึ้น เมื่อยกวางลูกขึ้นก็เห็นงูเห่าถูกกัดเป็นท่อน ลูกนอนทับอยู่ จึงได้รู้ว่าฟังพอนช่วยเหลือน้องแต่ไม่ทัน สามิภรรยาจึงได้รู้ว่าลูกเสียชีวิตเพราะถูกงูเห่ากัด ดังนั้น ขาวนาสามิภรรยาจึงเสียทั้งลูกและฟังพอนไป เพราะไม่ได้พิจารณาให้ดีเสียก่อนที่จะพาอะไรลงไป

เมื่อนายประตูลีทิดไม่เปิดประตูทหารและเพชฌฆาตก็พาสุทธิธรรมกลับไปเฝ้าพระราช และกราบทูลเรื่องที่นายประตูลีไม่ยอมเปิดประตูให้ พร้อมกับกราบทูลเหตุผลและนิทาน ที่นายประตูลีเล่าประกอบ พระราชาได้ทรงคิดพิจารณาจึงถามความจริง และได้รู้ว่าสุทธิธรรม ลักหังสไปแต่ไม่ได้ฆ่า เพียงแต่ต้องการทดลองพระราชว่า เป็นผู้มีความเฉลียวฉลาดและมีความยุติธรรมหรือไม่ ด้วยความเฉลียวฉลาดและเป็นนักปราชญ์ของสุทธิธรรม พระราชา จึงขอให้อยู่เป็นราชบัณฑิตประจำราชสำนัก สุทธิธรรมไม่รับตำแหน่ง แม้พระราช จะแบ่งเมืองให้ปกครองครึ่งหนึ่งก็ตาม เมื่อเอาหังสคืนให้พระราชแล้วสุทธิธรรม ก็เดินทางออกจากเมืองจะไปอยู่ที่เมืองอื่น เพราะเห็นว่าพระราชไม่มีความยุติธรรมและ ขาดวิจรรย์ญาณ ระหว่างเดินทางได้นอนหลับได้ต้นไม้ มีราชรถมาเกยเพราะเจ้าเมือง เมืองหนึ่งไม่มีพระราชโอรส จึงใช้วิธีปล่อยม้าอุปการ สุทธิธรรมจึงได้เป็นเจ้าเมืองของ อีกเมืองหนึ่ง

สุทธิธรรมได้ข้อสรุปว่า คำสอนของบิดาที่ไม่ให้คบมิตร 4 จำพวก คือ ชายสามโบสถ์ ศิษย์ร้ายครู หญิงหม้ายสามผัวหยาและพระราชหรือผู้นำไร้ความยุติธรรมเป็นสิ่งที่ถูกต้อง จึงเป็นการให้ข้อคิดในการคบมิตรแก่ผู้ชาย และผู้หญิงซึ่งนำไปประยุกต์ใช้ได้ มีเพียง ข้อวรรณกรรมเรื่องหญิงหม้ายสามผัวหยาที่ใช้ไม่ได้ แต่ถ้าประยุกต์เป็นว่า พ่อหม้ายสาม เมียหยา ก็อาจจะใช้ได้เช่นกัน ดังนั้น ในการดำเนินชีวิตของคนจำเป็นจะต้องมีหลักคิด จึงจะทำให้ชีวิตมีความปกติสุข ดังที่สุทธิธรรมได้นำคำสอนของบิดามาปฏิบัติจึงทำให้ ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต วรรณกรรมเรื่องสุทธิธรรมชาดกจึงเป็นวรรณกรรม ที่มีคุณค่าทั้งในด้านคติธรรมและสุนทรียรส ซึ่งเกิดจากการใช้ภาษาในการสร้างสรรค์ วรรณกรรมเรื่องนี้ หากมีโอกาสได้อ่านเรื่องสุทธิธรรมชาดกก็ไม่ควรปล่อยโอกาสให้ผ่านไป ทั้งนี้เพื่อนำคติธรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อให้ดำเนินไปอย่างมีคุณภาพและ ประสบความสำเร็จในชีวิต

ร้อยกรองที่น่าจดจำจากเรื่อง เช่น

๑ หนึ่งเล่าถ้าบัณฑิต	เป็นศิษย์สงฆ์อารามใด
บวชแล้วสึกออกไป	แล้วกลับบวชถึงสามถา
๑ แต่สองนั้นก็ร้าย	ดังนั้นใช้ก็พอยา
ถ้าสึกถึงสามถา	อย่าได้คบมาเป็นมิตร

๑ เป็นศิษย์ถ้าร้ายครู	ถึงสามแห่งแต่ล้วนผิด
อย่าเอามาเป็นมิตร	มันมักทำทุรชน
๑ เมืองใดถ้าพระยา	เป็นเจ้าเมืองถึงสององค์
ยากใจแก่ไพร่พล	เมืองนั้นร้ายอย่าได้อยู่
๑ เมืองใดถ้าพระยา	ไม่พิจารณาเป็นตราชู
ผิดชอบไม่สอบดู	ให้เที่ยงแท้ในโทษทัณฑ์
.....	
๑ ว่าแล้วกลับคืนเล่า	ว่าไปสามสี่หน
ยากใจแก่ไพร่พล	เจ้าอย่าอยู่เร่งถอยตัว
๑ เท่านั้นพอจะสอน	เจ้าจงจำอย่าเมามัว
เพนยังมงคลตัว	อย่าลืมลละคำบิดา
	สุทีกำชาฎก

ร้อยกรองกาพย์ยานี 11 ที่ยกมานี้เป็นคำสอนของบิดาสอนบุตรซึ่งเป็นสิ่งที่ดี หากบิดาและมารดาท่านใดในปัจจุบันมีการสอนบุตรธิดาตั้งในวรรณกรรมภาคใต้เรื่องนี้ เชื่อว่าปัญหาบุคคลและปัญหาสังคมที่เป็นอยู่จะมีน้อยลงกว่าดังที่เป็นอยู่นี้มากเลยทีเดียว

เอกสารอ้างอิง

พระอุดมปิฎก. (ม.ป.ป.). **สุทธจริมมชาตก**. สงขลา : วิทยาลัยวิชาการศึกษาสงขลา.

พระอุดมปิฎก. (ม.ป.ป.). **สุทีกำชาฎก**. นครศรีธรรมราช : วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช.

ข้อเสนอแนะการเตรียมต้นฉบับ

เวลาเผยแพร่

เป็นวารสารที่เผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 (เดือนมกราคม – มิถุนายน) และ ฉบับที่ 2 (เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม)

สถานที่ติดต่อ – สถานที่ส่งบทความ

อาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ 222 ตำบลไทยบุรี อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช 80160 โทรศัพท์ 075-672508-10, 075-672550 โทรสาร 075-672507 หรือ อีเมล: culturaljournal.wu@gmail.com

เจ้าของวารสาร

เป็นวารสารวิชาการของอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นเวทีวิชาการในการเผยแพร่ข้อมูลความรู้ ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสังคม ศิลปะและวัฒนธรรม รวมถึงแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และผลงานทางวิชาการและงานวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ภายในประเทศและภูมิภาคอาเซียน

ขอบเขตของวารสาร

สารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์ รับผิดชอบบทความวิชาการ บทความวิจัย และบทปริทัศน์หนังสือ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยขอบเขตเนื้อหาทางวิชาการของสารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์ ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับสหวิทยาการ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ทุกสาขา เช่น วัฒนธรรมศึกษา ภาษาและวรรณกรรม ศิลปกรรม ศิลปะการแสดง ดนตรี นาฏศิลป์ จิตรกรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ภาษาศาสตร์ ประชากรศาสตร์ เอเชียศึกษา และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

มาตรฐานวารสาร

ปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานวารสารวิชาการกลุ่มสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ที่ สกอ. และ สกว. กำหนดโดยกองบรรณาธิการ ประกอบด้วย ศาสตราจารย์ และผู้ทรงคุณวุฒิระดับปริญญาเอก มีผลงานวิจัยต่อเนื่อง ที่มาจากสถาบันภายนอกเป็นส่วนใหญ่ และมาจากสถาบันภายในส่วนหนึ่ง และทุกบทความต้องผ่านผู้อ่านหรือผู้ประเมินบทความ (Reviewer) ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ทำงานวิจัยในสาขาและมีผลงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย 2 คน ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย โดยผู้อ่านและผู้เขียนไม่ทราบชื่อซึ่งกันและกัน

ประเภทของบทความที่รับพิจารณาลงตีพิมพ์

1. บทความวิจัย (Research Articles) ประกอบด้วย บทคัดย่อ บทนำ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย สรุปและอภิปรายผล และเอกสารอ้างอิง
2. บทความวิชาการ (Articles) ประกอบด้วยบทคัดย่อ บทนำ เนื้อหา บทสรุป และเอกสารอ้างอิง
3. บทความปริทัศน์หนังสือ (Book Review)

การเตรียมต้นฉบับ

1. บทความทุกบทความต้องมีชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียนทุกคน (กรณีผู้เขียนหลายคน) บทคัดย่อ คำสำคัญ ที่เป็นทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษครบ โดยแยกไฟล์จากตัวบทความที่มีเฉพาะชื่อเรื่องและเนื้อหา
2. หน้าแรกของบทความ ต้องระบุ ชนิดของบทความ แหล่งทุนสนับสนุนวิจัย สถานที่ทำงานของผู้เขียนครบทุกคนทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ
3. ให้ใช้การอ้างอิงตามแนว เอพีเอ (APA-American Psychological Association edition 6) เฉพาะเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาอังกฤษ ส่วนภาษาไทยดูในตัวอย่าง
4. บทความที่ส่งมาให้พิจารณา ต้นฉบับ (Hard copy) จำนวน 3 ชุด พิมพ์ในกระดาษ A4 ในส่วนชื่อเรื่องและหัวข้อในบทความพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ตามแบบอักษร TH Saraban 18 ตัวเข้ม ในส่วนเนื้อหาให้ใช้แบบอักษร TH Saraban 16 ตัวปกติ

5. บทความ รวมเอกสารอ้างอิง และอื่น ๆ ความยาวไม่ควรเกิน 15 หน้า

6. หัวข้อในบทความประกอบด้วย

- ชื่อเรื่อง (Title) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ชื่อผู้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมด้วยตำแหน่งวิชาการ ตำแหน่งงาน และสถานที่ทำงาน ที่อีเมลติดต่อ
- บทคัดย่อ (Abstract) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความยาวอย่างละไม่เกิน 250 คำหรือ 3/4 หน้า A4 โดยให้เขียนเป็นความเรียงต่อเนื่อง ไม่ควรเป็นข้อ ๆ
- คำสำคัญ (Keyword) ได้บทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- เนื้อหา ประกอบด้วยหลักสำคัญ คือบทนำที่กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาให้รวมการทบทวนเอกสาร วัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดการวิจัย สมมติฐาน วิธีดำเนินการวิจัย (กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ขั้นตอน ดำเนินการวิจัย) ผลการวิจัย (ให้นำเสนอข้อมูลหรือตารางผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์) สรุปอภิปรายผล ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป และเอกสารอ้างอิง

ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิง

บทความวารสาร:

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร. ปีที่ (ฉบับที่). หน้า.

อังคินันท์ อินทรกำแหง และคณะ. (2549). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุและดัชนีวัดภาวะวิกฤตชีวิตสตรีไทยสมรส วัยกลางคนที่ทำงานนอกบ้านในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 12 (1), 561 – 589.

Bobko, P., Roth, P.L., & Potosky, D. (1999). Derivation and implications of a meta-analytic matrix incorporating cognitive ability, alternative predictor and job performance. *Personal Psychology*, 52 (3), 561 – 589.

หนังสือ: ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ. สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

นพมาศ อึ้งพระ (ธีรเวคิน). (2546). *ทฤษฎีบุคลิกภาพและการปรับตัว*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Helfer, M.E., Keme, R.S., & Drugman, R.D. (1997). *The battered child*. (5th ed.).
Chicago : University of Chicago Press.

พระพุทธศาสนาในอาเซียน

พ.ศ. ๑ พระพุทธศาสนาเจ็ดจำแจ่ม
ร่วมรับธรรมนำทางสร้างความดี

ปีที่พระพุทธเจ้าเหนือเกล้าฯ สู่สูงสุด
พระสมณโคตมะพระทศพล

ทรงเป็นหนึ่งในโลกลดโศกทุกข์
ละเว้นชั่ว ทำความดี ที่สัมพันธ

บัดนี้ พ.ศ. ๒๕๖๐ แล้ว
รวมผ่านมาห้าร้อยหกสิบปี

ในอินเดีย ไทย เมียนมาร์ ลังกา ฝรั่ง
มหาวิทยาลัยฮาวาร์ดพุทธศาสน์ดล

หมื่นแสนล้านพระเจดีย์มีอยู่ทั่ว
พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราชผดุงนา

เรียกว่าทะเลเจดีย์ศรีเมียนมาร์
มุ่งสร้างไว้ได้บุญหนุนพึ่งพิง

เกิดชาติหน้าจักได้ไม่ลำบาก
เป็นเชื่องคังค์เผ่าเถรวาทไท

องค์เจดีย์ศรีสง่าพุทธศาสนาสัญลักษณ์
ไทย เมียนมาร์ ศรีลังกา กัมพูชา ลาว รามัญ

พลังพระพุทธศาสนาในอาเซียน
ยกมือพนมก้มกราบพระเจดีย์

พุทธสาวกแอร้มแซมราศี
เพื่อความสุขเกิดมีแก่ปวงชน
ปรินิพพานเพิ่มพุทธธรรมแผ่ผล
สร้างกุศลยิ่งใหญ่ใครเทียมทัน
หลังไหลสุขเลิศล้ำพระธรรมชั้นธ
ทำใจบริสุทธิ์มุ่งมั่นสรรค์สิ่งดี
ธรรมทิพย์แก้วบานแบ่งเปล่งราศี

พระพุทธศาสนาตรึงปฐพีศรีพุทธชน
พุทธธรรมไหลหลังพรั่งพวงผล
ร่วมฝึกฝนสมาธิสติพระสัมมา
สืบนัยกยอนุหวัตรสิกขา

ในพม่าเมืองพุกามงดงามจริง
ผ่องผาดตามากมายตื่นชายหญิง
เชื่อเป็นสิ่งที่ติดตามข้ามชาติไป
เรื่องจนยากไม่มีศรีผ่องใส
เกิดชาติใหม่ก็ได้เป็นเช่นปัจจุบัน

จึงประจักษ์ปกเศตทุกเขตชั้นธ
ล้วนสร้างสรรค์เทิดดำรงองค์เจดีย์
เป็นทองเทียนส่องสว่างกระจ่างวิถิ
คืออัญชลีพระพุทธานุภาพ

รศ.ดร.สืบทพงศ์ ธรรมชาติ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่พิจารณาบทความวิชาการ

ศาสตราจารย์ชวน เพชรแก้ว	นักวิชาการอิสระ
ศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ วิทยศักดิ์พันธุ์	นักวิชาการอิสระ
ศาสตราจารย์ ดร.ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.ครองชัย หัตถา	สถาบันทักษิณคดีศึกษา
	มหาวิทยาลัยทักษิณ
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์	สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย
	มหาวิทยาลัยมหิดล
ศาสตราจารย์ ดร.รื่นฤทัย สัจจพันธุ์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์วิโชค มุกดามณี	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.สุเทพ เชาวลิติ	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ศาสตราจารย์ ดร.วัชรระ งามจิตรเจริญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.รัตติยา સાલે	นักวิชาการอิสระ
ศาสตราจารย์สมบุรณ์ สุขสำราญ	มหาวิทยาลัยรังสิต
ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.เอกวิทย์ ณ ถลาง	นักวิชาการอิสระ
ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.อัจนรา วงศ์โสธร	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.อานันท์ กาญจนพันธุ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศาสตราจารย์สุกัญญา สุฉฉายา	มหาวิทยาลัยมหิดล
ศาสตราจารย์ ดร.ณัชชา พันธุ์เจริญ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุจิริต เพียรชอบ	นักวิชาการอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.จารุวรรณ ธรรมวัตร	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญยงค์ เกศเทศ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ มีกุล	นักวิชาการอิสระ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่พิจารณาบทความวิชาการ (ต่อ)

รองศาสตราจารย์ไพบุลย์ ดวงจันทร์	มหาวิทยาลัยทักษิณ
รองศาสตราจารย์ทรงศักดิ์ ปรามค์วัฒนากุล	นักวิชาการอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.ประเทือง ทินรัตน์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.พรพันธุ์ เขมคุณาศัย	มหาวิทยาลัยทักษิณ
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์	มหาวิทยาลัยทักษิณ
รองศาสตราจารย์ปรีชา ทิชนิพงศ์	นักวิชาการอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.รงค์ บุญสวยขวัญ	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ชิตมรงค์ ศิริสถิตย์กุล	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภ รัฐนัตรานนท์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์พรพันธุ์ เขมคุณาศัย	มหาวิทยาลัยทักษิณ
รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ ศรีสันติสุข	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.ปาจริย์ ผลประเสริฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
รองศาสตราจารย์ประยุร ทรงศิลป์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ประพนธ์ เรืองณรงค์	สำนักงานราชบัณฑิตยสภา
รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ศิริสรธริรัญ	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.สมยศ พุ่มหว่า	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ไทย สุรกิจบรร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
รองศาสตราจารย์โชษิตา มณีใส	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.วันชัย ธรรมสัจการ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สีห์กุล กรรต์นเสถียร	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
	พระนครเหนือ
รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยาธร ช่อแก้ว	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่พิจารณาบทความวิชาการ (ต่อ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โสฬส ศิริไสย์

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย
มหาวิทยาลัยมหิดล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภมรรัตน์ สุธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณะ บรรจง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิศาล ศรีมหาวโร

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประโยชน์ คุปต์กาญจนากุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ พุทธิชีวิน

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธีรศักดิ์ ทองนุ้ยพราหมณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทร พูนเอียด

นักวิชาการอิสระ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ ขอบตรง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปณรัตน์ พิงคานนท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิวรรณ ศิรินนทนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภมรี สุรเกียรติ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วิทยาเขตปัตตานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรชัย นาคสีทอง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิเชษฐ กาญจนดิฐ

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พุทธพล มงคลวรธรรม

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ดร.ฉันทัส ทองช่วย

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ดร.เกตมาตุ ดวงมณี

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ดร.บาลี พุทธรักษา

นักวิชาการอิสระ

ดร.มานิช ดินลานสกุล

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ดร.พรศักดิ์ พรหมแก้ว

นักวิชาการอิสระ

ดร.เลิศชาย ศิริชัย

นักวิชาการอิสระ

ดร.สมคิด แก้วทิพย์

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ดร.สุมาลย์ กาลวิบูลย์

ดร.ไชยวัฒน์ เผือกคง

ดร.พรรษา เอกพรประสิทธิ์

ดร.อมรา ศรีสุชาติ

ดร.อัมพร หมดเด้น

อาจารย์สมใจ สมคิด

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

กรมศิลปากร

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

แบบฟอร์มการส่งบทความวิชาการเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในสารอาศรมวัฒนธรรม
วลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ชื่อ – นามสกุล (ภาษาไทย).....
(ภาษาอังกฤษ).....
ตำแหน่งทางวิชาการ.....
สถานที่ทำงาน/สถานที่ศึกษา.....
ที่อยู่ติดต่อได้สะดวก บ้านเลขที่ หมู่ที่ ซอย..... ถนน.....
ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต..... จังหวัด.....
รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์..... โทรศัพท์มือถือ.....
โทรสาร..... อีเมล.....

○ ขอส่งบทความเพื่อลงตีพิมพ์และเผยแพร่ ในสารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์
สำหรับเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในสารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์

- ☐ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – มิถุนายน
☐ ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)

ชื่อผู้เขียน (ครบทุกคน กรณีมีผู้เขียนหลายคน)

1. (ชื่อ – สกุล) ตำแหน่งวิชาการ (ถ้ามี).....
2. (ชื่อ – สกุล) ตำแหน่งวิชาการ (ถ้ามี).....
3. (ชื่อ – สกุล) ตำแหน่งวิชาการ (ถ้ามี).....

ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก (ถ้ามี).....

กรณีเป็นนิสิต/นักศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

(ลงชื่อ).....
(.....)

ผู้ส่งบทความ